Meeting Book: Songdalen kontrollutvalg (09.05.2018)

Songdalen kontrollutvalg

Date: 2018-05-09T10:00:00

Location: Perrongen

Note:

Saksliste

Møteinnkalling

3/18 Godkjenning av møteinnkalling 09.05.2018 3

Møteprotokoll

2/18 Godkjenning av protokoll fra møte 27.02.18 og 01.03.18 4

Saker til behandling

8/18 Regnskap og årsmelding 2017 Songdalen kommune 20

9/18 Orientering om saksbehandling av startlån fra Husbanken 29

10/18 Orientering om kommunens ansvar som bygningsmyndighet, tilsyn og ulovlighetsoppfølging 55

11/18 Oppfølging av selskapskontroll i KBR og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen 72

12/18 Prosjektplan forvaltningsrevisjon Beredskap 125

13/18 Årsrapport 2017 kemneren for Kristiansandsregionen 140

14/18 Samordnet kalender for tilsyn og egenkontroll 2018 - Songdalen kommune 189

15/18 Orienteringer fra revisor 09.05.2018 190

16/18 Eventuelt 09.05.2018 196

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/00117-13
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Godkjenning av møteinnkalling 09.05.2018

Forslag fra sekretariatet:

Møteinnkallingen godkjennes.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/00117-14
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Godkjenning av protokoll fra møte 27.02.18 og 01.03.18

Forslag fra sekretariatet:

Protokoll fra møte 27.02.18 og 01.03.18 godkjennes.

Vedlegg:

- Protokoll Songdalen kontrollutvalg 27.02.2018
- Protokoll Songdalen kontrollutvalg 01.03.2018

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Møteprotokoll

Songdalen kontrollutvalg

Dato:	01.03.2018 kl. 9:00
Sted:	Formannskapssalen, Kristiansand rådhus
Arkivsak:	18/00117
Til stede:	Stein Vidar Eikholm, Solveig Nordkvist
Møtende varamedlemmer:	
Forfall:	Espen Alf Halvorsen
Andre:	Revisjonssjef Tor Ole Holbek Ass. revisjonssjef Monica Harsvik Smith-Tønnessen Leder av fellesnemda, ordfører Harald Furre (sak 7/18) Programleder Nye Kristiansand Camilla Dunsæd (sak 7/18) I tillegg var kontrollutvalgene i Søgne og Kristiansand med på fellesmøtet.
Protokollfører:	Sander Haga Ask

Sakskart			Side
		Møteinnkalling	
2/18	18/00117-5	Godkjenning av møteinnkalling 01.03.2018	3
		Møteprotokoll	
		Saker til behandling	
7/18	18/03555-2	Orientering om sammenslåingsprosessen K3	4

Kristiansand, 01.03.2018

Espen Alf Halvorsen
Kontrollutvalgsleder

Sander Haga Ask
Sekretær

Møteinnkalling

2/18 Godkjenning av møteinnkalling 01.03.2018

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	01.03.2018	2/18

Forslag fra sekretariatet:

Møteinnkallingen godkjennes.

Møtebehandling

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak
Møteinnkallingen godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Saker til behandling

7/18 Orientering om sammenslåingsprosessen K3

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	01.03.2018	7/18

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar redegjørelsen fra programleder i Nye Kristiansand til orientering.

Kontrollutvalget ber rådmannen om å bli holdt orientert om effektene av sammenslåingsprosessen i den «gamle kommunen» i forbindelse med fremleggelse av tertialrapporter i kontrollutvalget.

Det ønskes en orientering juni 2019 fra programleder for Nye Kristiansand om arbeidet med internkontroll og eierstyring i den nye kommunen.

Møtebehandling
Leder av fellesnemda ordfører Harald Furre og programleder Camilla Dunsæd orienterte om arbeidet og prosessen med etableringen av Nye Kristiansand kommune.

I tillegg til å orientere om arbeidet med selve etableringen, redegjorde programleder for gjeldende praksis og hva som evt. kan gjøres bedre for å sikre åpne, oversiktlige prosesser og informasjonslikhet i arbeidet med Nye Kristiansand. Redegjørelsen ble gitt med bakgrunn i kommuneadvokatens svar på de problemstillingene medlem av fellesnemda Mira Svartnes Thorsen (MDG) har spilt inn til kontrollutvalget (svaret ligger ved protokollen). Kontrollutvalget legger til grunn at det må tilstrebes at prosessen er så åpen som mulig og at det også for interne saksdokumenter må praktiseres meroffentlighet så langt det er mulig.

Kontrollutvalgene signaliserte også en klar forventning om at det legges bedre til rette for informasjon til innbyggeren.

De tre utvalgene benyttet samtidig anledningen til å drøfte mulige satsingsområder, mulige fellesprosjekter og behovet for flere fellesmøter.

Endringsforslag fremsatt felles i møte til punkt tre:

Kontrollutvalget ønsker å gjennomføre to fellesmøter til i løpet av 2018, det første før sommeren og det andre tidlig høst. I tillegg ber kontrollutvalget om at det utarbeides en felles møte- og arbeidsplan for fellesmøter mellom de tre kontrollutvalgene for 2019, temaet for et av møtene skal omfatte internkontroll og eierstyring i den nye kommunen.

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak, samt felles endringsforslag til punkt tre.

Vedtak
Kontrollutvalget tar redegjørelsen fra programleder i Nye Kristiansand til orientering.

Kontrollutvalget ber rådmannen om å bli holdt orientert om effektene av sammenslåingsprosessen i den «gamle kommunen» i forbindelse med fremleggelse av tertialrapportene i kontrollutvalget.

Kontrollutvalget ønsker å gjennomføre to fellesmøter til i løpet av 2018, det første før sommeren og det andre tidlig høst. I tillegg ber kontrollutvalget om at det utarbeides en felles møte- og arbeidsplan for fellesmøter mellom de tre kontrollutvalgene for 2019, temaet for et av møtene skal omfatte internkontroll og eierstyring i den nye kommunen.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Møteprotokoll

Songdalen kontrollutvalg

Dato:	27.02.2018 kl. 10:00
Sted:	Juvet
Arkivsak:	18/00117
Til stede:	Espen Alf Halvorsen (leder), Stein Vidar Eikholm, Solveig Nordkvist
Møtende varamedlemmer:	
Forfall:	
Andre:	Revisjonssjef Tor Ole Holbek Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor Morten Gahrsen Rådmann Kjell Kristiansen sak 1/18 og 2/18
Protokollfører:	Sander Haga Ask

Sakskart			Side
		Møteinnkalling	
1/18	18/00117-1	Godkjenning av møteinnkalling 27.02.2018	3
		Møteprotokoll	
1/18	18/00117-2	Godkjenning av protokoll fra møtet 05.12.2017	4
		Saker til behandling	
1/18	18/03555-1	Orientering om K3 – Songdalen kommune	5
2/18	16/13859-9	Valg av neste forvaltningsrevisjonsprosjekt	6
3/18	18/03036-1	Revisors egenvurdering av uavhengighet 2018	7

4/18	18/03037-1	Songdalen kontrollutvalg årsmelding 2017	8
5/18	18/00126-1	Orientering fra revisor 27.02.2018	9
6/18	18/00128-1	Eventuelt 27.02.2018	10

Songdalen, 27.02.2018

Espen Alf Halvorsen
Kontrollutvalgsleder

Sander Haga Ask
Sekretær

Møteinnkalling

1/18 Godkjenning av møteinnkalling 27.02.2018

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	1/18

Forslag fra sekretariatet:

Møteinnkallingen godkjennes.

Møtebehandling

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak
Møteinnkallingen godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Møteprotokoll

1/18 Godkjenning av protokoll fra møtet 05.12.2017

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	1/18

Forslag fra sekretariatet:

Protokoll fra møtet 05.12.2017 godkjennes.

Møtebehandling

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak
Protokoll fra møtet 05.12.2017 godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Saker til behandling

1/18 Orientering om K3 – Songdalen kommune

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	1/18

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Kontrollutvalget ber rådmannen om å bli holdt orientert om utviklingen i sammenslåingsprosessen i forbindelse fremleggelse av tertialrapporter i kontrollutvalget.

Møtebehandling
Rådmann Kjell Kristiansen orienterte om sammenslåingsprosessen og hvordan kommunen samtidig opprettholder daglig drift.

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak
Saken tas til orientering.

Kontrollutvalget ber rådmannen om å bli holdt orientert om utviklingen i sammenslåingsprosessen i forbindelse fremleggelse av tertialrapporter i kontrollutvalget.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

2/18 Valg av neste forvaltningsrevisjonsprosjekt

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	2/18

Forslag fra sekretariatet:

Saken legges frem uten forslag til vedtak.

Møtebehandling
Rådmannen kom med innspill til mulige risikoområder og områder hvor det kan være behov for forvaltningsrevisjon.

Revisjonssjef Tor Ole Holbek orienterte om overordnet analyse fra 2016 og endringer i risiko og vesentlighetsvurderingene.

Kontrollutvalget diskuterte mulige prosjekter og temaer.

Enstemmig for forslag til vedtak fremsatt i møtet
Kontrollutvalget ønsker at det gjennomføres en forvaltningsrevisjon på beredskap og sikkerhet.

Det legges frem en prosjektplan for prosjektet i neste møte.

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak fremsatt i møtet.

Vedtak
Kontrollutvalget ønsker at det gjennomføres en forvaltningsrevisjon på beredskap og sikkerhet.

Det legges frem en prosjektplan for prosjektet i neste møte.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

3/18 Revisors egenvurdering av uavhengighet 2018

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	3/18

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar revisors egenvurdering av uavhengighet til orientering.

Møtebehandling
Revisjonen la frem uavhengighetserklæringene til oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor og oppdragsansvarlig regnskapsrevisor.

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak
Kontrollutvalget tar revisors egenvurdering av uavhengighet til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

4/18 Songdalen kontrollutvalg årsmelding 2017

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	4/18

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget innstiller til kommunestyret:

Kommunestyret tar Songdalen kontrollutvalg sin årsmelding for 2017 til orientering.

Møtebehandling
Kontrollutvalget gikk igjennom og diskuterte årsmeldingen.

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak
Kontrollutvalget innstiller til kommunestyret:

Kommunestyret tar Songdalen kontrollutvalg sin årsmelding for 2017 til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

5/18 Orientering fra revisor 27.02.2018

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	5/18

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar saken til orientering.

Møtebehandling
Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor Morten Gahrsen orienterte om den løpende revisjonen som er utført og arbeidet med årsoppgjøret.

Revisjonssjef Tor Ole Holbek orienterte om kommunens søknad om tapsreduksjon for startlån fra Husbanken. Revisor anbefalte kontrollutvalget om å få en egen orientering om saksbehandlingen av startlån, status og utfordringer i neste møte. Kontrollutvalget er enig med revisor og ønsker en egen orientering om dette i neste møte

Votering
Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak
Kontrollutvalget tar saken til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

6/18 Eventuelt 27.02.2018

Saksbehandler av	Møtedato	Saksnr
1 Songdalen kontrollutvalg	27.02.2018	6/18

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering

Møtebehandling

1. Orientering om kontrollutvalgets saker som er behandlet i kommunestyret:
    a. Møte- og arbeidsplan kontrollutvalget 2018
    b. Orientering om rentesaken - Returkraft
2. Neste møte blir 09.05.2018 kl. 10.00
3. Eventuelt
    a. Henvendelse fra Ole Tom Birkeland av 12.11.2017
    Kontrollutvalget diskuterte henvendelsen og anser dette ikke som en sak som faller inn under kontrollutvalgets mandat. Kontrollutvalget ber sekretariatet svare Birkeland.
    b. Rådmannen orienterte kort om at kommunen er blitt stevnet av en tidligere ansatt.
    c. Kontrollutvalget diskuterte en konkret byggesak i kommunen. Kontrollutvalget ønsker å bli orientert om saken i neste møte.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/06120-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Regnskap og årsmelding 2017 Songdalen kommune

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalgets uttalelse til Songdalen kommune årsregnskap 2017:

Kontrollutvalget har behandlet Songdalen kommunes årsregnskap for 2017. Sammen med årsregnskapet forelå årsrapport fra rådmannen. Agder Kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning for regnskapsåret 2017.

Songdalen kommunes årsregnskap viser kr. 383 877 827 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr. 18 672 246.

Kontrollutvalget mener at presentasjonen av årsregnskapet med tilhørende spesifikasjoner og noter tilfredsstiller brukernes informasjonsbehov og gir et riktig inntrykk av de forhold som årsrapporten til rådmannen omhandler.

Kontrollutvalget viser til revisjonsberetningen der revisor mener at regnskapet er avlagt i samsvar med lover og forskrifter og god kommunal regnskapsskikk.

Kontrollutvalget anbefaler at Songdalen kommunes årsregnskap for 2017 godkjennes.

Uttalelsen sendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

Bakgrunn for saken:

I henhold til forskrift om kontrollutvalg §7 skal kontrollutvalget gi en uttalelse til kommunens årsregnskap til kommunestyret før det vedtas. Ifølge forskrift om årsregnskap og årsmelding § 10 skal kommunens årsmelding fremlegges for kontrollutvalget før det gir sin uttalelse. Kopi av kontrollutvalgets uttalelse skal sendes før formannskapet avgir sin innstilling om årsregnskapet til kommunestyret. Kontrollutvalget uttalelse skal ligge vedlagt saken ved behandling i kommunestyret

Saksopplysninger:

Forskriften fastsetter 15. februar som frist for avleggelse av årsregnskapet og revisors frist for avgivelse av revisjonsberetningen er 15. april. Songdalen kommune har avlagt årsregnskap og oversendt sin samlede årsberetning til revisor og kontrollutvalget.

I henhold til Forskrift om kontrollutvalg §7 skal kontrollutvalget gi en uttalelse til årsregnskapet til kommunestyret. Kopi av uttalelsen sendes formannskapet. Det er naturlig at kontrollutvalget, ut fra revisors rapporteringer gjennom året i kontrollutvalgsmøtene og i revisjonsberetningen, vurderer følgende forhold:

- Om regnskapet er ført i henhold til lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk.
- Om disposisjonene i regnskapet er i samsvar med budsjettvedtak.
- Om regnskapsresultatet gir korrekt uttrykk for virksomheten i regnskapsåret

Vedlegg:

- Årsregnskap 2017 Songdalen kommune
- Årsrapport 2017 kommune
- Årsrapport 2017 forvaltningsfondet Songdalen kommune
- Saksfremlegg til kommunestyret – Årsrapport og årsregnskap 2017 Songdalen kommune
- Revisors beretning 2017 Songdalen kommune
- Revisors uttalelse for forvaltningsfondets regnskap 2017

Agder Kommunerevisjon

Til kommunestyret i Songdalen kommune

REVISORS BERETNING 2017

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Songdalen kommunes årsregnskap som viser kr 383.877.827 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 18.672.246. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2017, driftsregnskap, investeringsregnskap og økonomiske oversikter for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir i det alt vesentlige en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til Songdalen kommune per 31. desember 2017, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av kommunen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Administrasjonssjefen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i kommunens årsrapport, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Agder Kommunerevisjon IKS
Postadr.: Postboks 417 Lund
4604 Kristiansand
Hovedktr. Tollbodgata 37
Org.nr. 987 183 918

E-post: post@agderkomrev.no
Hjemmeside: www.agderkomrev.no
Telefon Kr.sand: 38 07 27 00
Telefon Evje: 977 60 455

Avd. Setesdal
Kasernevegen 19
4735 Evje

AGDER KOMMUNEREVISJON IKS

Administrasjonssjefens ansvar for årsregnskapet

Administrasjonssjefen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Administrasjonssjefen er også ansvarlig for slik intern kontroll han finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av kommunens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av administrasjonssjefen er rimelige.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og administrasjonssjefen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

AGDER KOMMUNEREVISJON IKS

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for årsregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge

Kristiansand, 30. april 2018

Leif Morten Gahrsen

Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor

Til
Kommunestyret i Songdalen kommune

REVISJONSUTTALELSE FOR SONGDALEN KOMMUNES FORVALTNINGSFONDS REGNSKAP FOR 2017

Agder kommunerevisjon IKS er av Songdalen kommune bedt om å avgi en særskilt uttalelse i forbindelse med avleggelsen av regnskap for Songdalen kommunes forvaltningsfond.

Songdalen kommunes forvaltningsfond er integrert i årsregnskapet for Songdalen kommune, og er i realiteten et ubundet investeringsfond i kommunens balanseregnskap, hvor avkastningen føres i driftsregnskapet. Agder kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning for kommunens regnskap 30. april 2018. På grunn av at fondet er integrert i kommunens årsregnskap, er det ikke aktuelt å avgi en ordinær revisjonsberetning. Vår uttalelse er utført i samsvar med ISRS 4400 "Avtalte kontrollhandlinger".

Regnskapet viser et netto årsresultat på kr 14.694.862.

Vi har gjennomført følgende kontrollhandlinger:
- Kontroll av at eiendeler er tilfredsstillende verdivurdert og at avkastning og verdiendring er tilfredsstillende behandlet i henhold til lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk.
- Kontroll av at Songdalen kommunes forvaltningsfonds regnskap for 2017 med noter gir et tilfredsstillende uttrykk for fondets økonomiske stilling 31. desember 2017 og for resultatet i regnskapsåret som er i overensstemmelse med god kommunal regnskapsskikk.
- Kontroll av at kommunens reglement for finansforvaltning på en tilfredsstillende måte er fulgt opp og ivaretatt når det gjelder fondets midler.

Våre kontroller har ikke avdekket vesentlige avvik, og vi er av den oppfatning at det fremlagte regnskapet gir et tilfredsstillende uttrykk for fondets økonomiske stilling per 31. desember 2017 og er i overensstemmelse med god kommunal regnskapsskikk.

Vår uttalelse er utelukkende utarbeidet for det formålet som er beskrevet ovenfor, og skal ikke brukes til noe annet formål.

Kristiansand, 30. april 2018

Leif Morten Gahrsen
oppdragsansvarlig regnskapsrevisor

Agder Kommunerevisjon IKS
Postadr.: Postboks 417 Lund
4604 Kristiansand
Hovedktr. Tollbodgata 37
Org.nr. 987 183 918

E-post: post@agderkomrev.no
Hjemmeside: www.agderkomrev.no
Telefon Kr.sand: 38 07 27 00
Telefon Evje: 977 60 455

Avd. Setesdal
Kasernevegen 19
4735 Evje

SONGDALEN KOMMUNE
Rådmannens stab

Dato	10. april 2018
Saksnr.:	17/01540-10
Saksbehandler	Arild Andresen

Saksgang	**Møtedato**
Kontrollutvalget	09.05.2018
Formannskapet	09.05.2018
Kommunestyret	30.05.2018

Årsrapport og årsregnskap 2017 Songdalen kommune

Rådmannen foreslår at formannskapet innstiller slik til kommunestyret:

1. Kommunestyret godkjenner årsregnskapet for Songdalen kommune for 2017
2. Kommunestyret vedtar disponeringer av årsresultatet som innstilt i tabellen «rådmannens forslag til disponering av mindreforbruket i 2017».
3. Kontrollrapport og årsrapport for Kemneren i Kristiansandsregionen for 2017 tas til etterretning.

Sammendrag

Årsregnskapet er utarbeidet etter bestemmelsene i kommuneloven, regnskapsforskriften og god kommunal regnskapsskikk. God kommunal regnskapsskikk gir også føringer for innholdet i kommunens årsrapport. Både forskriftsmessige noter og noter som følger av god regnskapsskikk er å oppfatte som deler av årsregnskapet.
Kommunens årsregnskap skal godkjennes av kommunestyret etter innstilling fra formannskapet. Før behandlingen i formannskapet skal også Kontrollutvalget behandle regnskapet.

Året 2017 viser et netto driftsresultat på vel 23,5 millioner kroner. Regnskapsmessig mindreforbruk er på vel 18,6 millioner kroner.
Årsakene til dette positive resultatet er flere, men noen av de sentrale momentene er bedre skatteinngang og rammetilskudd og andre statlige overføringer enn budsjettert, god finansavkastning samt at enhetene samlet har et forbruk som er lavere enn budsjett.
Rådmannen anbefaler årsregnskapet godkjent, med de disponeringer som fremgår av saken.

Vedlegg:
Årsrapport 2017.pdf
Kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreverfunksjonen for Songdalen kommune
Forvaltningsfond 2017 årsrapport Songdalen kommune.pdf
Årsrapport 2017 for Songdalen kommune.pdf
Årsregnskap 2017 for Songdalen kommune.pdf
Rev beretning 2017 Songdalen kommune.pdf
Rev utt forvaltnfondet 2017 Songd.pdf

Bakgrunn for saken

Resultat
Årsregnskapet for 2017 (2016) viser et netto driftsresultat på MNOK 23,5 (MNOK 15,4) og et regnskapsmessig resultat etter finanstransaksjoner (mindreforbruk) på MNOK 18,6 (MNOK 16,4). Nedenfor i saken fremkommer rådmannens forslag til disponering av mindreforbruket.

Finans
Det ble oppnådd svært gode resultater på finansområdet i 2017. Dette gjelder både renter på kommunens låneportefølje og avkastning (i form av verdiøkning) på finanskapitalen som er til langsiktig forvaltning. Det vises for øvrig til egen sak der dette fremkommer i detalj.

Avsetninger
Det er avsatt MNOK 9,7 (MNOK 4,9) til bundne fond. Avsetningene følger regnskapsreglene om avsetning av ubrukte øremerkede midler.
Videre er det avsatt MNOK 28,4 (MNOK 14,6) til disposisjonsfondet i tråd med budsjettvedtak og gjeldende Finansreglement. Resultatet for 2017 innebærer at det kan gjøres ytterligere avsetninger slik rådmannen har foreslått nedenfor.
I 2017 (2016) ble det brukt MNOK 35,2 (MNOK 24,2) av tidligere avsetninger.

Investeringsregnskapet
Investeringsregnskapet er gjort opp i balanse.
Det fremkommer et samlet finansieringsbehov på MNOK 93,1 (MNOK 85,3). Dette er finansiert fra ulike kilder, der bruk av lån på MNOK 36,3 (MNOK 45,6) er den største posten. Dette betyr at ca. 39% av finansieringsbehovet er lånefinansiert i 2017, mot 53% i 2016. Som det fremgår av regnskapet er posten «tilskudd til investeringer» mer enn doblet fra 2016. Dette skyldes at investeringene utløser ulike typer og størrelser av tilskudd.

Årsrapporten
I tillegg til selve regnskapet er det utarbeidet årsrapport som sammen med årsregnskapet gir en utførlig beskrivelse av kommunens virksomhet og resultatoppnåelse. Årsrapporten er en offisiell del av regnskapet og blir omtalt i revisjonsberetningen.
Det er i tråd med tidligere år også utarbeidet en egen oppstilling for kommunens finansforvaltning og forvaltningsfond. Dette fremlegges i kommunestyret som en egen sak. Finansrapporten og årsrapporten om forvaltningsfondet er en integrert del av kommunens årsregnskap og blir også omtalt i årsrapporten.

Drift av enhetene
Det fremgår relativt grundig i årsrapporten hvordan året har vært, og hva som har påvirket regnskapet. I tråd med tidligere års praksis, foreslår rådmannen at de enhetene som har et regnskapsmessig mindreforbruk i forhold til budsjett skal få med seg 40% av dette til året etter. Det har ikke vært praksis i Songdalen kommune å kreve at enheter som har merforbruk må dekke inn dette neste år. Rådmannen ser det ikke som hensiktsmessig å gjennomføre dette nå.
Skolene har et samlet merforbruk. Dette skyldes i hovedsak merutgifter for nødvendig tilrettelegging og spesialundervisning for enkeltelever ved flere av skolene samt skysskostnader. Merforbruket i Kultur og Inkludering, skyldes økte utgifter til introduksjonsprogram (det er svært krevende å budsjettere dette), samt generelle periodiseringsutfordringer knyttet til bosetting av flyktninger. Dette må ses i sammenheng med at mottatt integreringstilskudd er høyere enn budsjettert. Fra det tidspunktet bosetting finner sted, går det noe tid før kommunen mottar alle former for utbetalinger. Økte kostnader innenfor dette området betyr også økning i inntekter som føres direkte i kommunens regnskap, og ikke på enhetsnivå. Rådmannen har vært holdt løpende orientert om utfordringer knyttet til bosetting og forsinkelser i utbetalinger fra IMDI.

Samlet sett, fremstår enhetene med sterk lojalitet til de vedtatte rammer. De har god kontroll over sine aktiviteter, og den jevnlige økonomirapporteringen til rådmannen v/økonomisjefen fungerer etter intensjonen. Basert på dette, vil rådmannen foreslå følgende fordeling til enhetene:

tall i 1000 kr	Regnskap 2017	Regulert budsjett 2017	Mer/mindre forbruk	Forslag til overføring
Staben	16 228	17 239	1 011	404
Kommunikasjon og service	6 164	6 316	152	61
Politisk styring og kontrollorgan	3 813	4 298	485	
Fellesområdene	10 775	10 083	- 692	
Skoleenhetene	93 927	92 595	- 1 332	
Barnehageenhetene	51 587	53 321	1 734	694
NAV	7 465	8 112	647	163
Barnevern	11 541	14 171	2 630	
Kultur og Inkludering	23 880	21 625	- 2 255	
Helse og Omsorg	94 125	93 414	- 711	
Livsmestring	16 320	20 159	3 839	1 536
Teknisk enhet	25 770	23 859	- 1 911	
Kirkelig Fellesråd	3 605	3 340	- 265	
sum	**365 200**	**368 532**		**2 857**

Rådmannens forslag til disponering av mindreforbruket i 2017

Tall i 1000 kr	
Regnskapsmessig mindreforbruk i 2017	**- 18 672**
Avsetning 40% av besparelsene i enhetene	2 857
Avsetning til bufferkapital (tilsvarende ca 1 års avkastning på kraftfondet)	8 000
Avsetning til disposisjonsfondet	7 815
Samlet disponering av resultat i 2017	**18 672**

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/06150-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Orientering om saksbehandling av startlån fra Husbanken

Forslag fra sekretariatet:
Kontrollutvalget tar saken til orientering.

Bakgrunn for saken:
I kontrollutvalgets møte 27.02.2018 sak 5/18 *Orienteringer fra revisor 27.02.2018* orienterte revisjonssjef Tor Ole Holbek om kommunens søknad om tapsreduksjon for startlån fra Husbanken. Etter en anbefaling fra revisor valgte kontrollutvalget å be om en orientering om saksbehandlingen av startlån, status og utfordringer i det påfølgende møtet.

Saksopplysninger:
Startlån skal bidra til at personer med langvarige boligfinansieringsproblemer kan skaffe seg en egnet bolig og beholde den jf. forskrift om startlån fra Husbanken §1. Startlån og tilskudd til etablering skal bidra til at personer som ikke får lån i vanlige banker får en mulighet til å kjøpe egen bolig. Det er ikke krav om egenkapital for å få startlån, men du må kunne betjene startlånet ved siden av andre utgifter. Har man lav inntekt kan startlånet kombineres med tilskudd eller bostøtte. På sikt kan boutgiftene bli lavere når man eier egen bolig enn når man leier.

Husbanken gir lån til kommuner som videre gir startlån til enkeltpersoner. Av forskriften fremgår det at startlån skal behovsprøves og at det kommunen skal legge vekt på er om søkeren

- Forventes å ha langvarige problemer med å finansiere eid bolig
- Har benyttet mulighetene til sparing innenfor de økonomiske mulighetene søkerens inntekter og nødvendige utgifter til livsopphold gir.

Søkeren må ha evne til å betjene lånet over tid og ha nødvendige midler igjen til livsopphold. Uavhengig av vurderingene i punktene over kan kommunen fortsatt gi startlån i følgende situasjoner

- Husstanden har barn eller særlige sosiale eller helsemessige utfordringer, og hensynet til å sikre en trygg, god og stabil bosituasjon innen kort tid taler for det
- Husstanden har problemer med å dekke boutgiftene og refinansiering med startlån kan bidra til at husstanden kan bli boende i boligen sin
- Boligsituasjonen hindrer mulighetene for å opprettholde et arbeidsforhold eller hindrer utviklingen av det lokale næringsloven
- Lånet bidrar til bedre utnyttelse av kommunalt disponerte boliger

Det kan gis lån til kjøp av bolig, utbedring og tilpasning av bolig, oppføring av ny bolig og refinansiering av dyre lån dersom det bidrar til at husstanden kan bli boende i boligen. Boligen skal være egnet for husstanden, nøktern og rimelig sammenliknet med prisnivået på stedet. Kommunen kan bruke startlånet til fullfinansiere boligen eller som topplån der private eller Husbanken gir grunnfinansiering. Formålet med saksbehandlingen av søknader om startlån er å vurdere den enkelte husstands mulighet for å etablere seg i egen egnet bolig på husstandens økonomiske betjeningsevne.

Startlån fra kommunen skal sikres med pant i boligen, eller adkomstdokumentet til boligen. Kommuner som ikke har sikret startlånet med pant i eiendommen, kan ikke benytte tapsfondet til dekning av sitt tap. De kan heller ikke dele eventuelle tap med Husbanken. Formålet med tapsfond og tapsdeling er å stimulere kommunene til optimal bruk av startlån ved å gi kommunene sikring mot tap på forsvarlige utlån. Tapsdeling innebærer at Husbanken og kommunen deler oppståtte tap på startlån. Kommunene har tapsrisikoen for de første 25 prosent av det gjenstående beløpet på lånet samt forfalte renter og omkostninger før realisering av pantet. Forsinkelsesrenter tas ikke med i tapsdelingen. Staten har tapsrisikoen for et eventuelt restbeløp etter realisering av pantet. Kommunen kan søke Husbanken om å sette av deler av tildelt tilskudd til etablering av tapsfond for startlån. Tapsfondet kan benyttes når det er konstatert tap på startlån, eller kommunale videreutlån fra andre finansinstitusjoner. Det vises for øvrig til vedlegget *Husbanken retningslinjer for tapsdeling, tapsfond og administrering av startlån*.

Avslag på startlån er å regne som et enkeltvedtak som skal begrunnes og kan påklages i tråd med forvaltningslovens regler. Kommunen er videre forpliktet til å innhente og kontrollere opplysninger som er nødvendige for å behandle søknader om startlån og ved utbetaling av startlån. Vedlagt til saken følger Husbankens veileder for saksbehandling av startlån og tilskudd til etablering.

Administrasjonen er invitert til møtet for å orientere om saksbehandlingen av startlån, status og mulige utfordringer i Songdalen kommune.

Vedlegg:

- Veileder for saksbehandling av startlån og tilskudd til etablering
- Retningslinjer for tapsdeling, tapsfond og administrering av startlån

Husbanken

HB 7.B.15
01.07.2014

Retningslinjer om tapsdeling, tapsfond og administrering av startlån

Fastsatt av Husbanken 01.07.2014. Retningslinjene er utarbeidet med hjemmel i forskrift om startlån fra Husbanken § 10.

1 Kommunens låneopptak

Husbanken vil årlig fastsette søknadsfrist og bevilgningsrutiner for startlån og kunngjøre dette i et årsbrev til kommunene. Etter utløpet av søknadsfristen kan kommunen søke om tilleggsmidler.

Lån fra Husbanken til kommuner gis som gjeldsbrevlån. Husbanken kan dele opp bevilgning og utbetaling av lånemidler for å sikre en best mulig disponering av lånerammen.

Midlene blir utbetalt til kommunene når Husbanken har mottatt:
- låneavtale undertegnet av ordfører eller annen fullmaktshaver
- dokumentasjon på at kommunestyret har fattet vedtak om låneopptaket
- eventuell dokumentasjon på at det foreligger godkjenning av låneopptaket fra Fylkesmannen hvis kommunen er i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)

2 Spørsmål om klageadgang

Det er ikke klageadgang på Husbankens avgjørelse om startlån til kommuner.

3 Ekstra innfrielser og reutlån

Ifølge kommunelovens bestemmelser skal avdrag som kommunen mottar på videreutlån, uavkortet benyttes til nedbetaling/innfrielse av innlånet. Ved ekstraordinære avdrag/innfrielser har imidlertid kommunen anledning til å låne ut pengene på nytt hvis ny låntaker får de samme rente- og avdragsvilkårene på lånet som den første låntakeren hadde.

4 Dekning av tap

Formålet med tapsfond og tapsdeling er å stimulere kommunene til optimal bruk av startlån ved å gi kommunene sikring mot tap på forsvarlige utlån.

4.1 Tapsdeling

Tapsdeling innebærer at Husbanken og kommunen deler oppståtte tap på startlån. Kommunene har tapsrisikoen for de første 25 prosent av gjenstående hovedstol samt forfalte renter og omkostninger før realisering av pantet. Forsinkelsesrenter tas ikke med i tapsdelingen. Staten har tapsrisikoen for et eventuelt restbeløp etter realisering av pantet.

Er lånet innfridd, refinansiert eller tatt opp i en annen finansinstitusjon, vil tapsdeling med Husbanken ikke kunne benyttes.

Tapsdeling kan brukes når det er konstatert tap på startlån ved realisering av pantobjektet eller gjennomført gjeldsordning. Kommunen må søke om tapsdeling innen ett år etter at tapet er konstatert. Søknadsskjema HB 4.S.13 - http://nedlasting.husbanken.no/Filer/4s13.pdf.

Ved realisering av pantobjektet skal renter og omkostninger dekkes først.

Renter og omkostninger som påløper senere enn 6 måneder etter oppsigelsen av lånet, men før pantet blir realisert, tas ikke med i beregningsgrunnlaget for tapsdelingen med mindre kommunen kan sannsynliggjøre at den ikke er å bebreide at salgsprosessen tok så lang tid. I slike tilfeller kan renter og omkostninger som påløper i inntil ett år etter oppsigelsen av lånet, men før pantet blir realisert, likevel tas med i beregningsgrunnlaget for tapsdelingen.

I de 6 første månedene etter at pantet er realisert, men før søknad om tapsdeling er sendt fra kommunen, kan renter og omkostninger som etter låneavtalen skulle ha vært betalt av startlånskunden, legges til tapet og beregningsgrunnlaget for tapsdelingen. Eventuell overkurs som ikke dekkes av pantet (og som skulle ha vært betalt av startlånskunden), kan også legges til tapet og beregningsgrunnlaget for tapsdelingen.

I gjeldsordninger skal det ikke søkes om tapsdeling før gjeldsordningen er fullført. Renteutgifter som kommunen har hatt ved betjening av sitt innlån og som etter låneavtalen skulle dekkes av låntaker i gjeldsordningsperioden og frem til søknad om tapsdeling er sendt fra kommunen, kan legges til tapet og beregningsgrunnlaget for tapsdelingen hvis dette ikke blir dekket ved dividende.

Renter som påløper etter at søknad er sendt fra kommunen og frem til kommunen innbetaler sin andel av tapet, dekkes ikke.

Tap som følge av at et krav er foreldet kan ikke kreves delt med Husbanken.

Husbanken dekker normalt ikke noen del av tap som følge av kommunens brudd på finansavtaleloven § 47. Husbanken kan likevel i særlige tilfeller godkjenne deling av tap som har oppstått ved at kravet har blitt redusert gjennom dom eller forlik grunnet manglende overholdelse av finansavtaleloven § 47.

Husbanken dekker heller ikke tap som har oppstått når kommunen ikke har pantsikring eller ikke har sikret godt nok pant i boligen. Vurderingen av pantets godhet gjøres ut fra panteverdien på lånetidspunktet. Husbanken kan likevel godkjenne deling av tap hvis mangel på pantsikkerhet er godt begrunnet og lånetilsagnet er gitt før 1. januar 2011.

Tapsdeling forutsetter at kommunen innbetaler sin andel av tapet innen 3 måneder etter at deling er innvilget. Det tapet kommunen etter eventuell tapsdeling med Husbanken må bære, kan belastes kommunens tapsfond dersom vilkårene for det er oppfylt (se pkt 4.2).

Hvis kommunen etter tapsdeling er gjennomført får inndrevet beløp, skal kommunen bli godskrevet kostnadene ved innkrevingen. Deretter skal Husbanken godskrives beløp inntil det beløpet Husbanken har dekket i tapsdelingen. Overskytende beløp godskrives kommunen.

4.2 Tapsfond

Kommunen kan søke Husbanken om å sette av deler av tildelt tilskudd til etablering til tapsfond for startlån, se nærmere HB 8.B.29 - Retningslinjer om tilskudd til etablering i egen bolig - http://nedlasting.husbanken.no/Filer/8b29.pdf. For tapsfond etablert av tilskuddsmidler gjelder følgende bestemmelser:

Tapsfondet kan benyttes når det er konstatert tap på startlån, eller kommunale videreutlån fra andre finansinstitusjoner. Lånene må falle innenfor de krav til målgruppe og vilkår som gjelder for startlån fra Husbanken.

Reglene om beregning av renter ved tapsdeling gjelder tilsvarende for den delen av tapet som skal dekkes av tapsfondet. I de tilfellene reglene om tapsdeling ikke kommer til anvendelse, er skjæringspunktet for beregning av renter den datoen kommunen mottar oppgjør for realisert pant eller gjennomført gjeldsordning.

Tapsfondet kan ikke benyttes til foreldede krav og normalt ikke til tap som følge av kommunens brudd på finansavtaleloven § 47. Husbanken kan likevel etter søknad fra kommunen i særlige tilfeller godkjenne at kommunen bruker av tapsfondet hvor tapet har oppstått ved at kravet har blitt redusert gjennom dom eller forlik grunnet manglende overholdelse av finansavtaleloven § 47.

Tapsfondet kan heller ikke benyttes hvis kommunen ikke har pantsikkerhet eller ikke har sikret godt nok pant i boligen. Vurderingen av pantets godhet gjøres ut fra panteverdien på lånetidspunktet. Husbanken kan likevel i særlige tilfeller godkjenne at tapsfondet benyttes hvis mangel på pantsikkerhet er godt begrunnet og lånetilsagn er gitt før 1. januar 2011.

Tapsfondet kan benyttes selv om kommunen har refinansiert sitt startlån hos andre långivere. Tapsfondet kan bare benyttes i den utstrekning det var tilgjengelige midler i tapsfondet da tapet ble konstatert. Det er uten betydning om tapet kan deles med Husbanken hvis vilkårene ovenfor er oppfylt.

Hvis kommunen på et senere tidspunkt får inndrevet hele eller deler av restkravet som er belastet tapsfondet, skal det innfordrede beløp fratrukket inndrivningskostnadene godskrives fondet.

Avkastning på den delen av tapsfondet som er bygd opp av tilskuddsmidler fra Husbanken, skal tillegges fondet eller benyttes til tilskudd i samsvar med Retningslinjer om tilskudd til etablering i egen bolig (HB 8.B.29). Kommuner som ønsker å tilbakeføre midler fra tapsfond til tilskudd til etablering, kan gjøre dette. Hvis fondets størrelse etter en helhetsvurdering gir grunnlag for det, kan Husbanken stille som et vilkår for å tildele nye tilskudd at kommunen tilbakefører et nærmere angitt beløp fra tapsfondet til tilskudd til etablering. Hvis avkastning på tapsfond ikke tillegges fondet eller benyttes til tilskudd etter bestemmelsene her, vil det få betydning ved senere søknader om å sette av deler av tildelt tilskudd til etablering til tapsfond for startlån.

5 Rapporteringer

Kommunene skal rapportere til Husbanken om bruken av midlene i samsvar med bestemmelser fastsatt av Husbanken. Krav til rapportering vil følge av årsbrevet fra Husbanken. Bruken av startlån og tilskudd skal enkeltrapporteres fortløpende gjennom hele året. Dette gjelder alle saker som har status

"avslag" og "utbetalt". For kommuner som benytter seg av saksbehandlingssystemet StartSak, blir saker med status "avslag" eller "utbetalt" automatisk innrapportert til Husbanken. Fortsatt må alle kommuner rapportere tap, tapsfond og rentepåslag manuelt i StartRap en gang i året selv om StartSak med automatisk rapportering benyttes.

6 Behandling av personopplysninger

Kommunen er i likhet med Husbanken selv ansvarlig for å oppfylle lovpålagte krav knyttet til egen behandling av personopplysninger.

Hvis kommunen ikke benytter Husbankens søknadsskjema (HB 7.S.13/HB 7.S.13 (N) - http://nedlasting.husbanken.no/Filer/7s13.pdf / http://nedlasting.husbanken.no/Filer/7s13n.pdf) , må kommunen på annen måte sørge for at søker får den informasjonen og gir slike samtykker som fremgår i punkt 10. «Underskrift søker» i Husbankens søknadsskjema.

7 Kommunale retningslinjer

Kommunene kan fastsette eget regelverk i samsvar med forskrift om startlån fra Husbanken. Kommunale retningslinjer skal sendes Husbanken til orientering.

8 Ikrafttredelse. Overgangs- og unntaksbestemmelser

Retningslinjene trer i kraft 01.07.2014.

Retningslinjene gjelder også for avtaler om startlån som kommunen har inngått før ikrafttredelse av retningslinjene, med følgende begrensninger:

Reglene i punkt 4.1 femte og sjette avsnitt om hvilke renter og omkostninger som kan tas med i beregningsgrunnlaget for tapsdelingen, gjelder bare for startlån som ikke er oppsagt på ikrafttredelsestidspunktet for retningslinjene.

Husbanken kan i særlige tilfeller fravike retningslinjene hvis det ikke strider mot forskrift om startlån fra Husbanken eller instrukser fra departementet.

HB 7.C.17

Veileder for
saksbehandling av startlån og tilskudd til etablering

Husbanken

Alle skal bo godt og trygt

Innhold

	SIDE
Innledning	3
1. Generelt om startlån og tilskudd til etablering	
1.1 Formål	4
1.2. Hvem kan få startlån og tilskudd til etablering	4
1.3 Hva gis det startlån og tilskudd til etablering til	5
1.4 Oversikt over saksgangen	6
1.5 Taushetsplikt og fullmakt	6
2. Beregning av betjeningsevne/låneutmåling	
2.1 Søknadsbehandling	6
2.2 Beregning av betjeningsevne	6
2.3 Kjøp og finansiering av bolig	10
2.4 Behov for egenkapital/tilskudd	10
2.5 Kredittsjekk	10
2.6 Frarådningsplikt	11
3. Øvrige vilkår/krav til dokumentasjon	
3.1 Selvangivelse/likningsutskrift	11
3.2 Arbeidsforhold og inntekt	11
3.3 Gjeld og andre utgifter	12
3.4 Takst/verdivurdering	12
3.5 Felleskostnader	12
3.6 Festekontrakt	12
3.7 Annen dokumentasjon	12
3.8 Sikkerhet for lånet	12
3.9 Reguleringsforhold (vei, vann og kloakk)	13
3.10 Forsikring	13
3.11 Vedtak	13
3.12 Klageandgang	14
3.13 Oppfølging og kontroll	14
4. Definisjoner og begreper	16
5. Mer informasjon og lenker finner du på husbanken.no	18

INNLEDNING

Denne veilederen skal være en hjelp for kommuner i saksbehanling av søknader om startlån og tilskudd til etablering i egen bolig for vanskeligstilte på boligmarkedet. Veilederen gir en oversikt over de forhold som bør vurderes ved behandling av søknader, men gir fortsatt kommunene rom til å finne den beste løsningen i den enkelte sak.

Veilederen følger søknadsprosessen og er inndelt i tre hoveddeler:

- Del en inneholder opplysninger om tildelingskriterier, hvem som kan få startlån og hva det kan gis startlån til.
- Del to tar for seg saksbehandlingen og vurderingene knyttet til beregning av betjeningsevne.
- Del tre omhandler dokumentbehandling knyttet til utsendelse av lånedokumenter, aksept og mottak av lånedokumenter i retur, samt prosedyrer i forbindelse med sikkerhetsstillelse og utbetaling.

Aktuelle punkter i forskriftene er gjengitt i farget boks ved innledningen til hvert kapittel. Veiledningsteksten utfyller forskriften og er til hjelp i forståelsen av regelverket.

For å innhente mer kunnskap og nyttig informasjon anbefaler vi lenkene som finnes i nettutgaven av veilederen på Husbanken.no. Der får du mer informasjon som kan bidra til at arbeidet med saksbehandlingen blir enklere.

Hele veilederen med lenker finner du i nettutgave på

www.husbanken.no

1. Generelt om startlån og tilskudd til etablering

1.1 Formål

§1 (Forskrift om startlån)

Startlån skal bidra til at personer med langvarige boligfinansieringsproblemer kan skaffe seg en egnet bolig og beholde den.

§1 (Forskift om tilskudd til etablering)

Tilskudd skal bidra til etablering i egen bolig og til å sikre egnede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Startlån og tilskudd til etablering skal være et tilbud om finansiering til boligformål som det vanligvis ikke gis lån til i ordinære kredittinstitusjoner.

Startlån og tilskudd kan gis til

- anskaffelse av bolig til topp, eller fullfinansiering
- refinansiering av dyre lån for å beholde boligen
- utbedring og tilpasning av bolig
- personer som ikke klarer å betjene et startlån som er stort nok til å finansiere en egnet bolig, kan få tilskudd til etablering

Formålet med finansieringen er at det skal bidra til gode løsninger for personer som er langvarig vanskeligstilte på boligmarkedet slik at disse kan få et trygt og godt boforhold.

Hvor mye tilskudd som blir gitt avhenger av husstandens økonomi og hvor stort startlån husstanden kan betjene.

1.2 Hvem kan få lån og tilskudd til etablering?

Startlån og tilskudd til etablering gis til kommuner for videre utlån til enkeltpersoner til boligformål, jf. § 2 i begge forskrifter

§3 (Forskrift om startlån)

Kommunen kan gi startlån til personer som ikke får lån eller tilstrekkelig lånebeløp i ordinære kredittinstitusjoner.

Startlån skal tildeles etter en behovsprøving. I vurderingen skal kommunen legge vekt på om søkeren:

a) forventes å ha langvarige problemer med å finansiere eid bolig og

b) har benyttet mulighetene til sparing innenfor de økonomiske mulighetene søkerens inntekter og nødvendige utgifter til livsopphold gir.

Søkeren må ha evne til å betjene lånet over tid og fortsatt ha nødvendige midler igjen til livsopphold.

Uavhengig av vurderingene etter annet ledd kan kommunen gi startlån i alle disse situasjonene:

a) husstanden har barn eller særlige sosiale eller helsemessige utfordringer, og hensynet til å sikre en trygg, god og stabil bosituasjon innen kort tid taler for det

b) husstanden har problemer med å dekke boutgiftene, og refinansiering med startlån kan bidra til at husstanden kan bli boende i boligen sin

c) boligsituasjonen hindrer mulighetene for å opprettholde et arbeidsforhold, eller hindrer utviklingen av det lokale næringslivet eller

d) lånet bidrar til bedre utnyttelse av kommunalt disponerte boliger.

§ 2 (Forskrift om tilskudd til etablering)

Husbanken kan gi tilskudd til kommuner som kan videretildele tilskudd til enkeltpersoner til etablering i egen bolig og til tilpasning av bolig for personer med nedsatt funksjonsevne. Tildeling fra kommunene gjøres etter en økonomisk behovsprøving.

Kommunen skal gjøre en individuell vurdering av lånsøkers behov for startlån og eventuelt tilskudd til etablering. Tilskudd gis til husstander som ikke klarer å betjene et tilstrekkelig stort startlån. I vurderingen skal det blant annet legges vekt på om muligheten for fast rente og lang nedbetalingstid er godt nok utnyttet.

Kommunen må foreta en bevisst prioritering innenfor sin ramme av lån og tilskudd slik at de mest vanskeligstilte prioriteres først.

Det forutsettes at lånsøker forventes å ha langvarige problemer med å finansiere bolig. Med

langvarig menes «noen år». Dette vil vanligvis være mer enn ett par år, og ca 5 år kan være et utgangspunkt. Dette må imidlertid avgjøres i det enkelte tilfelle. I tillegg forutsettes det at lånsøker har utnyttet sitt sparepotensial. Det innebærer at saksbehandler må ta stilling til om lånsøker har hatt mulighet for å spare opp egenkapital i tiden som har gått, og eventuelt hvor mye. Hvis sparepotensialet ikke er utnyttet, bør lånsøkeren oppfordres til å spare. Sparepotensialet kan beregnes ved å ta netto inntekt og trekke fra løpende boutgifter og nødvendig utgifter til livsopphold. Noen har ikke mulighet for å spare. Dette kan skyldes lav inntekt og/eller høye boutgifter. Barnefamilier som leier bolig har ofte ikke muligheter for å spare. For disse vil startlån og eventuelt tilskudd være eneste mulighet for å bli boligeiere.

Krav til langvarighet og utnyttelse av sparepotensialet er hovedregelen ved definisjon av målgruppen for startlån. Unntak gjøres for husstander som har barn, eller særlige sosiale eller helsemessige utfordringer, og hensynet til å sikre en trygg, god og stabil bosituasjon innen kort tid taler for det. Hva som ligger i begrepet «særlige sosiale eller helsemessige utfordringer» må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Dette kan f.eks. omfatte personer med nedsatt funksjonsevne, som har lav inntekt og små muligheter for å påvirke sin egen boligsituasjon de nærmeste årene.

Unntak fra krav om langvarighet og utnyttelse av sparepotensial kan også gjøres for personer som bor i kommunal bolig. Dette for å oppnår større gjennomstrømning og fristillelse av kommunale utleieboliger.

Unntak kan også gjøres der kjøp av bolig vurderes som eneste mulighet for å opprettholde lånsøkers arbeidsforhold, f.eks. ved stor avstand mellom jobb og bolig, eller der tilbud om startlån er den eneste muligheten for å sikre tilgang til nødvendig arbeidskraft.

En eventuell refinansiering med startlån og tilskudd kan omfatte alle typer lån. Samlet lånebeløp må ikke overstige boligens verdi. Dersom husstandens totale gjeld overstiger boligens verdi bør husstanden søke gjeldsordning.

Kommunene kan fastsette eget regelverk i samsvar med forskriften. Kommunale retningslinjer skal sendes Husbanken til orientering.

Begrensninger som følge av krav om botid i kommunen og regler som er til hinder for å finne gode løsninger tilpasset den enkeltes behov vurderes ikke å være i tråd med formålet for startlånordningen.

- Startlån og tilskudd til etablering skal kun gis til privatpersoner.
- Juridiske personer som stiftelser, selskaper, foreninger, borettslag og liknende, kan ikke få startlån og tilskudd.
- Det er ikke et krav at søkeren skal ha norsk statsborgerskap for å få lån.
- Personer med varig oppholdstillatelse må vurderes på lik linje med norske søkere.

STARTLÅN TIL EØS-BORGERE OG NORDISKE BORGERE

Når søker har lovlig opphold i Norge, er kravene de samme som ellers for å gi startlån. Arbeidsinnvandrere kan møte særlige utfordringer på boligmarkedet. Kommunen bør vurdere om startlån er et godt virkemiddel til å sikre en egnet bolig.

Kommunen bør også vurdere om søker har behov for å eie egen bolig i Norge, eller om leiebolig er et bedre alternativ. Vurderingene vil på mange måter være de samme som gjøres ved søknad fra en norsk borger.

Alle EØS-borgere har rett til å oppholde seg/arbeide i Norge når de registrerer seg hos rette myndighet. Registreringsbeviset gjelder for en ubegrenset periode. Bestemmelsene om registrering trådte i kraft 1. oktober 2009. Nordiske borgere er unntatt fra registreringskravet. Etter tre år vil det kunne søkes om varig oppholdstillatelse i Norge

Fra 1.1.2010 er det innført varig oppholdsrett for EØS-borgere og deres familiemedlemmer. Dette gjelder etter fem år med rett til opphold i Norge uansett statsborgerskap.

STARTLÅN TIL ANDRE ARBEIDSINNVANDRERE

Arbeidsinnvandrere som ikke er nordiske borgere eller EØS-borgere, må søke om oppholdstillatelse. Oppholdstillatelse gir som

hovedregel rett til arbeid. Dersom oppholdstillatelsen gjelder for ett år må kommunen vurdere om det er behov for å etablere seg i egen bolig.

Med en oppholdstillatelse på 5 år vil situasjonen være annerledes. Det er da større mulighet for at oppholdet blir varig, og at det vil bli søkt om permanent oppholdstillatelse. Det kan gis lån til denne gruppen. I disse tilfellene bør det tas ekstra hensyn til sikkerhet, da det kan være vanskeligere å innkreve et restkrav etter tvangssalg hvis personen flytter tilbake til sitt opprinnelige hjemland.

1.3 Hva det kan gis lån og tilskudd til etablering til

§ 4 (Forskrift om startlån)

Kommunen kan gi lån til

a) kjøp av bolig

b) utbedring og tilpasning av bolig

c) oppføring av ny bolig og

d) refinansiering av dyre lån dersom det bidrar til at husstanden kan bli boende i boligen

Boligen skal være egnet for husstanden, nøktern og rimelig sammenliknet med prisnivået på stedet. Kommunen kan bruke startlånet til å fullfinansiere boligen eller som topplån der private eller Husbanken gir grunnfinansiering. Kommunen skal vurdere om samfinansiering kan oppnås.

Kommunen kan bruke startlånet til å fullfinansiere boligen eller som topplån der det private eller Husbanken gir grunnfinansiering. Som prinsipp kan kommunen legge til grunn at jo mer vanskeligstilt husstanden er, jo større andel av finansieringen bør være startlån. For særlig vanskeligstilte husstander kan startlånet brukes i kombinasjon med tilskudd til etablering. Dette er tilfeller der husstanden ikke klarer å betjene et tilstrekkelig stort startlån, når mulighetene for fast rente og lang nedbetalingstid er godt nok utnyttet.

Lånet kan benyttes til kjøp av selveide helårsboliger og andre typer bygg som etter utbedring skal nyttes til bolig.
For boliger i borettslag vil både kjøpesum og andel fellesgjeld bli lagt til grunn for vurderingen. Kombinasjonen, kjøp og utbedring, kan være et godt alternativ for enkelte husstander, dersom dette er den rimeligste løsningen. I så fall blir kostnadene både for kjøp og utbedring lagt til grunn ved vurderingen.

FORHÅNDSGODKJENNING (FINANSIERINGSBEVIS)

Kommunen kan gi en skriftlig godkjenning om at lånesøker vil få startlån hvis søker finner en egnet bolig.

Forskjellige typer eierformer:

- frittstående selveierbolig
- selveierbolig i seksjonssameie
- borettslagsleiligheter
- aksjeleiligheter

De forskjellige eierformene kjennetegnes ved at eier har ulike rettigheter og plikter.

Saksbehandler bør informere lånsøkere om hva de forskjellige eierformer innebærer. Mer informasjon om de forskjellige eierformene finner du på husbanken.no.

LANDBRUKSEIENDOM

Landbrukseiendom er en næringseiendom hvor boligen bare er en del av eiendommen. Som hovedregel vil derfor lån til landbrukseiendom falle utenfor formålet med startlån og tilskudd.

Unntaket fra dette kan være dersom det gjelder et småbruk hvor prisen på eiendommen ikke er høyere enn for en tilsvarende nøktern bolig i distriktet.

1.4 Oversikt over saksgangen

- Søker fyller ut søknadsskjemaet og sender det /leverer det til kommunen sammen med nødvendige dokumentasjon. Mer om dette finner du i kapittel 3.«Øvrige vilkår/ krav til dokumentasjon»
- Søknaden behandles. Mer om det finner du i kapittel 2.«Beregning av betjeningsevne/låneutmåling» Når saken er ferdig behandlet, sendes skriftlig vedtak til søker.
- Det bør avholdes et møte mellom lånsøker og saksbehandler etter at søker har fått alle dokumentene. Det gis muntlig råd og informeres om forutsetninger som ligger til grunn for tilsagnet, og hva dette medfører for låntaker. Lånedokumentene undertegnes, se punkt 3.11.3.
- Utbetaling, se punkt 3.13.2.

1.5 Taushetsplikt og fullmakt

All saksbehandling av startlån er omfattet av

Forvaltningslovens bestemmelser om taushetsplikt § 13 og Offentleglova §13. Saksbehandleren har taushetsplikt overfor andre instanser og andre personer som ber om opplysninger i saken uten fullmakt fra søker.

Det anbefales å innhente kredittopplysninger om søkers betjeningsevne. Søker gir fullmakt til dette ved å skrive under på søknaden.

2. Beregning av betjeningsevne/ låneutmåling

2.1. Søknadsbehandling

Formålet med saksbehandlingen er å vurdere den enkelte husstands mulighet for å etablere seg i egen egnet bolig basert på husstandens økonomiske betjeningsevne. Den økonomiske siden ved saksbehandlingen innebærer en vurdering av de ulike variablene i lånsøkers økonomi knyttet til inntekter og utgifter i nå- og fremtid.

Vanligvis skal søkeren ha prøvd muligheten for finansiering i privat bank før det søkes om startlån. Dersom søker ikke får lån i annen bank, kan kommunen gi fullfinansiering til kjøp, utbedring, tilpasning eller refinansiering av bolig. Forutsetningen er at husstanden er i målgruppen for startlån og har betjeningsevne. Startlånet kan finansiere inntil 100 prosent av kjøpesum, utbedringskostnader og omkostninger.

Av finansavtaleloven fremgår det at kredittgiveren har plikt til å vurdere forbrukerens kredittverdighet. Opplysninger om søkers økonomi fremkommer av innhentede selvangivelser, men bør også innhentes fra relevant database (f.eks. kredittsjekk, skatteetaten o.l.). Dette for å sikre opplysninger om eventuelle betalingsanmerkninger og krav som kan medføre krav om tvangssalg av boligen i framtiden.

Dersom lånsøker kvalifiserer for startlån og det er behov for finansiering utover det beløpet lånsøker har betjeningsevne til, forutsettes det at denne delen blir finansiert med egenkapital og/eller tilskudd. Dersom lånsøker ikke har betjeningsevne, må søknaden avslås, se punkt 3.11.4.

Kommunen har innenfor sitt saksområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi søkeren adgang til å vareta sine interesser på best mulig måte. Verktøy til bruk i dialogen med søker for å vise beregning av betjeningsevne og månedlige utgifter finnes på Husbanken.no

Dersom kommunen ikke kan besvare en søknad innen rimelig tid etter at den er mottatt, skal det så fort som mulig gis et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og såvidt mulig angis når svar kan ventes, jf. Forvaltningsloven §11.

2.2. Beregning av betjeningsevne

Beregning av betjeningsevne kan gjøres etter følgende enkle modell:

Inntekter
- skatt
- utgifter til livsopphold
- andre utgifter / økonomiske forpliktelser

= disponibelt til betjening av boutgifter

- driftsutgifter i bolig: strøm, forsikring, vedlikehold, fellesutgifter (eiendomsskatt, kommunale utg.)

= disponibelt til betjening av lån

Modellen er tilgjengelig på Husbanken.no og kan blant annet benyttes i dialog med søker.

Nedenfor følger en gjennomgang av de ulike elementene som inngår i beregningen, og hvordan disse påvirker størrelsen på startlånet som kan betjenes.

2.2.1 Inntekt

Inntektsbegrepet omfatter
- lønn
- inntekt fra næringsvirksomhet
- trygd
- bidrag
- leieinntekt
- pensjoner
- andre stønader, som for eksempel bostøtte

Beregning av betjeningsevne på grunnlag av midlertidige og variable inntekter kan være vanskelig. I noen tilfeller vil gjennomsnittsinntekten for en lengre periode kunne være et forsvarlig inntektsgrunnlag. I andre tilfeller vil forventede minimumsinntekter kunne danne grunnlag for et

forsvarlig inntektsgrunnlag. Noen inntekter er så midlertidige og usikre at de ikke bør medregnes.

Som fast inntekt regnes varige trygdeytelser, og lønnsinntekter ved fast ansettelse. I mange tilfeller kan et midlertidig ansettelsesforhold innebære et inntektsgrunnlag som er tilnærmet like sikkert som et fast arbeidsforhold.

Mer informasjon om forskjellige typer inntekt finner du på husbanken.no.

2.2.2 Skatt

Opplysninger om skatt fremkommer på selvangivelsen og på lønnslippen eller trygdeutbetalingen. Riktig skattenivå kan beregnes ved hjelp av Skatteetatens enkle skattemodell.

Skattereduksjon som følge av økte renteutgifter kan beregnes ved å redusere skatteinnbetalingen med 25 prosent av den forventede økningen i renteutgifter. Låntaker har selv ansvar for å endre skattekortet sitt, men kommunen bør informere om at den forventede skatten ikke er eksakt.

2.2.3 Utgifter til livsopphold

Livsoppholdsutgifter omfatter det beløpet som husstanden skal ha til mat, klær, helse, fritid, reise, telefon, husholdningsartikler og lignende. Husbanken anbefaler at satsene fra Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) benyttes som et utgangspunkt. SIFOs referansebudsjett oppdateres årlig.

Referansebudsjettet fra SIFO er ett eksempel som viser hva det koster å leve på et rimelig forbruksnivå for det aktuelle husholdet. Med et rimelig forbruksnivå menes et forbruk som kan godtas av folk flest. Det oppfyller kravene til vanlige helse- og ernæringsstandarder og gjør det mulig for husholdets personer å delta i de mest vanlige fritidsaktivitetene på en fullverdig måte.

Du kan lese mer om SIFOs referansebudsjett på sifo.no.

Et alternativ til SIFO sine satser er å beregne husstandens reelle forbruk over en periode. Forbruket finner man ved å ta utgangspunkt i all inntekt etter skatt og trekke fra betalte boutgifter og eventuelle andre utgifter som fremkommer av lånsøkers budsjett for en gitt periode. Husk å ta hensyn til en eventuell økning i forbruksgjeld eller sparing i perioden. En slik fremgangsmåte bør baseres på en dialog med lånsøker. Beløpet til livsopphold skal være tilstrekkelig til at husstanden skal kunne leve av det over lengre tid.

2.2.4 Andre utgifter

Andre utgifter kan bestå av

- forbruksgjeld
- studiegjeld
- bidrag
- utgifter til barnepass
- bilutgifter
- eventuelt annen gjeld eller økonomiske forpliktelser

Forholdet omkring forbruks-/ kredittgjeld må være avklart før startlån innvilges til kjøp av ny bolig. Kommunen kan vurdere om det er en løsning å gi avdragsfrihet inntil gjelden er nedbetalt. I vanskelige tilfeller bør søker tilbys gjeldsrådgivning før startlån kan innvilges.

All gjeld som skal løpe videre, må beregnes med de faktiske vilkårene som gjelder for lån med påslag for forventede renteøkninger.

SIFO sine satser for bilhold kan være et utgangspunkt for å fastsette månedlige bilutgifter.

For å få oversikt over lånsøkers forpliktelser og eventuelle ubetalte krav anbefales det å innhente kredittopplysninger. Vær oppmerksom på at inntekstsopplysninger og låneopplysninger som fremkommer inneholder kun “data” innhentet fra siste ligning. Nye låneopptak som er foretatt etter ligningsåret vil ikke vises.

2.2.5 Disponibelt til betjening av boutgifter

Etter at utgifter til livsopphold, andre faste utgifter og terminbeløp til betjening av annen gjeld er trukket fra i beregningen, fremkommer det beløpet som viser hva lånsøker har disponibelt til betjening av boutgifter. Ved kjøp av bolig må dette beløpet være tilstrekkelig til å dekke både driftsutgiftene i boligen og kapitalutgifter som er renter og avdrag på boliglån.

2.2.6 Driftsutgifter

Driftsutgifter i boligen kan bestå av

- utgifter til strøm/fyring
- kommunale avgifter
- eiendomsskatt
- festeavgift
- forsikringer

- vedlikehold
- eventuelle vaktmestertjenester

Felleskostnadene fastsettes på bakgrunn av boligselskapets driftsregnskap og budsjett. For boligselskaper som har tatt opp fellesgjeld, betjenes også denne gjennom de månedlige felleskostnadene. Ved kredittvurderinger bør fremtidig vedlikeholdsbehov i boligen vurderes. Klarer lånsøker å betjene et lån som omfattet fremtidige vedlikeholdsbehov?

Videre bør boligselskapets økonomi, og forhold knyttet til størrelsen, nedbetalingstiden, eventuell avdragsfrihet og rente på fellesgjeld vurderes med tanke på risiko for renteoppgang og øvrige fremtidige forpliktelser.

Eiere av frittstående selveide boliger mottar egne regninger på alle driftsutgifter.

Boliger i boligselskap (sameier, borettslag og boligaksjeselskap) betaler disse utgiftene gjennom månedlige felleskostnader. Strøm til egen bolig dekkes normalt ikke av felleskostnadene.

2.2.7 Disponibelt til betjening av startlån/boliglån

Etter at husstandens nettoinntekt er fratrukket livsoppholdsutgifter, andre faste utgifter og driftsutgifter i ny bolig, fremkommer det beløpet som søker har igjen til betjening av renter og avdrag på lån. Ved samfinansiering med annen bank må disponibelt beløp dekke renter og avdrag på begge lån. Hvor stort lån som kan betjenes med det disponible beløpet er avhengig av hvilke rentesats og hvor lang nedbetalingstid som legges til grunn.

Størrelsen på det lånet som søkeren kan betjene med sitt disponible beløp avhenger av

- nedbetalingstid på lånet
- rentesats/kalkulasjonsrente som legges til grunn for beregningen

2.2.8 Rente- og avdragsvilkår

§ 6 (Forskrift om startlån)

Rente- og avdragsvilkårene fastsettes i samsvar med forskrift av 25. mai 2011 nr. 550 om rente- og avdragsvilkår for lån i Husbanken.

Startlån fra kommunen skal tilbys med utgangspunkt i Husbankens rente- og avdragsvilkår. Startlån har en nedbetalingstid på inntil 30 år. I særlige tilfeller kan kommunene innvilge en nedbetalingstid på inntil 50 år. Det forutsettes da at:

a) det dokumenteres at låntaker har varig lav inntekt,

b) det sannsynliggjøres at boligen tilfredsstiller husstandens behov over lang tid,

c) det sannsynliggjøres at tilgjengelige private leieboliger i området er uegnede og/eller innebærer en betydelig høyere utgift på lang sikt enn det aktuelle startlånet og

d) det dokumenteres at kommunen ikke anser det som økonomisk forsvarlig å gi et lån med kortere nedbetalingstid.

Vilkåret i annet ledd bokstav a kan fravikes dersom husstanden har barn eller står i fare for å miste boligen, og husstanden kan dokumentere lav, forutsigbar inntekt. Vilkårene i annet ledd bokstav b og c kan også fravikes dersom husstanden står i fare for å miste boligen.

Kommunen gis anledning til å påplusse husbankrenten inntil 0,25 prosentpoeng til dekning av administrative kostnader. Dersom det dokumenteres at de faktiske utgiftene til administrasjon og forvaltning av låneordningen overstiger 0,25 prosentpoeng, kan kommunene i tillegg kreve gebyr for inndekning av det overskytende beløpet.

Kommunene står fritt til å tilby gunstigere rente- og avdragsvilkår, blant annet andre nedbetalingsplaner. Slike avtaler endrer ikke lånevilkårene som gjelder mellom kommunen og Husbanken.

Som hovedregel skal startlånet nedbetales over en periode på inntil 30 år. I særlige tilfeller, slik det er angitt i § 6 andre ledd i forskriften, kan lånet nedbetales over inntil 50 år. Dette er i tilfeller hvor lånsøker oppfyller kravene til lån, men inntekter er for lave til å kunne betjene lånet innenfor normal nedbetalingstid når nødvendige utgifter til livsopphold er trukket fra. Det er en forutsetning at nedbetalingsplanen er tilpasset låntakerens økonomi.

Lengre nedbetalingstid og bruk av fast rente

innebærer at lånsøker kan betjene et høyere lån. Dette reduserer behovet for tilskudd og medfører at den totale tilskuddsrammen kan hjelpe flere vanskeligstilte til å kjøpe egen bolig. God utnyttelse av mulighetene for lang nedbetalingstid og fast rente innebærer en mer effektiv utnyttelse av rammen for tilskudd.

Når nedbetalingstiden forlenges, reduseres de månedlige låneutgiftene. Dette kan gi muligheter for å betjene et gitt lån med en lavere inntekt. Nivået fastsettes etter en individuell vurdering. Til å vurdere behov for nedbetalingstid, kan saksbehandler benytte en enkel kalkulator som finnes på Husbanken.no.

Kalkulatoren «Beregne nedbetalingstid» viser hvor lang tid det tar å nedbetale lånet med et bestemt beløp tilgjengelig til låneutgifter.

Dersom lånsøkers økonomi tilsier at lånet kan nedbetales innenfor en ramme på 30 år, skal ikke lånet ha lengre nedbetalingstid enn dette.

Ved varig lav inntekt, for eksempel varig uførhet, kan lengre nedbetalingstid være nødvendig for å sikre kjøp av egnet bolig.

Kravet til 30 års nedbetaling, kan fravikes dersom husstanden har barn eller står i fare for å miste boligen. Husstanden må dokumentere lav, forutsigbar inntekt.

I disse tilfellene skal det sannsynliggjøres at leie av tilgjengelige private leieboliger i området ikke er egnede og/eller vil medføre betydelig høyere utgifter på sikt. Til å vurdere den alternative kostnaden ved å eie framfor å leie, kan saksbehandler benytte en enkel kalkulator som finnes på Husbanken.no

Kalkulatoren «Beregne lånebeløp» viser hvor høyt boliglån som kan betjenes med det samme beløpet som alternativt brukes til husleie/ utgifter knyttet til et leieforhold.

Ved lav avdragsbetaling på lånet er det ekstra viktig at boligen tilfredsstiller husstandens behov over lang tid. Lav avdragsbetaling øker risikoen for tap ved salg dersom boligen må selges etter kort tid i perioder med svak prisutvikling eller boligprisfall. Det er derfor viktig å legge et langsiktig boligbehov til grunn. Ved behov for lengre nedbetalingstid enn 30 år bør tilskudd vurderes.

FAST ELLER FLYTENDE RENTE

Valg mellom flytende og fast rente vil få konsekvenser for hvor stort lån lånsøker kan betjene. Jo lavere rente som benyttes som beregningsgrunnlag, jo høyere lån kan betjenes. Ved stram økonomi er det viktig at renten enten låses over lengre tid (10 - 20 år) på et nivå som låntaker er i stand til å betjene, eller at det tas høyde for renteoppgang ved låneutmåling(kalkulasjonsrente).

Dersom lånet skal ha flytende rente anbefales det at kalkulasjonsrenten, som fastsettes av Husbanken, legges til grunn ved beregning av betjeningsevne. Kalkulasjonsrenten tar høyde for fremtidige renteøkninger og sikrer fremtidig betjeningsevne i tilfelle økt rentenivå. Tilskudd bør ikke kombineres med flytende rente på startlånet.

Det er en forutsetning at behov for nedbetalingstid utover 30 år dokumenteres. Nedbetalingstiden kan beregnes ved hjelp av en kalkulator. Kalkulatoren viser hvor lang nedbetalingstid et lån vil ha når det legges inn en avtalt sum til betjening av boliglånet og lånets aktuelle rente. Kalkulatoren finnes på Husbanken.no. I tillegg må kommunen gjøre en skriftlig vurdering med anbefaling.

Et alternativ til flytende rente er fast rente. Husbanken tilbyr fastrente med henholdsvis 3, 5, 10 og 20 års rentebinding. Lang rentebinding vil kunne være et risikodempende tiltak for å sikre lånsøker mot økte boutgifter ved fremtidig renteoppgang. De fleste kredittinstitusjoner anbefaler låntakere med svak økonomi å binde renta for hele eller deler av lånet.

Hvis renta bindes for mange år vil det ikke være nødvendig å bruke kalkulasjonsrenten for å beregne søkers betjeningsevne. Den faste renta er normalt lavere enn kalkulasjonsrenten. Bruk av fast rente innebærer derfor at lånsøker kan betjene et høyere lån. Dette reduserer behovet for tilskudd og er grunnen til at fast rente anbefales ved utmåling av tilskudd. Saksbehandler må forsikre seg om at lånsøker er kjent med konsekvensene ved å velge henholdsvis flytende eller fast rente.

Lånsøker må få tilstrekkelig informasjon om hva en eventuell fastrentekontrakt innebærer og fordeler og ulemper med denne.

Mer informasjon om fast og flytende rente finnes på

Husbanken.no.

AVDRAGSPROFIL

Ved vurdering av søkers økonomi anbefales det at startlånet beregnes som annuitetslån uten avdragsfri periode. Avdragsfri periode i startfasen av låneforholdet kan være hensiktsmessig i noen tilfeller. Dette kan være i tilfeller der lånsøker har faste utgifter som avsluttes om kort tid, for eksempel annen gjeld eller utgifter til barnepass, eller at det er gode utsikter for inntektsøkning i nærmeste fremtid.

Søkerens mulighet til å betjene et lån, er avhengig av om det gis

- fast eller flytende rente
- annuitets- eller serielån
- kort eller lang nedbetalingstid
- avdragsfrihet eller ikke

Ved annuitetslån betales det samme terminbeløpet (avdrag + renter) gjennom hele lånets løpetid dersom renten er uforandret. Etter hvert som lånet nedbetales, utgjør avdragene en større andel av totalbeløpet.

Ved serielån betales det høyere terminbeløp (avdrag + renter) i starten. Avdragene er like store gjennom hele låneperioden, mens terminbeløpet reduseres etter hvert som det betales mindre renter.

For husstander med svak økonomi vil annuitetslån normalt være det mest hensiktsmessige.

GEBYRER

Administrative kostnader kan blant annet være kostnader til post, saksbehandling og liknende.

I tillegg kan det kreves gebyr for de kostnader som forvaltning av lånet medfører. Slike kostnader er blant annet årsgebyr til ekstern låneforvalter, kostnader for depot og liknende. Gebyret som kreves av låntaker skal gjenspeile de faktiske kostnader som kommunen har i forbindelse med forvaltning av lånet.

Gebyret kan kreves enten som et engangsbeløp eller i kombinasjon med termingebyret.

2.3 Kjøp og finansiering av bolig

Beregning av behov for egenkapital/tilskudd:

Kjøpesum

- Lån fra private banker

- Startlån, som kan betjenes

2,5 prosent av kjøpesummen til staten i tillegg til tinglysingsgebyr.

For borettslagsleiligheter og aksjeleiligheter betales normalt et overdragelsesgebyr til forretningsfører sammen med tinglysingsgebyr for borettslagsleiligheter og/eller noteringsgebyr for aksjeleiligheter.

Les mer om de forskjellige eierformer på Husbanken.no.

2.4 Behov for egenkapital/tilskudd

Behovet for egenkapital/tilskudd vil være forskjellen mellom det lånebeløpet som vurderes gitt og den totale prisen på boligen.

Ved manglende betjeningsevne bør muligheten for å gi tilskudd vurderes, jf. retningslinjer om tilskudd til etablering og tilpasning av bolig, med mer.

Før det blir gitt avslag på søknaden, eller tilskuddsbeløpet fastsettes, bør det gjøres en nøye vurdering av hvilke beløp som er lagt til grunn for livsopphold, og hvilken rente og nedbetalingstid som er benyttet. Disse variablene har stor betydning for beregning av økonomisk betjeningsevne. Inngåelse av en langvarig fastrenteavtale vil for eksempel innebære at det ikke er behov for å benytte en kalkulasjonsrente som «buffer» for fremtidig renteoppgang.

For beregning av betjeningsevne, se lånekalkulatorer på Husbanken.no.

2.5 Kredittsjekk

Kredittsjekk er i utgangspunktet et verktøy for finansinstitusjoner som skal gi lån, og derfor ønsker å få et innblikk i sine potensielle kunders økonomiske situasjon.

Kredittopplysningsbyråer samler inn opplysninger fra Folkeregisteret, Brønnøysundregistrene, Grunnbok, og erfaringer fra inkassosaker og dommer i pengekravsaker. Selskapene foretar ofte også en "scoring" av kunden som blant annet baseres på

- registrert utleggspant/tvangspant i noen eiendeler
- registrert konkurs eller offentlig gjeldsordning
- betalingsanmerkninger
- aldersgruppe søkeren tilhører
- næringsinteresse
- stabilitet i inntekt
- inntektsutvikling over tid
- forholdet mellom skatt og inntekt

Kommunen bør ikke basere sine vurderinger kun på scorings resultat, men foreta egne vurderinger på bakgrunn av fakta og opplysninger som fremkommer i en slik kredittsjekk. Om nødvendig bør kommunen ta kontakt med søker for å få avklart saken.

Har søker betalingsanmerkninger, må det vises varsomhet med å innvilge lån. Vurderingen bør likevel sees i sammenheng med formålet med ordningen, som er å hjelpe husstander med boligetableringsproblemer. Mislighold og tvangssalgsbegjæringer vil ofte være direkte årsak til at lånene må refinansieres. Dersom søker har betalingsanmerkninger bør saksbehandleren forsikre seg om at misligholdet vil bli gjort opp. Dette er viktig for å sikre at gamle krav ikke senere kan true låntakers betjeningsevne, eller at kreditorer kan ta pant i boligen.

2.6 Frarådningsplikt

- Kommunen skal råde lånsøkerne til ikke å inngå en kredittavtale hvis det på avtaletidspunktet må antas at søkeren ikke har økonomisk evne til å betjene lånet.
- Når likviditetsberegning for søkeren viser manglende betjeningsevne, skal søker alltid rådes fra å ta opp tilbudt lån.
- Låneopptak bør frarådes i tvilstilfeller, jf. Finansavtaleloven §47 .

Kommunen må gi frarådning der man antar at den økonomiske evnen eller andre forhold tilsier at søker bør avstå fra å ta opp lån.

Det vil være nødvendig med frarådning, selv om kommunen mener at det kan være forsvarlig å gi et lån under visse forutsetninger:

- I møte med lånsøker er det viktig at saksbehandler går grundig gjennom økonomien og følgene av et eventuelt låneopptak.
- Frarådningsbrevet, som ikke er et avslag, sendes til søkeren sammen med tilsagnsbrevet. Ved et eventuelt låneopptak må søkeren skriftlig bekrefte at han har mottatt frarådingsbrevet og at han har forstått det.
- Dersom lånsøkers betalingsevne vurderes som klart utilstrekkelig for å betjene et lån, skal søknaden avslås, se punkt 3.11.4.

Frarådning skal skje skriftlig. Dersom det er mulig skal det også gis muntlig frarådning.

3. Øvrige vilkår/krav til dokumentasjon

Krav til dokumentasjon

- Det fremgår av søknadskjemaet hvilke vedlegg som skal følge søknaden.
- Krav til dokumentasjon gjelder alle husstandsmedlemmer som er påført søknaden om startlån / tilskudd.

3.1 Selvangivelse/ligningsutskrift

Selvangivelsen er viktig for å avdekke gjeld og formue. Kommunen må kontrollere gjeld som er oppgitt i søknaden opp mot gjelden som er oppført i selvangivelsen. Er gjelden som dokumenteres av søker redusert mer enn normal nedbetaling, bør dette dokumenteres nærmere. Endringer i gjeld/formue etter at selvangivelsen ble utsted må gjøres tydelig.

3.2 Arbeidsforhold og inntekt

Arbeidsforhold og all inntekt skal dokumenteres med kopi av utbetalinger. Vær oppmerksom på at lønns- og trygdeutbetalinger også viser eventuelle

påleggstrekk.

Dersom inntekten varierer bør et gjennomsnitt over en viss periode legges til grunn, se for eksempel på hva som er oppgitt som lønn hittil i år på siste lønnsslipp.

3.3 Gjeld og andre utgifter

Det skal fremlegges dokumentasjon på all gjeld. Opplysninger som skal dokumenteres er

- saldo
- rentesats
- terminbeløp
- fast eller flytende rente,
- løpetid og eventuell avdragsfrihet (nedbetalingsplan)

Dersom søkeren har gjeldsordning, skal gjeldsordningsavtalen legges ved. Dette gjelder både frivillig- og tvungen gjeldsordning.

Utgifter til barnepass, bidrag og eventuelt andre økonomiske forpliktelser må dokumenteres.

3.4 Takst /verdi vurdering

- Ved kjøp, overtakelse, refinansiering av konkret bolig eller ved utbedring av bolig, må det foreligge dokumentasjon som viser eiendommens verdi og dens tilstand.
- Ved nyoppført bolig vurderes de totale kostnadene.
- Ved refinansiering må det foreligge en pantattest som viser hvilke heftelser som påhviler eiendommen og hvilke prioritet heftelsene har.
- Ved utbedring av boligen må det foreligge kostnadsoverslag for utbedringen og eventuelt relevante tegninger.

3.5 Felleskostnader

Dokumentasjon på felleskostnader bør legges fram dersom dette ikke vises i takst eller salgsoppgave.

3.6 Festekontrakt

Hvis eiendommen er en festet tomt, skal festekontrakten vare lenger enn låneforholdet. Dette fordi kommunen da vil ha en margin dersom lånet blir misligholdt eller løpetiden blir forlenget. Vi anbefaler at festekontrakten har en gyldighet som er 5 år lengere enn lånets løpetid.

Å feste en tomt vil si å leie tomten. Når man bygger, eier man huset men ikke tomten. Loven gir den som fester en sterk stilling. Hvis en festeavtale er inngått etter 1.1.2002 er den ikke tidsbegrenset. Hvis festeavtalen er inngått mellom 1.1.1976 og 1.1.2002, er den på minst 80 år. For avtaler som er inngått før 1976 gjelder det som er fastsatt i avtalen om festetid.Festeforhold er regulert gjennom tomtefesteloven.

3.7 Annen dokumentasjon

Alle forhold som er relevante for søknaden må dokumenteres. For eksempel dersom det søkes om lån og/eller tilskudd med bakgrunn i nedsatt funksjonsevne, kan det være relevant å kreve legeerklæring/sosial rapport. Dersom det søkes om refinansiering ved eierskifte eller overdragelse bør det kreves eierskifteerklæring.

Jf. søknadsskjema for startlån og tilskudd.

3.8 Sikkerhet for lån

> § 7 (Forskrift om startlån)
>
> Startlån fra kommunen skal sikres med pant i boligen, eller adkomstdokumentet til boligen.

Lån fra kommune gis som gjeldsbrevlån.

Dersom startlånet ikke er sikret, kan det skje at kommunen ikke får innfridd sitt lån ved salg av eiendommen. I tillegg kan kreditorer med usikrede krav ta utleggspant i eiendommen og kreve boligen tvangssolgt.

Kommuner som ikke har sikret startlånet med pant i eiendommen, kan ikke benytte tapsfondet til dekning av sitt tap. De kan heller ikke dele eventuelle tap med Husbanken.

I alle saker må kommunen ta stilling til hvilken prioritet (pantesikkerhet) kommunen skal ha, det vil si hvilke foranstående heftelser som kan godtas.

Heftelser kan være

- pengeheftelser
- borett
- forkjøpsrett
- festekontrakt
- føderåd
- leierett

Heftelser registreres kronologisk. Det pantet som registreres sist, vil få lavest prioritet, med mindre foranstående heftelser viker prioritet for sist nevnte. Heftelser som er tinglyst på samme dag har lik prioritet hvis ikke annet er bestemt ved avtale.

Når kommunen gir både startlån og tilskudd bør startlånet ha prioritert foran tilskuddet. For ytterligere opplysninger om tinglysing, se Statens Kartverk.

3.8.1 Etablering av sikkerhet for lån

Ved kjøp av bolig vil eiendomsmegler/advokat garantere for at boligen overtas heftelsesfri og at pantedokumentet som skal sikre startlånet tinglyses med rett prioritet.

Ved gjennomføring av oppgjør ved kjøp og salg av bolig har alle sertifiserte eiendomsmeglerforetak stilt garanti og har nødvendige forsikringer knyttet til økonomisk risiko. Dersom en advokat skal foreta oppgjøret er det viktig å forsikre seg at advokatfirma også har stilt nødvendige garantier for oppgjør. På denne måten har kjøper og kjøpers långiver sikkerhet for at oppgjøret foregår på riktig måte. Kjøper vil overta eiendommen fri for heftelser og långiver oppnår sikkerhet for sitt lån.

Ved refinansiering, utbedring og tilpasning er det ofte ikke en megler eller advokat involvert. Kommunen selv eller kommunens forvalter må i slike tilfeller sende pantedokumentet for selveierboliger og borettslagsleiligheter til Statens Kartverk for tinglysing. Da må tinglysingsgebyr og gebyr for panteattest sendes vedlagt.

For aksjeleiligheter sendes noteringsanmodning til forretningsfører med oppfordring til å bekrefte pantenoteringen skriftlig i en besittelseserklæring.

3.9 Reguleringsforhold (vei, vann og kloakk)

I områder som ikke er regulert til boligformål, bør man sjekke om eiendommen har tinglyst rett til vei, vann og kloakk. Rettigheten bør være knyttet til eiendom og ikke til person. Rettigheten gis av eier av den eiendommen som vei, vann eller kloakk går over. Rettighetene fremgår av Grunnboken under "Servitutter".

3.10 Forsikring

Eiendommen/boligen må være fullverdiforsikret.

Når pant etableres i selveiet bolig skal det innhentes bevis for at eiendommen er forsikret. Forsikringsattest er dokumentasjon fra forsikringsselskap på at eiendommen er fullverdiforsikret.

I eneboliger er det eieren som skal tegne bygningsforsikring. Forsikringsattest innhentes for den enkelte bolig.

I sameier er det sameiet som tegner fullverdiforsikringen. Opplysninger om forsikringsselskap og polisenummer kan innhentes hos forretningsfører.

Borettslag og boligaksjeselskap tegner forsikring for hele eiendommen. Opplysninger om forsikringsselskapet og polisenummeret kan innhentes hos forretningsfører.

Beboer sørger selv for innboforsikring.

3.11 Vedtak

3.11.1 Forhåndsgodkjenning (Finansieringsbevis)

Forhåndsgodkjenning er en bekreftelse på at søkeren vil få finansiering fra kommunen under forutsetningen av at boligen oppfyller visse vilkår. En forhåndsgodkjenning gir søkeren en forutsigbarhet med hensyn til hvilken bolig de har mulighet for å kjøpe.

Husbanken anbefaler at kommunen tilbyr forhåndsgodkjenning av lånesøknader. Kommunene kan gi en skriftlig bekreftelse på at lånsøker vil få startlån hvis søker finner en egnet bolig. Lånsøker må vurdere kjøpsobjektet nøye og ha tett dialog med kommunen på om boligen oppfyller de forutsetningene som er gitt i forhåndsgodkjenningen.

Gyldigheten av forhåndsgodkjenningen bør ikke være for kort. Søkeren må få tilstrekkelig tid til å finne seg en egnet bolig. Gyldigheten må heller ikke være for lang, slik at kommunen binder startlånsmidlene over for lang tid. Erfaringsmessig er det passe med en forhåndsgodkjenning med varighet på tre måneder. Kommunen kan etter tre måneder enten forlenge eller oppheve forhåndsgodkjenningen.

3.11.2 Tilsagn

Tilsagn er en bekreftelse på finansiering fra kommunen knyttet til en bestemt bolig.

Tilsagnet skal inneholde opplysninger om

- låntakere
- lånebeløp og evt. tilskudd eller avslag på tilskudd
- rente (nominell/effektiv)
- nedbetalingstid, terminlengde, terminbeløp, terminomkostninger
- betalingsmåte og første forfallsdato
- etablerings- og tinglysingsgebyr
- sikkerhet og hjemmelsforhold
- anmodning om å bestille forsikringsattest (for frittstående oppført selveierbolig)
- varighet av tilsagn
- ev. forbehold og forutsetninger

For nyoppførte boliger kreves ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse mottatt før lånet kan utbetales. Dette gjelder også større utbedringssaker som krever tillatelse fra kommunen.

Sammen med tilsagn sendes følgende vedlegg:

- SEF-skjema (standardiserte europeiske opplysninger om forbrukerkreditt) i utfylt stand
- Informasjon om fast og flytende rente finner du på husbanken.no
- månedsbudsjett

Sikkerhetsdokumenter for lån/tilskudd kan enten sendes sammen med tilsagnet, eller bli sendt etter at søker har akseptert lånebetingelsene. Dersom kommunen har avtale med en låneforvalter vil de stå for utsendelse av følgende sikkerhetsdokumenter:

- gjeldsbrev
- pantedokument (gjelder ikke for aksjeleiligheter)
- pantsettelseserklæring
- låneavtale/tilskuddsavtale
- utbetalingsfullmakt
- nedbetalingsplan

3.11.3 Rådgivningsmøte med søker

Det bør holdes et møte mellom lånsøker og saksbehandler etter at søker har mottatt tilsagnet og de tilhørende dokumentene. Lånsøker må få tilstrekkelig tid til å sette seg inn i all informasjonen før møtet.

På møtet bør følgende punkter gjennomgås:

- Betingelser for lånet, slik at søkeren er i stand til å vurdere om den foreslåtte startlånsavtalen passer hans behov og økonomiske situasjon.
- Gjennomgå SEF-skjemaet.
- Gjennomgå månedsbudsjettet. Saksbehandler bør ta opp med søker muligheten til sparing for dekning av uforutsette utgifter
- Valg av fast- eller flytende rente
- Hvis søker vil ta opp lånet på de vilkårene som tilbys, undertegnes dokumentene.
- Hvis søker har mottatt frarådningsbrev, skal saksbehandleren også gi muntlig frarådning. Søker skal da bekrefte ved signatur at han/hun er kjent med at långiveren skriftlig og muntlig har frarådet låneopptaket.

3.11.4 Avslag

Søknaden skal avslås dersom lånsøkers betalingsevne vurderes som klart utilstrekkelig til å betjene lånet, eller dersom han/hun ikke er i målgruppen.

Det skal gis avslag på søknad om tilskudd dersom lånsøker har betjeningsevne til et tilstrekkelig stort lån.

- Det kan gis startlån til finansiering av bolig til personer som skal søke gjeldsordning.
- Det kan gis lån til søkere som er under en gjeldsordning, med unntak av de fire første månedene etter at gjeldsordningen er opprettet.
- Innvilges det startlån i gjeldsordningsperioden skal kreditorene orienteres. Boutgiftene bør ikke være høyere enn det som er satt av til dekning av boutgifter i gjeldsordningsavtalen. Startlånet skal kun rentebetjenes i gjeldsordningsperioden.

Avslag er enkeltvedtak som skal begrunnes og kan påklages, jf. Forvaltningsloven §28.

3.12 Klageadgang

§ 8 andre ledd (Forskrift om startlån)

Det er klageadgang etter forvaltningslovens regler på kommunens vedtak om tildeling, utmåling av startlån og på avvisning av avslag på søknader om startlån.

Kommunens vedtak skal være skriftlig og må inneholde opplysninger om klageadgang på kommunale vedtak. Det kan klages på tildeling, utmåling, avvisning og avslag etter forvaltningslovens regler. Klagen skal sendes kommunen.

3.13 Oppfølging og kontroll

§9, første ledd (Forskrift om startlån)

Kommunen skal innhente og kontrollere opplysninger som er nødvendige for å behandle søknader om startlån og ved utbetaling av startlån.

3.13.1 Aksept, mottak og kontroll av lånedokumenter

Når kommunen/låneforvalter har mottatt lånedokumenter, kontrolleres det at alle nødvendige dokumenter er mottatt og at de er riktig signert. Eventuelle forbehold og/eller forutsetninger i tilsagnet sjekkes ut. Sikkerhetsdokumentene skal oppbevares i eget depot.

3.13.2 Utbetaling av lån og tilskudd

- Lånet/tilskuddet utbetales til megler mot innståelseserklæring. I innståelseserklæringen garanteres det for at pantedokumentet vil bli tinglyst med riktig prioritet elle at det blir notert pant i adkomstdokumenter tilknyttet en andel eller et aksjebrev.
- Kommunen må senere få det tinglyste pantedokumentet i retur fra megler/advokat og må da kontrollere om deres pant har fått riktig prioritet.
- Ved pant i adkomstdokumenter til borettslagsleiligheter og aksjeleiligheter må det være utstedt en besittelseserklæring fra forretningsfører i boligselskapet.
- Startlånet kan delutbeatles, f.eks. ved utbedring av bolig. I disse tilfellene bør lånet delutbetales i henold til dokumentasjon på leverte/utførte tjenester.

3.13.3 Overføring av lån til ny bolig

Startlån og tilskudd som ikke er avskrevet kan overføres til ny bolig der dette vurderes som hensiktsmessig, og formålet for ordningen og kravene til låntaker fortsatt er oppfylt. Dette er særlig aktuelt når lånet har fast rente og innfrielse av lånet innebærer krav om overkurs, les mer på Husbanken.no/renter. Dersom lånet har flytende rente vil det som regel være mer hensiktsmessig å behandle en ny søknad om startlån, og innfri gammelt lån i sin helhet ved salg av bolig.

3.13.4 Overføring av lån til ny låntaker

Ved samlivsbrudd eller dødsfall kan startlån og eventuelt resttilskudd overføres til gjenværende husstandsmedlem/er.

4. Definisjoner og begreper

Uttrykk	Forklaring
Utbedring	Utbedringsarbeid som gir bygningen økt kvalitet i forhold til lover og forskrifter som gjaldt på det tidspunkt bygningen ble ferdigstilt
Vedlikehold	I NS 3454 Livssykluskostnader for byggverk defineres vedlikeholdsutgifter ved: «Utgifter i forbindelse med planlagte arbeider som er nødvendige for å opprettholde byggverket på et fastsatt kvalitetsnivå.»
Rehabilitering	Rehabilitering er istandsettelse av en bygning for nåtidig formål og/eller for å rette på forsømt vedlikehold. Hvis ikke hensikten er å best mulig ta vare på byggets antikvariske verdi, er utbedring et bedre begrep.
Tilpasning	Å tilpasse en bolig innebærer å gjøre den funksjonelt og bedre egnet til å ivareta spesielle behov, for eksempel funksjonshemming.
Takst	En tradisjonell takst inneholder en kortfattet beskrivelse av eiendommen slik takstmannen vurderer panteobjektet etter å ha foretatt en befaring. Det gjøres rede for boligens standard og konstruksjon, byggematerialer, areal og innredninger. Verdien på boligen blir redusert ut fra boligens alder og standard på det tidspunktet taksten blir fastsatt. Taksten skisserer boligens antatte markedsverdi. Relevansen av en takst avhenger av endringer som kan ha skjedd i markedet siden den ble avholdt og av eventuelle endringer på eiendommen. Takster eldre enn 6 måneder bør brukes med forsiktighet. Med verditakst/markedsverdi menes “Det antatte beløp som takstmannen mener at eiendommen/boligen normalt kan omsettes for på takstdagen. Låneverdien er en forsiktig vurdert markedsverdi”.
Salgsoppgave	Ved salg av bolig lager eiendomsmegler en salgsoppgave over eiendommen. Denne kan inneholde en takst og annen relevant informasjon om eiendommen. Megler er ansvarlig for de opplysningene som blir gitt i salgsoppgaven.
Meglervurdering (meglertakst)	En meglervurdering gir en antydning om eiendommens markedsverdi. Denne vurderingen er ifølge takseringsforbundet ufullstendig i forhold til hva en takst utført av en godkjent takstmann omfatter. Kommunen avgjør om en meglervurdering og en eventuell tilstandsrapport er tilstrekkelig for vurdering av pantesikkerhet.
Tilstandsrapport	Er basert på en grundigere undersøkelse av boligen. Undersøkelsen bør utføres av en takstmann med autorisasjon for tilstandsvurdering. Her kontrolleres fukt og råte, elektrisk anlegg, innvendig og utvendig panel, mulige vannskader eller lekkasje, sluk i gulv mv. Alle feil og mangler skal rapporteres. Det foreligger ikke noe krav om at selger må fremlegge en tilstandsrapport, men det anbefales at kjøper spør etter dette. I enkelte tilfeller foreligger det våtromrapporter, som en type tilstandsrapport som kun omhandler våtrom i boligen.
Nøktern bolig	Menes boliger som er nøktern i standard og størrelse. Dekker husstandens behov samtidig som den er rimelig i forhold til prisnivået på stedet.

Uttrykk	Forklaring
Besittelseserklæring	Er en erklæring for pant i adkomstdokumenter. Med adkomstdokumenter menes andelsbrev, partialobligasjon og leierett til bolig. Dokumentenes form og pålydende vil være avhengig av på hvilken måte boligen er organisert (organisasjonsformer er betegnelsen på sameie, aksjeselskaper eller borettslag). Framgangsmåten og dokumentene er tilnærmet lik eksemplet med pant i fast eiendom, men her blir bare gjeldsbrev og pantsettelseserklæring utstedt. Tinglysingen (noteringen) blir foretatt av forretningsfører for boligselskapet. Ved lån til kjøp av borettslagsleiligheter er det vanlig at adkomstdokumenter til leiligheten blir stilt som sikkerhet for lån og oppbevart hos forretningsfører (håndpant). Långiver/ panthaver oppbevarer bare en erklæring (besittelseserklæring) fra borettslaget vedrørende det noterte pantet.
ROBEK	Er et register over kommuner og fylkeskommuner som må ha godkjenning fra Kommunal- og regionaldepartementet for å kunne foreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leieavtaler. Før de nye reglene i kommuneloven trådte i kraft i 2001, måtte alle kommuner og fylkeskommuner ha slik godkjenning fra departementet. Med de nye reglene ble godkjenningsordningen begrenset til å omfatte kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse. Kommuneloven § 60 (§ 59 a) nr. 1 definerer hva økonomisk ubalanse innebærer.
Gjeldsforhandlings-periode	Dersom det åpnes gjeldsforhandlinger inntrer en gjeldsforhandlingsperiode på tre måneder. I denne perioden skal skyldneren forsøke å komme frem til en frivillig ordning med kreditorene. Dersom dette ikke lykkes, og skyldneren begjærer tvungen ordning, forlenges perioden med en måned. Dersom fristen løper ut uten at frivillig ordning er vedtatt eller tvungen ordning begjært, må imidlertid hele prosessen begynne på nytt igjen. Tremånedersfristen for å oppnå frivillig gjeldsordning er absolutt og kan ikke besluttes forlenget. Skyldneren kan ikke stifte ny gjeld uten etter fordringshavernes samtykke, eller foreta andre disposisjoner som er egnet til å skade kreditorenes interesser i gjeldsforhandlingsperioden.
Frivillig gjeldsordning	Er en frivillig avtale om nedbetaling av gjeld mellom skyldner og kreditorer. En frivillig gjeldsordning er vedtatt når alle kreditorene har akseptert det fremlagte forslaget til gjeldsordningsavtale. En frivillig avtale kan innebære betalingsutsettelse av hele eller deler av gjelden, at fordringshaverne helt eller delvis gir avkall på renter og omkostninger, eller at gjelden faller bort helt eller delvis med en gang eller etter utløpet av gjeldsordningsperioden. I og med at en frivillig gjeldsordning betinger at samtlige kreditorer har akseptert forslaget til avtale kan det i prinsipp avtales hva som helst. Det er imidlertid alltid en forutsetning at ordningen ikke er støtende for samfunnet og den alminnelige betalingsmoral blant andre skyldnere. En frivillig gjeldsordning strekker seg normalt over fem år.
Tvungen gjeldsordning	Hvis en eller flere kreditorer ikke vil godta forslaget til frivillig gjeldsordning kan det begjæres tvungen gjeldsordning til namsmannen innen utløpet av gjeldsforhandlingsperioden. Namsmannen oversender straks saken til tingretten. En tvungen gjeldsordning må oppfylle vilkårene i gjeldsordningsloven. Det er derfor ikke like stor avtalefrihet i en tvungen gjeldsordningsavtale som i en frivillig.
Kalkulasjonsrente	Rentesats som benyttes til beregning av betjeningsevne ved valg av flytende rente. Kalkulasjonsrenten tar høyde for fremtidige renteøkninger på startlånet.

5. Mer informasjon og lenker finner du på Husbanken.no

For å innhente mer kunnskap og nyttig informasjon anbefales veilederen på husbanken.no. Her vil du i tillegg finne en rekke lenker som kan bidra til at arbeidet med planlegging og søknadsprosess blir enklere.
Du vil blandt annet finne lenker til:

- Lånekalkulatorer
- Skatteetatens enkle skattemodell
- SIFO-satser fra Statens institutt for forbruksforskning
- Ulike eieformer
- Ulike typer inntekter
- Tapsdeling og tapsfond
- Finansavtaleloven
- Panteloven
- Gjeldsordningsloven
- Tomtefesteloven
- Forvaltningsloven
- Kommuneloven
- Offentlighetsloven

Husbanken

For ditt nærmeste regionkontor, ring 22 96 16 00
www.husbanken.no

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/06121-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Orientering om kommunens ansvar som bygningsmyndighet, tilsyn og ulovlighetsoppfølging

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar administrasjonens redegjørelse til orientering.

Kontrollutvalget anmoder rådmannen om å påse at det utarbeides en årlig rapport som beskriver tilsynsvirksomheten ved byggesaker sett opp mot tilsynsstrategien og at denne legges frem for planutvalget.

Kontrollutvalget anmoder rådmannen om å vurdere behovet for å revidere tilsynsstrategien for byggesaker.

Bakgrunn for saken:

I kontrollutvalgets møte 27.02.2018 sak 6/18 *Eventuelt* pkt. 3 c diskuterte kontrollutvalget en konkret byggesak i kommunen og ønsket å blir orientert om saksbehandlingen av denne og kommunens ansvar i slike saker inkludert hvilket ansvar kommunen har som bygningsmyndighet for ulovlighetsoppfølging og tilsynsplikten.

Saksopplysninger:

Ifølge plan og bygningsloven kapittel 25 om tilsyn har kommunen tilsynsplikt i byggesaker jf. § 25-1. Kommunen har plikt til å føre tilsyn med at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser gitt i medhold av loven, og at ansvarlig foretak er kvalifisert. Kommunen skal føre tilsyn i et slikt omfang at det kan avdekkes regelbrudd og følge opp allerede gitt pålegg. Det er kommunens selv som avgjør hvilke saker og på hvilke områder det skal føres tilsyn. Tilsynet gjennomføres på den måten, i det omfang og med den intensitet som kommunen finner hensiktsmessig jf. §25-2. Kommunen kan føre tilsyn når som helst i løpet av en byggesak og inntil 5 år etter at ferdigattest er gitt. Hvis tilsynet viser vesentlig svik som ikke er ivaretatt ved uavhengig kontroll, kan kommunen kreve sakkyndig bistand eller utføre tekniske prøver for tiltakshavers regning. Tilsynet skal avsluttes med en tilsynsrapport.

Nærmere beskrivelse av krav til tilsyn er gitt av byggesaksforskriften kapittel 15 om kommunalt tilsyn. Ifølge § 15-1 skal kommunen utarbeide en strategi for tilsynsoppgaven, og det skal årlig utarbeides en rapport over årets tilsynsvirksomhet i forhold til strategi jf § 15-1. 2. ledd. Etter hvert enkelt tilsyn skal det føres en tilsynsrapport hvor beskrivelse av innhold er gitt av byggesaksforskriften § 15-2.

I en e-post til sekretariatet skriver teknisk sjef Stein Erik Watne følgende om Songdalen kommune sitt tilsynsansvar og oppfølgingen av det:

«Etter plan- og bygningsloven § 25-1 plikter kommunen å ha en systematisk ordning for tilsyn. Vedlagt følger en tilsynsstrategi som ble behandlet i 2011. Denne har ikke formelt blitt fornyet. Tilsyn i kommunen skjer ved at saksbehandlere på byggesak velger saker som skal følges opp ved et tilsyn. Det kan være på bakgrunn av meldinger som kommunen mottar, eller forhold i saken som begrunner et tilsyn. Tilsyn kan også bli valgt helt tilfeldig. Det har over de seneste årene blitt foretatt en god del tilsyn, uten at jeg har noe statistisk beregning av tilsynsfrekvensen i forhold til antall byggesaker.

Slik jeg har forstått ønsket Songdalen kommune å delta i samarbeid med Søgne og Kristiansand om tilsyn i byggesaker, jfr. ordningen i pbl. § 25-1 siste setning. Dette samarbeidet ble aldri etablert.

Min vurdering er at Songdalen kommune har et systematisk tilsyn som tilfredsstiller lovens krav. Tilsynet kommunen fører med byggesaker kunne selvsagt vært bedre og av en større frekvens. Dette må likevel ses i sammenheng med den kapasiteten kommunen samlet har for å behandle byggesaker. Dersom et tilsyn avdekker ulovligheter, må tilsynet følges opp. Min vurdering er at kommunen har vært flink til å følge opp ulovligheter eller forhold som tilsyn har avdekket. Det må likevel understrekes at dette kan bli svært ressurskrevende saker som er krevende. Jeg kan nevne oppfølging av ulovlig utfylte masser i Tronstadvannet, ulovlig bygget mur på Rosseland, mur som raste ut i Midtheilia. I tillegg er det også en del andre saker hvor kommunen har ført tilsyn og fulgt saken opp.

Kommunen er nå i en sammenslåingsprosess med Søgne og Songdalen. Fra Teknisk enhets side, tenker vi at en tilsynsordning for den nye kommunen helt sikker vil bli vurdert i forbindelse med sammenslåingsprosessen. Fra vår side avventer vi derfor kommunesammenslåingen, og fortsetter å føre tilsyn i samsvar med måten det blir praktisert i dag.»

Vedlagt til saken følger sak 008/11 *Strategi for kommunalt tilsyn i byggesaker* som ble behandlet av planutvalget 20.01.2011 samt sakens vedlegg som er Songdalen kommunes strategi for tilsyn i byggesaker. Av den vedtatte tilsynsstrategien kommer det frem at det er satt som mål at det skal føres tilsyn med 10% av byggesakene som mottas og at det i hovedsak skal gjennomføres dokumenttilsyn. Videre at alle henvendelser som gjelder ulovlig bygging skal følges opp. Det skal prioriteres at det foreligger tilstrekkelig sluttdokumentasjon for tiltaket, at avfallsplaner og miljøsaneringsbeskrivelser er utarbeidet og følges opp, samt ulovlig byggevirksomhet. Tilsynsaktiviteten skal finansieres gjennom de kommunale byggesaksgebyrene og at gebyrene skal beregnes ut fra selvkostprinsippet. Videre står det at det årlig skal vurderes behovet for å revidere strategien.

Det ble i 2016 behandlet 188 byggesaker i Songdalen kommune og i 2015 225 byggesaker. Det tilsier at det i henhold til den vedtatte tilsynsstrategien skulle vært ført 19 tilsyn i 2016 og 23 tilsyn i 2015. Teknisk sjef sier som gjengitt over at man ikke har noen statistisk beregning av tilsynsfrekvensen i forhold til antall byggesaker, men at det er gjennomført en del tilsyn. Det fremkommer heller ikke noe informasjon om dette i kommunens årsmeldinger de siste årene. Det er derfor vanskelig å si om man har nådd målet om tilsyn ved 10% av byggesakene. Det er ikke utarbeidet en årlig rapport for tilsynsvirksomheten slik byggesaksforskriften §15-1 2. ledd pålegger. Teknisk sjef skriver at det er ressurskrevende å følge opp ulovligheter eller forhold som tilsyn har avdekket, men at kommunen er flinke til å følge opp de ulovligheter som er avdekkes. Etter teknisk sjef sin vurdering driver Songdalen kommune systematisk tilsyn som tilfredsstiller lovens krav.

Videre har kontrollutvalget ønsket å bli orientert om to aktuelle saker, sak om utrast mur på Midheilia og Vestmovegen. Når det gjelder den førstnevnte har kommunen gjennomført et dokumenttilsyn og endelig tilsynsrapport foreligger. Tilsynsrapporten redegjør kommunens behandling og konklusjoner i tilsynssaken. I rapporten har kommunen konkludert med at tilsynet finner svikt hos ansvarlig prosjekterende og ansvarlig utførende. Ansvarlig prosjekterende har ikke sørget for at tiltaket prosjekteres

i samsvar med tillatelsen. Det er prosjektert en annen mur enn den som er vist i søknaden og godkjent av kommunen. Videre har den oppførte muren og fyllingen høyde som tilsier at den skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2 som innebærer at det skulle vært utført uavhengig kontroll med den. Ansvarshavende prosjekterende har heller ikke meldt fra til ansvarlig søker om behov for å søke om endring av tillatelsen. Det er mangler ved dokumentasjonen av prosjekteringen, da det ikke er sendt inn dimensjonerende beregninger for støttemuren. Foretakets kvalitetssikringsrutiner har ikke fanget opp disse forholdene. Ansvarlig utførende har ikke sørget for at tiltaket er utført i samsvar med tillatelsen. Ansvarshavende burde oppdaget at muren og fyllingen skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2, og meldt fra til ansvarlig søker.

Når det gjelder saken på Vestmovegen er dette av kommunen ikke definert som ulovlighetsoppfølging og heller ikke en tilsynssak. Teknisk sjef skriver at dette er en ordinær byggesak hvor naboen har klaget, og kommunen har behandlet klagen. Det er byttet ansvarlig søker, og det er fremmet en søknad for endringer av opprinnelig søknader. Det er søkt om dispensasjon og vedtak er oversendt søker.

Teknisk sjef Stein Erik Watne og avdelingsleder Arne Kjell Brunes i ressurs- og arealforvaltingsavdelingen vil i møtet kunne orientere om de to spesifikke sakene og kommunens ansvar for ulovlighetsoppfølging og tilsyn.

Vurdering fra sekretariatet:

Grunnet manglende oversikt over antall gjennomførte tilsyn er det vanskelig å bekrefte om kommunen oppnår målet om å gjennomføre tilsyn ved 10% av byggesakene. Sekretariatet vil anbefale at kommunen årlig utarbeider en rapport som beskriver tilsynsvirksomheten sett opp mot den vedtatte strategien i tråd med kravene i byggesaksforskriften §15-1 2. ledd. Sekretariatet anser det som hensiktsmessig at rapporten legges frem for planutvalget. Det kan også vurderes om man skal oppgi antall tilsynssaker det aktuelle året i kommunens årsrapport slik man allerede gjør med antall behandlede byggesaker. På den måten får de politiske utvalgene informasjon om antall tilsynssaker sett i forhold til antall byggesaker. En kan da lett vurdere om målet om 10% tilsyn av alle byggesaker er oppnådd.

Det bør vurderes om tilsynsstrategien skal revideres da det kan se ut til at den ikke er revidert siden den ble vedtatt i 2011. Det er sannsynlig at det har vært en endring i risikobildet som gjør andre fagområder aktuelle. Samtidig må det tas i betraktning at Songdalen kommune blir slått sammen med Søgne og Kristiansand fra og med 1. januar 2020 som gir en kortere tid som strategien får virkning.

Vedlegg:

- Songdalen kommunes strategi for tilsyn i byggesaker
- Planutvalget sakspapir sak 8/11 Strategi for kommunalt tilsyn i byggesaker
- Tilsynsrapport Midtheilia 43

Songdalen kommunes strategi for tilsyn i byggesaker

1 Organisasjonsmodell

- Kommunens tilsyn hører inn under Teknisk enhet, og utøves av plan- og byggesaksavdelingen
- Tilsynet skal integreres i den kommunale byggesaksbehandlingen

2 Målsetting og rutiner

- Tilsyn skal utøves i minst 10 % av byggesakene som mottas
- Tilsyn utøves i hovedsak som dokumenttilsyn, men kommunen står fritt til å velge tilsynsform
- Alle henvendelser som gjelder ulovlig bygging skal følges opp

3 Prioriterte fagområder

- Følgende forhold vil bli prioritert ved tilsyn i perioden 2011-2013:
    - At det foreligger tilstrekkelig sluttdokumentasjon for tiltaket, jf byggesaksforskriften § 8-2
    - At avfallsplaner og miljøsaneringsbeskrivelser er utarbeidet og følges opp
    - Ulovlig byggevirksomhet

4 Finansiering av tilsyn

- Tilsyn finansieres gjennom det kommunale byggesaksgebyret
- Gebyr skal beregnes ut fra prinsippet om selvkost
- Tilsynsutgiftene skal som utgangspunkt dekkes inn via de vanlige gebyrer for søknadsbehandling. Kommunen kan imidlertid gebyrlegge tiltaket direkte hvor kommunen har kjennskap til at det foreligger ulovlige forhold.

5 Revisjon

- Ved utgangen av hvert år skal det vurderes om strategien skal revideres

SONGDALEN KOMMUNE

Møtebok

SAKSGANG			
Styre, utvalg, komitè m.m.	**Møtedato**	**Saksnr**	**Saksbeh.**
Planutvalget	20.01.2011	008/11	AKB

Saksansv.: Arne Kjell Brunes	**Arkiv:** K1-040, K3-&58 **Objekt:**	**Arkivsaknr.:** 10/2796 -2

Strategi for kommunalt tilsyn i byggesaker

Dokumentliste:

Nr	T	Dok.dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	I	09.12.2010	Det klg. kommunal- og arb.dep.	Nye regler om tilsyn. Ikrafttreden av tidsavgrenset krav om tilsyn

Aktuelle lover, forskrifter, avtaler m.m.:

Plan- og bygningsloven kapittel 25 og Byggesaksforskriften kapittel 15.

Bakgrunn for saken:

Ny byggesaksdel til plan- og bygningsloven trådte i kraft 01.07.2010. Blant endringene er skjerpede krav til kommunens tilsyn i byggesaker. Det fremgår av plan- og bygningsloven (pbl) at kommunen skal føre tilsyn, jf. pbl § 25-1. Bakgrunnen for reglene er at kommunens tilsyn er et viktig bidrag for å bedre kvaliteten i bygg. Tilsyn kan avdekke feil, og hjelpe til å lære opp foretak og tiltakshavere. På denne måten kan tilsyn bidra til at regelverket følges, og byggefeil unngås.

Loven stiller ikke noe krav om hvor mange tilsyn kommunen skal utføre eller hvor omfattende tilsynene skal være. Loven krever imidlertid at kommunene fører tilsyn "i tilstrekkelig grad til at den kan avdekke regelbrudd".

Det er også krav at kommunen skal ha en strategi for sin tilsynsvirksomhet, jf. byggesaksforskriften(SAK10) § 15-1. Strategien skal bl.a. inneholde:

- målsettinger og rutiner for det kommunale tilsynet
- organisering, behov for ressurser, finansiering m.m
- utvelgelse og prioritering av fagområder, sakstyper, temaer mv

Kommunen skal videre utarbeide en årlig rapport over tilsynsvirksomheten, og hvordan aktiviteten har vært i forhold til strategien.

Saksutredning:

1 Utøvelse av tilsyn

Det kan føres tilsyn med alle forhold i en byggesak, og det kan føres tilsyn med alle typer tiltak som omfattes av plan- og bygningslovgivningen, både de søknadspliktige og de ikke søknadspliktige, og uansett om de er belagt med ansvar eller ikke. Tilsyn trenger ikke være basert på særskilte indikasjoner om ulovligheter, men kan gjennomføres på basis av valgte innsatsområder, statistisk tilfeldig utvelgelse eller lignende.

Kommunen kan som nevnt selv velge hvordan det føres tilsyn. Kommunen kan for eksempel vurdere dokumentasjonen i tiltaket, besøke byggeplassen, vurdere foretakenes systemer eller lignende. Skal tilsyn ha ønsket effekt, er det ikke tilstrekkelig å gjennomføre sporadisk tilsyn. Tilsyn må innarbeides i kommunens forvaltningsoppgaver og prioriteres på lik linje med kommunal byggesaksbehandling. Jevnlig tilsyn vil ha en oppdragende virkning på bransjen og bidra til at reglene i større grad følges. Alle foretak skal kunne forvente at kommunen en eller annen gang kommer på tilsyn.

Tilsyn kan foretas på ulike stadier i en byggesak:

Mottakskontroll

Der det foretas mottakskontroll av søknader, vil denne i hovedsak gå ut på å se om søknadsdokumentasjonen er komplett. Hvor det påvises mangler i søknadsdokumentasjonen, kan dette gi grunnlag for tilsyn med ansvarlig søker eller andre ansvarlige foretak i saken. Eksempel på tilsyn i denne fasen: Tilsynet kan være et dokumenttilsyn mot ansvarlig søker for å se om ansvarlig søker har styrings- og kontrollsystemer for å sikre at rett søknadsdokumentasjon innsendes. Det vil være naturlig å få tilsendt ansvarlig søkers rutiner og sjekklister for håndtering av søknadsprosessen.

Søknad

Ved mottak av rammesøknad kan det varsles tilsyn med overordnet avklaringer. Det kan i denne fasen være naturlig å føre tilsyn med at overordnede forhold og krav er ivaretatt, f.eks. planbestemmelser om utnyttelse, utforming, plassering, estetikk, utearealer osv. Eksempel på tilsyn i denne fasen:
Tilsynet kan være et dokumenttilsyn mot ansvarlig søkers kvalitetssystem, for å se om ansvarlig søker har kontrollsystemer for å kontrollere at søknaden er i tråd med plan- og bygningsloven. Det vil være naturlig å få tilsendt ansvarlig søkers rutiner og sjekklister for håndtering av søknadsprosessen.

Igangsetting
Ved søknader om igangsetting vil tilsyn hovedsakelig være orientert mot ansvarlige foretak for prosjektering. Eksempel på tilsyn i denne fasen:
Tilsynet vil normalt bestå av kontroll med at prosjektering er utført slik at byggingen kan igangsettes. Det kan foretas tematiserte tilsyn, eksempelvis bare se på om kravene til energirammer, lufttetthet, lyd, fukt m.m. er ivaretatt. Det vil være naturlig å få tilsendt eksempelvis prosjektdokumenter som viser samsvar med relevante myndighetskrav, sjekklister som klargjør at samsvar med tekniske forskrift er kontrollert, kontrollplan for viktige og kritiske områder.

Byggefasen
Kommunen kan videre føre tilsyn på byggeplassen for å påse at utførelsen er i samsvar med tillatelsen og prosjekteringsgrunnlaget. Det vil ofte være en fordel å varsle tilsynet på forhånd og avgrense det til definerte fagområder slik at faglig ansvarlige er tilstede og nødvendig dokumentasjon er gjort tilgjengelig. Tilsynet kan også skje uanmeldt i enkle saker. Eksempel på tilsyn i denne fasen:
Befaring på byggeplassen for å påse at plassering er korrekt i henhold til tillatelsen. Ved anførsler om ulovlige byggearbeider vil det også være naturlig å foreta befaring for å se på de faktiske forhold.

Ferdigattest
Det kan føres tilsyn med alle funksjoner på dette stadiet. Dokumentasjonen i tiltaket skal være tilgjengelig for bygningsmyndighetene. Tilsynet vil ikke på dette stadiet ha en forebyggende funksjon siden tilsynet skjer etter at prosjektering, utførelse og kontroll er avsluttet. Eksempel på tilsyn i denne fasen:
I denne fasen vil det være naturlig å foreta et dokumenttilsyn for å sjekke at det foreligger tilstrekkelig sluttdokumentasjon for tiltaket, jf byggesaksforskriften § 8-2 og byggteknisk forskrift § 4-1. Videre vil det være naturlig å foreta tilsyn for å sjekke at avfallsplaner og miljøsaneringsbeskrivelser er utarbeidet og følges opp.

2 Organisering og behov for ressurser

Et effektivt tilsyn er avhengig av at kommunen planlegger og organiserer tilsynet. Tilsyn må innarbeides i kommunens forvaltningsoppgaver og prioriteres på lik linje med kommunal byggesaksbehandling. Etter

administrasjonens vurdering bør kommunens tilsyn legges inn under Teknisk enhet, og utøves av plan- og byggesaksavdelingen.

Det er pr. dags dato ikke lagt inn ressurser for å ivareta de utvidede tilsynsoppgaver. Hvilket ambisjonsnivå kommunen vil legge seg på, må avspeiles i ressursene som settes av til å foreta tilsyn. En 50% stilling på plan- og byggesak har over tid vært vakant. Det skal nå tilsettes en person i stillingen, som begynner i jobb 01.01.2011. Dette vil være med på å øke ressursene som kan brukes til tilsyn.

Avhengig av hvilke typer tilsyn som utøves, så kan det være behov for kompetanseoppbygging av kommunens saksbehandlere. Dette må det tas høyde for i gebyrregulativet.

Det kan også være aktuelt å forsøke å få til et tilsynssamarbeid internt i Knutepunkt Sørlandet.

I en overgangsfase, inntil kommunen gjør seg konkrete erfaringer med tilsynet, bør ikke ambisjonsnivået legges for høyt.

3 Målsettinger og rutiner for tilsynet

Det er i utgangspunktet ikke et skarpt skille mellom tilsyn og ulovlighetsoppfølging. Tilsyn har først og fremst preventive hensyn og innebærer i større grad en undersøkelse av en byggesak. Ulovlighetsoppfølging mer retter seg mer mot kommunens håndtering der det er avdekket overtredelser av plan- og bygningsloven. Kommunen anser det i utgangspunktet ikke som hensiktsmessig å skille skarpt mellom tilsyn og ulovlighetsoppfølgning. Begge deler vil være en del av kommunens tilsynsstrategi.

På bakgrunn av at dette er en ny satsning, og at kommunen ikke har justert byggesaksgebyrene med tanke på økt tilsynsvirksomhet, så settes det moderate tilsynsmål. Det er imidlertid viktig at tilsyn foretas i en slik utstrekning at tilsynet kan avdekke feil. Det foreslås derfor at tilsyn utøves i minimum 10 % av sakene. Videre at tilsynsaktiviteten kan justeres når det er gått 1 år, og kommunen har gjort seg noen erfaringer mht. utøvelse av tilsyn.

Det er bestemt i byggesaksforskriften at følgende forhold skal inngå i kommunens prioriterte tilsynsområder i perioden 01.01.2011 til 01.01.2013:

- At det foreligger tilstrekkelig sluttdokumentasjon for tiltaket, herunder samsvarserklæringer, kontrollerklæringer, oversikt over avvik og at dokumentasjon som grunnlag for forvaltning, drift og vedlikehold er overlevert til eier
- At avfallsplaner og miljøsaneringsbeskrivelse er utarbeidet og følges.

Kommunens prioriteringer må inneholde de lovbestemte krav. Videre er det viktig å prioritere tilsyn i byggesaker hvor de samfunnsmessige kostnadene ved feil kan bli store og i byggesaker hvor kommunen har mistanke om at oppføring av tiltaket ikke skjer i henhold til gjeldende rett.

4 Finansiering av tilsyn

Tilsyn er en kommunal oppgave som ikke kan settes ut til private. Finansiering av tilsynet forutsettes gjennom det ordinære byggesaksgebyret.

Pbl § 33-1 gir kommunen hjemmel til å fastsette gebyr som dekker kostnadene ved utførelse av de oppgaver kommunen utfører etter loven. Tilsyn er en lovpålagt oppgave og kan finansieres gjennom det kommunale byggesaksgebyret. Alle kommunens utgifter til tilsyn kan dekkes inn gjennom gebyrer. Inndekning av utgiftene gjennom gebyrer sikrer en forutsigbar dekning av kostnadene og dermed et stabilt grunnlag for tilsynsvirksomheten.

Departementet anbefaler at utgiftene til tilsyn som hovedregel bør dekkes inn i de vanlige gebyrene for søknadsbehandling, og ikke belastes den enkelte tilsynssak. Ved tilsyn med tiltak der det er kjent at det foreligger ulovlige forhold, taler imidlertid rimelighetsbetraktninger for at tiltaket gebyrlegges direkte. Det er rimelig og hensiktsmessig at den som har bygget ulovlig, belastes kostnadene kommunen har med oppfølging av ulovlige forhold. Kommunen velger å følge denne anbefalingen. Administrasjonen vil i løpet av 2011 fremlegge sak for kommunestyret mht. revidering av gebyrregulativet for å ta høyde for økt tilsynsaktivitet.

5 Årlig tilsynsrapport

Det skal utarbeides en årlig oversikt over tilsynsvirksomheten. Rapporten er til internt bruk, og skal være grunnlag for rapportering til KOSTRA eller Statens bygningstekniske etat (BE). Den årlige rapporten skal inneholde en oversikt over hvilke tilsyn som er avholdt, og hvorfor eventuelle planlagte tilsyn ikke er gjennomført. Kommunen bør ha oversikt over hva slags tilsyn som føres, funn, sanksjoner, hvilke forhold som er rettet osv.

Kommunen skal utarbeide tilsynsrapport ved utført tilsyn i den enkelte sak. Form og metode må komme fram av tilsynsrapporten. Rapporten sendes tiltakshaver, ansvarlig søker og andre berørte foretak i byggesaken. Dersom tilsynsrapporten berører grunnlaget for sentral godkjenning for ansvarsrett, skal kopi av rapporten sendes til BE.

6 Forslag til tilsynsstrategi for Songdalen kommune

Songdalen kommunes strategi for tilsyn i byggesaker

1 Organisasjonsmodell

- Kommunens tilsyn hører inn under Teknisk enhet, og utøves av plan- og byggesaksavdelingen
- Tilsynet skal integreres i den kommunale byggesaksbehandlingen

2 Målsetting og rutiner
- Tilsyn skal utøves i minst 10 % av byggesakene som mottas
- Tilsyn utøves i hovedsak som dokumenttilsyn, men kommunen står fritt til å velge tilsynsform
- Alle henvendelser som gjelder ulovlig bygging skal følges opp

3 Prioriterte fagområder
- Følgende forhold vil bli prioritert ved tilsyn i perioden 2011-2013:
    - At det foreligger tilstrekkelig sluttdokumentasjon for tiltaket, jf byggesaksforskriften § 8-2
    - At avfallsplaner og miljøsaneringsbeskrivelser er utarbeidet og følges opp
    - Ulovlig byggevirksomhet

4 Finansiering av tilsyn
- Tilsyn finansieres gjennom det kommunale byggesaksgebyret
- Gebyr skal beregnes ut fra prinsippet om selvkost
- Tilsynsutgiftene skal som utgangspunkt dekkes inn via de vanlige gebyrer for søknadsbehandling. Kommunen kan imidlertid gebyrlegge tiltaket direkte hvor kommunen har kjennskap til at det foreligger ulovlige forhold.

5 Revisjon
- Ved utgangen av hvert år skal det vurderes om strategien skal revideres

Vurdering:

Rådmannen vurderer saken slik at kommunen er best tjent med at tilsynet i oppstartsperioden legges på en ressursbesparende linje, med uformelle besøk på byggeplass og lettere dokumentasjonsgjennomgang. Det kan også være hensiktsmessig å avgrense tilsynet til klart definerte fagområder fremfor å ta for seg hele eller større deler av et byggeprosjekt. Tilsyn med konkrete arbeidsoppgaver i et byggetiltak vil også være mindre ressurs- og tidkrevende og enklere å gjennomføre rent kompetansemessig.

Rådmannen foreslår at Planutvalget vedtar forslag til tilsynsstrategi som angitt ovenfor i punkt 6, se vedlegg "Songdalen kommunes strategi for tilsyn i byggesaker".

Vedlegg:

Songdalen kommunes strategi for tilsyn i byggesaker

Nr	Dok.dato	Tittel
1	10.01.2011	Tilsynsstrategi.doc

RÅDMANNEN FORESLÅR AT PLANUTVALGET FATTER FØLGENDE

VEDTAK:

1. Planutvalget vedtar forslag til tilsynsstrategi, jf saksfremstillingen punkt 6 samt vedlegg.
2. Rådmannen fremlegger i løpet av 2011 en sak om revidering av gebyrregulativet for å ta høyde for økt tilsynsaktivitet

20.01.2011 PLANUTVALGET

Votering:

Enstemmig vedtatt

PLAN-008/11 VEDTAK:

1. Planutvalget vedtar forslag til tilsynsstrategi, jf saksfremstillingen punkt 6 samt vedlegg.
2. Rådmannen fremlegger i løpet av 2011 en sak om revidering av gebyrregulativet for å ta høyde for økt tilsynsaktivitet.

SONGDALEN KOMMUNE
Teknisk enhet
Ressurs og arealforvaltningsavdelingen

Frustøl AS
Mjåvannsvegen 18
4628 KRISTIANSAND S

Vår ref.:	Deres ref.:	Dato:
17/01483-15 (Bes oppgitt ved henvendelse)		Songdalen, 19.04.2018

Endelig tilsynsrapport - Midtheilia 42, dokumenttilsyn

Bakgrunn

I en periode med store nedbørsmengder raste en natursteinsmur på eiendommen Midtheilia 42 (gbnr 110/686).

Kommunen utførte befaring på stedet den 01.10.2017 sammen med geotekniker fra Rambøll. Det ble utarbeidet en rapport vedrørende sikkerheten av muren, og området rundt, se notat fra Rambøll datert 2017/10/04. Det fremgår av rapporten at muren antas å være 8-10 m høy, og at muren virket noe uryddig bygget. Det ble observert flere vertikale gjennomgående fuger. Rapporten anbefalte at området ble avsperret inntil det kunne dokumenteres at muren er forsvarlig prosjektert og bygd. Rapporten anbefalte at kommunen foretok kontroll med prosjektering og utførelse av muren.

Den 01.11.2017 opprettet kommunen et dokumenttilsyn etter plan- og bygningsloven, jf pbl. §§ 25-1 og 25-2, se brev fra Songdalen kommune datert 01.11.2017. Det ble varslet tilsyn av prosjektering grunnarbeider og utførelse av grunnarbeider. Tilsynet er rettet mot Frustøl AS, som har ansvarsrett for prosjektering og utførelse. Kommunen etterspurte beregningsrapporter og arbeidstegninger som dokumenterer at prosjektering er utført i henhold til plan- og bygningslovens regelverk. Det ble videre etterspurt dokumentasjon for at produksjonsunderlaget for mur og steinfylling er fulgt, og at det er gjennomført kvalitetssikring av det utførte arbeidet. Det ble gitt frist på 14 dager for å fremlegge dokumentene.

Det ble avholdt møte mellom kommunen og ansvarshavende den 05.12.2017. Kommunen sendte på bakgrunn av møtet ut en e-post 05.12.2017 hvor noen forhold knyttet til utførelsen av muren ble presisert. Ny frist for innsendelse av dokumentasjon ble satt til 08.01.2018.

Frustøl AS svarte på tilsynet i epost av 05.01.2018, med vedlegg. Frustøl anfører at:

1. Murens høyde ikke er målt helt nøyaktig. Total fyllingshøyde (bunn mur og topp skråning) er på ca +/- 10 m. Størstedelen av muren har en høyde på ca 5 m.
2. Tegninger som var vedlagt søknaden har ansvarshavende ikke mottatt eller sett, deriblant tening som viser mur/skråning med helning på 41 grader. Grader av helling er beregnet på bakgrunn av digital innmåling og beregningen omfatter både mur og topp skråning. Helningsgraden er vurdert å være ok.
3. For å kunne opparbeide en slik tomt på en tilfredsstillende måte, må fylling bestå av gradert stein og fylling må komprimeres lagvis for å sikre at setninger i fylling ikke oppstår. Stein utlegges med lagtykkelse 2 meter. Stein som blir benyttet i oppfyllingen må være graderte, med gradert stein menes det at steinstørrelse er ikke er større eller 1/3 av lagtykkelsen. Videre må overflaten avrettes med finere masser slik komprimering kan utføres. Tilslutt blir dette

Postadresse
Songdalen kommune

Ressurs og arealforvaltningsavdelingen
Postboks 53
4685 Nodeland

Besøksadresse
Songdalsvegen 53

Vår saksbehandler

Arne Kjell Brunes
Telefon
+47 38 18 33 33

E-postadresse
postmottak@songdalen.kommune.no

Webadresse

http://www.songdalen.kommune.no
Foretaksregisteret
NO 938091900

laget komprimert med egnet komprimeringsutstyr, og her ble det benyttet et 12 tonns valsetog. Arbeidene er utført som prosjektert.

4. Skråningen består av både tradisjonell løsmassefylling og store stein, lagt forbandt i lengderetning. Dette er i tråd med reguleringsbestemmelsene for Midtheia. Deler av støttemur er direkte fundamentert til fjell og der hvor fjellet ikke hadde riktig helning eller tilstrekkelig plass til å legge bunnsteinen ble det boret og sprengt for å få et solid fundament med riktig helning på bunnsteinen – deler er fundamentert på oppfylt/komprimert steinfylling. Fylling/mur er utført av person med over 30 års erfaring som maskinfører, og med særlig stor kunnskap om denne type jobb.
5. Murens fundament er etablert på følgende måte:
   a. Deler av muren er fundamentert direkte på fjell
   b. Der hvor naturlig fjell ikke har tilstrekkelig helning for bunnstein er det boret og sprengt slik at fundament for bunnstein får riktig helning
   c. På en mindre del er fjellet rensket for løsmasser, steinmasser er utlagt og komprimert for fundament slik at det er tilnærmet lik høyde for bunnstein av mur.
6. Frustøl AS har utført grunnarbeider på Nodelandsheia mer eller mindre kontinuerlig siden 1980 og frem til i dag. Årsaken til utrasingen skyldes vanntrykk bak mur/fylling. Vanntrykket oppstod på grunn av mye nedbør høsten 2017, slik at grunnen var mettet på forhånd. De siste 2 døgnene før raset fikk vi nedbør med 270mm i dette området, og grunnen ble overmettet. Vannet fant nye veier, og Midtheilia 42 er laveste tomt på hele området, og får hele vannmengden i «fanget».
7. Tiltaket ble omsøkt av Kristiansand Byggrådgivning AS i tiltaksklasse 1, og godkjent av kommunen i sak 323/14.

Frustøl AS viser også til e-post fra Stokkebø Competanse AS datert 30.11.2017 vedrørende årsaken til raset. Dette er ikke en fullstendig rapport, men synes å være utdrag. Kommunen har ikke mottatt noen rapport fra Stokkebø Competanse AS. Det fremgår av eposten at årsaken til raset er ekstrem nedbør, og at muren er sprengt ut pga vanntrykk. Kommunen viser for øvrig til eposten i dens helhet.

Ingeniør Geir Nateland er engasjert av Sparebank1 Forsikring til å ivareta interessene til beboerne i Midtheilia 42. Kommunen fikk fra Geir Nateland den 31.01.2018 oversendt en geoteknisk rapport av mur og skråning. Rapporten er utarbeidet av Procon AS, og gir en geoteknisk vurdering av raset og bruddet i forstøtningsmuren. Rapporten vurderer hva som var årsaken til raset, om det er fare for stabiliteten på bygget i Midtheilia 42, og hvordan tilstanden er på resten av muren. Rapporten uttaler seg også om uførelsen av forstøtningsmuren. Det fremgår i denne forbindelse at det har vært benyttet sprengsteinen av svært varierende størrelse. Det er variabelt hvor mye kontakt som er mellom enkelte blokker, og flere blokker ligger lite gunstig plassert med få kontaktpunkter. Muren er videre lagt med svært liten forband i lengderetning på flere områder. Det vises for øvrig til rapporten i dens helhet.

Kommunen har gitt pålegg om sikring av eiendommen Midtheilia 42. Pålegget er påklaget, og saken er oversendt til Fylkesmannen for endelig avgjørelse.

Muren og fyllingen er sammenhengende over flere eiendommer. Det pågår prosess mht sikringstiltak på mur og fylling på de andre eiendommene.

Kommunen utarbeidet en foreløpig tilsynsrapport den 08.03.2018. Frustøl AS ble gitt 14 dagers frist for å komme med merknader til rapporten.

I brev datert 23.03.2018 kom Frustøl med merknader. Frustøl presiserer i tilbakemeldingen at skredet oppstod i en periode med ekstremvær. Videre fremheves at notatet fra Rambøll inneholder feil; Steinraden har en gjennomsnittshøyde på ca 6 m. Foten av muren har heller ikke rast ut. Frustøl viser videre til at de har god kompetanse om grunnforhold og vannføring i området, da de har holdt på siden 2012/2013. Frustøl fremhever at tegningen til kommunen viser en mur med høyde på 3-4 m. En slik mur er søknadspliktig. Hvorfor er ikke muren nevnt i tillatelsen? Dette må være en vesentlig svikt i kommunens kvalitetssikringsrutiner. Frustøl mener at snitt av tomt 42 viser en mur og et uteområde, som ikke kan brukes eller som er i tråd med situasjonskartet. Det eneste dokument Frustøl har fått oversendt fra ansvarlig søker er situasjonskartet. Situasjonskartet er følgelig benyttet som «arbeidstegning», og som grunnlag for prosjektering og utarbeidelse av sjekklister. Kommunens tillatelser viser til tegninger og situasjonsplan som aldri har vært fremvist for Frustøl. Dette burde vært sendt ut sammen med igangsettingstillatelsen enten av kommunen eller ansvarlig søker. Snittet som kommunen benytter er datert 08.10.2014. Situasjonskart som Frustøl har fått fra ansvarlig søker er datert 07.10.2014. Situasjonskartet viser ikke til snittegning til kommunen. Frustøl stiller spørsmål mht om rutinene er fulgt hos ansvarlig søker, oppdragsgiver og kommunen. Frustøl mener videre at muren og fyllingen er korrekt plassert i tiltaksklasse 1. Det vises til at flere tiltak av denne type er godkjent i tiltaksklasse 1 i kommunen.

Frustøl mener også at reguleringsbestemmelsene taler i denne retning. Det er ansvarlig søker som har plassert muren i tiltaksklasse 1. Rapport fra Procon underbygger at muren skal være i tiltaksklasse 1. Frustøl viser videre til at dato på omsøkte og godkjente tegninger ikke samsvarer. Det vises videre til at Frustøl ikke tidligere har blitt bedt om å fremlegge sjekklister. Sjekklister vedlegges tilsvaret. Frustøl viser videre til at stein er lagt forbandt i tverretning. Frustøl konkluderer med at kommunens foreløpige tilsynsrapport er fattet på feil grunnlag. Kommunen viser for øvrig til uttalelsen fra Frustøl i sin helhet.

I epost av 04.04.2018 fremhever Frustøl at de har opparbeidet skråningene uten bruk av tradisjonell natursteinsmur. Følgende fremgår av Frustøls redegjørelse: «*Normal fylling/skråning i bunnen – ordnet fylling, det vil si store ubehandlet stein blokker lagt i system så er skråningen avsluttet med normal skråning på toppen. Skråningene i topp og bunn er jordkledde. Dette er i tråd med reguleringsbestemmelser for område og ifølge vår prosjektering*.»

Kommunen fremhever at dette er et dokumenttilsyn. Kommunen har ikke foretatt undersøkelser på stedet. Dokumenttilsynet tar heller ikke stilling til årsaken til at muren raste ut.

Vurdering

1 Hva er det gitt tillatelse til på eiendommen?
Den 18.11.2011 ble det søkt om tillatelse til bygging av tekniske anlegg i Midtheia boligområde. Søknaden gjaldt vei, vann og avløp. Ansvarlig søker var Norconsult AS. Tiltakshaver var TTF Bygg AS. Frustøl AS ble godkjent som utførende (UTF) for vei, vann og avløp. Opparbeidelse av enkelttomter omfattes ikke av søknaden, og heller ikke av kommunens tillatelse.

29.10.2014 ble det søkt om tillatelse til oppføring av tre 4-mannsboliger. Situasjonskartet datert 07.10.2014 viser tre 4-mannsboliger plassert på oppfylt terreng, og med en forstøtningsmur langs tomtegrensen. Forstøtningsmuren er ikke særskilt omtalt i søknadsblanketten eller i vedleggsbrevet til søknaden. Tverrsnitt av bebyggelsen, datert 08.10.2014, viser imidlertid en mur i bunnen av oppfylt terreng. Muren har en høyde på ca 3-4 m. Boligene ble godkjent av kommunen i vedtak av 01.12.2014. Frustøl AS ble godkjent for prosjektering (PRO) og utførelse (UTF) grunnarbeider i tiltaksklasse 1. Etter kommunens syn er opparbeidelse av tomt og terreng slik vist på søknad, tverrsnitt og illustrasjoner godkjent av kommunen.

Frustøl anfører at mur, som vist på tegningsgrunnlaget, er søknadspliktig. Han tar videre opp at muren ikke er nevnt i tillatelsen datert 01.12.2014, og at dette må være en svikt hos kommunen. Kommunen fremhever at en byggesøknad består av søknadsdokumenter og tegninger. I tillatelsen fra kommunen fremgår at søknaden med vedlagte tegninger godkjennes. Etter kommunens syn omfattes muren og oppfyllingen som vist på snittegningen av den innsendte søknad om oppføring av firemannsbolig. Mur og fylling skal med andre ord utføres som vist på de godkjente tegningene.

2 Prosjektering
Følgende fremgår av pbl § 23-5, første ledd:
Ansvarlig prosjekterende har ansvar for at tiltaket prosjekteres i samsvar med bestemmelser og tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov. Forutsetningene og løsningene som ligger til grunn for prosjekteringen skal dokumenteres.

Bakgrunnen for dokumentasjonskravet er å sikre at de fortløpende vurderingene kan spores med tanke på etterfølgende tilsyn og kontroll. All prosjektering skal gjøres av ansvarlig prosjekterende foretak. Prosjekterende foretak utarbeider blant annet tegninger av byggetiltaket og skal foreta dimensjonerende beregninger i henhold til plan- og bygningslovgivningen.

Ansvarlig prosjekterende har videre etter SAK10 § 12-3, første ledd, bokstav h, ansvar for å melde fra til ansvarlig søker om endringer som kan medføre søknadsplikt, og endringer i ansvarsforhold.

Det følger av SAK10 § 10-1 at ansvarlig foretak skal ha kvalitetssikringsrutiner som sikrer at krav gitt i eller i medhold av plan- og bygningsloven følges i prosjektet. Kvalitetsikringsrutinene skal bl.a. ivareta at den gitte tillatelse følges.

Det fremgår av redegjørelsene til Frustøl at de ikke var kjent med tegningene eller kommunens tillatelse når det gjaldt mur og skråning. Frustøl viser til at de aldri har fått oversendt disse tegningene hverken fra ansvarlig søker eller fra kommunen. Kommunen fremhever at kommunen ikke rutinemessig sender ut søknadspapirer, tegninger eller tillatelser til ansvarshavende i byggeprosjektene. Kommunens kontaktperson er ansvarlig søker. Det er ansvarlig søker som har ansvaret for å videreformidle tillatelser til ansvarshavende, jfr. SAK10 § 12-2, bokstav h. Ansvarlig søker skal med andre ord videreformidle godkjente tegninger og tillatelser til ansvarshavende.

Når det gjelder prosjekteringen av oppførte mur/fylling henviser Frustøl til håndbøker/anvisninger, beskrivelse og prinsippsnitt, se vedlegg 3 og 4 i redegjørelsen fra Frustøl. Produksjonsunderlaget er etter kommunens vurdering mangelfullt da blant annet beregninger ikke er utført. Det fremgår av Frustøls redegjørelse vedlegg 5 (uttalelse fra Stokkebø Competanse AS) at det ikke er utført en geoteknisk dimensjonering og beskrivelse av grunnforhold, og at opparbeidelsen er utført med løsning ut fra standard erfaring og vanlig benyttede teknikker.

Den oppførte muren og fyllingen har etter kommunes vurdering en høyde og plassering som tilsier at den skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2, og ikke tiltaksklasse 1, se SAK10 § 9-4 annet ledd. Muren har en høyde på ca 6 m, i tillegg ca 3,5 m oppfylt terreng over muren. Muren er delvis fundamentert på fjell og fylling. Grunnarbeidene innbefatter med andre ord oppfylling av løsmasser på over 9 m høyde. Kommunen legger i denne forbindelse også vekt på at det er plassert en firemannsbolig på toppen av fyllingen. Plassering av tiltaket i tiltaksklasse 2 innebærer at det skulle vært utført uavhengig kontroll, jf forskrift om saksbehandling og kontroll (SAK10) § 14-2, annet ledd. Frustøl er ikke enig i dette, og har vist til reguleringsbestemmelsene, og tidligere tiltak i kommunen. Kommunen kan ikke se at reguleringsbestemmelsene er relevante i forbindelse med plassering av tiltak i tiltaksklasser. Frustøl har ikke vist til konkrete saker, som han mener er sammenlignbare med dette tilfellet. Anførselen om andre sammenlignbare saker er således vanskelig å vurdere for kommunen. Frustøl viser videre til at ansvarlig søker har plassert tiltaket i tiltaksklasse 1. Kommunen fremhever i denne forbindelse at muren og fyllingen som var vist i søknaden, er en helt annen mur og fylling enn den som er oppført.

Kommunen bemerker at mur og fylling beskrives av Frustøl som en «ordnet fylling». Kommunen anser det naturlig å bedømme tiltaket som en mur og fylling.

Delkonklusjon:
Ansvarshavende har ikke sørget for at tiltaket prosjekteres i samsvar med tillatelsen. Det er prosjektert en helt annen mur enn den som er vist i søknaden, og godkjent av kommunen. Ut fra informasjonen som er mottatt i forbindelse med tilsynet, så har prosjekterendes kontroll mht. at muren prosjekteres i henhold til søknad og tillatelse fra kommunen ikke vært tilfredsstillende. Kommunen ser at det på dette punkt også kan være svikt hos ansvarlig søker. Ansvarlig søker er imidlertid konkurs, og omfattes ikke av dette dokumenttilsynet. En eventuell svikt hos ansvarlig søker fritar imidlertid ikke ansvarlig prosjekterende fra ansvaret for å kontrollere at tiltaket som prosjekteres er i henhold til tillatelsen.

Den oppførte muren og fyllingen har en høyde som tilsier at den skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2, se SAK10 §§ 9-3 og 9-4. Dette innebærer også at det skulle vært utført uavhengig kontroll.

Ansvarshavende har ikke meldt fra til ansvarlig søker om behov for å søke om endring av tillatelsen, siden det ble oppført en annen mur enn den som var godkjent. Det er heller ikke meldt inn behov for uavhengig kontroll.

Det hefter også mangler ved dokumentasjonen av prosjekteringen, da det ikke er sendt inn dimensjonerende beregninger av støttemuren.

Foretakets kvalitetssikringsrutiner har ikke fanget opp ovennevnte forhold.

3 Utførelse
Følgende fremgår av pbl § 23-6, første ledd:
Ansvarlig utførende har ansvar for at tiltaket utføres på grunnlag av og i samsvar med prosjekteringen, og i samsvar med krav eller tillatelser til utførelsen gitt i eller i medhold av denne lov.

Det følger av SAK10 § 12-4, første ledd, bokstav b, at ansvarlig utførende har ansvar for at tiltaket gis en korrekt plassering i terrenget.

Det følger av SAK10 § 10-1 at ansvarlig foretak skal ha kvalitetssikringsrutiner som sikrer at krav gitt i eller i medhold av plan- og bygningsloven følges i prosjektet. Kvalitetsikringsrutinene skal bl.a. ivareta at den gitte tillatelse følges.

Det fremgår av redegjørelsen til Frustøl at han var ukjent med tegningsgrunnlaget som var sendt inn sammen med søknaden. Han hadde ikke sett snittegning som viste forstøtningsmuren og plasseringen, se punkt 2 i redegjørelsen av 05.01.2018.

Frustøl redegjør for at muren er utført i henhold til prosjekteringen, se for øvrig punkt 3, 4 og 5 i e-posten av 05.01.2018. Muren og fyllingen har imidlertid en høyde som tilsier at den skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2, og ikke tiltaksklasse 1, se for øvrig redegjørelsen ovenfor under punkt 2.

Etter SAK10 § 12-4, første ledd, bokstav g, har ansvarlig utførende plikt til å melde fra dersom prosjekteringen er mangelfull etter kravene i plan- og bygningsloven. Bestemmelsen angir at ansvarlig utførende har et visst aktsomhetsansvar i forhold til regelverket selv om hans ansvar i utgangspunktet er å følge produksjonsunderlaget. Dette er likevel begrenset til der han oppdager at prosjekteringen er feil eller mangelfull, og ansvaret begrenses til en informasjonsplikt overfor ansvarlig søker. Der det foreligger en åpenbar feil, og denne ikke blir rettet, bør han likevel melde fra til kommunen. Etter kommunens vurdering er det åpenbart at denne fyllingen med mur skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2, ikke 1, med tilhørende krav om uavhengig kontroll.

Rapporten fra Rambøll og rapporten fra Procon AS peker på svakheter ved utførelsen av muren. Det er bl.a. pekt på det er variabelt hvor mye kontakt som er mellom enkelte steinblokker. Flere steinblokker ligger lite gunstig plassert med få kontaktpunkter. Muren er videre lagt med svært liten forband i lengderetning på flere områder. Det ble observert flere vertikale gjennomgående fuger i muren. Frustøl har i tilsvaret redegjort for at steinen i enkelte tilfeller er lagt forbandt i tverretning.

Frustøl har i tilsvaret til den foreløpige rapporten sendt inn sjekklister, som viser at det er utført egenkontroll med utførelsen. Det fremgår her at man har kontrollert tillatelsen og situasjonskart.

Kommunen fremhever at dette er et dokumenttilsyn. Kommunen har ikke foretatt undersøkelser på stedet. Dokumenttilsynet tar heller ikke stilling til årsaken til at muren raste ut, og faglig kvalitet på rapportene som er bragt inn i saken.

Delkonklusjon:
Det er oppført en helt annen mur enn den som er vist i søknadspapirene, og godkjent av kommunen. Ansvarshavende har dermed ikke sørget for at tiltaket utføres i samsvar med tillatelsen. Ut fra de mottatte sjekklister, så skal utførende ha kontrollert tillatelsen og situasjonskart. Ansvarlig utførende opplyser at de ikke har mottatt tegninger av mur fra ansvarlig søker. Kommunen utelukker ikke at det kan være svikt fra ansvarlig søker i denne forbindelse. En fylling og mur av denne størrelse er søknadspliktig. Ansvarlig utførende burde etter kommunens vurdering ha etterspurt kommunens godkjente tegninger. Etter kommunens syn er det således svikt ved kontrollen til ansvarlig utførende. Ansvarshavende burde også ha oppdaget at fyllingen og muren skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2, og skulle ha meldt fra til ansvarlig søker. Se også SAK10 § 12-4, første ledd bokstav j. Foretakets kvalitetssikringsrutiner har ikke fanget opp ovennevnte forhold.

Rapportene som er utarbeidet antyder at det kan være svakheter med murens fagmessige utførelse. Dette imøtegås av Frustøl, som viser til at stein er lagt forbandt i tverretning. Kommunen fremhever at dette tilsynet er et dokumenttilsyn. Kommunen går derfor ikke nærmere inn på den konkrete utførelsen. En kontroll av utførelsen krever et eget stedlig tilsyn, og faglig sjekk av muren.

Konklusjon

Tilsynet finner svikt både hos ansvarlig prosjekterende og ansvarlig utførende. Svikten består i følgende forhold:

Ansvarlig prosjekterende
- Ansvarshavende har ikke sørget for at tiltaket prosjekteres i samsvar med tillatelsen. Det er prosjektert en helt annen mur enn den som er vist i søknaden, og godkjent av kommunen.

- Den oppførte muren og fyllingen har en høyde som tilsier at den skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2. Dette innebærer også at det skulle vært utført uavhengig kontroll tiltaksklasse 2.

- Ansvarshavende har heller ikke meldt fra til ansvarlig søker om behov for å søke om endring av tillatelsen, siden det ble oppført en annen mur enn den som var godkjent.

- Det hefter også mangler ved dokumentasjonen av prosjekteringen, da det ikke er sendt inn dimensjonerende beregninger av støttemuren

- Foretakets kvalitetssikringsrutiner har ikke fanget opp ovennevnte forhold.

Ansvarlig utførende
- Ansvarshavende har ikke sørget for at tiltaket utføres i samsvar med tillatelsen. Det er oppført en helt annen mur enn den som er vist i søknaden, og godkjent av kommunen.

- Ansvarshavende burde oppdaget at muren og fyllingen skulle vært prosjektert i tiltaksklasse 2, og skulle ha meldt fra til ansvarlig søker. Se også SAK10 § 12-4, første ledd bokstav j.

- Foretakets kvalitetssikringsrutiner har ikke fanget opp ovennevnte forhold.

Med hilsen

Arne Kjell Brunes
Avdelingsleder

Stein Erik Watne
Teknisk sjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og gyldig uten underskrift

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 17/03607-10
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Oppfølging av selskapskontroll i KBR og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget er fornøyd med hvordan selskapskontrollen i KBR og forvaltningsrevisjonen av feieravdelingen er fulgt opp og avslutter med dette saken.

Bakgrunn for saken:

I kontrollutvalgets møte 28.02.2017 sak 1/17 ble rapport fra selskapskontroll i Kristiansandsregionen brann og redning IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen behandlet. Rapporten ble gjennomført som et felles tiltak for Kristiansand, Søgne, Songdalen og Vennesla kommune og hadde problemstillingene:

A. Første del – eierskapskontroll av KBR både fra et eierskapsperspektiv og fra et selskapsperspektiv)
   - Eierspektiv:
     - Stiftelsesdokumenter og selskapsavtale
     - Selskapets økonomiske stilling
     - Har kommunen etablert tydelige føringer for sitt eierskap
     - Har kommunen regler og rutiner for eierskapsoppfølgingen?
   - Selskapsperspektiv:
     - Representantskapet – sammensetning, kompetanse og mandat
     - Styre – sammensetning, kompetanse og mandat
     - Hvordan rapporterer selskapsorganene til selskapets eiere?
     - Har styret egen styreinstruks?
     - Har styrets medlemmer registrert seg i styrevervregisteret?
     - Har styret rutiner for håndtering av problemstillinger knytte til habilitet?

B. Annen del – forvaltningsrevisjon av feieravdelingen ved KBR
   - Måloppnåelse – i hvilken grad når feiervesenet de ulike mål som gjelder for avdelingens ansvarsområde?
   - Regeletterlevelse – i hvilken grad etterleves de aktuelle rettsreglene på område?
   - Internkontrollrutiner – hvilke interne systemer har feiervesenet for å sikre forsvarlig gjennomføring av tilsyn og feierinspeksjoner?

På grunnlag av revisjonens vurderinger og anbefalinger fattet kontrollutvalget følgende vedtak i saken:

Kontrollutvalget tar rapport fra selskapskontroll med Kristiansandsregionen brann og redning IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen til orientering, og oversender rapporten til kommunestyret med følgende forslag til vedtak:

Kommunestyret tar rapport fra selskapskontroll med Kristiansandsregionen brann og redning IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen til orientering, og ber om at følgende tiltak gjennomføres basert på de vurderingene revisjonen har gjort i selskapskontrollen av KBR og i forvaltningsrevisjonen av feieravdelingen:

- *Oppfølging av eierskap i samsvar med eierskapsmeldinger og eierstrategi*
- *Utarbeidelse av etiske retningslinjer og instrukser for styret og daglig leder*
- *Delegasjonsvedtak i samsvar med anbefaling fra DSB*
- *Opprettelse av felles klageorgan*
- *Oppdatering av selskapsavtalen*
- *Styrket begrunnelse i vedtak om fyringsforbud*
- *Utarbeide skriftlige rutiner for feiing og tilsyn*
- *Revidering av rutinene for risikokartlegging, som grunnlag for fastsetting av feie- og tilsynsbehov, til ny forskrift om brannforebygging, der minimumsintervallet for feiing og tilsyn med fyringsanlegg er tatt bort.*

Rådmannen bes dokumentere gjennomføring av tiltakene skriftlig til kontrollutvalget senest til kontrollutvalgets september møte

Kommunestyret i Songdalen kommune vedtok 23.03.2017 kontrollutvalgets innstilling i saken. Likelydende vedtak ble også fattet i kommunestyrene i Vennesla, Søgne og Kristiansand.

Saksopplysninger:

Kontrollutvalget fulgte opp rapporten i møte 12.09.2017 med en skriftlig orientering fra rådmannen og brannsjefen. Brannsjefen orienterte også de øvrige kontrollutvalgene i eierkommunene om oppfølgingen av rapporten. Kontrollutvalgene i de respektive kommunene fattet i denne runden likelydende vedtak:

«*Kontrollutvalget er fornøyd med de iverksatte tiltak for å følge opp rapporten og ønsker å motta en skriftlig tilbakemelding fra rådmannen og brannsjef innen utgangen av april 2018.»*

Brannsjefen har fulgt opp kontrollutvalgenes vedtak og sekretariatet har mottatt en skriftlig redegjørelse som beskriver hvordan rapportens anbefalinger er fulgt opp. Denne er i korte trekk gjengitt under og markerer siste oppfølging av selskapskontrollrapporten.

<u>Oppfølging av eierskap i samsvar med eierskapsmeldinger og eierstrategi</u>
Dette følges opp av den enkelte eierkommune gjennom at årsrapport, årsregnskap og styrets årsberetning legges frem i det enkelte kommunestyre til orientering. KBR oversender nødvendige dokumenter til eierkommunene når disse har blitt behandlet i selskapet styre og representantskap.

<u>Utarbeidelse av etiske retningslinjer og instruks for styret og daglig leder</u>
Etiske retningslinjer har blitt utarbeidet og ble godkjent av styret 10. april 2017. 18. oktober 2017 ble instruks for styret og daglig leder vedtatt. Styreinstruksen ivaretar mulig habilitetsutfordring som kan oppstå ved eventuelle dobbeltroller.

<u>Opprettelse av felles klageorgan</u>
Det er fattet likelydende vedtak i samtlige eierkommuner om at man skal benytte den kommunale klagenemden som klageorgan for vedtak fattet av selskapet. Dette er blitt forankret i revidert selskapsavtale.

Oppdatering av selskapsavtalen
Selskapsavtalen er blitt endret/oppdatert. Høsten 2017 og vinteren 2018 har den blitt behandlet og vedtatt i de respektive by- og kommunestyrer.

Styrket begrunnelse i vedtak om fyringsforbud
Fulgt opp administrativt i selskapet og det har blitt fulgt opp med en todelt løsning. Det har vært tema på fagsamlinger/avdelingsmøter for å tydeliggjøre at det må gis en beskrivelse som påpeker bruksnektelsen/fyringsforbudet innebærer at det er forhold som gir overhengende fare for brann i bygningen. Videre er skjemaene for umiddelbart stengningsvedtak revidert for å gi mer rom for en mer detaljert beskrivelse av forhold som fører til brusksnekt/fyringsforbud. Det er også justert noe slik at det er i samsvar med veileder for myndighetsutøvelse.

Utarbeide skriftlige rutiner for feiing og tilsyn
Det er utarbeidet skriftlige rutiner som beskriver oppgaver og innhold i tilknytning til feiing og tilsyn. Rutinen kan og legges til grunn ved evaluering/kvalitetssikring av de områdene der selskapet kjøper tjenesten slik det gjøres i Vennesla i dag.

Revidering av rutinene for risikokartlegging, som grunnlag for fastsetting av feie og tilsyns behov, til ny forskrift om brannforebygging, der minimumsintervallet for feiing og tilsyn med fyringsanlegg er tatt bort
Feieravdelingen har utarbeidet en rapport som grunnlag for videre arbeid med tilsyn og feiing ut fra et risikoperspektiv. Rapporten ble fikk enstemmig tilslutning i styret 10. april 2018. Rapporten konkluderer med et minimumsintervall på 8 år for tilsyn og feiing, og med en veksling på feiing og tilsyn vil bety at feieren kommer på besøk ca. hvert 4. år. Ved hvert besøk vil det bli foretatt en faglig vurdering av behov for en høyere frekvens på tilsyn, feiing eller begge deler. Fagdataprogrammet som brukes i dag har ikke hatt en modul for risiko, men dette er under utvikling og vil være på plass i løpet av 2018. Feieren skal da kunne registrere ulike risikoparametere som genererer en egen frekvens for den enkelte bolig/fritidsbolig

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet mener at både kommunen og Kristiansandsregionen brann og redning IKS har fulgt opp rapporten og dens anbefalinger på en god måte. Sekretariatet anbefaler derfor at kontrollutvalget avslutter oppfølgingen av rapporten og er fornøyd med de tiltak som er blitt iverksatt

Vedlegg:

- Skriftlig tilbakemelding fra brannsjefen datert 06.04.2018 – Oppfølging av selskapskontroll KBR IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen
- Rapport fra selskapskontroll med Kristiansandsregionen brann og redning IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen

KRISTIANSANDREGIONEN BRANN OG REDNING IKS
Brannsjef

Temark
v/Sander Haga Ask/Alexander Etsy Jensen

Vår ref.:	Deres ref.:	Dato:
201504929-6 (Bes oppgitt ved henvendelse)		Kristiansand, 06.04.2018

Oppfølging av selskapskontroll KBR IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen – Rådmannen og brannsjefens tilbakemelding

Innledning:

Kontrollutvalgene i henholdsvis Kristiansand, Søgne, Songdalen og Vennesla vedtok våren 2015 å gjennomføre en selskapskontroll av Kristiansandsregionen brann og redning IKS, samt en forvaltningsrevisjon av feieravdelingen. Agder kommunerevisjon fikk oppdraget med å gjennomføre selskapskontrollen med tilhørende forvaltningsrevisjon. Rapport ble oversendt nevnte kontrollutvalg 30. januar 2017.

Rapporten ble behandlet i respektive kontrollutvalg utover våren 2017 med likelydende vedtak, og oversendt respektive by-/kommunestyrer. Behandling i by-/kommunestyrer endte opp med likelydende vedtak, følgende er sakset fra vedtak i Vennesla kommune:

«Kommunestyret tar rapport fra selskapskontroll med Kristiansandsregionen brann og redning IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen til orientering, og ber om at følgende tiltak gjennomføres basert på de vurderingene revisjonen har gjort i selskapskontrollen av KBR og i forvaltningsrevisjonen av feieravdelingen:

- *Oppfølging av eierskap i samsvar med eierskapsmeldinger og eierstrategi.*
- *Utarbeidelse av etiske retningslinjer og instrukser for styret og daglig leder.*
- *Opprettelse av felles klageorgan.*
- *Oppdatering av selskapsavtalen.*
- *Styrket begrunnelse i vedtak om fyringsforbud.*
- *Utarbeide skriftlige rutiner for feiing og tilsyn*
- *Revidering av rutinene for risikokartlegging, som grunnlag for fastsetting av feie- og tilsyns behov, til ny forskrift om brannforebygging, der minimumsintervallet for feiing og tilsyn med fyringsanlegg er tatt bort.*

Rådmannen bes dokumentere gjennomføring av tiltakene skriftlig til kontrollutvalget senest til kontrollutvalgets septembermøte»

Postadresse
Kristiansandsregionen
brann og redning IKS

Postboks 250
4663 Kristiansand

Hovedkontor
Torridalsveien 39
Kristiansand
Vår saksbehandler
Jan Røilid
Telefon
+47 982 44 800

E-postadresse
kbr@kbr.no

Webadresse
http://www.kbr.no
Foretaksregisteret
NO 993 470 244

Oppfølging høsten 2017:

Høsten 2017 møtte brannsjef sammen med representanter fra administrasjonen i de respektive kommunenes kontrollutvalg, der hensikten var å gi en orientering knyttet til oppfølging av rapport fra selskapskontroll av Kristiansandsregionen brann og redning IKS og forvaltningsrevisjon av feieravdelingen. Følgende vedtak ble fattet i denne runden, og er likelydende fra de respektive kontrollutvalgene:

«Kontrollutvalget er fornøyd med de iverksatte tiltak for å følge opp rapporten og ønsker å motta en skriftlig tilbakemelding fra rådmann og brannsjef innen utgangen av april 2018.»

Hvordan er de enkelte punktene i vedtaket fulgt opp av kommunene og selskapet:

Oppfølging av eierskap i samsvar med eierskapsmeldinger og eierstrategi:

Dette følges opp av eierkommunene gjennom at Årsrapport, årsregnskap og styrets årsberetning legges fram som referatsaker i eierkommunenes respektive by-/kommunestyrer/organ med ansvar eierskapsoppfølging.

Selskapet oversender nødvendige dokumenter til eierkommunene når disse har vært til behandling i selskapets styre og representantskap.

Utarbeidelse av etiske retningslinjer og instruks for styret og daglig leder:

Etiske retningslinjer: Selskapet har gjennom høsten 2017 og vinteren 2018 gjennomført en intern prosess for utarbeidelse av etiske retningslinjer, prosessen har tatt noe tid for å få til god involvering og forankring i organisasjonen. De etiske retningslinjene ble behandlet i ID-møte den 15. mars, med en anbefaling til styret om å vedta disse.

De etiske retningslinjene ble behandlet av styret den 10. april 2017, og enstemmig vedtatt.

Instruks for styret og daglig leder: Høsten 2017 ble det utarbeidet forslag til instruks for styret og daglig leder. Disse var gjenstand for behandling i to styremøter, 5. september, og 18. oktober, og ble vedtatt i siste møte.

Styreinstruksen ivaretar punktet om habilitet som kan oppstå bl.a. gjennom styremedlemmers eventuelle dobbeltrolle.

Opprettelse av felles klageorgan:

Det er gjort likelydende vedtak i samtlige eierkommuner der man har falt ned på at kommunenes klagenemnd er klageorgan for vedtak truffet av selskapet (brann- og redningssjef) i saker etter brannloven. Dette er nå forankret i revidert selskapsavtale.

Oppdatering av selskapsavtalen:

Selskapsavtalen har vært gjenstand for oppdatering/endring. Den er blitt behandlet av selskapets styre og representantskap med en klar anbefaling til eierkommunene om å vedta revidert selskapsavtale. Høsten 2017, og vinter 2018 har den blitt behandlet og vedtatt i respektive by-/kommunestyrer. Følgende er sakset fra saksbehandlingen og angir stikkordsmessig bakgrunn for og innhold i oppdateringene/endringene:

«Følgende områder trenger å oppdateres/endres:

- *Vedtatte endringer i fra oppstart frem til i dag som krever oppdatering*
    - *Sammensetning av representantskapet (vedtak 2011)*

    - *Vedtak om å føre regnskap etter god kommunal regnskapsskikk (vedtak 2014)*
- *Behov for endringer som følge av anbefalinger gitt gjennom selskapskontroll/annet*
    - *Delegasjon av myndighet etter brannlovgivningen*
    - *Fastsetting av klageorgan*
    - *Styresammensetning (oppdatere i tråd med IKS lovens bestemmelser)*
    - *Arkivhold ihht arkivlova med forskrifter*
    - *Fjerne andre avsnitt i avtalens § 6 som inneholder en motsigelse»*

For øvrig vises det til kommunenes egen behandling av denne saken.

Styrket begrunnelse i vedtak om fyringsforbud:

Denne anbefalingen er behandlet administrativt, og løsningen for å gi en styrket begrunnelse i vedtak om fyringsforbud er todelt:

- Tema på fagsamlinger/avdelingsmøter for å tydeliggjøre at det må gis en beskrivelse som påpeker at bruksnektelsen/fyringsforbudet innebærer at det er forhold som gir en overhengende fare for brann i bygning. Som oftest knyttes dette til at røykgasser/glør kan komme ut av pipe/ildsted, eller at avstand til brennbart materiale er for liten (pipe/ildstedets utforming gir ikke nok beskyttelse).
- Skjema for umiddelbart stengningsvedtak er revidert for å gi rom for en mer detaljert beskrivelse av forhold som fører til bruksnektelse/fyringsforbud. Det er og justert noe slik at det er i overensstemmelse med veileder for myndighetsutøvelse (utarbeidet av sentral tilsynsmyndighet, DSB).

Utarbeide skriftlige rutiner for feiing og tilsyn:

Agder kommunerevisjon angir i sin rapport at feieravdelingen har god systematikk rundt det daglige arbeidet med feiing og tilsyn, men at dette ikke er forankret gjennom skriftlige rutiner. Administrasjonen har gjennom høsten 2017 etablert skriftlige rutiner som beskriver oppgaver og innhold i tilknytning til feiing og tilsyn. Rutinen kan og legges til grunn ved evaluering/kvalitetssikring av de områdene der selskapet kjøper tjenesten (Vennesla pr i dag).

Revidering av rutinene for risikokartlegging, som grunnlag for fastsetting av feie- og tilsyns behov, til ny forskrift om brannforebygging, der minimumsintervallet for feiing og tilsyn med fyringsanlegg er tatt bort:

Brannsjefen utarbeidet et mandat for dette arbeidet med forankring i forskrift om brannforebygging og revisjonens anbefalte forbedringspunkt. Leder for feieravdelingen ble utpekt som prosjektleder og har sammen med sine ansatte utarbeidet en rapport som grunnlag for videre arbeid med tilsyn og feiing ut fra et risikoperspektiv. Rapporten ble oversendt til styrebehandling den 10. april 2018 med enstemmig tilslutning fra styret.

Rapporten konkluderer med en minimumsintervall på 8 år for tilsyn og feiing, og med en veksling på feiing og tilsyn vil det bety at feieren kommer på besøk ca. hver 4. år. Man vil ved hvert besøk fra feier foreta en faglig vurdering (risikoparametere) av behov for en høyere frekvens på tilsyn, feiing eller begge deler.

På bakgrunn av volum (48 000 boenheter og 6000 fritidsboliger) er vi avhengige av et fagdataprogram som ivaretar registrering og "fastsetter" frekvens for feiing og tilsyn ut fra

gitte risikoparametere. Dagens fagdataprogram har ikke hatt en modul for risiko, men dette er under utvikling og vil være på plass i løpet av 2018. Feieren vil da kunne registrere ulike risikoparametere som genererer en egen frekvens for den enkelte bolig/fritidsbolig.

Rapporten konkluderer og med at man som et utgangspunkt behandler fritidsboliger på samme nivå som boliger. Det er og viktig at man foretar fortløpende evalueringer sett i relasjon til signaler gitt av sentrale myndigheter. Signalene er at resultatene fra dagens nivå på feiertjenesten er god nok (frekvens av pipebranner, og pipebranner som fører til bygningsbrann), og at dette setter standard for videre arbeid.

Med hilsen

Jan Røilid
Brannsjef
Dokumentet er godkjent elektronisk og gyldig uten underskrift

Selskapskontroll av Kristiansandsregionen brann- og redning IKS

januar 2017

Forord

Det følger av kommuneloven § 77 femte ledd at «Kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper m.m.». Selskapskontrollen av Kristiansandsregionen brann- og redning IKS (KBR), med forvaltningsrevisjon av feieravdelingen i KBR, ble vedtatt av kontrollutvalget i Kristiansand kommune i sak 15/15. Kontrollutvalgene i Søgne (sak 18/15), Songdalen (sak 11/15) og Vennesla (sak 12/15) vedtok å slutte seg til prosjektet.

Gjennom selskapskontrollen har revisjonen undersøkt om de som utøver kommunenes eier-interesser i selskapet gjør dette i samsvar med vedtak og forutsetninger fra eierkommunenes by- og kommunestyrer.

I forvaltningsrevisjonen av Feieravdelingen har revisjonen i samsvar med forskrift om revisjon § 7 foretatt en «systematisk vurdering av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger».

Selskapskontrollen og forvaltningsrevisjon er gjennomført av Agder Kommunerevisjon IKS på oppdrag fra kontrollutvalgene i Kristiansand, Søgne, Songdalen og Vennesla kommune.

Kristiansand, 30.01.17

Tor Ole Holbek
Revisjonssjef

Nils Kristian Aarsland
Forvaltningsrevisor

Innhold

1 SAMMENDRAG 5

2 INNLEDNING 8

2.1 Bakgrunn 8

2.2 Problemstillinger 8
2.2.1 Eierskapskontroll 8
2.2.2 Forvaltningsrevisjon – feieravdelingen 9

2.3 Metode 9

3 EIERSKAPSKONTROLL 10

3.1 Kort om selskapet 10

3.2 Relevant regelverk 11
3.2.1 Lov om interkommunale selskap 11
3.2.2 KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll 11
3.2.3 Kommunenes retningslinjer for eierskap 12
3.2.4 Forvaltningsloven 13
3.2.5 Lov om offentlige anskaffelser 14
3.2.6 Offentlighetsloven 15
3.2.7 Delegasjonsvedtak 16

3.3 Revisjonens vurdering av kommunens - eierperspektiv 17
3.3.1 Valg av selskapsform 17
3.3.2 Selskapsavtalen 17
3.3.3 Vedtakelse av selskapsavtalen/stiftelsesdokument 18
3.3.4 Delegasjonsvedtak og klageorgan 19
3.3.5 Eierstrategi 20
3.3.6 Revisjonens oppsummering og konklusjon 21

3.4 Revisjonens vurdering av kommunenes kontroll med selskapsorganene 23
3.4.1 Representantskapet – sammensetning, kompetanse og mandat 23
3.4.2 Styre - sammensetning, kompetanse og mandat 23
3.4.3 Revisjonens oppsummering og merknader 24
3.4.4 Informasjon på selskapets nettsider 25

4 FORVALTNINGSREVISJON 26

4.1 Innledning 26

4.2 Problemstillinger 26

4.3 Revisjonskriterier 27
4.3.1 Brann – og eksplosjonsvernloven 27
4.3.2 Forskrift om brannforebygging 27
4.3.3 Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen 29
4.3.4 Veiledning for myndighetsutøvelse av tilsyn utført av brann- og feiervesenet 29

4.4 Faktagrunnlag 31

4.5 Måloppnåelse - i hvilken grad oppnår feiervesenet de ulike formål som er satt på avdelingens ansvarsområde? ... 33
4.5.1 Forholdet til antall årsverk ... 33
4.5.2 Kompetansekrav ... 33
4.5.3 Tilsyns- og feievirksomhet ... 34
4.5.4 Oppfølgning av avvik ... 34
4.5.5 Revisjonens oppsummering og vurdering av måloppnåelsen ... 34

4.6 Regelverksetterlevelse - i hvilken grad etterleves de aktuelle rettsreglene på område? ... 36
4.6.1 Hjemmelsgrunnlag for myndighetsutøvelse ... 36
4.6.2 Er vedtakene i tråd med forvaltningsloven? ... 37
4.6.3 Anskaffelse av kontraktsutsatt feiertjenester ... 38
4.6.4 Revisjonens oppsummering og merknader ... 39

4.7 Internkontrollrutiner ... 40
4.7.1 Arkivrutiner ... 40
4.7.2 Kvalitetssikringssystem for kontraktsutsatt feie- og tilsynstjenester ... 41
4.7.3 Revisjonens oppsummering ... 41

4.8 Krav til risikobasert feiing og tilsyn ... 42
4.8.1 Risikovurdering og dokumentasjon ... 42
4.8.2 Revisjonens vurdering ... 43

5 ANBEFALINGER ... 44

1 Sammendrag

Kristiansandsregionen brann og redning IKS (KBR) ble etablert våren 2008. Kristiansand, Søgne, Songdalen, Vennesla, Lillesand og Birkenes kommune står som eiere av selskapet. Ved utgangen av 2015 hadde KBR 176 ansatte fordelt på 83,7 årsverk. Selskapet har hovedkontor i Kristiansand. Totale driftsinntekter var på ca 105 millioner kr i 2015. Herav utgjorde ca 12,5 millioner kr feieravgift.

Våren 2015 vedtok kontrollutvalget i Kristiansand kommune å gjennomføre en selskapskontroll av KBR, samt en forvaltningsrevisjon av feieravdelingen i KBR. Kontrollutvalgene i Søgne, Songdalen og Vennesla vedtok å slutte seg til prosjektet.

Gjennom selskapskontrollen har revisjonen undersøkt hvordan kommunenes eierinteresser i selskapet forvaltes, herunder om de som forvalter eierinteressene gjør det i samsvar med kommunestyrenes vedtak og forutsetninger. Gjennom forvaltningsrevisjonen av feieravdelingen har revisjonen vurdert i hvilken grad feieravdelingen når målene som er satt for avdelingens ansvarsområde.

Selskapskontroll

Selskapsavtale og eierstrategi

Selskapsavtalen for KBR (datert 20. november 2009) inneholder foretakets navn, deltakere, eierandel, formål, medlemsantall i representantskapet og deltagernes innskuddsplikt. Etter revisjonens vurdering er avtalen, med korreksjoner i 2011[1] og forslag til endringer i 2015, i all hovedsak i samsvar med kravene til selskapsavtale i IKS-loven § 4 tredje ledd. Avtalen må, som planlagt, oppdateres etter at denne selskapskontrollen er gjennomført, med forslagene til endringer fra 2015, regnskapsspråk og med eventuelle vedtak angående delegasjon av myndighet og opprettelse av et felles klageorgan for alle eierkommunene[2]. Revidert selskaps-avtale må godkjennes og signeres av alle eierkommunene.

Alle eierkommunene som omfattes av selskapskontrollen (Kristiansand, Søgne, Songdalen og Vennesla) har utarbeidet eierskapsmeldinger. Ingen av kommunene har imidlertid utarbeidet egen eierstrategi for KBR.

Delegasjon av myndighet til KBR

Etter revisjonens vurdering kommer det frem av selskapsavtalen – i formålsbeskrivelsen for KBR hvilke oppgaver kommunestyrene har delegert til selskapet. Eierkommunene har utover dette ikke fattet eksplisitte vedtak om delegasjon av myndighet etter brann- og eksplosjonsvern-loven til KBR. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) – tilsynsmyndigheten på området – legger til grunn at der kommunestyret vedtar selskapsavtalen og stifter selskapet i henhold til IKS-loven skal det *i tillegg* fattes et delegasjonsvedtak som klart sier hvilke myndig-hetsoppgaver etter brann- og eksplosjonsvernloven som kan utføres av det nye selskapet. Revisjonen mener anbefalingen bør følges opp - kommunestyrene bør fatte et vedtak om delegasjon av myndighet.

Klageorgan

Revisjonens vurdering er at dagens ordning der de enkelte kommunestyrene har delegert sin myndighet til å være klageorgan til den enkelte kommunes klagenemnd, er i samsvar med lovkravene. Av hensyn til likebehandling på tvers av kommunegrensene, og for å bidra til den faglige kompetansen i et klageorgan, mener revisjonen at det bør opprettes et særskilt

[1] I korrigert avtale fra 2011 fremgår det at representantskapet består av ordførerne i de seks eierkommunene, og ikke av 40 medlemmer slik det står i signert selskapsavtalen fra 2009. Korrigert avtale fra 2011 har imidlertid ikke vært til behandling og blitt vedtatt i alle eierkommunene.

[2] Jf. omtale av DSBs anbefaling i punkt 3.2.7 og revisjonens vurdering under punkt 3.3.4

klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av KBR[3]. Opprettelse av et klageorgan, som er felles for alle eierkommunene, vil være i samsvar med anbefalinger fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)[4].

Eierstyring og selskapsledelse
Det er representantskapet som er selskapets øverste organ. Eierkommunenes eierstyring skal skje gjennom eierorganet. For interkommunale selskapet anbefaler KS at kommunestyrene oppnevner folkevalgte i vervet som representantskapsmedlemmer. KBRs representantskap består av ordførerne i eierkommunene, der ordfører i Søgne kommune (Astrid Margrethe Hilde) er leder. Representantskapet er i så måte satt sammen i tråd med KS sin anbefaling på dette punktet.

Styret har ansvaret for å lede selskapet. KBR sitt styre består av 5 personer, valgt av representantskapet. Administrasjonssjefen i Søgne kommune (Kim Høyer Holum) er styreleder. Brannsjefen (Jan Røilid), som er daglig leder i KBR, rapporterer til styret.

Verken representantskap eller styre har vedtatt etiske retningslinjer, retningslinjer for opplæring av nye medlemmer eller retningslinjer for vurdering og håndtering av inhabilitet hos styremedlemmer. Styret har heller ikke utarbeidet styreinstruks og instruks for daglig leder. Revisjonen anbefaler representantskapet og styret, i samsvar med anbefalinger fra KS, minimum å utarbeide styreinstruks, instruks for daglig leder og etiske retningslinjer.

Forvaltningsrevisjon av feieavdelingen
Feieravdelingen er bemannet med 13 feiere/tilsynspersonell. I tillegg har avdelingen en feierinspektør og avdelingsleder. Feiing i Vennesla kommune utføres av privat aktør som KBR har inngått avtale med.

I løpet av 2015 ble det gjennomført ca 11 500 tilsyn og 13 000 feiinger. Dette tilsier at det ble gjennomført tilsyn og feiing med om lag en fjerdedel av alle husstander med fyringsanlegg (45 700 fyringsanlegg) i eierkommunene.

I etterkant av hvert tilsyn skriver feier tilsynsrapport der det redegjøres for eventuelle avvik som er avdekket under tilsynet. Rapporten signeres av boligeier. I 2015 ble det registrert 2322 avvik mot 4218 avvik i 2014. I alvorlige tilfeller gis det fyringsforbud med hjemmel i brann - og eksplosjonsvernloven § 37. KBR har egen mal for fyringsforbud. I 2015 ble det ilagt 53 fyringsforbud. Tall for 2016 viser at det er nedlagt forbud mot fyring i 101 saker. Ulovligheter etter plan- og bygningsloven skal meldes til plan – og bygningsmyndighetene i de enkelte kommuner. KBR har sendt i overkant av 20 meldinger pr år de siste årene.

Feie- og tilsynsfrekvens
Feiervesenet har etter det revisjonen kan se etterlevd det som frem til 01.01.16 var minimumskravet til hyppigheten for tilsyn og feiing. Alle husstander med fyringsanlegg har fått varsel om inspeksjon og feiing minimum hvert fjerde år. I overkant av 70 pst av varslede feiinger og inspeksjoner blir gjennomført.

Krav til kompetanse
De fleste feierne oppfyller de formelle kravene til fagkompetanse. Etter revisjonens vurdering innehar feierne tilstrekkelig faglig kompetanse til å utføre sine forpliktelser i henhold til lov og forskrift. I tillegg til utdanningen, som omfatter praksisperiode frem til svennebrev, deltar

[3] Det lave nivået på antall klager bør inngå i vurderingsgrunnlaget for et mulig felles klageorgan.
[4] DSB anbefaler at representantskapet utgjør et felles klageorgan. KMD fraråder denne løsningen og mener et felles klageorgan bør være helt uavhengig av selskapet, jf. drøfting i punkt 3.3.4.

feierne på kurs som gir faglig oppdatering. Revisjonens gjennomgang av arkivsystemet viser også at det ikke er mottatt klager på vedtak om fyringsforbud etter tilsyn med fyringsanlegg.

Saksbehandling i samsvar med loven
De standardiserte vedtakene om bruksnekt (fyringsforbud) inneholder henvisning til både hjemmelsgrunnlag og klageadgang. Feier skal skrive inn begrunnelsen for at fyringsforbud ilegges. I henhold til forvaltningsloven § 25, jf. 24, skal begrunnelsen i et vedtak nevne de faktiske forhold vedtaket bygger på. Etter revisjonens vurdering er begrunnelsene i det vesentligste i samsvar med kravene som følger av forvaltningsloven, selv om begrunnelsene gjerne kunne vært mer utfyllende og detaljert for å sikre at kravet blir ivaretatt på en god måte.

Internkontroll – arkivering og skriftlige rutiner
Revisjonens gjennomgang viser at KBR arkiverer rapporter fra tilsyn og feierinspeksjoner. Også vedtak om fyringsforbud er lagret i KBRs interne arkivsystem (Komtek) og i Public 360. Det opprettes egen sak i arkivsystemet for hver kommune, hvor alle vedtak er lagret kommunevis.

Feieravdelingen har etter revisjonens oppfatning innarbeidede rutiner for gjennomføring av tilsyn og feiing, men rutinene er ikke skriftlige. Revisjonen anbefaler KBR å utarbeide skriftlige rutiner som også kan legges til grunn for oppfølging og kontroll av konkurranseutsatt feiing i Vennesla.

Nye krav til risikobasert feiing og tilsyn
Revisjonens vurdering er at KBR, i samsvar med den nye forskriften om brannforebygging, hvor minimumsintervall for feiing og tilsyn er tatt bort, bør starte arbeidet med å justere rutinene for risikokartlegging som grunnlag for fastsette behov for både feiing og tilsyn. Arbeidet med behovsvurderingen og planleggingen skal dokumenteres. Etter den nye forskriften skal nå alle boliger og fritidsboliger som har fyringsanlegg, som brukes til oppvarming av byggverk, ha behovsprøvd feiing og tilsyn med fyringsanlegget. Det er ikke lenger rom for å unnta fritidsboliger.

Anbefalinger
På grunnlag av de vurderinger revisjonen har gjort i selskapskontrollen av KBR og i forvaltningsrevisjonen av feieravdeling har revisjonen i kapittel 5 kommet med anbefalinger knyttet til følgende områder:

- Oppfølging av eierskap i samsvar med eierskapsmeldinger og eierstrategi
- Utarbeidelse av etiske retningslinjer samt instrukser for styret og daglig leder
- Delegasjonsvedtak i samsvar med anbefaling fra DSB
- Opprettelse av felles klageorgan
- Oppdatering av selskapsavtalen
- Styrket begrunnelse i vedtak om fyringsforbud
- Utarbeide skriftlige rutiner for feiing og tilsyn
- Revidering av rutinene for risikokartlegging, som grunnlag for fastsetting av feie- og tilsynsbehov, til ny forskrift om brannforebygging, der minimumsintervallet for feiing og tilsyn med fyringsanlegg er tatt bort

2 Innledning

2.1 Bakgrunn

Kommunen er forpliktet til å føre kontroll med at dens eierinteresser forvaltes i henhold til kommunestyrets vedtak. Dette er uttrykt på følgende måte i kommuneloven[5] § 76:

«*Kommunestyret og fylkestinget har det øverste tilsyn med den kommunale og fylkeskommunale forvaltning*»

Dette utgangspunktet er nærmere spesifisert i forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner[6], se særlig § 13 som sier at:

«*Kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper».*

På denne bakgrunn vedtok Kristiansand kommune plan for selskapskontroll 2011-2015, hvor Kristiansandsregionen brann og redning IKS (KBR) fremkommer som et mulig kontrollobjekt.

I sak 15/15 vedtok kontrollutvalget i Kristiansand kommune å gjennomføre en selskapskontroll av KBR, samt en forvaltningsrevisjon av selskapets feieravdeling (feiervesen).

Også kontrollutvalgene i Søgne, Songdalen og Vennesla vedtok å slutte seg til prosjektet, jf sak 18/15, i Søgne, 11/15 i Songdalen og 12/15 i Vennesla.

I de aktuelle kontrollutvalgsmøtene la revisjonen frem en plan over hvilke problemstillinger den utvidede kontrollen kunne omfatte. Alle utvalgene sluttet seg til revisjonens forslag, jf. punkt 2.2 Problemstillinger.

2.2 Problemstillinger

2.2.1 Eierskapskontroll

Eierskapskontroll er den obligatoriske delen av selskapskontrollen, og innebærer at man undersøker hvordan kommunens eierinteresser i selskapet utøves, herunder at det kontrolleres om de som utøver eierinteressene gjør dette i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Fra et *eierperspektiv* er det særlig følgende problemstillinger som vil kunne belyse kommunens utøvelse av sin eierfunksjon:

- Stiftelsesdokumenter og selskapsavtale
- Selskapets økonomiske stilling
- Har kommunen etablert tydelige føringer for sitt eierskap?
- Har kommunen regler og rutiner for eierskapsoppfølgingen?

[5] Lov 1992 nr. 107
[6] For 2004 nr. 905

Fra et *selskapsperspektiv* er det særlig aktuelt å se nærmere på de to selskapsorganene representantskapet og styre. I den forbindelse er det hensiktsmessig å vurdere nærmere:

- Representantskapet - sammensetning, kompetanse og mandat
- Styre - sammensetning, kompetanse og mandat
- Hvordan rapporterer selskapsorganene til selskapets eiere?
- Har styret egen styreinstruks?
- Har styrets medlemmer registrert seg i styrevervregisteret?
- Har styret rutiner for håndtering av problemstillinger knyttet til habilitet?

2.2.2 Forvaltningsrevisjon – feieravdelingen

I denne delen av revisjonen vil revisjonen foreta «systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger», jf. forskrift om revisjon § 7 første ledd. Revisjonen gjennomføres i henhold til revisjonsstandarden RSK 001.

Det presiseres at forvaltningsrevisjonen avgrenses til å gjelde KBRs feieravdeling. Øvrige deler av selskapet vil i denne rapporten ikke behandles ytterligere.

Aktuelle problemstillinger som søkes besvart i revisjonen vil være:

- Måloppnåelse - i hvilken grad når feiervesenet de ulike mål som gjelder for avdelingens ansvarsområde?
- Regelverksetterlevelse - i hvilken grad etterleves de aktuelle rettsreglene på område?
- Internkontrollrutiner - hvilke interne systemer har feiervesenet for å sikre forsvarlig gjennomføring av tilsyn og feierinspeksjoner?

2.3 Metode

Rapporten er basert på informasjon innhentet gjennom dokumentanalyse, spørreskjema og intervju. Relevante dokumenter som er gjennomgått er blant annet eierskapsmeldinger, selskapsavtalen, årsmeldinger fra KBR og diverse skjema for registrering og oppfølging av feiing og tilsyn utført av feieravdelingen. Revisjonen har innhentet opplysninger fra styreleder via spørreskjema. Revisjonen har også innhentet informasjon fra administrasjonssjefene i de fire eierkommunene som omfattes av selskapskontrollen, samt møte med økonomisjef i den største eierkommunen. Revisjonen har hatt møte med brannsjef og leder for feieravdelingen, samt murmester Øystein Tobiassen.

3 Eierskapskontroll

3.1 Kort om selskapet

Våren 2008 vedtok by- og kommunestyrene i Kristiansand, Søgne, Songdalen, Vennesla, Lillesand og Birkenes å etablere det interkommunale selskapet Kristiansandsregionen brann og redning IKS. Selskapets formål er å utføre de lovpålagte oppgaver som følger av brann – og eksplosjonsvernloven. «*Selskapet skal ivareta deltakerkommunenes behov, plikter og oppgaver vedrørende brann- og ulykkesberedskap, brannforebyggende og kontrollerende oppgaver, samt andre tiltak som hører naturlig inn under dette formål*» (jf. Selskapsavtalen § 3).

Eierandeler er fordelt på følgende vis:

65,1 % - Kristiansand kommune
10,6 % - Vennesla kommune
8,3 % - Søgne kommune
7,6 % - Lillesand kommune
4,7 % - Songdalen kommune
3,7 % - Birkenes kommune

Selskapet finansieres i hovedsak gjennom tilskudd fra eiere, bortsett fra feiervesenets kostnader som dekkes gjennom gebyrer basert på selvkost. Det fremkommer av regnskapet for 2015 at KBR har mottatt tilskudd fra eierkommunene på 79,9 millioner kroner, mens feieravgift er på 12,5 millioner kroner. I tillegg kommer andre inntekter på ca. 12 millioner kroner. Sum driftsinntekter var på 104,8 millioner kr i 2015 mot 105,8 millioner kr i 2014. KBR hadde et netto driftsresultat på 0,5 millioner kr i 2015. Brannavdelingen hadde et underskudd på 1,6 millioner kr, mens feiertjenesten gikk med 2,1 millioner kr i overskudd. Overskuddet er avsatt til et bundet selvkostfond for feiertjenesten.

KBR har i utgangspunktet regnskapsplikt etter regnskapsloven, jf. IKS[7]-loven § 27. Kristiansand Bystyre fattet enstemmig vedtak 12. februar 2014 (sak 19/14) at KBRs regnskap fra 1. januar 2014 skal føres i henhold til kommunale regnskapsprinsipper. Tilsvarende vedtak ble fattet i de øvrige eierkommunenes by- og kommunestyrer. Frem til dette tidspunkt har selskapets regnskap vært ført i henhold til prinsippene i regnskapsloven.

Selskapet hadde pr. 31. desember 2015 176 ansatte fordelt på 83,7 årsverk. KBR hadde i 2015 et sykefravær på 4,0 pst., noe som er en nedgang fra 2014 da fraværet var på 5,6 pst.
(jf. KBRs årsberetning 2015)

[7] Lov om interkommunale selskap lov 1999 nr. 6

3.2 Relevant regelverk

3.2.1 Lov om interkommunale selskap

Det er særlig lov om interkommunale selskap som danner det regulatoriske utgangspunkt for KBRs selskapsform. I denne loven defineres et interkommunalt selskap som et «selskap hvor alle deltakerne er kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper».

Videre påpekes det at et interkommunalt selskap anses som et eget rettssubjekt, og at deltakerne i et IKS hefter ubegrenset for selskapets forpliktelser[8].

Den øverste myndighet i et IKS er representantskapet. Medlemmene i representantskapet oppnevnes av kommunestyret i den enkelte deltakerkommune. Hver enkelt deltaker skal ha minst ett medlem i representantskapet.

Det er gjennom representantskapet deltakerne utøver sitt eierskap. Kommunestyret har instruksjonsrett overfor sine representanter. Representantskapet behandler selskapets budsjett, regnskap og økonomiplan.

Etter § 27 har selskapet regnskapsplikt etter regnskapsloven. Det kan i selskapsavtalen bestemmes at selskapet i stedet skal avgi regnskap etter kommunale regnskapsprinsipper.

3.2.2 KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll

KS (Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon) har utarbeidet en anbefaling om hvordan kommuner bør utøve eierskap, selskapsledelse og kontroll av sine foretak. Noen av de viktigste områdene KS gir anbefalinger til er følgende:

- Opplæring av de folkevalgte – opprette kurs om selskapsorganisering, eierskapsstyring, styringsmuligheter og lignende.
- Utarbeidelse av eiermelding
- Utarbeidelse og revisjon av selskapsstrategi, selskapsavtaler og vedtekter
- Eierorganets sammensetning og funksjon
- Sammensetning av styret
- Etablere rutiner, herunder å fastsette styreinstruks og instruks for daglig leder
- Utarbeidelse av etiske retningslinjer
- Utarbeidelse av retningslinjer for habilitet
- Tilsyn og kontroll - eierskapskontroll, selskapskontroll

[8] I selskapsavtalen § 9 står det at deltakerne hefter for selskapets samlede forpliktelser i samme forhold som eierandelene.

KS poengterer at utarbeidelse og revidering av selskapsstrategi og vedtekter er sentralt. Selskapets virksomhet må tydelig fremgå av vedtektene, og;

«*En grunnleggende forutsetning for en strategisk drift av selskapene er en klar og presis eierstrategi for selskapene hvor eiers forventninger til selskapet formuleres. Dette vil også være en forutsetning for selskapskontroll. Det er anbefalt at eier klargjør sine forventninger til styret og selskapet gjennom eierstrategien» (jf. KS* «Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll» revidert 13.11.2015).

Det påpekes også at formålet i selskapsavtale/vedtekter bør vurderes med jevne mellomrom, for å se om det er behov for endringer.

3.2.3 Kommunenes retningslinjer for eierskap

Kristiansand kommune
I 2009 vedtok Kristiansand kommune en eierskapsmelding som blant annet har til formål å «sikre rutiner for systematisk politisk og administrativ oppfølging av foretak og selskap, slik at kommunen blir en aktiv og langsiktig eier, samt for å sikre at selskapene driver i tråd med vedtektene og politiske og administrative føringer».

I eierskapsmeldingens generelle del omtaler kommunen ulike motiver som kan begrunne kommunalt eierskap; finansielt motivert eierskap og politisk motivert eierskap. Det listes også opp en rekke punkter som kommunen må vurdere før den velger selskapsform; eksempler på forhold som nevnes er kommunens mulighet for politisk styring, vurdering av hvilke økonomiske forpliktelser kommunen påtar seg ved den aktuelle selskapsformen, forholdet mellom kommunen som myndighetsutøver og kommunen som eier. Dette siste punktet utdypes i eiermeldingens kapittel 2.2.2; her fremkommer en viktig presisering: «Den innflytelsen som kommunens administrasjon og de politiske organer har på eierstyringen, følger av den selskapsformen som blir valgt».

Eierskapsmeldingen lister deretter opp en oversikt over Kristiansand kommunes eierforhold i ulike selskaper.

Siste del av eierskapsmeldingen inneholder Kristiansand kommunes *eierstrategi*. Med eierstrategi menes i denne sammenheng «langsiktig planlegging for å oppnå kommunens mål med eierskapet». Kommunens eierstrategi deles i punktene «krav rettet mot kommunen som eier» og «krav rettet mot selskapet».

Vedrørende førstnevnte punkt påpekes det for eksempel at det skal være åpenhet rundt eierkommunens valg av styremedlemmer og godtgjørelse til styremedlemmer.

Videre sier strategien at før et selskap opprettes, bør kommunen vurdere hva som er fordeler og ulemper med å skille ut virksomhetene som selvstendige selskap, og kommunen må også ta stilling til hvilken selskapsform som er mest hensiktsmessig for den aktuelle virksomheten. Det understrekes videre at det bør utarbeides aksjonæravtale eller selskapsavtale som beskriver forhold til eierne og valg av styre, og at kommunen må utforme en klar og forutsigbar utbyttepolitikk knyttet til de aktuelle selskap (der selskapsformen tilsier at dette er relevant).

Det anbefales at kommunalutvalgets ansvar som *kommunens eierskapsutvalg* videreføres:

*«Kommunalutvalget skal dermed ivareta utforming av kommunens generelle eierstrategi. Kommunalutvalget skal også foreta gjennomgang av det enkelte selskap med sikte på å utvikle eierstrategi for selskapet. Dette skal gjøres i samråd med selskapets styre og ledelse. Det betyr at dette utvalget får en rolle i forhold til kommunale foretak og interkommunale selskaper på linje med den utvalget har for aksjeselskaper, men innenfor de begrensninger som er satt av kommuneloven og lov om interkommunale selskaper» (*jf. Eierskapsmeldingen for Kristiansand kommune*).*

Det fremgår videre av eierskapsstrategien at selskapets styre bør utarbeide strategiplan, sørge for gode rutiner for internkontroll, samt å utforme styreinstruks.

Vennesla kommune
Vennesla kommune vedtok eierskapsmelding i kommunestyre 26. januar 2012. Her fremkommer det at «meldingen skal bidra til å bygge opp et helhetlig og forutsigbart eierskap og den skal legge grunnlaget for gode rutiner både når det gjelder å utvikle eierstrategi og utøve eierskap».

Meldingen inneholder generell informasjon om kommunalt eierskap, oversikt over Vennesla kommunes eierskap i ulike selskap, samt oversikt over rutiner for eierstyring og eierstrategi for Vennesla kommune.

I denne strategien nevnes det blant annet at KBRs årsmelding og årsregnskap skal legges frem for kommunestyret.

Søgne kommune
Kommunestyre vedtok sin eierskapsmelding 24. september 2009. Meldingen inneholder blant annet en oversikt over kommunens eierskap i ulike IKS, AS, KF og stiftelser. Deretter følger kommunens eierstrategi; her angis de overordnede prinsipper for kommunens eierskap. I strategien nevnes det for eksempel at årsrapporter skal behandles politisk, både i formannskap og kommunestyre.

Songdalen
Songdalen kommune vedtok sin eierskapsmelding 12. februar 2012. Meldingen inneholder en relativt grundig gjennomgang av alle selskaper Songdalen kommune har eierinteresser i, samt kommunens prinsipper for utøvelse av godt kommunalt eierskap. Her fremkommer det blant annet at det er formannskapet som skal være kommunens politiske eierskapsorgan. Det anbefales også at rådmannen går gjennom årsregnskap og årsmelding til de aktuelle selskap i formannskapet, og at formannskapet etablerer kontaktmøter med de viktigste AS og IKS.

3.2.4 Forvaltningsloven

Forvaltningsloven gir prosessuelle regler knyttet til utferdigelsen av enkeltvedtak; herunder regler om utrednings – og informasjonsplikt, forhåndsvarsling og klagerett. Loven gir også regler om habilitet.

Lovens virkeområde er definert i § 1, hvor det fremkommer at loven gjelder for «den virksomhet som drives av forvaltningsorganer». Med forvaltningsorgan menes i denne sammenheng «et hvert organ for stat eller kommune». I forarbeidene til loven (Ot.prp. nr. 53 1997-98) sies det at «det alminnelige forvaltningsrettslige utgangspunktet er at forvaltnings- og offentlighetsloven ikke gjelder for virksomhet som er skilt ut som et eget rettssubjekt. Ut fra

dette blir utgangspunktet at lovene ikke gjelder for interkommunale selskaper. Det er likevel slik at selv om en virksomhet er skilt ut som et eget rettssubjekt, kan det bli spørsmål om lovene gjelder fordi virksomheten har en særlig offentlig tilknytning. Det må for hvert enkelt selskap foretas en konkret vurdering hvor det legges vekt på virksomhetens art, hvorvidt selskapet er redskap for offentlig politikk, om virksomheten driver i konkurranse med andre o.l.».

IKS-loven på sin side åpner for at forvaltningsloven kan komme til anvendelse, jf. § 10, 11. ledd:

«*Hvis selskapet har myndighet til å treffe enkeltvedtak eller fastsette forskrifter, jf. forvaltningsloven § 2, skal de ansattes representanter i styret ikke delta i behandlingen av disse sakene».*

KBR utøver myndighet i henhold til brann - og eksplosjonsvernloven, med tilhørende forskrifter. Regelverket legger tidvis opp til at brannvernmyndighetene har rettslig hjemmel til å fatte beslutninger som er bestemmende for private parters rettigheter og plikter, som for eksempel ved pålegg om forbud mot bruk av fyringsanlegg i brannvernloven § 37, tvangsmulkt i § 39 og tvangsgjennomføring i § 40.

Denne formen for myndighetsutøvelse har sammenfallende karakteristika med forvaltningslovens definisjon av «vedtak» og «enkeltvedtak» i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a:

Vedtak: avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer (enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter);

Enkeltvedtak: et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer

Slike vedtak må altså fattes etter bestemte saksbehandlingsregler som skal sikre at vedtaket er fattet på bakgrunn av korrekt informasjon, av habile personer og på en transparent og rettferdig måte. Dette for å fremme private personers rettsikkerhet.

Der KBR (etter delegert myndighet) fatter vedtak som pålegger en forpliktelse, vil det foreligge et behov for prosedyrer som fremmer rettsvern og klagemuligheter. Dette er vektige argumenter for å anvende forvaltningsloven på KBRs virksomhet. I selskapsavtalen, som ligger til grunn for opprettelsen av KBR, står det i § 3 at forvaltningsloven gjelder for selskapet. Sett i lys av dette legger derfor revisjonen til grunn at forvaltningslovens regler kommer til anvendelse der KBR utøver offentlig myndighet.

3.2.5 Lov om offentlige anskaffelser

Regelverket for offentlige anskaffelser kommer til anvendelse der stat, kommune og offentligrettslige organer foretar kjøp av varer og tjenester.

Ettersom KBR er et eget rettssubjekt, kan det ikke anses som en del av den kommunale myndighet, så spørsmålet blir derfor om selskapet kan anses som et offentligrettslig organ. I henhold til forskrift om offentlige anskaffelser § 1-2 annet ledd er et offentligrettslig organ en sammenslutning som

a) er opprettet for å tjene allmennhetens behov og ikke er av industriell eller forretningsmessig karakter
b) er et selvstendig rettssubjekt og
c) har tilknytning til det offentlige ved at

1. *organet hovedsakelig er finansiert av offentlige myndigheter eller andre offentlig-rettslige organer,*
2. *organets forvaltning er underlagt slike myndigheters eller organers ledelsesmessige kontroll eller*
3. *organet har et administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan der over halvparten av medlemmene er oppnevnt av slike myndigheter eller organer.*

Det er ingen tvil om at KBR oppfyller de to siste vilkårene (b) og c); selskapet er et selvstendig rettssubjekt og det har tilknytning til det offentlige i samsvar med 1., 2. og 3. punkt over. Videre er det klart at KBR utøver en funksjon som dekker allmenhetens behov, og gjennomfører således de lovpålagte forpliktelsene som følger av brann- og eksplosjonsvernloven. KBR tilbyr imidlertid enkelte tjenester som må anses å være omfattet av et konkurransemarked, som for eksempel diverse kurs- og opplæringstilbud. KBR opplyser at de hadde salgsinntekter på ca 7,3 millioner kr i 2015. Av disse var omlag 5 millioner kr knyttet til KBRs automatiske brannalarmer, og ca 2 millioner var knyttet til restverdi redning, som begge er tjenester som KBR har monopol på levering av. Inntektene fra salg av kurs og opplæring i et konkurransemarked er dermed begrenset til ca 0,3 millioner kr i 2015. Dette er en liten del av selskapets totale inntekter, og typisk kommersielle tjenester kan derfor ikke anses som en stor del av KBRs virksomhet.

Etter dette må det legges til grunn at KBR er å anse som et offentligrettslig organ som må følge anskaffelsesreglene i lov og forskrift om offentlige anskaffelser.

3.2.6 Offentlighetsloven

I offentlighetsloven § 2 er det angitt hvem loven gjelder for. Her står det:

§ 2.*Verkeområdet til lova*
Lova gjeld for

a) *staten, fylkeskommunane og kommunane,*
b) *andre rettssubjekt i saker der dei gjer enkeltvedtak eller utferdar forskrift,*
c) *sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har ein eigardel som gir meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet, og*
d) *sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røysterett i det øvste organet i rettssubjektet.*

Bokstavane c og d gjeld ikkje rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private.

For KBR sin del er det klart at kommunene både har eierandel som gir mer enn halvparten av stemmene i representantskapet, samtidig som de kan velge mer enn halvparten av de personene som pekes ut som representantskapsmedlemmer. Etter punkt b) og c) over gjelder således offentlighetsloven for KBR.

Dette utgangspunktet modifiseres ved at loven likevel ikke kommer til anvendelse der selskapet i hovedsak driver i direkte konkurranse og på samme vilkår som private selskap. Som nevnt i forrige avsnitt er imidlertid KBR i all hovedsak et organ som utfører oppgaver som tjener allmennhetens behov, slik at dette unntaket ikke kommer til anvendelse. Dette betyr at KBR må forholde seg til offentlighetslovens bestemmelser. Eierne har også tatt dette med i selskapsavtalen § 3 hvor det står at offentleglova gjelder for selskapet.

3.2.7 Delegasjonsvedtak

Det er kommunen som er pliktsubjekt etter brann- og eksplosjonsvernloven og tilhørende forskrifter. Dette betyr at kommunen må *delegere* sin rett til myndighetsutøvelse[9] etter loven til KBR. I henhold til brann- og eksplosjonsvernloven[10] § 9 fjerde ledd kan kommunen «gjennom avtale overlate brannvesenets oppgaver og ledelse helt eller delvis til en annen kommune, virksomhet e.l. Kommunen må i slike tilfeller etablere ordninger som sikrer at all myndighetsutøvelse etter loven skjer under kommunens formelle ansvar». Videre følger det av dimensjoneringsforskriften[11] § 2-2 at *«kommunen plikter å delegere myndighet på en slik måte at brannsjefen kan utføre sine oppgaver tilfredsstillende i henhold til brann – og eksplosjonsvernloven».*

Det er altså på det rene at kommunen har rettslig kompetanse til å gi et annet subjekt fullmakt til å gjennomføre forpliktelsene etter brann- og eksplosjonsvernloven, jf. § 9.

I DSBs «Veiledning til forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen» står det at; Delegering til interkommunale selskaper skjer direkte fra kommunestyret i den enkelte kommune til det interkommunale selskapet. Myndighetsfordeling skal fremgå av selskapsavtalen/vedtektene og "tredjemann" skal kunne lese ut av selskapsavtalen hvilke fullmakter IKS-et har. Delegeringsvedtak omfattes av den alminnelige plikten til dokumentasjon etter lovens § 10 og forskriftens § 2-4.

DBS skriver videre at delegasjonsvedtaket, i tillegg til hjemmel for delegering, området for delegering osv, skal inneholde klageorgan som følger av delegeringen.

KBRs eierkommuner har ikke fattet eksplisitte vedtak om delegering av myndighetsutøvelse til KBR, men mener at vedtagelsen av selskapsavtalen må anses som tilstrekkelig delegasjon fra kommunene til KBR.

Selskapsavtalen nevner ikke noe om behandling av klager knyttet til myndighetsutøvelse etter brann - og eksplosjonsvernloven. KBR opplyser at alle eierkommunenes by- og kommunestyrer bortsett fra Birkenes har gjort vedtak om å delegere myndighet til å behandle klager over enkeltvedtak fattet i medhold av brann og eksplosjonsvernloven med tilhørende forskrifter til de enkelte kommuners klagenemnd. Bystyret i Kristiansand fattet sitt delegasjonsvedtak (sak 168/15) i forbindelse med behandlingen av en klage på avslag på tillatelse til handel med fyrverkeri.

Kommunestyrene, i kommunene som inngår i denne kontrollen, har dermed delegert sin myndighet til å behandle klager i henhold til § 41.

[9] Med myndighetsutøvelse menes i denne sammenheng at det fattes vedtak eller forskrifter som stifter rettigheter eller plikter for enkeltpersoner.
[10] Lov 2002 nr. 20
[11] Gitt med hjemmel i brann og eksplosjonsvernloven lov 2002 nr. 20

3.3 Revisjonens vurdering av kommunens - eierperspektiv

Revisjonen vil i det følgende vurdere hvordan de ulike eierkommunene og selskapsorganene etterlever de regelverk, retningslinjer og styringsdokumenter som er omtalt over i sin forvaltning av KBR.

3.3.1 Valg av selskapsform

Revisjonens gjennomgang av kommunenes eierskapsstrategi viser at det er en klar anbefaling at kommunene må vurdere fordeler og ulemper ved de ulike selskapsformene som er aktuelle ved opprettelse av et nytt selskap.

Det ble gjort grundig forarbeid før opprettelsen av KBR, og vurdering av selskapsform var ett av punktene som eierkommunene tok stilling til. Sett i lys av KBRs formål, funksjon og eiersammensetning, mener revisjonen at valg av IKS som selskapsform var hensiktsmessig ved opprettelsen av KBR.

3.3.2 Selskapsavtalen

IKS-loven setter krav om at det skal opprettes selskapsavtale ved stiftelsen av selskapet, jf. § 4. Selskapsavtalen må vedtas av kommunestyret i deltakerkommunene, og § 4 lister opp en rekke minimumskrav til denne avtalen[12].

Revisjonen vil i det følgende vurdere KBRs selskapsavtale opp mot de preseptoriske (ufravikelige) vilkårene i IKS-loven § 4 tredje ledd.

KBRs selskapsavtale er datert 20. november 2009. Denne avtalen er signert av alle deltaker-kommunene og ligger tilgjengelig blant annet på Kristiansand kommunes nettsider. Både selskapets foretaksnavn og deltakerkommuner er benevnt i avtalens punkt 1 og 2. Det rede-gjøres for selskapet formål i avtalens § 3.

I en revidert versjon av selskapsavtalen fra 2011, som enda ikke er signert av alle deltaker-kommunene, fremkommer det i avtalens § 6 – representantskapet – at dette selskapsorganet består av ordførerne i eierkommunene med varaordfører som personlig vararepresentant. Dette gjenspeiler praksis i dag[13].

Det følger av IKS-loven § 4 tredje ledd nr. 7 at selskapsavtalen også skal omtale eierkommu-nenes «innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet». I avtalens § 7 - «innskuddsplikt og andre ytelser» - fremkommer det at alle deltakerkommunene skal betale innskudd «i form av alt materiell og utstyr som i dag er i bruk for dagens brann- og redning-svirksomhet». Bestemmelsen inneholder en matrise som viser fordelingen av innskudd mellom deltakerkommunene.

[12] Selskapsavtalen skal angi: selskapets foretaksnavn, angivelse av deltakerne, selskapets formål, den kommune der selskapet har sitt hovedkontor, antall styremedlemmer, deltakernes innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet, den enkelte deltakers eierandel i selskapet og den enkelte deltakers ansvarsandel i selskapet dersom denne avviker fra eierandelen, antall medlemmer av representantskapet og hvor mange medlemmer den enkelte deltaker oppnevner, annet som etter lov skal fastsettes i selskapsavtalen.

[13] I signert selskapsavtale fra 2009 står det at representantskapet består av 40 representanter og at disse er de samme medlemmene som i representantskapet for Knutepunkt Sørlandet.

Det følger videre av selskapsavtalen at kommunen skal yte rentefritt lån knyttet til en viss type kjøretøy.

I avtalens § 8 fremkommer det at alle deltakerkommuner forplikter seg til å gi et årlig drifts-tilskudd til selskapet. Driftstilskuddet fordeles mellom eierkommunene etter innbyggertall i hver kommune.

Når det gjelder selskapets adgang til låneopptak fremkommer det av IKS-loven § 22 at «Selskapet kan bare ta opp lån dersom dette er fastsatt i selskapsavtalen. Dersom selskapet skal kunne ta opp lån, skal avtalen inneholde et tak for selskapets samlede låneopptak».

KBRs selskapsavtale inneholder i § 9 tredje ledd en bestemmelse som sier at selskapet kan oppta lån på «inntil 50,0 millioner i tillegg til lånet fra kommunene som er omtalt i § 7 tredje avsnitt».

I avsnitt 3.1 («Kort om selskapet») er vedtaket i eierkommunenes by- og kommunestyrer i 2014 om at regnskapet for KBR skal føres etter god kommunal regnskapsskikk (GKRS) omtalt. Denne beslutningen skal etter § 27 i IKS-loven fremgå av selskapsavtalen, noe den ikke gjør i dag.

Selskapsavtalen har også bestemmelser om kjønnsrepresentasjon i styret. I henhold til IKS-loven gjelder aksjeloven § 20-6 tilsvarende; hvilket blant annet innebærer at kravet om kjønnsrepresentasjon også gjelder for varamedlemmer. Dette fremkommer ikke av någjeldende selskapsavtale, men representantskapet vedtok i juni 2015 å legge frem forslag til selskapsavtale som samsvarer med regelverket. (KBR opplyser at det, pga at det er et omfattende arbeidet å få behandlet forslag til revidert selskapsavtale i alle eierkommunenes by- og kommunestyrer, er det enighet (i styret og representantskapet) om å vente med å legge frem forslag til revidert selskapsavtale til etter revisjonen har gjennomført selskaps-kontrollen og forvaltningsrevisjonen av virksomheten.)

I forslaget til endring av selskapsavtalen fra 2015 er det også tatt inn et punkt hvor det fremgår at KBR *«plikter å holde arkiv iht arkivlov med forskrifter».* Dette nye punktet i selskapsavtalen følger av et krav i Riksarkivarens veileder om å innta bestemmelser om arkiv i selskapsavtalen.

Etter denne gjennomgangen kan revisjonen konstatere at selskapsavtalen inneholder foretakets navn, deltakere, eierandel, formål, medlemsantall i representantskapet og deltagernes innskuddsplikt. Når angivelse av regnskapsspråk kommer på plass, vil selskapsavtalen datert 20. november 2009, med de revideringer som er foretatt i 2011, og de endringer som er vedtatt av representantskapet i 2015, etter revisjonens oppfatning være i samsvar med de lovpålagte minimumsbestemmelsene som følger av IKS-loven § 4.

3.3.3 Vedtakelse av selskapsavtalen/stiftelsesdokument

Selskapsavtalen må vedtas av by- eller kommunestyret for å anses som gyldig i henhold til IKS-loven § 4 første ledd annet punktum. Avtalen vedtas med alminnelig flertall, jf. kommuneloven § 35.

I Kristiansand ble selskapsavtalen lagt frem for bystyret for behandling 4. april 2009. Det følger av protokollen fra dette møtet at selskapsavtalen ble enstemmig vedtatt. I Vennesla kommune ble selskapsavtalen vedtatt av kommunestyret 1. september 2011. Tilsvarende gjelder for Søgne kommune hvor avtalen ble enstemmig vedtatt i kommunestyret 22. oktober

2009, og i Songdalen kommune hvor avtalen ble vedtatt 28. oktober 2009. Etter dette legger revisjonens til grunn at selskapsavtalen (av 2009) er vedtatt av korrekt organ i alle de eierkommuner denne revisjonen omfatter.

3.3.4 Delegasjonsvedtak og klageorgan

Som nevnt er det *kommunene* som er forpliktet til å etterleve brann – og eksplosjonsvernloven. Dersom andre organer skal utøve denne funksjonen, må kommunen *delegere* denne myndigheten.

Ut over selskapsavtalen som angir selskapets formål og arbeidsoppgaver, er det ikke gitt vedtak som formelt delegerer myndighetskompetanse etter brann - og eksplosjonsvernloven med forskrifter fra Kristiansand, Søgne, Songdalen og Vennesla kommune (pliktsubjektene) til KBR.

Det er på det rene at kommunen har rettslig kompetanse til å gi et annet subjekt fullmakt til å gjennomføre forpliktelsene etter brann - og eksplosjonsvernloven, jf. § 9. Spørsmålet blir således om vedtak av selskapsavtalen kan anses som en tilstrekkelig delegering av kommunens rettslige kompetanse på dette området.

Kommuneloven stiller ingen formkrav til delegeringsvedtak. Det viktigste må være at det kommer klart frem av avtalen hvem som gis fullmakt og hva delegasjonen omfatter. I IKS-lovens forarbeid[14] påpekes det at selskapsavtalens formål «angir den ytre rammen for selskapets virksomhet og må derfor angi en saklig begrensning for hva selskapet kan drive med. Angivelse av selskapets formål vil avspeile de oppgaver deltakerne har tillagt selskapet».

I den aktuelle selskapsavtalen er formålet med opprettelsen av KBR at «*selskapet skal ivareta deltakerkommunenes behov, plikter og oppgaver vedrørende brann- og ulykkesberedskap, brannforebyggende og kontrollerende oppgaver, samt andre tiltak som hører naturlig inn under dette formål. Disse oppgavene skal utføres innenfor de til enhver tid gjeldende regelverk. Selskapet kan påta seg andre arbeidsoppgaver som representantskapet bestemmer, så fremt det ikke svekker de lovpålagte oppgavene. Selskapet skal søke å selge tjenester knyttet til forebyggende og beredskapsrelaterte tjenester».*

Etter revisjonens mening kommer det altså ganske klart frem av selskapsavtalens formålsbestemmelse hva som skal være KBRs primære funksjon, og på denne bakgrunn kan det anføres at avtalen må anses som tilstrekkelig delegasjon fra by – og kommunestyrene til KBR.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) – tilsynsmyndigheten på området – legger imidlertid til grunn at der kommunestyret vedtar selskapsavtalen og stifter selskapet i henhold til IKS-loven skal det *i tillegg* fattes et delegasjonsvedtak[15] som klart sier hvilke myndighetsoppgaver etter brann- og eksplosjonsvernloven som kan utføres av det nye selskapet.

Revisjonen oppfatter at DSBs anbefaling om et vedtak om delegasjon bygger på ønske om en eksplisitt tydeliggjøring av hvilken myndighet og ansvar som er delegert fra kommunene til de interkommunale brann- og redningsselskapene. Revisjonen mener anbefalingen bør følges opp, selv om vi over har vurdert det til at selskapsavtalen gir en tilstrekkelig delegasjon[16].

[14] Ot.prp. nr. 53 (1997-1998)
[15] Se DSB veileder for myndighetsutøvelse etter brann og eksplosjonsvernloven side 5
[16] Et delegasjonsvedtak, og et eventuelt vedtak om opprettelse av et felles særskilt klageorgan, som revisjonen drøfter i fortsettelsen, kan fattes i de enkelte kommunestyrene i forbindelse med behandling av revidert selskapsavtalen.

Klageorgan
Revisjonen vil også bemerke at selskapsavtalen ikke nevner noe om hvilket organ som har kompetanse til å behandle klager knyttet til myndighetsutøvelse etter nevnte regelverk. Selskapsavtalen bør oppdateres med de delegasjonsvedtak som er fattet. I KBRs mal for vedtak om fyringsforbud, er det lagt inn informasjon om hvor en kan påklage et vedtak om fyringsforbud. I vedtak som gjelder husstander i Kristiansand kommune er det henvist til Kristiansand kommunens klagenemnd.

I DSB sin veileder anbefales det at klageorganet bør bestå av «representanter fra samtlige samarbeidskommuner slik at myndighetsutøvelsen er underlagt de respektive kommunenes kontroll. Målet er å sikre likebehandling av alle klager. DSB anbefaler å la representantskapet være klageorgan.

Kommunal- og regionaldepartementet KRD, har i brev til Sivilombudsmannen 18.01.13 drøftet spørsmålet om hva som er rett klageinstans for vedtak truffet av et interkommunalt selskap. Et brannvesen organisert som et IKS er brukt som eksempel i brevet. Etter KRDs syn bør ikke selskapets representantskap benyttes som klageorgan. Departementet konkluderte med: *«Oppsummert er det KRDs*[17] *syn at det bør opprettes særskilte interkommunale klagenemnder for å behandle klager over enkeltvedtak truffet av et IKS. Alternativt må klagesaker behandles av kommunestyret, formannskapet eller en særskilt klagenemnd i den kommunen som måtte ha fattet vedtaket dersom brannvesenet ikke hadde vært organisert gjennom et interkommunalt samarbeid.»*

Revisjonens vurdering er dermed at dagens organisering med at det enkelte kommunestyret er klageorgan, eller det organ de har delegert myndigheten til, er i samsvar med lovkravene. Av hensyn til likebehandling og den faglige kompetansen i et klageorgan bør det allikevel etter revisjonens oppfatning vurderes å opprette et særskilt interkommunalt klageorgan, i samsvar med anbefalingene fra KMD. Vurderingen av hvordan et eventuelt felles klageorgan skal organiseres bør ses opp mot det lave antallet klager som historisk er kommet på vedtak fattet av KBR. (KBR opplyser at det er snakk om 2- 3 klager de senere år).

3.3.5 Eierstrategi

Kristiansand kommune
Som redegjort for i punkt 3.2.3 «Kommunenes retningslinjer for eierskap» har Kristiansand kommune i 2009 utferdiget en generell eierskapsmelding og eierskapsstrategi. Dette er i tråd med KS sine anbefalinger (jf. kulepunkt to under punkt 3.2.2 «KS sine anbefalinger om eierskap, ledelse og kontroll»). Ved opprettelsen av KBR var dokumentet ikke vedtatt, men mange av anbefalingene i strategien følger av «beste-praksis»- veiledninger på feltet. Revisjonen vil i denne anledning særlig se på:

- *Rådmannens/administrasjonens rolle:*

Rådmannen har det overordnede ansvar for den administrative kontakten med ledelsen i selskapet. Meldingen anbefaler at det etableres et administrativt eierforum hvor alle rådmenn i de kommuner som har eierinteresser i selskapet møtes. For KBR sin del er det ikke opprettet et slikt forum, men det opplyses om at aktuelle saker angående selskapet tas opp i rådmanns-utvalget i Knutepunkt Sørlandet, hvor rådmennene fra alle KBRs eierkommuner er representert. Kommunens økonomienhet møter de øvrige eieres kommuneadministrasjon i økonominettverk. Aktuelle saker angående KBR tas opp på ad-hoc basis.

[17] Kommunal og regionaldepartementet (KRD) endret navn til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) i 2014

- *Kommunalutvalgets rolle:*

Meldingen slår fast at det bør etableres kontaktmøter mellom kommunalutvalget, som er delegert rollen som kommunens eierorgan, og de selskapene hvor kommunen har dominerende innflytelse i. Kommunalutvalget bør utvikle eierstrategi for det enkelte selskap. Kommunalutvalget bør behandle selskapets årsrapport og årsregnskap før det videresendes til bystyret.

Revisjonen har fått opplyst at kommunalutvalget i Kristiansand høsten 2016 (sak 53/16) fikk årsrapport fra KBR til behandling. Revisjonen har for øvrig fått opplyst at dette ikke har vært praksis tidligere år. Kommunalutvalget har fått informasjon om selskapet gjennom handlingsprogram og tertialrapporter.

- *Bystyrets rolle:*

Det følger av meldingen at bystyret bør motta foretakenes budsjett og årsregnskap og årsrapport. Revisjonen har fått opplyst at bystyret ikke mottar disse dokumentene når det gjelder KBR. Bystyret mottar informasjon om selskapet gjennom handlingsprogram og tertialrapporter.

Vennesla kommune

Vennesla kommune vedtok i januar 2012 en generell eierstrategi vedrørende sitt eierskap i ulike selskaper, jf. redegjørelsen i punkt 3.2.3. Kommunen har ingen særskilt eierskapsstrategi for KBR. Det opplyses om at KBRs innspill innarbeides i rådmannens budsjettforslag som behandles av kommunestyret, og at kommunestyret på denne måten holdes orientert om KBRs arbeid.

Søgne kommune

Søgne kommune opplyser at KBRs årsmelding, årsregnskap og budsjett refereres for kommunestyret, og i forbindelse med ROS-analyser gis de folkevalgte informasjon om selskapet.

Songdalen kommune

Songdalen kommune opplyser at informasjon om KBR ikke gis kommunestyret på regelmessig basis, men at selskapets daglige leder har informert om selskapet. Ut over dette er det kommunens administrasjon som håndterer informasjon om KBR, og relevante opplysninger tas med i den årlige rulleringen av økonomiplan med handlingsprogram. Frem til nå har kommunestyret ikke mottatt KBRs årsmeldinger og årsregnskap. Rådmannen opplyser imidlertid at administrasjonen fremover ønsker å meddele denne informasjonen til kommunestyrets representanter for å sikre et mer aktivt eierskap i KBR. Videre opplyses det om at rådmannen blir oppdatert på forhold vedrørende selskapet gjennom deltagelse i Knutepunkt Sørlandet.

3.3.6 Revisjonens oppsummering og konklusjon

Revisjonen finner at selskapsavtalen av 2009, med korreksjoner i 2011 og 2015, i all hovedsak inneholder de minimumskrav som stilles i henhold til IKS-loven § 4. Eierkommunenes vedtak om bruk av «god kommunal regnskapsskikk» må også fremgå av avtalen. Det er imidlertid kun den opprinnelige avtalen fra 2009 som er vedtatt av korrekt organ, det vil si de aktuelle by- og kommunestyrer (jf. omtale i punkt 3.3.3 foran)[18].

[18] KBR ønsker å innarbeide eventuelle endringer som følger av selskapskontrollen før revidert selskapsavtale legges frem til godkjenning i alle kommunestyrene.

Etter revisjonens oppfatning er formålsangivelsen av KBRs virkeområde relativt klart angitt i selskapsavtalen, slik at det kan anføres at det foreligger tilstrekkelig delegasjon av myndighet til KBR jf. dimensjoneringsforskriften[19] § 2-2: *«kommunen plikter å delegere myndighet på en slik måte at brannsjefen kan utføre sine oppgaver tilfredsstillende i henhold til brann – og eksplosjonsvernloven».*

Revisjonen viser imidlertid til DSB sin veiledning for myndighetsutøvelse, der det fremkommer at etter direktoratets syn må det *i tillegg til* vedtakelse av selskapsavtale, også fattes et eksplisitt vedtak om delegasjon av myndighetsutøvelse etter brann- og eksplosjonsvernloven. Dette er ikke blitt gjort i denne saken, og det er derfor revisjonens anbefaling at slike vedtak fattes i eierkommunene.

Ved opprettelsen av selskapet fattet ikke kommunene vedtak om å delegere sin kompetanse til å behandle klager på vedtak fattet med hjemmel i brann - og eksplosjonsvernloven til et felles klageorgan. Når denne myndigheten ikke er delegert er det den enkelte kommunes by – eller kommunestyret som er klageorgan. Alle by- og kommunestyrene, som inngår i denne selskapskontrollen, har vedtatt å delegere myndighet til å behandle klager på enkeltvedtak fattet av KBR til klagenemnden i den enkelte kommune. Av hensyn til likebehandling av klager i alle eierkommunene anbefaler revisjonen at eierkommunene, i tråd med anbefaling fra KMD, vurderer å opprette et særskilte interkommunalt klageorgan for å behandle klager over enkeltvedtak truffet av KBR.

Alle kommunene som omfattes av denne kontrollen har utferdiget eierskapsmeldinger. De generelle eierskapsmeldingene behandler mye av de samme problemstillingene. Ingen av kommunene har imidlertid utarbeidet særskilt eierstrategi for KBR.

Når det gjelder kommunenes etterlevelse av egen eierskapsmelding, er det revisjonens oppfatning at dette gjøres på et overordnet nivå, men at for enkelte kommuner fremstår etterlevelsen av de konkrete forpliktelser i strategiene som fragmentert og lite systematisk. Som eksempel kan nevnes at i flere av eierkommunene mottar ikke kommune- og bystyret KBRs årsrapport, årsregnskap eller budsjett (ut over det som fremkommer i handlingsprogram).

Revisjonen anbefaler at sentrale dokumenter som KBRs årsberetning og årsregnskap, i samsvar med de enkelte kommuners eierskapsmeldinger, presenteres for de relevante politiske utvalg, fortrinnsvis by – og kommunestyret.

[19] Gitt med hjemmel i brann og eksplosjonsvernloven lov 2002 nr. 20

3.4 Revisjonens vurdering av kommunenes kontroll med selskapsorganene

3.4.1 Representantskapet – sammensetning, kompetanse og mandat

Det er representantskapet som er selskapets øverste organ. Alle deltakerkommuner skal ha minst én representant i dette organet.

For interkommunale selskapet anbefaler KS at kommune- eller bystyret oppnevner folkevalgte i vervet som representantskapsmedlemmer. Det fremkommer samme sted at «eierutøvelsen» skal speile kommunestyrets samlede (flertallets) beslutning. Det er viktig at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierrepresentantene og kommunestyret i forkant av representantskapsmøte. Oppnevnelse av sentrale folkevalgte til eierorgan vil bidra til å forenkle samhandling og kommunikasjon mellom kommunestyrene og eierorganet».

KBRs representantskap består av 6 medlemmer. Pr. desember 2015 er dette ordførerne i eierkommunene; Astrid Margrethe Hilde (leder), Harald Furre, Torhild Bransdal, Arne Thomassen, Jonny Greibesland og Anders Christensen. Som påpekt i foran må revidert selskapsavtale med oppdatert § 6 «Representantskap», behandles i alle by- og kommunestyrene.

Representantskapsmedlemmene er ordførere i sine respektive kommuner, og i så måte er KBRs representantskap satt sammen i tråd med KS sin anbefaling på dette punktet.

Leder av representantskapet opplyser at det er opp til den enkelte kommune å avgjøre om – og eventuelt hvordan – de folkevalgte skal gis opplæring vedrørende eierstyring.

Det foreligger ingen eierskapsstrategi for KBR ut over de signaler som er gitt av eierkommunene på oppstartstidspunktet. Leder fremhever at ROS-analysen som er blitt utarbeidet for KBR anses som et viktig styringsdokument for selskapet. Selskapet har heller ikke utarbeidet etiske retningslinjer.

Representantskapet skal behandle KBRs regnskap, budsjett og økonomiplan, jf. IKS-loven § 7. Revisjonen har kontrollert at det foreligger signert protokoll som viser at representantskapet har vedtatt dette på korrekt vis for årene 2012, 2013, 2014 og 2015. Selskapsavtalen pålegger ikke representantskapet forpliktelser ut over de som følger av IKS-loven § 7.

3.4.2 Styre - sammensetning, kompetanse og mandat

Styreverv i selskaper er et personlig verv. Det betyr at man ikke representerer verken partier, kommunen eller andre interessenter, men at man skal ivareta selskapets interesser og eierne på best mulig måte, ut fra selskapets formål og innenfor lovens rammer.

KBR sitt styre består av 5 personer, valgt av representantskapet. Administrasjonssjef i Søgne kommune, Kim Høyer Holum, innehar vervet som styreleder.

Revisjonen har i forbindelse med utarbeidelse av denne rapporten innhentet informasjon fra KBRs styreleder. Styreleder har besvart revisjonens spørsmål på følgende måte:

- *Rapportering til representantskapet:* I løpet av våren legger styret frem regnskap og virksomhetsrapport, mens budsjett - økonomi - og budsjettplan legges frem i løpet av høsten.

- *Styreinstruks:* Styret har ikke utarbeidet en egen styreinstruks, men styreleder påpeker at gjennom by- og kommunestyrenes vedtak om stiftelse av selskapet, samt overordnede eierskapsmeldinger, har eierne formidlet enkelte grunntanker vedørende styrets arbeid. Her nevner styreleder særlig at det er et uttalt mål at styret skal ha solid fagkompetanse, at styret skal sørge for at KBR drives på en kostnadseffektiv måte, samtidig som de tjenester som ytes skal være faglig forsvarlige.

- *Verdidokumenter og etiske retningslinjer:* KBRs styre har ikke utarbeidet egne etiske retningslinjer. Styreleder påpeker at styret i sitt arbeid legger til grunn anbefalinger som fremkommer i ROS-analysen, virksomhetsplaner og lignende. Styreleder påpeker også at det i forbindelse med revisjon av regnskapet foretas stikkprøvekontroller på aktuelle områder.

- *Evaluering av styrets arbeid*: Det opplyses om at rådmannsutvalget i Knutepunkt Sørlandet er utpekt som valgkomite for styret. Styret er på valg annen hvert år, og i den forbindelse gjennomføres det samtaler mellom rådmannsutvalget og styrets leder.

- *Styreansvarsforsikring:* KBR har tegnet styreansvarsforsikring

- *Habilitet*: Styreleder opplyser om at «styret følger normale habilitetsregler».

- *Styrets samarbeid med daglig leder*: Daglig leder følges opp gjennom årlige samtaler med styret. Styreleder påpeker at det siden oppstarten av selskapet har vært tett dialog mellom styret og brannsjefen. Det er ikke utarbeidet en arbeidsinstruks for daglig leder.

- *Fullmakter:* Styreleder opplyser at KBR er delegert myndighet etter brann- og eksplosjonsvernloven gjennom selskapsavtalen.

- *Risikovurderinger av virksomheten*: Styreleder opplyser at KBRs administrasjon har utarbeidet en risikovurdering som har sitt grunnlag i ROS-analysen.

- *Finansiell strategi:* Styreleder opplyser at KBR følger «i stor grad etablert praksis fra Kristiansand kommune på dette området».

- *Rutiner for avvikshåndtering*: Styreleder opplyser at det er utarbeidet et avvikshåndteringssystem forankret i KBRs egen HMS-rutine. Videre opplyses det om at det utarbeides avviksmeldinger knyttet til selskapets økonomi, og at disse blir behandlet fortløpende av styret.

- *Styrevervregisteret:* I følge styreleder er man i ferd med å registrere seg i styrevervregisteret.

3.4.3 Revisjonens oppsummering og merknader

Medlemmene i KBRs representantskap er sentrale politikere i sine kommuner. Dette medfører en presumpsjon for at den overordnende styringen av KBR har god politisk forankring i eierkommunene. Videre kan revisjonen konstatere at representantskapet de fire siste regnskapsår[20], har vedtatt regnskap, budsjett og økonomiplan, slik de er forpliktet til etter IKS-loven.

[20] som er de regnskapsårene revisjonen har undersøkt

Verken KBRs representantskap eller styre har vedtatt etiske retningslinjer, finansiell strategi, eller retningslinjer for opplæring av nye medlemmer. Revisjonen mener også styret bør utarbeide styreinstruks og instruks for daglig leder. Dette er tiltak som KS anbefaler at kommunalt eide selskaper bør ha, og revisjonen anbefaler derfor at styret og representantskap foretar en vurdering av om KBRs selskapsorganer bør utarbeide retningslinjer for ett eller flere av de nevnte områder.

Selskapsorganene har heller ikke utarbeidet egne retningslinjer eller rutiner for å håndtere eventuell inhabilitet hos styremedlemmer. Styreleder anfører at ordinære habilitetsregler følges. Revisjonen antar at det med dette henvises til reglene for habilitet i forvaltningsloven og kommuneloven[21].

Revisjonen anbefaler likevel at styret i KBR, i samsvar med KS sin «Anbefaling om eierstyring, selskapsledelse og kontroll» «*etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter*» (anbefaling 15). Som kjent må ingen kommunalt ansatt (eller folkevalgt) håndtere saker som gjelder det selskapet hvor de er styremedlem, og ettersom KBR har flere styremedlemmer som også er administrativt ansatte ledere i eierkommunene, øker sannsynligheten for at inhabilitet vil kunne inntre for styremedlemmene. Revisjonen viser videre til KS sin anbefaling knyttet til habilitetsvurderinger (anbefaling 15), som anbefaler at ordfører og rådmann ikke bør delta som styremedlem i kommunale selskap. Revisjonen anbefaler KBR å foreta jevnlige vurderinger av om ulemper med å ha kommunale ledere som styreleder og styremedlem i KBR oppveies av fordelene ved den valgte løsning.

Revisjonen anbefaler at eierkommunene behandler spørsmålet om felles særskilt klageorgan for klager på vedtak fattet av KBR med hjemmel i brann - og eksplosjonsvernloven. Selskapsavtalen, (og selskapets mal for vedtak om fyringsforbud) må revideres dersom by- og kommunestyrene vedtar et felles klageorgan, i samsvar med anbefaling fra KMD.

§ 6 «Representantskap» i selskapsavtalen fra 2009, som er den som er vedtatt i alle by- og kommunestyrene, må også oppdateres i samsvar med revidert selskapsavtale fra 2011 det står at det er ordførerne i de seks eierkommunene som utgjør medlemmer i representantskapet[22].

3.4.4 Informasjon på selskapets nettsider

Revisjonen har søkt etter informasjon om selskapet, om selskapets styrende organ, selskaps-avtale, lover og forskrift o.l. på KBRs nettsider. Revisjonen vurderer at åpenhet og lett tilgjengelig, oppdatert informasjon, på selskapets nettside er viktig for et selskap som skal ivareta brannsikkerheten til innbyggerne i eierkommunene. Ryddig nettside med oppdatert informasjon bidrar til å skape tillit til selskapet.

KBR har ikke lagt ut informasjon om selskapets styrende organ. Selskapsavtalen, årsmeldinger protokoller fra representantskapet ol. ligger ikke tilgjengelig på nettsidene. Det ligger informasjon med lovhenvisning som ikke er oppdatert etter at ny forskrift om brannforebygging trådte i kraft fra 1. januar 2016. Etter revisjonens vurdering bør KBR oppdatere nettsidene, legge ut mer informasjon om selskapet og selskapets styrende organer, og sikre at den informasjonen som ligger tilgjengelig er oppdatert og riktig.

[21] I lov om interkommunale selskaper § 15 Habilitet, vises det til kommunloven § 40 nr 3, hvor det også vises til forvaltningsloven kap 2.
[22] Revisjonen har sett vedtak (15.02.12) fra Bystyret i Lillesand kommune på justering av selskapsavtalen på dette punktet.

4 Forvaltningsrevisjon

4.1 Innledning

Formålet med en forvaltningsrevisjon er å kontrollere om kommunens vedtak etterleves. I henhold til forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner § 7 er det særlig relevante å vurdere blant annet om:

- forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med kommunestyrets vedtak og forutsetninger
- forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til målene som er satt på området
- regelverket etterleves
- resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets eller fylkestingets forutsetninger og/eller om resultatene for virksomheten er nådd
- forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er hensiktsmessige
- beslutningsgrunnlaget fra administrasjonen til de politiske organer samsvarer med offentlige utredningskrav
- resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets eller fylkestingets forutsetninger og/eller om resultatene for virksomheten er nådd.

I denne revisjonen er fokuset, i samsvar med kontrollutvalgets vedtak, å se nærmere på hvorvidt feieravdelingen i KBR utfører sine lovpålagte plikter i henhold til gjeldende rett. Revisjonen vil i det følgende derfor vurdere hvorvidt relevant regelverk på området etterleves og om feieravdelingen når de mål som er satt for virksomheten.

4.2 Problemstillinger

Sett i lys av det som nevnes i forrige avsnitt, kan målet med revisjonen spaltes opp i følgende underproblemstilliger:

1. Måloppnåelse - i hvilken grad oppnår feiervesenet de ulike mål som er satt på avdelingens ansvarsområde?

2. Regelverksetterlevelse - i hvilken grad etterleves de aktuelle rettsreglene på område?

3. Internkontrollrutiner - hvilke interne systemer har feiervesenet for å sikre forsvarlig gjennomføring av virksomhetens hovedformål; det vil si utføre tilsyn og feierinspeksjoner?

4.3 Revisjonskriterier

Med begrepet revisjonskriterium menes i denne sammenheng de normer, standarder og rettsregler som er relevante på området for den aktuelle forvaltningsrevisjonen.

Revisjonskriteriene er sammen med faktabeskrivelsen grunnlaget for revisjonens vurderinger.

I denne konkrete revisjonen vil relevante revisjonskriterier[23] være:

- Brann- og eksplosjonsvernloven, lov 2002 nr. 20
- Forskrift om brannforebygging, forskrift 2015 nr. 1710[24]
- Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen, forskrift 2002 nr. 729
- DSBs veiledning for myndighetsutøvelse av tilsyn utført av brann- og feiervesenet (2006)
- DSBs veiledning til forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen (2004)
- DSBs veiledning til forskrift om brannforebygging (2016)[25]

4.3.1 Brann – og eksplosjonsvernloven

Lovens formål er å «verne liv, helse, miljø og materielle verdier mot brann og eksplosjon, mot ulykker med farlige stoffer og farlig gods og andre akutte ulykker samt uønskede tilsiktede hendelser». I denne sammenheng er det særlig lovens kapittel 3 – kommunens plikter og fullmakter – som er relevant. Det følger av § 9 at kommunene er forpliktet til å etablere og drifte et brannvesen som skal ivareta lovens formål. Brannvesenets forpliktelser er listet opp i § 11; her kan nevnes oppgaver som brannforebyggende tilsyn, innsatsstyrke ved brann, innsatsstyrke ved andre akutte ulykker der dette er bestemt i kommunens ROS-analyse, samt feiing og tilsyn med fyringsanlegg.

Kommunen er også forpliktet til å føre liste over byggverk, områder etc. som skal regnes som særskilte brannobjekter, jf. § 13.

Loven gir også kommunen hjemmel til å utferdige forskrift om gebyr for gjennomføring av feiing og tilsyn med fyringsanlegg, jf. § 28 annet ledd.

4.3.2 Forskrift om brannforebygging

«*Forskriften skal bidra til å redusere sannsynligheten for brann, og begrense konsekvensene brann kan få for liv, helse, miljø og materielle verdier*» (Forskriftens § 1).

Kapittel 4 «Kommunens forebyggende plikter» gir særlige regler som gjelder for feiervesenet. Kapitlet inneholder bestemmelser om «kartlegging av risiko for brann» (§ 14), «planlegging av det forebyggende arbeidet» (§ 15), «gjennomføring av det forebyggende arbeidet» (§ 16) og «feiing og tilsyn med fyringsanlegg» (§ 17).

[23] Plan- og bygningsloven og TEK 10 gir regler for blant annet innsetting av ildsted. Dette er imidlertid ikke regler som feiervesenet fører tilsyn med, det er huseier som er pliktsubjekt etter dette regelverket.
[24] Forskriften trådte i kraft 01.01.2016 og erstatter Forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn, forskrift 2002 nr. 847
[25] Veilederen erstatter «DSBs veiledning til forskrift om brannforebyggende tiltak» (2004)

§ 17 *Feiing og tilsyn med fyringsanlegg*

> *Kommunen skal sørge for at røykkanaler i fyringsanlegg som brukes til oppvarming av byggverk, blir feiet ved behov. Feiingen skal utføres på en faglig tilfredsstillende måte som medfører minst mulig ulempe for eiere og brukere. Etter feiingen skal feieren sørge for at all sot blir fjernet og brakt til egnet sted.*
>
> *Kommunen skal sørge for at det ved behov blir ført tilsyn med fyringsanlegg som brukes til oppvarming av byggverk. Kommunen skal sørge for at det blir ført tilsyn med fyringsanlegget etter brann eller eksplosjon i eller i tilknytning til fyringsanlegget.*

I § 17 gis det materielle krav til gjennomføringen av feiing og tilsyn med fyringsanlegg. Feiingen skal utføres på en «*faglig tilfredsstillende måte som medfører minst mulig ulempe for eiere og brukere*». Feier er forpliktet til å sørge for at all sot blir fjernet og brakt til et egnet sted.

Forskriften om brannforebygging trådte i kraft 01.01.16. Den erstatter «Forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn». fra 2002. DSBs har også kommet med en ny veileder til forskrift om brannforebygging.

Bestemmelsene om hvor ofte fyringsanlegg minimum skal kontrolleres er tatt ut i den nye forskriften. I den gamle forskriften, som revisjonen har vurdert aktiviteten frem til 01.01.16 i forhold til, het det; «Kommunen skal sørge for at alle røykkanaler i fyringsanlegg for oppvarming av rom og bygninger blir feid etter behov og minst én gang hvert fjerde år». Også kravet til tilsyn av fyringsanlegg for oppvarming av rom og bygninger er endret fra «etter behov og minst én gang hvert fjerde år» til «ved behov».

Revisjonen oppfatter at det i den nye forskriften er lagt økt vekt på at feiing av skorsteiner og tilsyn med fyringsanlegg skal utføres på grunnlag av risikovurderinger. I DSBs veiledning til forskrift om brannforebygging heter det at: «De alminnelige kravene til *kartlegging* (§ 14), *planlegging* (§ 15) og *gjennomføring av tiltak* (§ 16) gjelder også for feiing og tilsyn med fyringsanlegg. Disse oppgavene skal dermed inkluderes i den generelle organiseringen av det forebyggende arbeidet.» Videre står det at: «Både hyppigheten og gjennomføringen av tilsynet skal være basert på risiko».

«Det bør lages rutiner for planlegging og gjennomføring av feiing og tilsyn med fyringsanlegg. Feiing og tilsyn skal være vurdert for hvert enkelt fyringsanlegg. Det kan være formålstjenlig å fastsette lokale vurderingskriterier for prioritering av feiing og tilsyn».

Kommunene er pliktige å dokumentere det forebyggende arbeidet som utføres. I forskriftens § 22 heter det: «Kommunen skal dokumentere at dens plikter etter § 14 til § 21 er oppfylt».

«Dokumentasjonskravet fremmer kommunens egen kontroll med at det forebyggende arbeidet blir gjennomført i samsvar med kravene i forskriften» (DSBs veiledning til forskriften om brannforebygging). Dokumentasjonskravet legger også til rette for at sentral tilsynsmyndighet kan gjennomføre et effektivt tilsyn med utførelsen av det forebyggende arbeidet. (Jf. DSBs veiledning).

DSB skriver i *Temaveiledning til kapittel 4 i forskrift om brannforebygging;* «I forskrift om brannforebygging er frekvenskravene til tilsyn med særskilte brannobjekter og frekvenskravene til feiing og tilsyn med fyringsanlegg fjernet. Kravene er erstattet av bestemmelser som forplikter kommunene til å gjøre en lokal vurdering av risiko og sårbarhet, planlegge og gjennomføre egnede tiltak, samt evaluere om tiltakene generelt og i enkelttilfeller har vært

hensiktsmessige. Kommunene har dermed fått større frihet til å benytte sine ressurser der behovet er størst. Med den økte friheten følger også et større ansvar. Kommunene må i større grad enn tidligere vurdere hvor, og hvordan, ressursene skal benyttes».

Den økte friheten for kommunene balanseres også av en forventning om at de etablerer og dokumenterer et tilfredsstillende system for vurdering og håndtering av den reelle risikoen i kommunen.

Hjemmelsgrunnlaget for å gjennomføre tilsyn av fyringsanlegg er nærmere omtalt under i avsnitt 4.3.4 «Veiledning for myndighetsutøvelse av tilsyn utført av brann- og feiervesenet».

4.3.3 Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen

Formålet med forskriften er å «sikre at enhver kommune har et brannvesen som er organisert, utrustet og bemannet, slik at oppgaver pålagt i lov og forskrifter blir utført tilfredsstillende. Videre skal forskriften sikre at brannvesenet er organisert og dimensjonert på bakgrunn av den risiko og sårbarhet som foreligger».

Det er kommunen som er pliktsubjekt etter forskriften. Forskriften inneholder bestemmelser om organisering og dimensjonering av forebyggende oppgaver, organisering av beredskap og innsats og krav til brannpersonellets kompetanse. Forskriften setter videre krav til feieres formelle kompetanse; i henhold til § 7-4 skal de som utfører feiing og tilsyn med fyringsanlegg ha «svennebrev i feiefag eller tilsvarende kvalifikasjoner». Disse kravene gjelder for alle som utfører feie- og tilsynstjenester på vegne av kommunene, - også personer eller virksomheter utenfor kommunen.

4.3.4 Veiledning for myndighetsutøvelse av tilsyn utført av brann- og feiervesenet

Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB) har gitt ut flere veiledere som behandler ulike problemstillinger knyttet til brann- og eksplosjonsloven med tilhørende forskrifter. I avsnitt 4.3.2 foran har vi sitert fra DSBs nye «Veiledning til forskrift om brannforebygging».

Prosedyrer for varsling, gjennomføring og oppfølging av tilsyn med fyringsanlegg[26] er angitt i Veiledning for myndighetsutøvelse av tilsyn utført av brann- og feiervesenet.

Bestemmelsene i den gamle forskriften om at eier av et fyringsanlegg skal varsles før det foretas feiing er tatt ut. Varsling følger nå som en del av gjennomføringen av brannvesenets plikter gitt i brann- og eksplosjonsvernloven § 11 første ledd bokstav h; der det står at brannvesenet skal «sørge for feiing og tilsyn med fyringsanlegg», og forskrift om brannforebygging § 17 der kommunens ansvar for å gjennomføre feiing og tilsyn med fyringsanlegg er utdypet.

I henhold til veiledning for myndighetsutøvelse skal «tilsynet avdekke om eier etterlever brann- og eksplosjonsvernloven og forskrifter gitt i medhold av loven. Under tilsynet skal feieren vurdere forhold ved fyringsanlegget som har betydning for brannsikkerheten eller atkomsten for feiing». Veilederen angir forhold som bør registreres ved tilsyn, for eksempel;

- Oppfølging/lukking av eventuelle tidligere påpekte avvik.

[26] Definisjon av fyringsanlegg i DSBs veiledning for myndighetsutøvelse: «Ildsted, sentralvarmekjele eller varmluftsaggregat der varme produseres ved forbrenning av fast, flytende eller gassformig brensel, inklusive røykkanal og eventuelt matesystem for brensel».

- Type fyringsanlegg og installasjonstidspunkt.
- Plassering av fyringsanlegget – hele anlegget inkludert ev. lagertank.
- Fyringsmønster, art og omfang.
- Avklare om eier har utført feiing selv, om det er avdekket eventuelle avvik eller anmerkninger som må følges opp i tilsynsrapporten.
- Avvik ved skorstein, ildsted, røykrør, adkomst, brenselslagring og lignende.
- Eventuelle fyringsforbud, pålegg, frist for tilbakemelding, retting, gjennomføring.

Forskriften skiller mellom *avvik* og *anmerkinger*. Med avvik menes brudd på forskriftens bestemmelser om at fyringsanlegg skal være:

- tilfredsstillende bygget/montert
- tilfredsstillende kontrollert, ettersett og vedlikeholdt
- manglende melding til kommunen om nytt ildsted
- manglende adkomst til fyringsanlegg

Anmerkninger gjelder forhold som «på sikt kan få betydning for brannsikkerheten».

Avveiingen om det foreligger et avvik eller anmerkning måtte basere seg på faglige vurderinger ut fra gjeldende regelverk (plan- og bygningsloven, TEK, andre standarder) samt byggedetaljer og monteringsanvisninger.

I revisjonens vurdering av det som er gjort før 2016 er det direktoratets utdypende kommentarer til den gamle forskrift om brannforebyggende tiltak i kapittel 7 som er lagt til grunn.

Med henvisning til brann og eksplosjonsvernloven § 33, 1. ledd ber brannvesenet nå om skriftlig tilbakemelding fra eier med frist for å rette feilen dersom feier finner avvik som ikke kan rettes med en gang, dvs. ved fyringsforbud og ved alvorlige avvik.

4.4 Faktagrunnlag

I henhold til KBRs årsmeldingen for 2015 er feieravdelingen bemannet med 13 feiere/tilsynspersonell. I tillegg har man en feierinspektør og avdelingsleder i 100 pst. stilling. Feiing i Vennesla utføres av privat aktør som KBR har inngått avtale med.

KBR utlyste våren 2014 ny anbudskonkurranse, og valgte deretter Ruud Feierservice til å utføre feiing og tilsyn i Vennesla kommune[27]. Frem til 2014 ble dette arbeidet utført av feiermester Berthelsen.

Av de 13 feierne som er ansatt i KBRs feieravdeling har alle fullført den teoretiske utdannelsen ved Norges brannskole. Alle ansatte, bortsett fra tre medarbeidere som er i praksis frem mot å avlegge fagprøve (henholdsvis våren 2017 for to av dem, og i 2018 for én), har «svennebrev i feiefag eller tilsvarende kvalifikasjoner».

Når det gjelder stedlig tilsyn og feiing av fyringsanlegg har praksis vært at huseier varsles minimum to dager før tilsyn/feiing skal gjennomføres. Varsel legges i huseiers postkasse. Varselet inneholder informasjon om rammene for tilsynet. Ut over dette er det opp til feier-inspektørens faglige skjønn hva som vektlegges innenfor dette rammeverket.

KBR opplyser at andel som tar imot tilbud om feiing ligger på 73,3 pst. Dvs. at enheten i over 70 pst. av varslede tilsyn/feiing får tilgang til fyringsanlegg. De husstander som man ikke får tilgang til, blir som hovedregel ikke gjenstand for tilsyn eller feiing før neste periodiske besøk fra feiervesenet. KBRs erfaringstall viser at i løpet av en periode på åtte år har nesten alle husstander hatt «feier på besøk». (Kilde årsmelding 2015). KBR opplyser at de ut fra en risikovurdering ikke har tradisjon for å sette inn ressurser for å få tilgang til fyringsanlegg der feier ikke har fått tilgang på den «ordinære» runden. I tilfeller der risikoen vurderes som høy kan feieravdelingen oppsøke boligen på nytt for å få tilgang.

Ved at alle husstander med fyringsanlegg har fått tilbud om feiing og tilsyn hvert fjerde år, regner KBR at de har overholdt det som, frem til ny forskrift trådte i kraft 01.01.16, var lov-pålagte intervall for feiing og tilsyn. Revisjonen har fått bekreft fra DSB at dette er en vanlig måte å vurdere om lovens minimumsintervall for feiing og tilsyn er overholdt.

KBR har ved utgangen av 2015 registrert 45 744 enheter (boliger/leiligheter med ildsted) som skal anse som objekt for tilsyn, samt 44 273 røykløp (skorsteiner) som omfattes av KBRs virkeområde.

I løpet av 2015 gjennomførte KBR 11 472 tilsyn[28] og 13 091 feiinger[29]. Sammenlignet med tallene for 2014 er det en reduksjon på om lag 500 tilsyn, men en økning i antall feiinger med ca 1 100.

Under gjennomføring av tilsyn er det opp til feierens faglige skjønn å bestemme hva som bør vurderes og sjekkes på stedet. Arbeidsleder i feieravdelingen opplyser at inspektørene i vanskelige tilfeller drøfter med kollegaer, med arbeidsleder eller avdelingsleder for feieravdelingen før det skrives rapport fra tilsynet. Det hender også at feierne innhenter vurderinger fra murere.

27 Revisjonen omtaler denne anskaffelsen nærmere på side 34

28 Av disse er 10 507 utført av KBRs eget personell. Øvrige er utført av privat selskap som KBR har inngått kontrakt med

29 Av disse er 12 054 utført av KBRs eget personell. Øvrige er utført av privat selskap som KBR har inngått kontrakt med

I etterkant av tilsynet skriver feieren en tilsynsrapport der det krysses av for eventuelle avvik som er avdekket under tilsynet. Rapporten signeres av boligeier. I 2015 ble det registrert 2322 avvik mot 4218 avvik i 2014[30].

I de tilfeller det nedlegges fyringsforbud fylles det ut eget skjema for forbudet i tillegg til tilsynsrapporten. Tilsynsrapport og eventuelt skjema for fyringsforbud arkiveres i KBRs eget fag/arkivsystem (Komtek) og skannes inn i Public 360.

Når feier finner avvik gis boligeier pålegg om å rette opp avviket. KBR kontrollerer om huseier har etterkommet avviket ved neste periodiske tilsyn. Når KBR får melding fra huseier om at avvik er rettet, registreres dette i KBRs arkivsystem.

I 2015 har KBR rapportert om ulovlige forhold knyttet til fyringsanlegg avdekket under feiing/tilsyn i 23 saker. (I 2014 ble det rapportert om forhold i 22 boliger). KBR opplyser at rapportene er sendt til plan- og bygningsmyndighetene i de kommunene ulovlighetene er avdekket. KBR påpeker at det kan være vanskelig å avgjøre hva som er et ulovlig forhold, særlig ved eldre bygg som er bygd etter datidens tekniske standarder.

I 2015 fattet KBR 53 vedtak om fyringsforbud med umiddelbar virkning. I 2016 er det fattet 101 vedtak om fyringsforbud. Vedtak om bruksnekt/fyringsforbud er et enkeltvedtak og kan påklages. KBR opplyser at det siden KBRs opprettelse i 2009 ikke er mottatt klager på denne typen vedtak.

Der huseier kontakter KBR for å informere om at avvik som medførte fyringsforbud eller bruksnekt er rettet, ber KBR om dokumentasjon på dette (f.eks. bekreftelse fra fagpersoner). Dette registreres i KBRs arkivsystem. Der huseier ønsker skriftlig bekreftelse på at fyringsforbudet er opphevet, sender KBR dette til huseier. Dersom KBR ikke mottar tilbakemelding fra huseier om at avvik er rettet, undersøkes dette av KBR ved neste periodiske kontroll av fyringsanlegg.

KBR opplyser at det er meldt inn 36 pipebranner i 2015. Dette er en nedgang fra året før, og i samsvar med en klar trend som viser en reduksjon i antall pipebranner de senere år, jf tabellen under:

Antall meldte pipebranner	År
36	2015
46	2014
57	2013
93	2012
119	2011
181	2010

KBR mener at årsaken til nedgangen er at mange ildsteder er fjernet til fordel for varmepumpe, samt KBRs systematiske informasjonsarbeid om brannsikkerhet.

KBR informerer om at de følger opp alle pipebranner ved at de gjennomfører en befaring hvor det feies og filmes (det ble utført filming av ca 80 skorsteiner i 2015). Ved behov ilegges da bruksnekt, ev. utferdiges det avviksrapport.

[30] Det kan registreres flere avvik på ett tilsyn

4.5 Måloppnåelse - i hvilken grad oppnår feiervesenet de ulike formål som er satt på avdelingens ansvarsområde?

For å vurdere om feiervesenet har nådd de målene som gjelder for virksomheten, er det etter revisjonens mening naturlig å ta utgangspunkt i *formålsbestemmelsene* i brann- og eksplosjonsvernloven, dimensjoneringsforskriften og forskrift om brannforebygging.

Oppsummert kan det sies at hovedformålet etter disse regelverkene er å sikre at brann- og feiervesenet er tilstrekkelig utrustet og bemannet for å kunne utføre brannforebyggende tilsyn og feierinspeksjoner på en tilstrekkelig god måte.

Regelverket sier lite om hva som er et *kvalitativt* tilstrekkelig godt nivå på de lovpålagte tjenestene, eller hvilke virkemidler som skal brukes for å nå målene. Det må derfor legges til grunn at brann– og feiervesenet må utøve et faglig skjønn ved utøvelse av de lovpålagte forpliktelsene.

Revisjonen har i det følgende valgt å se nærmere på følgende forhold for å belyse i hvilken grad feiervesenet har en tilstrekkelig god måloppnåelse:

4.5.1 Forholdet til antall årsverk

Dimensjoneringsforskriften setter ikke krav til dimensjonering av feiervesenet, men bemanningen skal være tilstrekkelig til at plikter i gjeldende lov og forskrift oppfylles. Feieravdelingen har 13 årsverk (i tillegg utføres feiing i Vennesla av private aktører på vegne av KBR).

Revisjonen har vært i kontakt med DSB, og tilsynsmyndigheten opplyser at det ikke finnes nasjonale anbefalinger på hvor mange årsverk feierkorpset bør bestå i. Det må derfor legges til grunn at det er opp til den enkelte brannsjef å vurdere hvor stor bemanning som trengs for å gjennomføre de lovpålagte oppgaver. KBR opplyser at man pr. dags dato anser bemanningssituasjonen i feiervesenet som tilfredsstillende.

4.5.2 Kompetansekrav

Dimensjoneringsforskriften setter krav til feiers kompetanse. Det følger av § 7-4 at feiing og tilsyn med fyringsanlegg skal utføres av personer med «svennebrev i feiefag eller tilsvarende». Iht. årsmeldingen for 2015 fra feieravdelingen har avdelingen vært bemannet med 13 feiere/tilsynspersonel i 2015. Ti medarbeidere har svennebrev. Tre medarbeidere har sluttført yrkeslære-utdanning ved Norges brannskole, og er i praksisperioden frem mot at to skal avlegge fagprøve i 2017 og én i 2018, før de er godkjente feiersvenner. Feierne som er i praksisperiode, har i første del av praksisperioden gjennomført feiing og tilsyn sammen med feiersvenner. Utover i praksisperioden får de i større og større grad utføre oppdrag på egen hånd.

I løpet av 2015 har de ansatte i feiervesenet deltatt på ulike typer kurs, som arrangeres av blant annet Agder Brannbefalslag, Norges brannskole og Jøtul kurs om stålskorsteiner - i regi av Feiermesternes Landsforening avd. Agder.

4.5.3 Tilsyns- og feievirksomhet

KBR opplyser at de har oppfylt det som frem til 01.01.16 var minimumskravet til hvor ofte det skal gjennomføres tilsyn og feiing av ildsted. At dette minimumskravet ble etterlevd i praksis ble vurdert som viktig for brannsikkerheten.

Det ble gjennomført nær 11 500 tilsyn og 13 100 feiinger i løpet av 2015. Det er 44 273 registrerte røykløp/skorsteiner i regionen (Kristiansand, Lillesand, Søgne, Songdalen, Birkenes og Vennesla). Tallene viser at det er foretatt tilsyn med ca 1/4-del av alle fyringsanlegg og feiing av om lag 1/4-del av alle skorsteiner i løpet av året.

Som det fremkommer av forrige avsnitt har KBR i 2015 registrert 2322 avvik (mot 4218 avvik i 2014). KBR forklarer nedgangen fra 2014 til 2015 som naturlige variasjoner som har sammenheng med hvilke områder (boligtyper, alder på boliger osv) som har vært gjenstand for inspeksjon. Det kan registreres flere avvik på hvert tilsyn. Antall avvik sier dermed ikke noe om i hvor stor andel av tilsynene det registreres avvik. Revisjonen har vært i kontakt med DSB som opplyser at det ikke føres nasjonal statistikk eller lignende når det gjelder hvor mange avvik som registreres av brannmyndighetene på dette feltet. Revisjonen antar imidlertid at når det avdekkes så mange avvik, så er dette en indikasjon på at feierne har kunnskap og vilje til å påpeke feil og mangler som oppdages.

I samme tidsrom har KBR ilagt 53 vedtak om fyringsforbud mot 47 vedtak i 2014. Tall for 2016 (101 forbud) viser imidlertid en kraftig økning i antall ilagte forbud. Også her sier DSB at det ikke finnes nasjonal statistikk på feltet, slik at revisjonen har ikke et empirisk grunnlag for å sammenligne volum opp mot andre regioner.

Det opplyses om at KBR har sendt 23 rapporter til kommunene om ulovlige forhold avdekket ved stedlig tilsyn/feiing i 2015 (22 rapporter i 2014). Heller ikke her har man nasjonal statistikk som kan bruks som grunnlag for en sammenligning med andre regioner.

4.5.4 Oppfølgning av avvik

Det følger av veileder at der feier avdekker avvik skal boligeier gis en frist for å rette avviket. Det påpekes videre at «tilsynsmyndighetene selv kan velge hvordan rettingen blir verifisert, enten ved neste tilsyn, ved dokumentasjon fra eier, virksomhet/bruker eller stikkontroller». KBR opplyser at de følger opp registrerte avvik ved neste periodiske tilsyn/feiing i den aktuelle bolig hvor avvik ble registrert.

Det fremkommer av DSBs veileder at «dersom fristen for tilbakemelding ikke overholdes, kan tilsynsmyndigheten purre, enten muntlig eller skriftlig». Der pålegget ikke er gjennomført innen den fastsatte fristen, bør tilsynsmyndighetene følge opp med sanksjoner, som tvangsmulkt, tvangsgjennomføring eller vedtak om forbud mot bruk. KBR opplyser om at det særlig er vedtak om bruksnekt som er relevant sanksjonsmiddel i slike saker.

4.5.5 Revisjonens oppsummering og vurdering av måloppnåelsen

Hovedproblemstillingen er å vurdere i hvilken grad feiervesenet oppfyller de mål som er satt for virksomheten, da med grunnlag i formålsbestemmelsene i de styrende regelverk på om-

rådet: *Har feiervesenet tilstrekkelig bemanning og kompetanse til å kunne gjennomføre et tilstrekkelig godt brannforebyggende tilsyn, samt å utføre feierinspeksjoner?*

Feiervesenet har etter revisjonens vurdering etterlevd det som frem til 01.01.16 var minimumskravet til hyppigheten av tilsyn og feiinger. Feiervesenet har dermed oppfylt kravene i forskrift om brannforebyggende tiltak § 7-3 som var gjeldende frem til 2016.

Kvaliteten på selve utførelsen av tilsyn og feiing er vanskeligere å måle. Revisjonen har derfor sett på følgende forhold som kan si noe om måten feiervesenet utfører sitt arbeid på:

Formell fagkompetanse: At feier innehar tilstrekkelig faglig kompetanse er selvsagt en forutsetning for at arbeidet som utføres har tilstrekkelig god kvalitet. Ti av feierne oppfyller de formelle kravene til fagkompetanse. De som ikke har formell kompetanse er under utdanning. Revisjonen har fått oversikt over hvilke kurs og faglige oppdateringer feiervesenet har deltatt på, og etter revisjonens skjønn er KBRs deltagelse på denne typen arrangementer relativt høy. Oppsummert kan revisjonen ikke se at det er forhold ved feiernes formelle kompetanse som tilsier at de ikke kan utføre sine forpliktelser i henhold til lov og forskrift.

Revisjonens gjennomgang av arkivsystemet viser at det ikke er mottatt klager på vedtak om fyringsforbud fattet med hjemmel i brann- og eksplosjonsvernloven.[31]

Avvik: Feiervesenet har registrert mellom 2300 og 4300 avvik år pr år ved tilsyn og feiinger som de senere år. Dette gir et snitt på mellom 175 – 330 registrerte avvik pr feier. Revisjonen vurderer dette som en indikasjon på at feiervesenet har evne og vilje til å påpeke feil og mangler ved fyringsanlegg.

Fyringsforbud: Det ble ilagt 101 fyringsforbud i 2016. Dette er en dobling i antall fyringsforbud sammenlignet med 2015. Økningen fra 2015 til 2016 kan henge sammen med hvilke områder, alder på boligene ol, som har vært gjenstand for inspeksjon det enkelte år. Sett i forhold til antall fyringsanlegg som kontrolleres i løpet av ett år, er antall vedtak om fyringsforbud fortsatt forholdsvis lavt. Revisjonen vil bemerke at et lavt antall fyringsforbud også kan sees i sammenheng med at antall pipebranner er fallende, og at det derfor er et begrenset behov for å ilegge bruksnekt.

Andre sanksjoner: Revisjonen kan ikke se at feiervesenet har ilagt andre sanksjoner ut over fyringsforbud. Dette kan enten være en indikasjon på at det ikke er behov for å iverksette ytterlige tiltak, eller at feiervesenet ikke har kompetanse til å avdekke de forhold som kan føre til bruk av sanksjoner. Revisjonen kjenner ikke til at det føres statistikk over sanksjonsbruk ved andre brann – og redningsselskaper, slik at revisjonen har ikke et empirisk grunnlag for å sammenligne tallmateriale. Det er imidlertid sannsynlig at antall pipebranner ville vært stigende – og ikke synkende – dersom feiervesenet i altfor stor grad hadde vært tilbakeholden med å bruke brann – og eksplosjonsvernlovens sanksjonssystem.

Etter dette er revisjonens oppfatning at det ikke foreligger vesentlige indikasjoner på at feiervesenet ikke oppfyller formålet med virksomhetsutøvelsen, det vil si; «*å verne liv, helse, miljø og verdier gjennom å føre tilsyn med - og utføre feiing av fyringsanlegg».*

[31] Det er mottatt klage på avslag på søknad om salg av fyrverkeri, der klagebehandlingen i Kristiansand bystyre (28.10.15) ble fulgt opp med vedtak om å delegere myndighet til å behandle klager i Kristiansand kommune til kommunens klagenemnd. I tillegg har KBR mottatt en rekke henvendelser knytte til en bolig i Kristiansand kommune. Saken må etter revisors syn i det vesentligste anses som en sivilrettslig tvist mellom to private parter.

4.6 Regelverksetterlevelse - i hvilken grad etterleves de aktuelle rettsreglene på område?

KBR må forholde seg til ulike typer regelverk. Revisjonen vil i denne sammenheng særlig vurdere hvorvidt feiervesenets *myndighetsutøvelse* i henhold til brann - og eksplosjonsvern-loven samsvarer med forvaltningsloven og dens rettsikkerhetsgarantier. Revisjonen har også sett nærmere på anskaffelse av feiertjenester i Vennesla kommune.

4.6.1 Hjemmelsgrunnlag for myndighetsutøvelse

All utøvelse av offentlig myndighet må være fundert i et rettslig hjemmelsgrunnlag. Det betyr blant annet at når myndighetene pålegger privatpersoner eller virksomheter en forpliktelse, påbud eller pålegg må dette følge av lov, forskrift eller lignende. For KBR sin del er det særlig relevant i forbindelse med vedtak om bruksnekt/fyringsforbud.

Det følger av brann - og eksplosjonsvernloven § 37 at myndighetene kan gi de pålegg som de finner nødvendig for å gjennomføre bestemmelsene i regelverket, og at dersom pålegg ikke etterkommes, kan man ilegge ulike sanksjoner.

KBR har opplyst at de utferdiger vedtak om fyringsforbud, men at de ikke har fattet vedtak om retting eller andre sanksjonsmidler knyttet til bruk av fyringsanlegg.

Det er «tilsynsmyndigheten» som har hjemmel til å gi pålegg etter brann og eksplosjons-vernloven. Det følger av § 32 at kommunen skal anses som lokal tilsynsmyndighet. De kommunene som er omfattet av selskapskontrollen har ikke fattet vedtak om delegasjon av sin myndighet til KBR utover det som ligger i selskapsavtalen – som er vedtatt av alle by- og kommunestyrene. Revisjonen henviser på dette punktet til redegjørelsen i punkt 3.3.4 foran i rapporten. DSB legger i sin veileder for myndighetsutøvelse til grunn at kommunene – i *tillegg til å vedta selskapsavtale* – også må fatte et eksplisitt vedtak som gir selskapet myndighet til å utføre oppgaver i henhold til brann- og eksplosjonsloven. Etter dette fremstår det som uklart hvorvidt eierkommunene har delegert sin kompetanse etter brann – og eksplosjonsvernloven på korrekt vis.

Spørsmålet blir så hvilken konsekvens dette har for de vedtak KBR har fattet. Det fremgår av forvaltningsloven § 41 – virkningen av feil ved behandlingsmåten – at «er reglene om behandlingsmåten i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven ikke overholdt ved behandling av en sak som gjelder enkeltvedtak, er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold».

Etter revisjonens mening vil manglende delegasjon av kompetanse (vedtakskompetanse) ikke ha påvirkning på det materielle innholdet i de aktuelle vedtak fattet av KBR. Vedtak om fyringsforbud er basert på feiervesenets faglige vurderinger, og ville hatt samme innhold dersom vedtakskompetansen hadde vært delegert på korrekt vis av de aktuelle by- og kommunestyrer.

4.6.2 Er vedtakene i tråd med forvaltningsloven?

KBR har standardiserte maler for vedtak om umiddelbar bruksnektelse/fyringsforbud[32]. Disse fylles ut på stedet, og mottas av huseier umiddelbart. I skjema fylles det ut informasjon om eier, adresse, navn på branninspektør, samt hvilke mangler som ble avdekket, og hvorfor mangelen innebærer stor fare for brann. Det opplyses også om hjemmelsgrunnlaget for å fatte et slikt vedtak, samt klageadgang.

Det fremkommer av vedtaket at hjemmelsgrunnlaget er brann – og eksplosjonsvernloven § 37, 3. ledd.

KBR forhåndsvarsler ikke vedtak om fyringsforbud[33]. Begrunnelsen er at de vedtakene som fattes i medhold av tredje ledd trer i kraft umiddelbart fordi det foreligger fare for brann ved fortsatt bruk av fyringsanlegget. Bestemmelsen som gir hjemmel til å ilegge umiddelbar fyringsforbud, er et unntak fra brann- og eksplosjonslovens hovedregel, og hovedregelen etter forvaltningsloven § 16.

Vedtak om fyringsforbud må anses som et enkeltvedtak, hvilket blant annet innebærer krav til skriftlighet, begrunnelse og klageadgang.

Ettersom alle vedtak føres i de standardiserte malene, oppfylles hensynet til skriftlighet. Hvorvidt kravet til begrunnelse er oppfylt i det konkrete tilfelle, vil være avhengig av hvor utførlig feier beskriver de forhold som i de konkrete sakene begrunner et umiddelbart fyringsforbud. Revisjonen har foretatt en stikkprøvekontroll av en del vedtak. Gjennomgang viser at hvert vedtak innehar en begrunnelse for hvorfor det ilegges bruksnekt. Etter revisjonens syn kunne imidlertid begrunnelsene vært noe mer presise og utfyllende. Dette ville gitt huseier større kunnskap om årsaken til at det ilegges bruksnekt[34].

I KBRs vedtak om fyringsforbud opplyses det også om rett til å klage på beslutningen. På korrekt vis er klagefrist satt til 3 uker fra vedtaket mottas. Det vises til forvaltningsloven § 28 og brann- og eksplosjonsvernloven § 41 (2). Det opplyses videre at kommunens klagenemnd er klageinstans for vedtak om fyringsforbud.

Det følger av forvaltningsloven § 28 annet ledd at for «forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkesutvalget». Dette innebærer altså at det som utgangspunkt er kommunestyrene i KBRs eierkommuner som er klageorgan, men at denne myndigheten kan delegeres til andre organ. Alle eierkommunene, som inngår i denne kontrollen, har delegert til sine respektive klagenemnder myndigheten til å behandle klager på vedtak om fyringsforbud og andre vedtak fattet med hjemmel i brann- og eksplosjonsloven med forskrifter.

[32] KBR opplyser om at det kun fattes denne typen vedtak i forbindelse med fyringsforbud.
[33] Hovedregelen etter forvaltningsloven § 16 er at det skal sendes forhåndsvarsel til partene i saken før vedtak fattes. I varselet skal det redegjøres for hjemmelsgrunnlag, samt faktiske forhold myndighetene legger til grunn i saken. Den varselet gjelder skal gis anledning til å uttale seg (kontradiksjon).
[34] KBR opplyser at feier i tillegg til skriftlig begrunnelse gir utførlig muntlig forklaring til huseier/ beboer.

4.6.3 Anskaffelse av kontraktsutsatt feiertjenester

KBR kunngjorde konkurranse om anskaffelse av feiertjenester i Doffin i mars 2014. Ettersom kontraktens verdi ble antatt å overstige 500 000 eks. mva. valgte man åpen anbudskonkurranse i henhold til Forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) § 14-1 første ledd.

Det fremkommer av konkurransegrunnlaget at oppdragsgiver skal velge det rimeligste tilbudet. Oppdraget består i å utføre feierinspeksjoner og tilsyn i henhold til forskrift om brannforebyggende tiltak i Vennesla kommune. Arbeidet har et omfang på henholdsvis 4700 feierinspeksjoner og 4100 tilsyn i løpet av en fireårsperiode.

KBR mottok 3 tilbud innen fristen, og valgte å tildele kontrakt til enkeltpersonforetaket Ruud Feierservice.

Innehaver av Ruud Feierservice er ansatt i KBR i 100 pst. stilling.

Revisjonens vil understreke at det *i utgangspunktet* ikke er ulovlig å tildele en kontrakt til et selskap som er eid av person som samtidig er ansatt hos oppdragsgiver, men det reiser noen problemstillinger som må vurderes. Før tilbyder ble valgt var KBR i kontakt med kommuneadvokaten i Kristiansand kommune for en juridisk vurdering av om eventuell tildeling til Ruud Feirservice ville være i strid med lov og forskrift om offentlige anskaffelser.

I de tilfeller tilbyder har en særskilt tilknytning til oppdragsgiver må man være spesielt aktsom ved valg av tilbud; det er særlig de grunnleggende krav til likebehandling og forutsigbarhet som kan være utfordrende å håndtere i slike situasjoner.

Oppdragsgiver må vurdere om tilbudet skal avvises - FOA § 11-11 og § 20-13. Oppdragsgiver kan avvise et tilbud dersom det foreligger ufullstendigheter, uklarheter eller lignende som gjør det vanskelig å vurdere tilbudet. Revisjonen tenker da særlig på det faktum at omfanget av kontrakten er relativt stort; det skal gjennomføres nesten 9000 feierinspeksjoner og tilsyn i løpet av 4 år. Det er berettiget å stille spørsmål om dette er gjennomførbart[35] for en person som samtidig er ansatt i 100 pst stilling.

Det fremkommer av konkurransegrunnlaget at feiing og tilsyn skal gjennomføres på virkedager mellom kl. 08 og 21. Ved vurderingen av Feiermester Ruuds tilbud kan KBR altså ikke legge til grunn at feiing/tilsyn kan utføres i helger og fridager.

I konkurransegrunnlaget presiseres det at «Leverandøren skal registrere arbeid knyttet til feiing og tilsyn i fagdataprogrammet Komtek. Arbeidslister skal også hentes i fagdataprogrammet. Registrering/data-arbeid gjøres ved Kristiansand brannstasjon, og forutsettes i utgangspunktet utført mellom kl. 08:00 og 15:30».

Ansatte i KBR har potensiell mulighet til å få innsyn i de øvrige konkurrenters tilbud, ved at innkomne tilbud legges inn i felles saksbehandlersystem. Dette innebærer en risiko for taktisk prising. Det fremkommer av konkurransegrunnlaget at «Det er kun beslutningstakere i anskaffelsesprosessen som i utgangspunktet vil få tilgang til mottatte tilbud. Informasjon om priser og øvrige konkurranseelementer vil ikke bli distribuert utover det som er nødvendig for evalueringen i anskaffelsesprosessen».

[35] I tilbudet er det satt opp to personer som har roller som «underleverandører» hos Ruud Feierservice; også disse er ansatt i KBR i 100 pst. stilling. Revisjonen vil for øvrig bemerke at forskrift 2008 nr. 112 om lønns- og arbeidsvilkår kommer til anvendelse.

KBR opplyser at pris var satt som tildelingskriteriet. Alle tilbudene ble åpnet samtidig, så det var ingen muligheter for at Ruud Feierservice skulle kunne tilpasse sin prissetting ut fra informasjon i de andre tilbudene.

KBR opplyser videre at de har gjort vurderinger av i hvilken grad det vil være mulig og forsvarlig å utføre 100 pst. stilling i KBR og samtidig utføre oppdrag i Vennesla i samsvar med det omfang som ligger i kontrakten. KBR opplyser at deres vurdering var at det i forhold til arbeidstid ikke skulle være noe i veien for å kunne utføre feiing, tilsyn og registrering i fagsystemet utenom arbeidstiden i KBR.

I forespørselen til kommuneadvokaten om juridisk vurdering (mail fra brannsjef Jan Røilid 22.04.15) fremgår det at KBR selv opplever at en eventuell tildeling av oppdrag til et firma med eier ansatt i KBR ikke er uproblematisk. På grunnlag av de råd KBR fikk fra kommuneadvokaten, og de vurderinger som ble foretatt i forhold til om Ruud Feierservice kunne utføre oppdraget i Vennesla uten at dette ville gå utover deres jobb i KBR, kom KBR til at de ikke kunne avvise tilbudet fra Ruud Feierservice.

Revisjonens er enig i den juridiske vurderingen som ble foretatt. Revisjonen kan ikke se at tildelingen av oppdraget til Ruud Feierservice er i strid med reglene i lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Revisjonen oppfatter imidlertid at en slik tildeling kan være uheldig i det den er egnet til å skape mistanke til at prosessen ikke har vært ryddig, og fordi det vil være utfordrende å følge opp og kontrollere at ikke ansatte i Ruud Feierservice utfører oppdragsarbeid, for eksempel registreringsarbeid for utførte feiinger og tilsyn i Vennesla, innenfor sin arbeidstid i KBR. Dette kan også være forhold som kan være egnet til å skape dårlig arbeidsmiljø innad i feieravdelingen. Revisjonens anbefaling er at KBR bør vurdere muligheten for å utarbeide interne retningslinjer/ etiske retningslinjer, som kan gi rammer for å forhindre tilsvarende tildeling i fremtiden.

4.6.4 Revisjonens oppsummering og merknader

De standardiserte vedtak om umiddelbar bruksnekt inneholder henvising til både hjemmelsgrunnlag og klageadgang. Det er lagt opp til at feier i den enkelte sak skal skrive inn begrunnelsen for at fyringsforbud ilegges. I henhold til forvaltningsloven § 25, jf. 24, skal begrunnelsen i et vedtak nevne de faktiske forhold vedtaket bygger på. Dette betyr at bare der KBR på en utførlig og klar måte i fyringsforbudet beskriver hvilke forhold som ligger til grunn for bruksnekt, er vedtaket i samsvar med kravene til begrunnelse i forvaltningsloven. Revisjonen har foretatt enkelte stikkprøver, og måten disse er utformet på samsvarer etter revisjonens skjønn i det vesentligste med kravene som følger av forvaltningsloven, selv om begrunnelsene gjerne kunne vært mer utfyllende og detaljert. Revisjonen vil i forlengelsen av dette understreke viktigheten av at KBR er grundig i sin beskrivelse av de forhold vedtaket bygger på; i motsatt fall vil vedtaket kunne anses for å være i strid med forvaltningens begrunnelsesplikt.

Eierkommunene har delegert sin kompetanse til å behandle klager på vedtak fattet av KBR til klagenemndene i de enkelte kommuner. Det vises til muligheten for å klage vedtak inn for nemndene i KBRs mal for ileggelse av fyringsforbud. Etter revisjonens vurdering er saksbehandlingen knyttet til ileggelse av fyringsforbud i samsvar med krav til saksbehandling i forvaltningsloven. For å sikre likebehandling er revisjonens vurdering at eierkommunene bør vurdere å opprette et felles klageorgan, og at dette organet, i samsvar med råd fra KMD, ikke bør være styret eller representantskapet, men et frittstående klageorgan, jf drøfting i punkt 3.3.4 foran.

Revisjonen vurderer at anskaffelsen av feiertjenesten for Vennesla kommune, som ble foretatt i 2014, ble gjennomført i samsvar med regelverket for offentlige anskaffelser. Revisjonen ser ikke at KBR, ut fra lov og forskrift for offentlige anskaffelser, skulle kunne avvist tilbudet fra Ruud Feierservice selv om eieren og ansatte i selskapet har 100 pst. stillinger i KBR. Revisjonen oppfatter at KBR, gjennom å innhente juridisk vurdering fra kommuneadvokaten, var bevist utfordringene det medførte å skulle tildele feie og tilsynskontrakt til Ruud Feierservice. Revisjonen anbefaler KBR å utarbeide retningslinjer som kan legges til grunn for å unngå, eller gi klare rammer for, tilsvarende tildeling i fremtiden.

4.7 Internkontrollrutiner

4.7.1 Arkivrutiner

Revisjonen har stilt spørsmål om; Hvilke interne systemer feiervesenet har for å sikre forsvarlig gjennomføring av virksomhetens formål? Revisjonen vil her særlig se om feiervesenet har rutiner for arkivering og oppbevaring av vedtak, opphevede vedtak og klager. Revisjonen vil også se om man har system og rutiner for oppfølgning av intervall for tilsyn. Revisjonen har også sett nærmere på selskapets system for oppfølgning av påbud og vedtak om fyringsforbud.

KBR er i utgangspunktet omfattet av arkivloven og har også vedtatt i selskapsavtalen fra 2015 at dette regelverket skal gjelde for KBR.

Revisjonens gjennomgang av Public 360 viser at KBR arkiverer rapporter fra tilsyn og feier-inspeksjoner. Også vedtak om fyringsforbud er lagret i Public 360. Det opprettes egen sak i arkivsystemet for hver kommune, hvor alle vedtak er lagret kommunevis. I Public finner man også en del rapporter og oppfølginger i forbindelse med pipebranner. Revisjonen bemerker imidlertid at det er vesentlig flere registrerte pipebranner enn det er rapporter vedrørende dette i Public 360[36].

I Public 360 arkiveres også informasjon om eventuelle opphevelser av fyringsforbud, og dokumentasjon på de forhold som medfører at fyringsforbudet frafalles.

Når det gjelder KBRs arkivering av tilsynsrapporter og vedtak om fyringsforbud, fremstår denne i det vesentligste som fullstendig og oversiktlig.

I KBR sitt interne system (Komtek) finner man plan for tilsynsrunder og feierinspeksjoner. Her lagres også avvik som er oppdaget i forbindelse med tilsyn og feierinspeksjoner. Planene er lagt opp etter geografiske områder, der ulike deler av KBRs eierkommuner gjennomgås systematisk. Feierinspektør markerer direkte i saksbehandlingssystem når inspeksjon er foretatt. Melding om nye ildsted registreres også i dette lokale arkivsystemet.

Det interne systemet er ikke koblet opp mot Public 360, men det opplyses om at man på sikt prøver å få til en slik løsning.

KBR opplyser også at det har vært en utfordring at selskapet ikke har hatt direkte tilgang til informasjon om søknader og vedtak knyttet til søknadspliktige forhold etter Pbl for skorsteiner og ildsteder. I en del tilfeller der det er gjennomført søknadspliktig rehabilitering,

[36] KBR opplyser at årsaken er at feier kan observere og registrere og at det har vært pipebrann uten at det har medført noen skade eller fare for dette. Slike saker blir ikke nødvendigvis rapportert i Public 360.

har ikke KBR fått informasjon om dette. Dette har i enkelte tilfeller medført at KBR har ilagt fyringsforbud. Dette kunne vært unngått dersom KBR hadde tilgang til oppdatert informasjon om saksbehandlingen knyttet til søknadspliktige tiltak etter Pbl for piper og fyringsanlegg. KBR opplyser at det nå er kommet en ny modul som gjør det mye enklere for feieravdelingen å hente ut oppdatert informasjon om vedtak etter Pbl knyttet til fyringsanlegg i eierkommunene. Denne informasjonen kan hentes ut før gjennomføring av planlagt feiing eller tilsyn.

4.7.2 Kvalitetssikringssystem for kontraktsutsatt feie- og tilsynstjenester

I samtale med KBR har revisjonen fått opplyst at feieravdelingen har godt innarbeidede rutiner for gjennomføring og registrering av feiing og tilsyn, men at disse rutinene ikke er skriftlige. Avdelingen har maler for varsel om feiing, varsel om tilsyn, tilsynsrapport og for vedtak om fyringsforbud.

I Veiledning for myndighetsutøvelse av tilsyn utført av brann og feievesenet påpeker DSB at i de tilfeller kommunen/brannsjefen har kontraktsutsatt feiing og tilsyn med fyringsanlegg, må kommunen/brannsjefen; «innarbeide et system for kvalitetssikring av feie- og tilsynstjenesten, så som rutiner for feiing, tilsyn og informasjon. Av årsmeldingen skal det fremgå hvilket kvalitetssikkerhetssystem som er etablert og hvordan det er fulgt opp».

Revisjonen kan ikke se at det fremgår av årsmeldingen hvilket kvalitetssikringssystem som er etablert for å følge opp den konkurranseutsatte feiertjenesten i Vennesla kommune.

4.7.3 Revisjonens oppsummering

Etter revisjonens oppfatning arkiverer KBR tilsyns/feierrapporter på en oversiktlig måte, og det samme gjelder for vedtak om fyringsforbud. Informasjonen er arkivert i Public 360. Revisjonen finner også at den geografiske planen for gjennomføring av tilsyn og feiing er oversiktlig, og må anses som et egnet verktøy for å sikre at alle boliger får tilsyn eller feiing i løpet av en fireårssyklus[37]. Det må imidlertid anses som en ulempe at de to arkivsystemene teknisk sett ikke er koblet opp mot hverandre da informasjon som finnes i systemene har gjensidig betydning for utførsel av feierinspeksjon eller tilsyn. Revisjonen oppfatter det som positivt at feieavdelingen i KBR nå får tilgang til oppdatert informasjon om saksbehandlingen av søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningsloven knyttet til fyringsanlegg.

Etter revisjonens vurdering bør KBR utarbeide skriftlige rutiner for gjennomføring og oppfølging av feie og tilsynsoppgaver, til bruk for egne ansatte, og som grunnlag for oppfølging og kontroll med kontraktsutsatte tjenester.

[37] Minimumsintervall for feiing og tilsyn hvert fjerde år var forskriftsfestet på tidspunktet kontrollen av planer og tilsynsrapporter i Public 360 ble foretatt.

4.8 Krav til risikobasert feiing og tilsyn

4.8.1 Risikovurdering og dokumentasjon

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap skriver innledningsvis i «Temaveiledning til kapittel 4 i forskrift om brannforebygging[38]»: *«I forskrift om brannforebygging er frekvenskravene til tilsyn med særskilte brannobjekter og frekvenskravene til feiing og tilsyn med fyringsanlegg fjernet. Kravene er erstattet av bestemmelser som forplikter kommunene til å gjøre en lokal vurdering av risiko og sårbarhet, planlegge og gjennomføre egnede tiltak, samt evaluere om tiltakene generelt og i enkelttilfeller har vært hensiktsmessige. Kommunene har dermed fått større frihet til å benytte sine ressurser der behovet er størst. Med den økte friheten følger også et større ansvar. Kommunene må i større grad enn tidligere vurdere hvor, og hvordan, ressursene skal benyttes».*

Også etter den gamle forskriften skulle kommunene vurdere risiko og planlegge henholdsvis feiing og tilsyn på grunnlag av en risikovurdering – men frekvensen på feiing og tilsyn skulle være minimum hvert fjerde år. Behovsprøvd feiing og tilsyn med fyringsanlegg ble innført allerede i 1998. KBR har i dag plan for tilsynsrunder og feierinspeksjoner som bygger på en risikovurdering etter gammel forskrift. På grunnlag av en vurdering av faren for pipebrann gjennomfører KBR også i dag feiing hvert andre år i enkelte områder med eldre bebyggelse og høy grad av fyring. Standarden er imidlertid feiing og tilsyn hvert fjerde år uten noen nærmere særskilt vurdering av behovet for dette. KBR viser også til en positiv utviklingen i antall pipebranner der feieravdelingens forebyggende arbeid overfor private husstander vurderes å være en sterkt medvirkende årsak.

DSB opplyser at den nye «Temaveiledning til kapittel 4 i forskrift om brannforebygging» og den nye «Veiledning til forskrift om brannforebygging» skal hjelpe kommunene i deres arbeid med å tilpasse seg de nye kravene til risikobasert feie- og tilsynsintervall i forskrift om brannforebygging.

I følge forskrift om brannforebygging skal *alle* fyringsanlegg kartlegges slik at brann- og redningsvesenet kan bruke ressursene der risikoen er størst[39]. DSBs temaveiledning gir utfyllende råd til gjennomføring av risikovurdering for henholdsvis feiing og tilsyn.

Etter § 22 i forskrift om brannforebygging skal kommunen dokumentere at dens plikter etter § 14 til § 21 er oppfylt. I veiledningen fra DSB står det at «Dokumentasjonskravet fremmer kommunens egen kontroll med at det forebyggende arbeidet blir gjennomført i samsvar med kravene i forskriften».

KBR opplyser at de frem til 2018 vil jobbe etter de planer for gjennomføring av feiing og tilsyn som foreligger, og at brann og redningsvesenet etter det vil starte arbeid med tilpasning til bestemmelsene i den nye forskriften. KBR oppfatter gjeldende planer for feiing og tilsyn med fyringsanlegg i boliger hvert fjerde år som så gode (i forhold til feieravdelingens målsetting om å forebygge brann i tilknytning til fyringsanlegg), at de i 2017 vil prioritere å jobbe med risikovurdering og plan for feiing og tilsyn med fritidsboliger – noe som fra og med 2016 er blitt en lovpålagt oppgave.

[38] Gjeldende fra 01.01.16
[39] Jf Temaveiledning til kapittel 4 i forskrift om brannforebygging

4.8.2 Revisjonens vurdering

Revisjonen oppfatter at grunnlaget for utarbeidelse av planer for gjennomføring av feiing og tilsyn varierer mellom kommuner/brannselskap - fra de som aktivt baserer det på en risikovurdering til de som kun legger minimumsintervall på fire år til grunn. Revisjonens vurdering er at KBRs praksis, der feiing og tilsyn gjennomføres etter en fastlagt plan, og der det enkelte oppdrag dokumenteres i Komtek og Public 360, i stor grad er i samsvar med kravene til risikovurdering og dokumentasjon som en finner i den nye forskriften. Revisjonens inntrykk er imidlertid at minimumsintervallet på fire år, nærmest automatisk, ligger til grunn for planlagt feie- og tilsynsintervall av de aller fleste fyringsanlegg innenfor KBRs ansvarsområde. Revisjonen mener at KBR, i større grad enn det som er praksis i dag, bør foreta risikokartlegginger av det enkelte fyringsanlegg som grunnlag for å fastsette behovet for feiing og tilsyn. Intervallet for feiing og tilsyn kan settes til mer eller mindre enn fire år. Fjerning av minimumsintervallet åpner for at KBR i større grad enn tidligere kan bruke sine ressurser til å forebygge brann i tilknytning til fyringsanlegg der risikoen for brann er stor, og mindre ressurser der sannsynligheten for, og eller konsekvensen av, en brann er liten.

KBR må dokumentere de risikokartleggingene som skal danne grunnlaget for å fastsette behov for feining og tilsyn. Etter revisjonens vurdering bør KBR starte arbeidet med en aktiv oppfølging av kravene til risikokartlegging og dokumentasjon. Etter den nye forskriften skal alle boliger og fritidsboliger som har fyringsanlegg, som brukes til oppvarming av byggverk, ha behovsprøvd feiing og tilsyn med fyringsanlegget. Det er ikke lenger mulig å unnta fritidsboliger.

5 Anbefalinger

Vedrørende eierskapsmeldinger og eierskapsstrategi
Revisjonen anbefaler at eierkommunene sørger for at det er samsvar mellom de tiltak for eierskapsstyring som fremkommer i eierstrategier i eierskapsmeldingene og det kommunen faktisk utfører av aktivt eierskap. (Dette gjelder blant annet at kommune/bystyre i flere av eierkommunene ikke mottar KBRs årsrapport, årsregnskap eller budsjett, det gjennomføres ikke eiermøter og det stilles ikke krav til selskapet om å utarbeide etiske retningslinjer.) Videre bør KBRs representantskap vurderer i hvilken grad det bør utferdiges styreinstruks, etiske retningslinjer og finansiell strategi. Revisjonen henviser på dette punktet til KS sin veileder om eierskapsstyring.

Retningslinjer for blant annet behandling av inhabile styremedlemmer
KBR har ikke retningslinjer for håndtering av styreleders og andre styremedlemmers habilitet. Både styreleder og nestleder har fremtredende lederroller i KBRs eierkommuner, og på denne bakgrunn er det sannsynlig at problemstillinger knyttet til habilitet oppstår relativt ofte. Det er derfor revisjonens anbefaling at KBR, i samsvar med anbefalinger fra KS, utformer retningslinjer for å håndtere mulige habilitetskonflikter for styremedlemmer.

Styreinstruks og etiske retningslinjer
Revisjonen anbefaler videre representantskapet og styret, i samsvar med anbefalinger fra KS, å utarbeide styreinstruks, instruks for daglig leder og etiske retningslinjer.

Delegasjonsvedtak
Eierkommunene anfører at angivelse av selskapets formål i selskapsavtalen er tilstrekkelig for å delegere kommunenes kompetanse etter brann- og eksplosjonsvernloven til KBR, jf. § 9.

Direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) legger til grunn i sin tolkning av nevnte bestemmelser at det ikke er tilstrekkelig å bare vedta en selskapsavtale som angir virksomhetens formål, men at eierkommuner i tillegg til selskapsavtale også må fatte eksplisitte delegasjonsvedtak hvor selskapet gis fullmakt til å utøve myndighet på vegne av kommunen.

Ingen av de eierkommuner som omfattes av denne revisjonen har fattet et slikt delegasjons-vedtak. Sett i lys av DSBs uttalelser anbefaler derfor revisjonen at by- og kommunestyrene i eier-kommuner fatter et vedtak om delegasjon av myndighet etter brann- og eksplosjonsvernloven.

Klageorgan
Hvem som skal motta klager på vedtak fattet av KBR er ikke omtalt i selskapsavtalen. By- og kommunestyrene, som er omfattet av denne selskapskontrollen, har delegert myndigheten til å behandle klager på vedtak fattet av KBR, med hjemmel i brann – og eksplosjonsvernloven, til de enkelte kommuners klagenemnder. (Det henvises til klagenemnden i den enkelte kommune i KBRs standardiserte vedtak om fyringsforbud). Bruk av klagenemndene som klageorgan er i samsvar med lovverket[40], men Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) anbefaler; «*at det bør opprettes særskilte interkommunale klagenemnder for å behandle klager over enkeltvedtak truffet av et IKS*». Revisjonens anbefaling er at eierkommunene i samsvar med KMDs anbefaling vurderer å opprette et felles klageorgan for vedtak fattet av KBR og at alle eierkommunene delegerer sin myndighet til å behandle klager på vedtak fattet med hjemmel i brann- og eksplosjonsvernloven til dette organet.

[40] Det vises her til KMDs brev til Sivilombudsmannen 18.01.13 der det er redegjort for spørsmålet om hva som bør være klageorgan for vedtak fattet av et IKS.

Oppdatering av selskapsavtalen
Når alle eierkommunene har behandlet eventuelle forslag til nytt delegasjonsvedtak og nytt felles klageorgan bør selskapsavtalen oppdateres med disse vedtakene, samt med riktig informasjon om representantskapets sammensetning og vedtak om å føre regnskapet for KBR etter god kommunal regnskapsskikk (GKRS). Oppdatert selskapsavtale må godkjennes i alle by- og kommunestyrene.

Begrunnelse av vedtak
Vedtak om fyringsforbud er enkeltvedtak og KBR må følge forvaltningslovens regler ved utferdigelsen av disse. Dette betyr blant annet at vedtakene må være skriftlige og at det må begrunnes hvorfor det ilegges fyringsforbud. Revisjonen anbefaler at KBR har kontinuerlig fokus på å komme med presise og informative beskrivelser i sine vedtak.

Skriftlige rutiner
Revisjonen anbefaler at KBR utarbeider skriftlige rutiner for gjennomføring og oppfølging av feie- og tilsynsoppdrag. Rutinene bør også danne grunnlag for oppfølging og kontroll med kontraktsutsatte tjenester.

Risikokartlegging – som grunnlag for feie og tilsynsbehov
For å sikre en helhetlig og optimal ressursplanlegging anbefaler revisjonen at KBR, i samsvar med krav i forskrift om brannforebygging gjeldende fra 01.01.16, starter arbeidet med å oppdatere rutiner for risikokartleggingen av fyringsanlegg som grunnlag for å fastsette både hyppighet og gjennomføring av feiing og tilsyn med det enkelte fyringsanlegg. KBR må i samsvar med § 22 i forskriften; «*….dokumentere at dens plikter etter § 14 til § 21 er oppfylt*».

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/03866-2
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Prosjektplan forvaltningsrevisjon Beredskap

Forslag fra sekretariatet:

Saken legges frem uten forslag til vedtak

Bakgrunn for saken:

Kontrollutvalget behandlet i møte 06.12.2016 overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon for Songdalen kommune for perioden 2016-2019 utarbeidet av Ager Kommunerevisjon IKS. Planen ble behandlet i kommunestyret 14.12.2016.

I forrige møte behandlet kontrollutvalget sak 2/18 *Valg av neste forvaltningsrevisjonsprosjekt* og tok gjennom saken stilling til ønsket tema for neste forvaltningsrevisjonsprosjekt. På bakgrunn av overordnet analyse, vedtatt plan for forvaltningsrevisjon samt rådmannens innspill til mulige risikoområder fattet kontrollutvalget følgende vedtak:

«*Kontrollutvalget ønsker at det skal gjennomføres en forvaltningsrevisjon på beredskap og sikkerhet.*

Det legges frem en prosjektplan for prosjektet i neste møte»

Saksopplysninger:

Forvaltningsrevisjon følger av bestemmelsene i Kommuneloven § 77 og forskrift om kontrollutvalg kapittel 5. Kontrollutvalget skal gjennom denne saken vurdere om det forslaget til prosjektplan som er lagt frem, vil gi utvalget den kunnskapen de ønsker. Dette betyr at kontrollutvalget må vurdere foreslåtte problemstillinger og vinkling på prosjektet, prosjektets avgrensing, og om de metoder som er tenkt brukt etter kontrollutvalgets oppfatning vil kunne gi svar på problemstillingene.

Etter revisjonsstandarden for forvaltningsrevisjon (RSK 001) skal det for hvert prosjekt utarbeides en prosjektplan som beskriver innholdet i prosjektet. Prosjektplanen skal dokumenter og redegjøre for prosjektets problemstillinger, revisjonskriterier og metodebruk. Prosjektplanen skal også redegjøre for planlagt tids- og ressursbruk, inklusive eventuell bruk av ekstern bistand. Agder Kommunerevisjon IKS har utarbeidet en prosjektplan for forvaltningsrevisjonen. Prosjektplanen er ikke ferdigstilt ved utsendelse av sakspapirene og vil bli ettersendt kontrollutvalgets medlemmer.

Vurdering fra sekretariatet:

Siden sekretariatet ikke har mottatt prosjektplanen før utsending av sakspapirene har vi ikke vurdert hvorvidt prosjektplanen er i henhold til kontrollutvalgets bestilling og om den oppfyller kravene i RSK 001. Kontrollutvalget må derfor selv foreta denne vurderingen i møtet, men sekretariatet vil kunne bistå i møtet med dette sammen med utformingen av et vedtak i saken.

Vedlegg:

- Prosjektplan forvaltningsrevisjon Beredskap og sikkerhet (ettersendes)

Samfunnssikkerhet og beredskap i Songdalen kommune

Mai 2018

Prosjektplan til kontrollutvalget

Agder Kommunerevisjon IKS
Postadr.: Postboks 417 Lund
4604 Kristiansand
Hovedktr. Tollbodgata 37
Org.nr. 987 183 918

E-post: post@agderkomrev.no
Hjemmeside: www.agderkomrev.no
Telefon Kr.sand: 38 07 27 00
Telefon Evje: 977 60 455

Avd. Setesdal
Kasernevegen 19
4735 Evje

Innhold

1. Innledning ... 3
1.1 Bestilling ... 3
1.2 Tilsyn fra Fylkesmannen ... 3
1.3 Formål og problemstillinger ... 4
1.4 Avgrensning ... 5
2. Metode ... 6
2.1 Dokumentgjennomgang ... 6
2.2 Intervjuer ... 6
2.3 Saksgjennomgang ... 6
3. Revisjonskriterier ... 6
3.1 Internkontroll ... 6
3.1.1 Kommuneloven ... 7
3.1.2 KS - *Rådmannens internkontroll; hvordan få orden i eget hus?* ... 7
3.2 Samfunnssikkerhet og beredskap ... 7
3.2.1 Sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplikt ... 8
3.2.2 Helseberedskapsloven og forskrift om krav til beredskapsplanlegging ... 10
3.2.3 Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v ... 10
3.2.4 Plan- og bygningsloven ... 10
3.3 Kommunale planer, retningslinjer, rutiner mv. ... 11
4. Litteraturliste ... 12

1. Innledning

1.1 Bestilling

Agder Kommunerevisjon IKS har utarbeidet en overordnet analyse for Songdalen kommune for perioden 2016-2019. I analysen peker revisjonen på områder hvor det kan være aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjonsprosjekter. Ett av temaene som ble trukket frem i analysen var *beredskap/sikkerhet*.

Plan for forvaltningsrevisjon ble vedtatt i kommunestyret i 2016, *sak 70/16*. Temaet beredskap/sikkerhet ble ikke tatt med i planen, men av kommunestyrets vedtak fremgår det følgende:

> *Kommunestyret delegerer myndighet til kontrollutvalget til å foreta endringer og omprioriteringer i planen (…)*[1].

I februar 2018 skulle kontrollutvalget bestille ett nytt forvaltningsrevisjonsprosjekt. I møtet kom rådmannen med innspill til mulige risikoområder og områder hvor det kunne være behov for forvaltningsrevisjon, og revisjonen redegjorde for overordnet analyse fra 2016 og endringer i risiko- og vesentlighetsvurderingene. På bakgrunn av dette fattet kontrollutvalget følgende vedtak i sak 2/18:

> *Kontrollutvalget ønsker at det gjennomføres en forvaltningsrevisjon på beredskap og sikkerhet. Det legges frem en prosjektplan for prosjektet i neste møte*[2].

1.2 Tilsyn fra Fylkesmannen

Fylkesmannen hadde tilsyn med Songdalen kommunes beredskapsplanlegging i 2016. I tilsynet ble det undersøkt om:

- *planene for kriseledelse og forberedelser for krisehåndtering er tilfredsstillende*
- *planene dekker de nødvendige områdene innen helsemessig og sosial beredskap*
- *planene er samordnet*
- *planene baserer seg på ROS-analyser i kommunen*
- *planene dekker behovene som er avdekket i ROS-analyser*
- *planene er implementert, kjent og øvet og at ansvarslinjer er klare*
- *planene og ROS-analysene revideres og oppdateres i henhold til krav*[3]

I oppsummering fra tilsynet fremgår det at den kommunale beredskapsplikten i Songdalen er ivaretatt med hensyn til bestemmelsene i sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplikt. Videre står det skrevet at

[1] Songdalen kommune, *Protokoll kommunestyret 14.12.16*, s. 33. Hentet fra http://opengov.cloudapp.net/Meetings/songdalen/Meetings/Details/202891
[2] Songdalen kommune, *Protokoll kontrollutvalget 27.02.18,* s. 6. Hentet fra http://opengov.cloudapp.net/Meetings/songdalen/Meetings/Details/266703
[3] Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder, *Rapport fra tilsyn med beredskapsplanlegging i Songdalen kommune*. Hentet fra https://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Tilsynsrapporter/Vest-Agder/2016/Songdalen-kommune-beredskapsplanlegging-2016/

beredskapsbevisstheten i kommunen synes å være høy, det er tett oppfølging av beredskapsarbeidet internt i kommunen og samordningen av beredskapsarbeidet er gjort på en god måte[4].

Ved tilsynet ble det ikke påvist avvik fra lov eller forskrift. Det ble imidlertid gitt fire merknader:

- *Kommunen bør vurdere følgende forhold som en egen hendelse: Evnen til å opprettholde sin virksomhet når den utsettes for en uønsket hendelse.*
- *Overordnet beredskapsplan bør forankres sterkere i den helhetlige ROS-analysen.*
- *Varslingslistene og funksjonsoversiktene i overordnet beredskapsplan bør rendyrkes.*
- *Plan evakuerte- og pårørendesenter og plan for evakuering bør samordnes*

En merknad er et forhold som ikke er i strid med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, men er forhold der Fylkesmannen mener det er rom for forbedring.

Tilsynsrapporten fra Fylkesmannen legges til grunn for dette forvaltningsrevisjonsprosjektet. Vi ser nærmere på hvordan kommunen har fulgt opp de merknader som ble gitt og hvordan kommunens beredskapsplaner har blitt fulgt i praksis ved hendelser høsten 2017 og vinteren 2018.

1.3 Formål og problemstillinger

> *«Samfunnssikkerhet» kan beskrives som den evne samfunnet har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger. Samfunnssikkerhetsbegrepet brukes bredt og dekker sikkerhet innenfor hele spekteret av utfordringer, fra begrensede hendelser via større krisesituasjoner som representerer omfattende fare for liv, helse, miljø og materielle verdier, til sikkerhetsutfordringer som truer nasjonens selvstendighet eller eksistens.*
>
> *Begrepet «beredskap» er definert som planlegging og forberedelser av tiltak for å begrense eller håndtere kriser eller andre uønskede hendelser på best mulig måte[5].*

Vi benytter begrepet «beredskapsarbeid» som en betegnelse for det samlede arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Kommunene har ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet innenfor sine geografiske områder og spiller dermed en viktig rolle i beredskapsarbeidet. I dette forvaltningsrevisjonsprosjektet vil vi se nærmere på beredskapsarbeidet i Songdalen kommune.

[4] Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder, *Rapport fra tilsyn med beredskapsplanlegging i Songdalen kommune*. Hentet fra https://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Tilsynsrapporter/Vest-Agder/2016/Songdalen-kommune-beredskapsplanlegging-2016/
[5] Dsb, *Veiledning til forskrift om kommunal beredskapsplikt.* Hentet fra https://www.dsb.no/lover/risiko-sarbarhet-og-beredskap/veiledning-til-forskrift/veiledning-forskrift-kommunal-beredskapsplikt/#forord-innledning-og-definisjoner

Vi har utarbeidet følgende forslag til problemstillinger:

1. **I hvilken grad har merknader som påpekt av Fylkesmannen blitt fulgt opp av kommunen?**

I slutten av 2016 førte Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder tilsyn med beredskapsplanleggingen i Songdalen kommune. Tilsynet avdekket ikke avvik fra lov eller forskrift, men det ble i tilsynsrapporten gitt fire merknader. En merknad er et forhold som ikke er i strid med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, men er forhold der Fylkesmannen mener det er rom for forbedring. I problemstilling 1 vil vi se nærmere på hvordan kommunen har fulgt opp merknader som ble gitt av Fylkesmannen.

2. **I hvilken grad ble hendelser høsten og vinteren 17/18 håndtert i tråd med interne planer og retningslinjer/rutiner?**

Av Fylkesmannens tilsynsrapport (2016) fremgikk det at kommunen ikke hadde hatt hendelser de siste årene som har satt den generelle samfunnssikkerheten på prøve. Høsten 2017 og vinteren 2018 var imidlertid Sørlandet preget av store nedbørsmengder, noe som også fikk konsekvenser for Songdalen kommune. Vi vil i dette forvaltningsrevisjonsprosjektet undersøke hvordan kommunen håndterte dette og i hvilken grad interne planer og retningslinjer/rutiner ble fulgt.

3. **I hvilken grad tilpasser kommunen beredskapsarbeidet ut fra prognoser om klimaendringer?**

Det er et nasjonalt mål at samfunnet skal forberedes på og tilpasses klimaendringene. Norge vil frem mot år 2100 få et varmere klima med mer nedbør, kortere snøsesong, minkende isbreer, endret flommønster og stigende havnivå[6]. Endringene vil gi økte påkjenninger på samfunn og natur, og norske kommuner må forberede seg på disse utfordringene. Vi vil se nærmere på hvordan Songdalen kommune arbeider for å tilpasse seg klimaendringene.

1.4 Avgrensning

Vi legger Fylkesmannens tilsynsrapport til grunn for vår videre undersøkelse. Fylkesmannen har undersøkt om kommunens planverk på beredskapsfeltet er i tråd med gjeldende lovverk. Vi vil avgrense oss fra å undersøke dette på nytt, men vil se nærmere på hvordan kommunen har fulgt opp de merknader som ble gitt av Fylkesmannen.

Videre vil vi avgrense undersøkelsen til å omfatte hendelser fra høsten 2017 og vinteren 2018.

[6] Klimatilpasning.no, *Hva er klimatilpasning*, hentet fra http://www.klimatilpasning.no/hva-er-klimatilpasning/

2. Metode

Undersøkelsen gjennomføres i tråd med standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001). I det følgende gjennomgår vi metoden som vi vil benytte for å besvare prosjektets problemstillinger:

2.1 Dokumentgjennomgang

I arbeidet med rapporten vil vi gjennomgå ulike dokumenter. Det skisserte forvaltningsrevisjonsprosjektet fordrer fortrolighet med relevant deler av lovverket, det vil si lover, forskrifter og forarbeider. Videre vil kommunens planverk og retningslinjer/rutiner for beredskapsarbeidet være vesentlige. Nasjonale veiledere og retningslinjer vil også være sentrale, i tillegg til at vi vil sette oss inn i relevant forskning på feltet og gjennomgå tidligere studier som er gjort innenfor temaet.

2.2 Intervjuer

I tillegg til å gjennomgå kommunens planer, rutiner og retningslinjer, vil vi intervjue personer som er ansvarlige for beredskapen i Songdalen kommune. Det kan også være aktuelt å ha samtaler med andre samfunnssikkerhetsaktører som kommunen samarbeider med.

2.3 Saksgjennomgang

Vi ønsker å se nærmere på hvordan kommunens beredskapsarbeid fungerer i praksis. Songdalen opplevde flom høsten 2017 og vinteren 2018 var preget av store snømengder, vi vil gå gjennom ulike hendelser fra denne perioden.

3. Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er en samlebetegnelse på de normer og standarder som er relevante for det aktuelle forvaltningsrevisjonsprosjektet. Det er revisjonskriteriene som danner grunnlaget for å vurdere om det foreligger avvik eller svakheter på det reviderte området[7]. I dette kapittelet gjennomgår vi kriterier som anses aktuelle for forvaltningsrevisjonsprosjektet:

3.1 Internkontroll

I undersøkelsen vil vi se nærmere på om det er etablert retningslinjer og rutiner for kommunens beredskapsarbeid. Vi undersøker hvordan disse har blitt fulgt opp samt hvordan kontrollen med dette har blitt ivaretatt.

[7] NKRF, *Veileder i forvaltningsrevisjon*, s.49. Hentet fra http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_i_forvaltningsrevisjon_NKRF__2016_04_25.pdf

3.1.1 Kommuneloven

Administrasjonssjefen er øverste leder for den samlede kommunale administrasjon, innenfor de rammer som settes av kommunestyret. Det følger av kommunelovens § 23 annet ledd at administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instrukser, og at den er gjenstand for betryggende kontroll (internkontroll).

3.1.2 KS - *Rådmannens internkontroll; hvordan få orden i eget hus?*

Internkontroll handler om hvordan kommunens virksomheter skal innrettes for at kommunen skal nå de mål som er satt. Internkontrollen skal bidra til styring, kvalitet og effektivitet i tjenestene. Videre skal internkontrollen sikre at lover og regler etterleves, samt bidra til et godt omdømme og legitimitet i befolkningen. Da det ikke finnes ett svar på hva som er *betryggende kontroll*, må dette vurderes i de enkelte tilfeller. KS påpeker imidlertid at internkontrollen bør være praktisk og håndterbar, og at den bør være integrert i virksomhetsstyringen.

En definisjon av internkontroll som er brukt i flere forskrifter, er at internkontroll er «systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov om (…)»

KS skriver at man i praksis kan si at internkontroll er:

> *Formaliseringer, dokumenter, rutiner (arbeidsformer, kontrolltiltak, prosedyrer og rapporteringer) som utarbeides, vedlikeholdes, kontrolleres og følges opp, for å sikre at kommunen har den ønskede utvikling, at lover og regler overholdes, at det er kvalitet og effektivitet i tjenestene, og at omdømme og legitimitet ikke svekkes*[8]*.*

3.2 Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunenes generelle beredskapsplikt gir kommunene ansvar for å ivareta sikkerhet og trygghet blant kommunens innbyggere og virksomheter. Den kommunale beredskapsplikten fremgår av lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) og forskrift om kommunal beredskapsplikt.

Videre er det gitt bestemmelser om beredskap i helse- og sosialtjenesten i helseberedskapsloven/forskrift om krav til beredskapsplanlegging samt bestemmelser om skolenes og barnehagenes beredskapsplikt i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Kommunene er plan – og byggesaksmyndighet og kommunens arealplanlegging står sentralt for å møte konsekvensene av et endret klima. Kommunen skal i

[8] KS, *Rådmannens internkontroll; Hvordan få orden i eget hus?*, s. 16. Hentet fra http://www.ks.no/globalassets/vedlegg-til-hvert-fagomrader/samfunn-og-demokrati/etikk/radmannenns_internkontroll_trykk.pdf

arealplanleggingen fange opp risiko ved ny eller endret utnytting av areal, jf. plan- og bygningsloven.

3.2.1 Sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplikt

ROS – analyse
Det fremgår av sivilbeskyttelsesloven § 14 at kommunene har plikt til å utarbeide en helhetlig risiko - og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) som legges til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. I analysen skal kommunen kartlegge uønskede hendelser som kan inntreffe, vurdere sannsynligheten for at disse inntreffer samt hvordan dette eventuelt vil påvirke kommunen. Ifølge forskrift om kommunal beredskapsplikt skal analysen omfatte følgende:

a) *eksisterende og fremtidige risiko- og sårbarhetsfaktorer i kommunen*
b) *risiko og sårbarhet utenfor kommunens geografiske område som kan ha betydning for kommunen*
c) *hvordan ulike risiko- og sårbarhetsfaktorer kan påvirke hverandre.*
d) *særlige utfordringer knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og tap av infrastruktur.*
e) *kommunens evne til å opprettholde sin virksomhet når den utsettes for en uønsket hendelse og evnen til å gjenoppta sin virksomhet etter at hendelsen har inntruffet.*
f) *behovet for befolkningsvarsling og evakuering*

Kommunen skal påse at relevante offentlige og private aktører inviteres med i arbeidet med analysen.

ROS - analysen oppdateres i takt med revisjon av kommunedelplaner og ved endringer i risiko- og sårbarhetsbildet, jf. forskrift om kommunal beredskapsplikt § 2.

Helhetlig og systematisk samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid
På bakgrunn av arbeid med ROS-analysen skal kommunen:

a) *Utarbeide langsiktige mål, strategier, prioriteringer og plan for oppfølging av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet.*
b) *Vurdere forhold som bør integreres i planer og prosesser etter lov. 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven),* jf. forskrift om kommunal beredskapsplikt § 3.

Beredskapsplan
Det fremgår av sivilbeskyttelsesloven § 15 at kommunene skal utarbeide en overordnet beredskapsplan med utgangspunkt i risiko- og sårbarhetsanalysen. Planen skal inneholde oversikt over hvilke tiltak kommunen har forberedt for å håndtere uønskede hendelser:

a) *en plan for kommunens kriseledelse som oppgir opplysninger om hvem som utgjør kommunens kriseledelse og deres ansvar, roller og fullmakter, herunder hvem som har fullmakt til å bestemme at kriseledelsen skal samles*
b) *en varslingsliste over aktører som har en rolle i kommunens krisehåndtering Kommunen skal varsle alle som står på varslingslisten om deres rolle i krisehåndteringen*
c) *en ressursoversikt som skal inneholde opplysninger om hvilke ressurser kommunen selv har til rådighet og hvilke ressurser som er tilgjengelig hos andre aktører ved uønskede hendelser. Kommunen bør på forhånd inngå avtaler med relevante aktører om bistand under kriser.*
d) *evakueringsplaner og plan for befolkningsvarsling basert på den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen*
e) *plan for krisekommunikasjon med befolkningen, media og egne ansatte* ,jf. forskrift om kommunal beredskapsplikt § 4.

Kommunens overordnede beredskapsplan skal samordne og integrere øvrige beredskapsplaner i kommunen, i tillegg til at den også skal være samordnet med andre offentlige- og private krise- og beredskapsplaner.

Beredskapsplanen skal være oppdatert og skal som minimum revideres en gang årlig.

Øvelser og opplæring
Kommunene skal øve på beredskapsplanen annethvert år. Scenarioer bør hentes fra kommunens ROS analyse og det skal samarbeides med andre kommuner og aktører der det er hensiktsmessig, jf. forskrift om kommunal beredskapsplikt § 7.

Videre fremgår det at kommunen må ha et system for opplæring som sikrer at alle som tar del i kommunens krisehåndtering har tilstrekkelig kompetanse.

Evaluering etter øvelser og uønskede hendelser
Etter øvelser og uønskede hendelser skal kommunen evaluere krisehåndteringen**.** ROS-analyser og beredskapsplaner skal oppdateres/endres dersom evalueringen viser at det er behov for det, jf. forskrift om kommunal beredskapsplikt § 8.

Dokumentasjon
Kommunen skal dokumentere at kravene i forskrift til kommunal beredskapsplikt er oppfylt, jf. § 9.

3.2.2 Helseberedskapsloven og forskrift om krav til beredskapsplanlegging

Det fremgår av helseberedskapsloven at kommunen plikter å utarbeide en plan for beredskapsarbeidet for helse- og sosialtjenesten, jf. § 2-2.

Planen skal bygge på en risiko- og sårbarhetsanalyse, jf. forskrift om krav til beredskapsplanlegging § 3. Videre fremgår det at planen skal

> *(...) omfatte prosedyrer for ressursdisponering og omlegging av drift som sikrer nødvendige tjenesteytelse ved:*
> *a) interne og eksterne hendelser som vesentlig reduserer virksomhetens evne til å yte varer og tjenester.*
> *b) eksterne hendelser som vil innebære en ekstraordinær belastning på virksomheten og som kan kreve en generell omstilling av den ordinære driften for å kunne øke kapasiteten.*

Plan for beredskapsarbeidet i helse- og sosialtjenesten skal samordnes med kommunens øvrige beredskapsplaner og med spesialisthelsetjenesten, jf. forskrift om krav til beredskapsplanlegging § 6.

3.2.3 Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v

Kommunen har ansvar for beredskap i skoler og barnehager. Av forskriftens § 14 fremgår det følgende om sikkerhet og helsemessig beredskap:

> *Virksomheten skal planlegges og drives slik at skader og ulykker forebygges.*
>
> *Virksomheten skal ha rutiner og utstyr for håndtering av ulykkes og faresituasjoner.*
>
> *Rutinene og sikkerhetsutstyret skal være kjent for alle, herunder barn og elever.*

3.2.4 Plan- og bygningsloven

Kommunene skal ta hensyn til endringer i klimaet i sin planlegging. Det fremgår følgende av plan- og bygningsloven § 4-3:

> *Ved utarbeidelse av planer for utbygging skal planmyndigheten påse at risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres for planområdet, eller selv foreta en slik analyse. Analysen skal vise alle risiko- og sårbarhetsforhold som har betydning for om arealet er egnet til utbyggingsformål, og eventuelle endringer i slike forhold som følge av planlagt utbygging. Området med fare, risiko eller sårbarhet avmerkes i planen som hensynssone, jf. §§ 11-8 og 12-6. Planmyndigheten skal i arealplaner vedta slike bestemmelser om utbyggingen i sonen, herunder forbud, som er nødvendig for å avverge skade og tap.*

Kommunen skal ifølge § 4-3 gjennomføre ROS-analyser ved planer om utbygging. Hensikten er å forebygge risiko og sårbarhet for skade og tap av liv, helse, miljø, viktig infrastruktur og materielle verdier. Klimaendringer anses å være en del av dette risikobilde og må derfor inngå i ROS-analysen.

Videre fremgår det av plan- og bygningslovens § 3-1, bokstav g, at man skal:

> *Ta klimahensyn gjennom løsninger for energiforsyning og transport.*

Klimatilpasning er ikke tatt inn her, men blir omtalt i merknadene til de enkelte bestemmelsene. Her refereres det til at planlegging er et viktig virkemiddel for å ta hensyn til og motvirke klimaendringer:

> *Kommunene må sikre at innbyggerne blir ivaretatt ved ekstremværhendelser. Det skjer gjennom sårbarhetsanalyser og utvikling av beredskapsplaner, og nye arealplaner som sikrer at utsatte områder ikke blir tilrettelagt for utbygging. I tillegg må det tas hensyn til konsekvenser av havstigning*[9]*.*

3.3 Kommunale planer, retningslinjer, rutiner mv.

Kommunale planer, retningslinjer og rutiner for beredskapsarbeidet legges også til grunn for dette forvaltningsrevisjonsprosjektet. ROS-analyser, overordnet beredskapsplan samt lokale beredskapsplaner vil være sentrale. Vi undersøker om planer og rutiner/retningslinjer overholdes og hvordan dette kvalitetssikres.

Kristiansand, 04.05.2018

Tor Ole Holbek
Revisjonssjef

Maren Stapnes
Forvaltningsrevisor

[9] Ot.prp nr.32 (2007-2008). *Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (plandelen)*, s. 180 Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/feaa16f059aa4db2b6ba095abf47c924/no/pdfs/otp200720080032000dddpdfs.pdf

4. Litteraturliste

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. *Veiledning til forskrift om kommunal beredskapsplikt.* Hentet fra https://www.dsb.no/lover/risiko-sarbarhet-og-beredskap/veiledning-til-forskrift/veiledning-forskrift-kommunal-beredskapsplikt/#forord-innledning-og-definisjoner

Forskrift om kommunal beredskapsplikt av 22. august 2011. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-08-22-894

Forskrift om krav til beredskapsplanlegging og beredskapsarbeid mv. etter lov og helsemessig og sosial beredskap av 23. juli 2001. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2001-07-23-881

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. av 01. desember 1995. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder (2016). *Rapport fra tilsyn med beredskapsplanlegging i Songdalen kommune*. Hentet fra https://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Tilsynsrapporter/Vest-Agder/2016/Songdalen-kommune-beredskapsplanlegging-2016/

Helseberedskapsloven. *Lov om helsemessig og sosial beredskap* av 23.juni 2000 nr.56. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-06-23-56

Klimatilpasning.no. *Hva er klimatilpasning?* Hentet fra http://www.klimatilpasning.no/hva-er-klimatilpasning/

Kommuneloven. *Lov om kommuner og fylkeskommuner* av 25. september 1992 nr. 107. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-09-25-107?q=kommuneloven

KS. *Rådmannens internkontroll; Hvordan få orden i eget hus?*. Hentet fra http://www.ks.no/globalassets/vedlegg-til-hvert-fagomrader/samfunn-og-demokrati/etikk/radmannenns_internkontroll_trykk.pdf

Norges Kommunerevisorforbund (2016). *Veileder i forvaltningsrevisjon.* Hentet fra http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_i_forvaltningsrevisjon_NKRF__2016_04_25.pdf

Ot.prp nr.32 (2007-2008). *Om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)(plandelen)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/feaa16f059aa4db2b6ba095abf47c924/no/pdfs/otp200720080032000dddpdfs.pdf

Sivilbeskyttelsesloven. *Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret* av 25. juni 2010. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-06-25-45

Songdalen kommune (2016). *Protokoll kommunestyret 14.12.16*. Hentet fra http://opengov.cloudapp.net/Meetings/songdalen/Meetings/Details/202891

Songdalen kommune (2018). *Protokoll kontrollutvalget 27.02.18.* Hentet fra http://opengov.cloudapp.net/Meetings/songdalen/Meetings/Details/266703

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/03025-3
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Årsrapport 2017 kemneren for Kristiansandsregionen

Forslag fra sekretariatet:

Årsrapport og årsregnskap for 2017 fra kemneren for Kristiansandsregionen, samt kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreverfunksjonen for Songdalen kommune tas til orientering.

Bakgrunn for saken:

Det følger av instruks for skatteoppkrevere §2-9 nr. 1 at skatteoppkreveren skal utarbeide en årsrapport i samsvar med retningslinjer gitt av skattedirektoratet. Årsrapportens kal inneholde omtale om skatteoppkreverens virksomhet, skatteregnskap, innfordring av krav og arbeidsgiverkontrollen. Rapporten sendes til kommunale styringsorganer til orientering slik at man er kjent med skatteoppkreverens resultater og måloppnåelse.

Saksopplysninger:

Skatteoppkreverens ansvar og myndighet følger av «instruks for skatteoppkrever» av 8. april 2014. Skatteoppkreveren skal utarbeide en årsrapport som skal omtale alle ansvarsområder angitt i skatteoppkreverinstruksen, dvs. skatteoppkreverens virksomhet, skatteregnskapet, innfordring av krav og arbeidsgiverkontrollen.

Kemneren for Kristiansandsregionen fungerer som kemner for Kristiansand, Birkenes og Songdalen kommune. Kristiansand er vertskommune for samarbeidet.

Kemneren er organisatorisk lagt til kommunen og faglig underlagt skatteetaten. Det brukes 1,2 årsverk på innkreving for Songdalen kommune. Dette inkluderer 0,17 årsverk disponert av Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder.

Årsrapporten viser en økning i skatteinntektene for Songdalen kommune (kommunens andel) fra 2016 til 2017 på 1,84% som utgjør kr. 2,46 mill.

Skatteoppkreveren i Songdalen er med i den interkommunale arbeidsgiverkontrollen i Agder som er lokalisert i Grimstad. Det ble i 2017 gjennomført 14 kontroller som utgjør 5,3 % antall leverandører av lønns- og trekkoppgaver (LTO) i kommunen. Resultatkravet for avholdte arbeidsgiverkontroller var for 2017 satt til 5%.

Skatteetaten har ansvaret for å avklare at skatteoppkreverfunksjonen utøves tilfredsstillende i henhold til gjeldende regelverk på følgende områder:

- Internkontroll
- Regnskapsføring, rapportering og avleggelse av skatteregnskapet
- Skatte- og avgiftsinnkreving
- Arbeidsgiverkontroll

Basert på de kontrollene som skatteetaten har gjennomført, finner de at skatteoppkreverfunksjonen har utført sin virksomhet i det alt vesentlige i samsvar med gjeldende regelverk.. Skatteetatens kontrollrapport vedrørende skatteoppkreverfunksjonen i Songdalen kommune er vedlagt saken.

Skatteetaten var på stedlig kontroll hos kemneren mai 2017. Kontrollen omfattet skatteregnskapet, innkrevingsarbeidet og arbeidsgiverkontrollen. Det ble ikke gitt pålegg eller anbefalinger ved den gjennomførte kontorkontrollen. Videre var pålegg gitt i 2016 vurdert til å være fulgt opp og etterkommet. Rapport fra den stedlige kontrollen følger vedlagt.

Årsrapport og årsregnskapet for 2017 fra kemneren for Kristiansandsregionen, samt kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreverfunksjonen for Songdalen kommune legges frem for kontrollutvalget til orientering.

Vedlegg:

- Årsrapport 2017 Kemneren for Kristiansandsregionen
- Kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreverfunksjonen for Songdalen kommune
- Rapport fra stedlig kontroll av skatteoppkreverfunksjonen i Kristiansand, Birkenes og Songdalen 2017

Organisering
Arbeidsgiverkontroll
Innfordring

Skatteoppkrever

Margin
Skatteregnskap

Skatteinngang

Årsrapport

KRISTIANSAND KOMMUNE

Årsrapport for 2017

Kemneren i Kristiansandsregionen

1. Generelt om skatteoppkreverens virksomhet 4

1.1 Skatteoppkreverkontoret – organisering, ressurser og kompetanse....4

1.1.1 Organisering....5
1.1.2 Ressurser....9
1.1.3 Vurdering av ressurssituasjon og kompetanse 10

1.2 Internkontroll 11

1.3 Skatteutvalg 11

1.4 Skattekontorets kontroll av skatteoppkreverfunksjonen 11

2. Skatteregnskapet 12

2.1 Avleggelse av skatteregnskapet 12

2.2 Vurdering av skatteinngangen 12

2.2.1 Total skatte- og avgiftsinngang i forhold til foregående regnskapsår 12

2.3 Margin 14

2.3.1 Margin for inntektsåret 2016 14
2.3.2 Margin for inntektsåret 2017 15
2.3.3 Kommentarer til marginavsetningen 15

3. Innfordring av krav 17

3.1 Restanseutviklingen 17

3.1.1 Totale restanser og berostilte krav 17
3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser 19
3.1.3 Restanser eldre år 21
3.1.4 Kommentarer til restanser og restanseoppfølgingen for eldre år 21

3.2 Innfordringens effektivitet 23

3.2.1 Vurdering av resultatet pr. 31.12.2017 23
3.2.2 Vurdering av sammenheng mellom aktivitet og resultat 26
3.2.3 Skatteoppkrevers eventuelle tiltak for å bedre effektiviteten i innfordringen 26
3.2.4 Omtale av spesielle forhold 27
3.2.5 Generelle tiltak videreført i 2017 for å forbedre innfordringen 27

3.3 Særnamskompetanse 27

4. Arbeidsgiverkontroll 28

4.1 Organisering av arbeidsgiverkontrollen 28

4.2 Planlagte og gjennomførte kontroller 28

4.3 Resultater fra kontrollene 29

4.4 Vurdering av kontrollaktiviteten 32

4.5 Samarbeid med andre kontrollaktører 32

4.6 Gjennomførte informasjons- og veiledningstiltak 33

Vedlegg: 34

1. Årsregnskapet for 2017 Kristiansand kommune. 35

2. Årsregnskapet for 2017 Birkenes kommune. 36

3. Årsregnskapet for 2017 Songdalen kommune. 37

4. Vedlegg til årsregnskapet. 38

1. Generelt om skatteoppkreverens virksomhet

Skatteoppkreverne skal i henhold til Skatteoppkreverinstruksen § 2-9 nr. 1 utarbeide en årsrapport i samsvar med retningslinjer gitt av Skattedirektoratet. I henhold til § 3-3 nr. 2 skal skatteoppkreveren også utarbeide et årsregnskap som vedlegges årsrapporten.

Årsrapporten omhandler hvordan oppgavene skatteregnskap, innkreving og arbeidsgiverkontroll er ivaretatt ved Kemneren i Kristiansandsregionen.

1.1 Skatteoppkreverkontoret – organisering, ressurser og kompetanse

Visjon: *Et samfunn der alle gjør opp for seg*

Verdier: *Profesjonell og imøtekommende*

Hovedmål: *Økt etterlevelse*

Delmål:

- *Kvalitet*
- *Omdømme og service*
- *Forenkling og effektivisering*

Servicetorvet – kemnerkontorets 1. linje.

1.1.1 Organisering

Kemneren er skatteoppkrever for kommunene Kristiansand, Birkenes og Songdalen. Kemneren har også ansvar for kommunal innkreving for Kristiansand kommune og noen kommunale/interkommunale selskap.

Kristiansand kommune er vertskommune i samarbeidet. Vi har vært lokalisert i det nye Rådhuskvartalet midt i Kristiansand sentrum siden 3. februar 2014. Alle tre kommunenes skatteregnskap er samordnet i skatteetatens fagsystem, slik at ingen av ressursene er knyttet opp mot særskilte kommuner. Henvendelser, oppgaver og innkreving utføres uavhengig av hvilken kommune de tilhører.

Både Kristiansand, Birkenes og Songdalen er en del av Interkommunal Arbeidsgiverkontroll i Agder (IAA) og skatteoppkrevers rolle er således noe begrenset i forhold til arbeidsgiverkontroll.

Kemneren benytter kommunale internstøttetjenester til merkantile oppgaver.

Fra innflyttingen i det nye Rådhuskvartalet har kemneren benyttet et felles kommunalt Servicetorv som førstelinje for henvendelser fra publikum på våre tjenester.

Noen av oss som jobber hos kemneren.

Organisasjonskart 2017

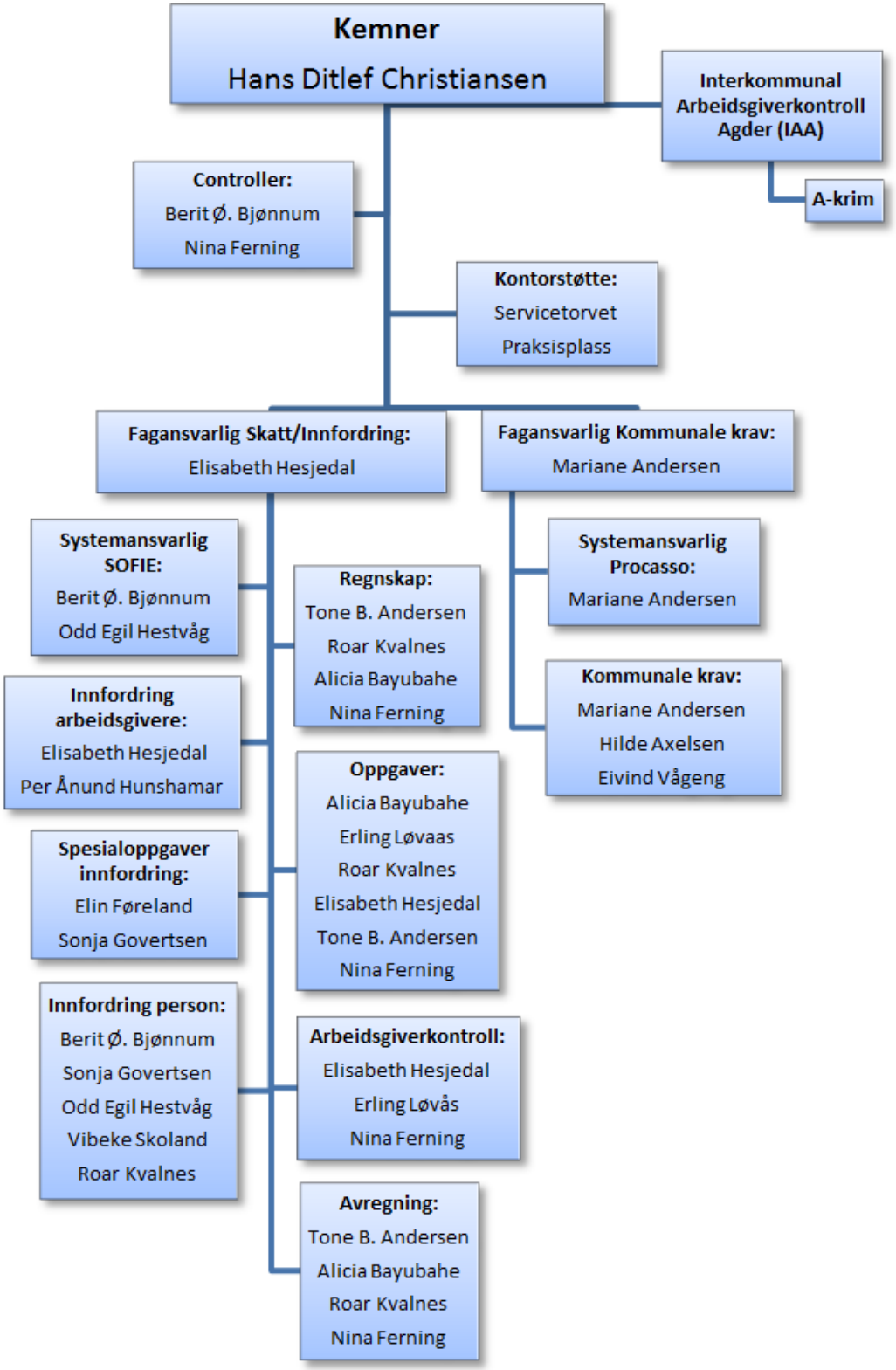

Flat struktur og teamorganisering

Kemnerkontoret har de senere år vært organisert i en flat struktur. Kemneren har selv det overordnede ansvar for både personell, økonomi og fag for hele kontoret. Videre er kontoret delt opp i fagteam som har et selvstendig ansvar for sine oppgaver. På grunn av ønske om mest mulig flat struktur har ikke kontoret definert egne teamledere. Teamene har derimot fått fagansvarlige og controllere som er gitt særskilte ansvar på produksjon, fag og kvalitet.

Alle de ansatte er delegert et betydelig ansvar og myndighet, og er gitt et eget ansvar for at teamene produserer og leverer samlet sett. På denne måten får man en meget effektiv oppgaveløsning samtidig som det gjør arbeidsplassene attraktive og spennende. På den annen side stilles det høye krav til kommunikasjon på tvers av teamene og mellom hver enkelt medarbeider.

De fagansvarlige har i oppgave å sikre at medarbeiderne får førstehånds opplysninger om de faglige endringene i løpet av året. De skal være med å sikre god kommunikasjons- og arbeidsflyt i gruppene, og har et særskilt ansvar for å bistå kemneren med koordinering av arbeidet i samarbeid med teamene innenfor sine områder. De skal også være medarbeidernes sparringpartnere for faglige spørsmål som måtte oppstå, og løfte opp eventuelle problemstillinger slik at hele kontoret får ta del i den faglige utviklingen.

Controllerene har ansvar for internkontroll og for å sikre kvalitet og rettssikkerhet i produksjonen. En god internkontroll anses særdeles viktig ved flat struktur, for stadig å kunne minimere risiko for feil ved saksbehandling og oppgaveutførelse. Controllerene foretar risikoanalyser og følger opp kontorets kvaliteter i forvaltning av lover, retningslinjer og rutiner. De skal bidra til gode styringsverktøy for kemneren, og i tillegg analyseres skatteinngang, marginavsetning og fordelingsnøkler slik at kommunene kan få best mulig forutsigbarhet for skatteinntekter.

Teamorganiseringen vår bidrar til økt samarbeid, fleksibilitet og forståelse på tvers av fagområdene. Alle teamene jobber ut fra felles arbeidslister og roterer på hvem som gjør hva. Enkeltmedarbeidere er ofte med i flere team og kan fordeles dit det behøves. Organiseringen vi har i dag gjør at vi får minimal sårbarhet med hensyn til bemanning og pressperioder.

Veiledning og kundeservice i Servicetorvet

Førstelinje for kontakt og veiledning av kommunenes skatteytere ligger hos kommunens Servicetorv. I Servicetorvet sitter det dyktige fagarbeidere som tar seg av den første dialogen med skattyterne uavhengig av hvilken kommunikasjonskanal som benyttes. Ved denne løsningen sikrer vi effektiv og god førstehåndskontakt, samtidig som brukere av våre tjenester lettere kan få kontakt med de fagfeltene og teamene som kan hjelpe dem på beste måte.

Interkommunal arbeidsgiverkontroll

Kristiansand, Birkenes og Songdalen er alle med i samarbeidet Interkommunal Arbeidsgiverkontroll i Agder (heretter nevnt i rapporten som IAA).

I 2017 har IAA levert kontrolltimer tilsvarende ca. fire årsverk til Kristiansand. Kemneren har beholdt noe av kontrollressursene selv, tilsvarende ca. ett årsverk. Kemnerens kontroll og informasjonsteam håndterer utplukk av kontrollobjekter, oppfølgning av rapporter, fritak for solidaransvar, frigivelse av skattetrekk, samarbeid med andre kontrolletater og informasjon til arbeidsgivere. Videre utføres det også formalkontroller som kontroll på bruk av skattetrekkskonto, innrapportering av lønn, rettidig innberetning og betaling av skatt og avgift og kontroll av personallister.

Avtalen mellom IAA og Birkenes/Songdalen er inngått direkte mellom disse kommunene og IAA. Kontrollressursene vedrørende deres avtaler faktureres derfor direkte til dem.

På grunn av nærhet til innkreving og til næringslivet for øvrig klarer vi å gjøre svært gode utplukk.

Alle ansatte på arbeidsgiverkontrollen blir jevnlig kurset i regelverk og systembruk. Vi anser både ressurssituasjon og kompetansenivået på arbeidsgiverkontroll for meget tilfredsstillende.

AKRIM-prosjekt

Kemneren har deltatt aktivt i det tverretatlige samlokaliserte a-krimsenteret i Agder, bestående av ansatte fra kemneren, Skatt Sør, Nav, Politiet, Arbeidstilsynet og IAA. A-krimsenteret er organisert som et prosjekt, og formålet med prosjektet er å forebygge og forhindre arbeidslivskriminalitet blant annet innen bygg- og anleggsbransjen. Det skal arbeides mot kriminelle aktører knyttet både til proff- og privatmarkedet innen ulike bransjer.

Ansatte hos kemneren har i perioden deltatt i prosjektet med ca. 1,2 årsverk;

- 1 årsverk gjennom en ansatt i IAA finansiert av kemneren
- 0,2 årsverk knyttet opp mot samarbeidsteamet ved behov

I tillegg deltar kemneren i lokal koordineringsgruppe i Kristiansand.

A-krimsenteret består av en koordineringsgruppe som igjen består av ledere fra alle samarbeidsetatene, herunder kemneren. Det operasjonelle kontrollarbeidet utføres av et samarbeidsteam, som igjen har valgt en administrativ kontaktperson som koordinerer og tilrettelegger deler av arbeidet.

Samarbeidsteamet har avsatt hver tirdag og torsdag som felles møtedager. Arbeidssted er i lokalene til Arbeidstilsynet i Kristiansand.

Teamet har gjennomført flere større aksjoner, og mange aktører er satt ute av spill slik at de ikke kan fortsette sin ulovlige virksomhet.

Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder har deltatt i syv fellesaksjoner i 2017. Det er i disse aksjonene benyttet 10,5 dagsverk.

A-krimsenteret arbeider i samtlige kommuner i begge agderfylkene.

17 saker fra a-krimsenteret er løftet inn til linjen for gjennomføring av arbeidsgiverkontroll i løpet av 2017. 14 av sakene er ferdigstilt og det har vært avdekking i 12 av disse sakene. A-krimsenteret utarbeider egen årsrapport som beskriver arbeidet som er gjort inneværende år. SKO er en viktig del av dette arbeidet.

1.1.2 Ressurser

Tabellene viser ressursbruk og fordeling av årsverk per område.

Kristiansand:

Ressursfordeling	Årsverk	%-andel fordelt
Antall årsverk ved skatteoppkreverkontoret som kun er benyttet til skatteoppkreverfunksjonen i regnskapsåret	14,1	74,6 %
Ressursbruk ved skatteoppkreverkontoret, fordeling av årsverk:		
- Skatteregnskap	1,85	13,1 %
- Innfordring av skatt og arbeidsgiveravgift	5,6	39,8 %
- Arbeidsgiverkontroll (1 hos SKO og 4,08 hos IAA)	5,1	36,1 %
- Informasjon og veiledning overfor skatte- og avgiftspliktige og regnskapsførere/revisorer	0,25	1,8 %
- Skatteutvalg	0	0,0 %
- Administrasjon	1,3	9,2 %
= SUM Årsverk skatteoppkreverfunksjonen Kristiansand	14,1	100,0 %
Kommunal innkreving	3	15,9 %
Kemner har overført ressurser til enhet for Kontorstøtte.	0,5	2,6 %
Kemner har overført ressurser til Servicetorvet som leverer 1.linje tjeneste for SKO (innkreving)	1,3	6,9 %
Totalt hos kemneren (10 + 1,3 1.linje +0,5 kontorstøtte +4,08 IAA)	Sum 18,9	100 %

Birkenes:

Ressursfordeling	Årsverk	%-andel fordelt
Antall årsverk ved skatteoppkreverkontoret som kun er benyttet til skatteoppkreverfunksjonen i regnskapsåret	0,9	100 %
Ressursbruk ved skatteoppkreverkontoret, fordeling av årsverk		
- Skatteregnskap	0,3	36,14 %
- Innfordring av skatt og arbeidsgiveravgift	0,4	48,19 %
- Arbeidsgiverkontroll (IAA)	0,13	15,66 %
- Informasjon og veiledning overfor skatte- og avgiftspliktige og regnskapsfører/revisorer (Alt på Kristiansand)	-	-
- Skatteutvalg (Alt på Kristiansand)	-	-
- Administrasjon (Alt på Kristiansand)	-	-
= SUM Årsverk skatteoppkreverfunksjonen Birkenes	Sum 0,9	100 %

Songdalen:

Ressursfordeling	Årsverk	%-andel fordelt
Antall årsverk ved skatteoppkreverkontoret som kun er benyttet til skatteoppkreverfunksjonen i regnskapsåret	1,2	100 %
Ressursbruk ved skatteoppkreverkontoret, fordeling av årsverk		
- Skatteregnskap	0,3	25,64 %
- Innfordring av skatt og arbeidsgiveravgift	0,7	59,83 %
- Arbeidsgiverkontroll (IAA)	0,17	14,53 %
- Informasjon og veiledning overfor skatte- og avgiftspliktige og regnskapsførere/revisorer(Alt Kristiansand)	-	-
- Skatteutvalg (Alt på Kristiansand)	-	-
- Administrasjon (Alt på Kristiansand)	-	-
= SUM Årsverk skatteoppkreverfunksjonen Songdalen	Sum 1,2	100 %

1.1.3 Vurdering av ressurssituasjon og kompetanse

Kemneren tar i bruk stadig flere og mer effektive arbeidsmetoder. Rullering av oppgaver prioriteres, og masseplanlegging av arbeidsaktiviteter brukes i stadig større grad. Dette har ført til at flere ansatte kan arbeide innenfor flere fagfelt, og dermed gjøre kontoret mindre sårbart for personalrisiko. Mindre sårbarhet gjennom felles arbeidsoppgaver fører også til større grad av felles ansvarsfølelse for resultatet fordi alle drar lasset sammen.

Ved eventuelle nyansettelser er det stilt krav om høyskoleutdanning på bachelor- eller masternivå. Målet med dette er å få en høyere realkompetanse ved kontoret samlet sett. Kontoret vil kunne søke etter både økonomer og jurister, slik at man får bredde i fagfeltene.

I løpet av 2017 sluttet to medarbeidere, der en ansatt gikk til ny stilling som SKO i Søgne og en ansatt gikk av med pensjon. Det er heldigvis godt med høyt kvalifiserte mennesker på arbeidsmarkedet, og rekrutteringen av ny(e) medarbeidere ble således meget god. I 2017 begynte en ny ansatt, og det forventes en ny ansatt tidlig i 2018.

Førstelinjen ved Servicetorvet gjør i tillegg en strålende innsats, og vi har kunnet flytte på ressurser der det er behov. Kontoret har samlet sett prestert meget bra.

Internkontroll

Vår organisering krever svært god internkontroll. Vi har to controllere som deler dette ansvaret, noe som gjør at sårbarheten rundt funksjonen er mindre. For å øke kompetanse rundt internkontrollfunksjonen har vi også lenge hatt et uformelt samarbeid med controllere ved de største kemnerkontorene i landet.

I 2016 samarbeidet kontoret med andre større kemnerkontorer og gjennomført en benchmarking av hverandres virksomhet. Det ble funnet forskjeller i måte å jobbe på hos de forskjellige kemnerne. I Kristiansand bruker vi minst kroner per skatteyter, men vi når likevel målkravene våre. I alle områder av virksomheten, både organisasjonsmessig, på innkreving og arbeidsgiverkontroll, peker Kristiansand seg ut som meget effektive sett i forhold til de to andre kommunene som var med i benchmarkingen.

Det er også avdekket visse forskjeller på internkontroll, oppfølging og rapportering, noe som er en naturlig konsekvens av at Kristiansand ikke har ansatte som ikke tar del i produksjon/ saksbehandling.

Kristiansand ser videre ut til å ha funnet en måte å jobbe med innkreving på som er meget effektiv. Vi bruker masseplanlegging som åpenbart gir stor uttelling. Kristiansand har klart færrest ansatte per skatteyter, men vi klarer å levere resultatkravene på innkreving, på tross av forholdsvis større andel «tyngre» skatteytere å kreve inn fra enn de to andre. Vår organisering fremmer også likebehandling av skatteyterne.

Benchmarkingen viste også at Kristiansand har vesentlig færre ressurser til bruk på arbeidsgiverkontroll enn de to andre kommunene vi sammenliknet oss med. Vår organisering med interkommunal ordning, samt at vi har en «buffer» på formalkontroller internt, ser ut til å være en god kombinasjon. Dette har gjort at vi tross ressursutfordringer hos IAA har klart å levere resultatkravene år etter år.

Ressurser på Skatteregnskap

Teamet har hatt oppgavevridninger på grunn av innføring av a-melding. Det ser ut til at ressursbehovet er nokså likt, men at arbeidsoppgavene er blitt endret.

Ressurssituasjonen ved skatteregnskap er uansett meget god, og kompetansenivået anses meget høyt. Medarbeiderne er en god miks av lang og god erfaring og høyere realkompetanse. Vår teamorganisering har også her vært meget viktig.

Ressurser på Innfordring

Vi anser ressurs- og kompetansenivået på dette teamet for meget bra.

1.2 Internkontroll

Vi har etter hvert fått meget gode internkontrollrutiner. Det tas ut rapporter som gjennomgås med faste intervaller, og det gjennomføres stikkprøvekontroller på saksbehandlingen. Arbeidslister følges nøye, og oppgaver prioriteres etter behov.

Controllerne ved kontoret har delt ansvaret mellom seg, samtidig som de bruker hverandre på tvers av fagfeltene der det trengs. Internkontrollen for kontoret er etter hvert blitt meget omfattende og god. Vi har utfyllende rutinebeskrivelser, noe som er særlig viktig med tanke på hvordan vi er organisert. Gode og detaljerte rutinebeskrivelser sikrer likebehandling og minimerer risiko for feil ved saksbehandling og manuell bilagsføring. Dette letter også opplæringen når ansatte skal lære mange forskjellige oppgaver.

1.3 Skatteutvalg

Kristiansand:
Antall lempningssaker sendt skatteutvalget: 12
Antall saker innvilget: 5
Samlet beløp ettergitt: kr 73 544

Vi hadde en sak som ble sendt skatteutvalget. Denne var utenfor skatteutvalgets fullmakt og ble avgjort hos skatteetaten. Det ble ettergitt kr 4 344 296.

Birkenes:
Antall lempningssaker sendt skatteutvalget: 0
Antall saker innvilget: 0
Samlet beløp ettergitt: 0

Songdalen:
Antall lempningssaker sendt skatteutvalget: 0
Antall saker innvilget: 0
Samlet beløp ettergitt: 0

1.4 Skattekontorets kontroll av skatteoppkreverfunksjonen

Skattekontoret har gjennomført stedlig kontroll av skatteoppkreverfunksjonen 23. og 24. mai 2017, jf. rapport datert 25. august 2017.

Kontrollen omfattet følgende hovedområder:

- skatteregnskapet
- innkrevingsarbeidet
- arbeidsgiverkontrollen

Skattekontoret har begrenset kontrollen til å gjelde utvalgte områder innenfor det enkelte hovedområdet.

Skatteoppkreverkontoret er ikke gitt pålegg eller anbefalinger som følge av kontroll.

2. Skatteregnskapet

Kemneren i Kristiansandsregionens arbeid med skatteregnskapet innbefatter regnskapsføring, regnskapsavleggelse, behandling av inn- og utbetalinger, krav, periodisk oppgjør og fordeling til skattekreditorene.

2.1 Avleggelse av skatteregnskapet

Kemneren i Kristiansandsregionens bekrefter at skatteregnskapet for 2017 er ført, avstemt og avlagt i samsvar med gjeldende forskrifter og retningslinjer, jf. Instruks for skatteoppkrevere av 8.april 2014 § 3-3 nr. 2.

Årsregnskaper for 2017 følger som vedlegg til årsrapporten, og er signert av kemneren.

2.2 Vurdering av skatteinngangen

Det vedlagte årsregnskapet viser skatteinngangen for regnskapsåret 2017.

2.2.1 Total skatte- og avgiftsinngang i forhold til foregående regnskapsår

Kristiansand:
For 2017 var samlet skatte- og avgiftsinngang kr 12 796 771 889.
For 2016 var samlet skatte- og avgiftsinngang kr 13 658 262 337.

Kristiansand hadde en samlet nedgang på kr 861 490 448 som i prosent utgjør en reduksjon på 6,73 % fra 2016 til 2017.

I 2017 har det på landsbasis vært en *økning* i den total skatteinngangen på 7,3 %.

Vest Agder hadde en nedgang i total skatteinngang på 2,9 %, og Aust Agder hadde en økning i skatteinngang på 4,2 %. Kristiansands nedgang på 6,73 % er dermed større enn gjennomsnittet for fylkene.

Birkenes:
For 2017 var samlet skatte- og avgiftsinngang kr 458 711 627.
For 2016 var samlet skatte- og avgiftsinngang kr 435 029 024.

Birkenes hadde en samlet vekst på kr 23 682 604 som i prosent utgjør en økning på 5,44 % fra 2016 til 2017.

Som nevnt tidligere hadde kommunene i Agderfylkene en gjennomsnittlig reduksjon på henholdsvis 2,9 % for Vest-Agder og en økning på 4,2 % for Aust-Agder. Sammenlignet med dette kan vi se at Birkenes sin økning på 5,44 % ligger på nivå med eget fylke.

Songdalen:
For 2017 var samlet skatte- og avgiftsinngang kr 607 961 984.
For 2016 var samlet skatte- og avgiftsinngang kr 607 937 051.

Songdalen hadde en samlet vekst på kr 24 932 fra 2016 til 2017**.**

2.2.2 Kommunens andel av skatteinngangen i regnskapsåret

Kristiansand:
For 2017 var kommunens andel av skatteinngangen kr 2 385 821 511.
For 2016 var kommunens andel av skatteinngangen kr 2 332 418 929.

Vi har en økning i kommunens andel av skatteinngangen i 2017 på kr 53 402 582. Det utgjør en vekst på 2,24 % fra 2016 til 2017.

Landsgjennomsnittet for kommunene viser en økning på 4,5 % mot en økning på 9,8 % i 2016. Agderfylkenes gjennomsnitt til kommunene ble henholdsvis 2,7 % for Vest-Agder, og 5,3 % for Aust-Agder.

Vi ser dermed at Vest-Agder og Kristiansand har en noe svakere skatteinngang enn både landsgjennomsnitt og sitt nabofylke Aust-Agder, tilsvarende 2016.

Birkenes:
For 2017 var kommunens andel av skatteinngangen kr 106 504 850.
For 2016 var kommunens andel av skatteinngangen kr 100 304 660.

Birkenes har en økning i kommunens andel av skatteinngangen på kr 6 200 190.
Dette utgjør en vekst i skatteinngangen til kommunen på 5,8 % sammenlignet med 8,6 % som var fjorårets vekst.

Birkenes kommunes økning på 5,8 % ligger dermed på samme nivå som Aust-Agder samlet.

Songdalen:
For 2017 var kommunens andel av skatteinngangen kr 133 870 106.
For 2016 var kommunens andel av skatteinngangen kr 131 403 253.

Vi har en økning i kommunens andel av skatteinngangen på kr 2 466 853, som utgjør en vekst på 1,84 %. Fjorårets vekst var til sammenligning på 10,9 %.

Songdalen hadde med sin økning på 1,84 % en lavere vekst sammenlignet med fylket og landet forøvrig.

2.3 Margin

Ved hvert periodiske oppgjør i inntektsåret og de seks første månedene i året etter inntektsåret skal skatteoppkrever holde tilbake en bestemt prosent av innbetalt forskuddstrekk og forskuddsskatt som margin. Marginen skal brukes til oppgjør med skattytere som får til gode skatt ved avregning.

2.3.1 Margin for inntektsåret 2016

Tabellene viser marginavsetning for inntektsårene 2016 og 2017.

Kristiansand:

Beskrivelse		Beløp
Avsetning margin for 2016 pr 31.12.2016		653 820 638
Avsetning margin for 2016 i periode 1-6 i 2017	+	118 344 621
Sum avsetning margin for 2016	=	772 165 259
Bruk av margin for 2016		665 726 315
Innestående margin for 2016	+	106 438 944
Utbetalt overskytende forskudd for 2016	-	665 726 340
For mye avsatt margin for 2016	=	106 438 919

Innestående margin for inntektsåret 2016, per 31.10.2017 kr 106 438 944
For mye avsatt margin for inntektsåret 2016 kr 106 438 919

Prosentsats marginavsetning 2016: 10 %. Gyldig fra inntektsåret 2009.

Birkenes:

Beskrivelse		Beløp
Avsetning margin for 2016 pr 31.12.2016		36 931 986
Avsetning margin for 2016 i periode 1-6 i 2017	+	6 603 983
Sum avsetning margin for 2016	=	43 535 969
Bruk av margin for 2016		36 766 630
Innestående margin for 2016	+	6 769 339
Utbetalt overskytende forskudd for 2016	-	36 766 640
For mye avsatt margin for 2016	=	6 769 329

Innestående margin for inntektsåret 2016, per 31.10.2017 kr 6 769 339
For mye avsatt margin for inntektsåret 2016 kr 6 769 329

Prosentsats marginavsetning 2016: 12 %. Gyldig fra inntektsåret 2013.

Songdalen:

Beskrivelse		Beløp
Avsetning margin for 2016 pr 31.12.2016		45 577 110
Avsetning margin for 2016 i periode 1-6 i 2017	+	8 031 398
Sum avsetning margin for 2016	=	53 608 508
Bruk av margin for 2016		48 137 088
Innestående margin for 2016	+	5 471 420
Utbetalt overskytende forskudd for 2016	-	48 137 099
For mye avsatt margin for 2016	=	5 471 409

Innestående margin for inntektsåret 2016, per 31.10.2017 kr 5 471 420
For mye avsatt margin for inntektsåret 2016 kr 5 471 409

Prosentsats marginavsetning 2016: 11,5 %. Gyldig fra 3. september 2014.

2.3.2 Margin for inntektsåret 2017

Kristiansand:
Marginavsetning for inntektsåret 2017, per 31.12.2017: kr 665 292 006

Gjeldende prosentsats marginavsetning: 10 %

Birkenes:
Marginavsetning for inntektsåret 2017, per 31.12.2017: kr 38 322 874

Gjeldende prosentsats marginavsetning: 12 %

Songdalen:
Marginavsetning for inntektsåret 2017, per 31.12.2017: kr 46 263 785

Gjeldende prosentsats marginavsetning: 11,5 %

2.3.3 Kommentarer til marginavsetningen

Kristiansand:
Kristiansand endte med et marginoverskudd på kr 106,4 mill etter skatteoppgjøret høsten 2017 for inntektsåret 2016. (Kommunens andel av dette var kr 33,4 mill).

Ifølge forskrift om gjennomføring av fordeling av skatt m.v. mellom skattekreditorene av 20. juni 2012 § 12 nr. 1 skal margin helt eller delvis nyttes til oppgjør med skatteytere som får overskytende forskudd ved avregning. Ifølge samme bestemmelse nr. 2 skal marginoppgjør fastsettes av kommunestyret etter forslag fra skatteoppkrever. Prosenten skal være minimum 8 %, og bør ikke overstige 12 %. Grunnlaget for beregningen skal være forholdet mellom overskytende forskudd og totalt utlignet beløp for personlige skatteytere i kommunen for de tre nærmest foregående skatteoppgjørene.

Årets overskudd på kr 106,4 mill er høyt. Dette er en økning sammenlignet med i fjor hvor overskuddet etter marginoppgjøret endte på kr 95,2 mill. For inntektsåret 2014 var overskuddet på 43,8 mill. I lys av de siste tre år anses derfor 10 % avsetning å være uten risiko for vesentlig feil.

Birkenes:
Birkenes fikk ved skatteoppgjøret i 2017 overskudd på avsatt margin for inntektsåret 2016 på kr 6,8 mill. (Kommunens andel utgjør kr 2 mill).

Fra 1. januar 2013 har marginavsetning i Birkenes vært 12 % mot tidligere 10 %. Etter flere år med underskudd på margin, ble det etter skatteoppgjøret for inntektsåret 2014 et overskudd på kr 211 000. Overskuddet økte til 5,5 mill for inntektsåret 2015. Vi anser marginavsetning på 12 % for uten risiko for vesentlig feil.

Songdalen:
Songdalen fikk et overskudd på marginavsetningen på kr 5,5 mill for inntektsåret 2016. (Kommunens andel av dette utgjør ca. kr 1,6 mill).

Etter mange år med for lite avsatt margin, senest i 2014 hvor marginoppgjøret endte med et underskudd på kr 1 mill, har Songdalen nå fått positive marginoppgjør både for 2015 og 2016. Inntektsåret 2015 endte med et overskudd på kr 8,6 mill. Vi anser marginavsetning på 11,5 % for uten risiko for vesentlig feil.

3. Innfordring av krav

I henhold til skatteoppkreverinstruksen § 4-3 skal innfordring iverksettes uten unødig opphold etter forfall, og gjennomføres etter en helhetlig vurdering. Ved vurdering av innfordringstiltak skal skatteoppkreveren legge avgjørende vekt på tiltak som enkeltvis eller samlet bidrar til at oppgjør kan skje hurtig og effektivt, samtidig som det overfor skyldner blir utvist den hensynsfullhet og varsomhet som forholdene tillater.

3.1 Restanseutviklingen

3.1.1 Totale restanser og berostilte krav

Tabellene viser totale restanser og berostilte krav for 2017 og 2016, samt endring fra i fjor for restanse og berostilte krav.

Kristiansand:

Skatteart	Restanse 31.12.2017	Herav berostilt restanse 31.12.2017	Restanse 31.12.2016	Herav berostilt restanse 31.12.2016	Endring i restanse Reduksjon (-) Økning (+)	Endring i berostilt restanse Reduksjon (-) Økning (+)
Sum restanse pr. skatteart	212 972 710	14 290 553	208 688 516	9 784 592	4 284 195	4 505 961
Arbeidsgiveravgift	10 896 474	7 346	12 152 241	4 339	-1 255 767	3 007
Artistskatt	0	0	0	0	0	0
Finansskatt	9 034	0	0	0	9 034	0
Forsinkelsesrenter	16 860 965	3 002 947	16 888 740	2 408 725	-27 775	594 222
Forskuddsskatt	2 022 313	0	2 333 035	0	-310 722	0
Forskuddsskatt person	21 640 077	600 359	23 315 397	460 245	-1 675 320	140 114
Forskuddstrekk	20 926 504	11 078	19 455 754	11 078	1 470 750	0
Gebyr	3 159	1 080	3 159	1 080	0	0
Innfordringsinntekter	3 461 264	234 818	3 478 773	109 311	-17 509	125 507
Inntekt av summarisk fellesoppgjør	2 327 056	0	2 327 056	0	0	0
Kildeskatt	97 500	0	7 500	0	90 000	0
Restskatt	13 175 508	0	13 105 377	0	70 131	0
Restskatt person	116 757 773	10 432 925	115 590 221	6 789 814	1 167 551	3 643 111
Tvangsmulkt	4 795 084	0	31 262	0	4 763 822	0
Sum restanse diverse krav	82 069	0	76 528	0		
Diverse krav	82 069	0	76 528	0		
Sum restanse pr. skatteart inkl. diverse krav	213 054 780	14 290 553	208 765 044	9 784 592		

Birkenes:

Skatteart	Restanse 31.12.2017	Herav berostilt restanse 31.12.2017	Restanse 31.12.2016	Herav berostilt restanse 31.12.2016	Endring i restanse Reduksjon (-) Økning (+)	Endring i berostilt restanse Reduksjon (-) Økning (+)
Sum restanse pr. Skatteart	6 692 275	338 365	7 097 696	139 311	-405 421	199 054
Arbeidsgiveravgift	210 216	0	53 641	0	156 575	0
Artistskatt	0	0	0	0	0	0
Finansskatt	0	0	0	0	0	0
Forsinkelsesrenter	659 222	1 659	511 349	1 659	147 873	0
Forskuddsskatt	15 343	0	0	0	15 343	0
Forskuddsskatt person	1 101 835	0	1 367 660	0	-265 825	0
Forskuddstrekk	191 850	0	67 670	0	124 180	0
Gebyr	0	0	0	0	0	0
Innfordringsinntekter	34 773	6 623	39 546	5 032	-4 773	1 591
Inntekt av summarisk fellesoppgjør	0	0	0	0	0	0
Kildeskatt	0	0	0	0	0	0
Restskatt	30 505	0	29 503	0	1 002	0
Restskatt person	4 141 585	330 083	5 019 615	132 620	-878 030	197 463
Tvangsmulkt	306 946	0	8 712	0	298 234	0
Sum restanse diverse krav	0	0	0	0		
Diverse krav	0	0	0	0		
Sum restanse pr. skatteart inkl. diverse krav	6 692 275	338 365	7 097 696	139 311		

Songdalen:

Skatteart	Restanse 31.12.2017	Herav berostilt restanse 31.12.2017	Restanse 31.12.2016	Herav berostilt restanse 31.12.2016	Endring i restanse Reduksjon (-) Økning (+)	Endring i berostilt restanse Reduksjon (-) Økning (+)
Sum restanse pr. Skatteart	14 302 020	1 266 890	12 889 153	906 446	1 412 867	360 444
Arbeidsgiveravgift	605 634	7 935	686 684	0	-81 050	7 935
Artistskatt	0	0	0	0	0	0
Finansskatt	0	0	0	0	0	0
Forsinkelsesrenter	1 001 921	550	942 857	0	59 064	550
Forskuddsskatt	146 659	0	72 796	0	73 863	0
Forskuddsskatt person	1 343 532	84 129	1 850 138	84 129	-506 606	0
Forskuddstrekk	1 453 456	0	1 335 085	0	118 371	0
Gebyr	0	0	0	0	0	0
Innfordringsinntekter	71 510	7 447	86 551	5 856	-15 041	1 591
Inntekt av summarisk fellesoppgjør	0	0	0	0	0	0
Kildeskatt	0	0	0	0	0	0
Restskatt	197 363	0	318 346	0	-120 983	0
Restskatt person	9 268 545	1 166 829	7 596 696	816 461	1 671 849	350 368
Tvangsmulkt	213 400	0	0	0	213 400	0
Sum restanse diverse krav	0	0	18 949	0		
Diverse krav	0	0	18 949	0		
Sum restanse pr. skatteart inkl. diverse krav	14 302 020	1 266 890	12 908 102	906 446		

3.1.2 Kommentarer til restansesituasjonen og utviklingen i restanser

Total restanse *Kristiansand* per 31.12.17:
Total restanse har økt med kr 4 284 195. Til sammenligning hadde vi i 2016 en nedgang på kr 18 197 148.

I all hovedsak skyldes økningen en ny skatteart «tvangsmulkt», som har medført en økning på kr 4 763 822. Det har i tillegg vært en økning i restansen på forskuddstrekk, men her er størsteparten av restansen knyttet opp til konkurs eller anmeldelse.

Vi har også hatt økning i restanse vedrørende restskatt person. Dette har sammenheng med økning i utlignet skatt for tidligere år som kom i 2017. Innfordring av endringsligninger kan være utfordrende. Det vil være en del som påklager disse, og søker utsettelse i behandlingsperioden. Endringslikninger har også vist seg å være saker der vi har vanskelig for å få dekning for kravene.

Total restanse *Birkenes* per 31.12.17:
Total restanse har gått ned med kr 405 421. Til sammenligning hadde vi i 2016 en nedgang på kr 805 370.

Vi har hatt markant nedgang i restansen vedrørende personlige skattearter, både forskuddsskatt og restskatt, som vises på innkrevingsresultatet under pkt.3.2.1. Det er økning på forsinkelsesrenter, som har sammenheng med innbetalt hovedstol fra tidligere år.

Vi har hatt økning på tvangsmulkt på kr 298 234.

Total restanse *Songdalen* per 31.12.17:
Total restanse har økt med kr 1 412 867. Til sammenligning hadde vi nedgang i 2016 på kr 1 493 258.

Økningen gjelder i all hovedsak restanse vedrørende restskatt person. Det har vært økning i utlignet restskatt 2016 på ca. kr 7 millioner sett i forhold til restskatt 2015, hvor tre skatteytere utgjør mesteparten av restansen. Det har i tillegg vært foretatt en endring for 2015 som har medført vesentlig økning i total restanse.

Økningen i restansen skyldes også den nye skattearten «tvangsmulkt» kr 213 400.

Innfordringsinntekter alle tre kommuner

Da kommunene ble samordnet i 2014 medførte det at innfordringsinntektene ble ført på Kristiansand. Det har derfor vært nedgang i innfordringsinntektene i Songdalen og Birkenes fra 2014. I 2016 hadde vi i Kristiansand en ekstra stor økning i innfordringsinntektene. Dette hadde sammenheng med den store økningen i antall avholdte utleggsforretninger og begjæring om tvangsdekning. I 2017 hadde vi ikke samme økning i avholdt utleggsforretninger og tvangsdekninger, og dermed nedgang i innfordringsinntektene.

Berostilte krav *Kristiansand* per 31.12.17: kr 14 036 093.
Det har vært økning i berostilte krav, fra kr 9 784 592 i 2016 til kr 14 036 093 i 2017.

Berostilte krav *Birkenes* per 31.12.17: kr 338 364.
Det har vært økning i berostilte krav fra kr 139 311 i 2016 til kr 338 364 i 2016.

Berostilte krav *Songdalen* per 31.12.17: kr 1 107 167.
Det har vært økning i berostilte krav fra kr 906 446 i 2016 til kr 1 107 167 i 2017.

Kommentar til berostillelse

Vi hadde som mål i 2017 å aktivt bruke retningslinjene for berostillelse av krav. Vi hadde en gjennomgang våren 2017 av alle krav eldre enn tre år, og søkte berostillelse på kravene som oppfylte vilkårene (altså krav som ikke er under aktiv innfordring). Med bakgrunn i dette arbeidet har det vært økning i alle tre kommunene.

Omfanget av avskrivinger og ettergivelser *Kristiansand:*
Det har vært foretatt 202 avskrivinger med totalt beløp kr 20 982 980 (2016 kr 19 329 967).

Dette fordeler seg slik: personlige skatteytere: kr 8 2096 773, upersonlige skatteytere kr 12 773 207.

Det er i 2017 gjennomført 16 ettergivelser med totalt beløp kr 3 582 988 (2016 kr 8 853 620). Det har vært foretatt 14 summarisk avskrivinger med totalt beløp kr 120 187 (2016 kr 690 956).

Omfanget av avskrivinger og ettergivelser *Birkenes:*
Det har vært foretatt to avskrivinger på totalt beløp kr 924 939 (2016 kr 1 566 507)
Ingen ettergivelse eller summarisk avskriving i 2017.

Omfanget av avskrivinger og ettergivelser *Songdalen:*
Det har vært foretatt 14 avskrivinger på totalt beløp kr 756 829 (2016 kr 1 396 567)
Ingen ettergivelse eller summarisk avskriving i 2017.

3.1.3 Restanser eldre år

Tabellene viser totale restanser eldre år og restansene på restskatt person for de samme årene.

Kristiansand:

Inntektsår	Sum restanse (debet)	Herav skatteart "Restskatt – person"
2015	-18 081 000	-12 139 032
2014	-17 883 561	-10 492 405
2013	-13 696 540	-7 766 300
2012 - 1985	-107 011 096	-61 816 870

Birkenes:

Inntektsår	Sum restanse (debet)	Herav skatteart "Restskatt – person"
2015	-628 343	-354 111
2014	-816 401	-724 401
2013	-868 535	-640 818
2012 - 1995	-1 974 986	-1 218 169

Songdalen:

Inntektsår	Sum restanse (debet)	Herav skatteart "Restskatt – person"
2015	-926 271	-533 541
2014	-1 770 270	-1 477 086
2013	-1 718 047	-1 650 856
2012 - 1990	-5 761 418	-3 618 020

3.1.4 Kommentarer til restanser og restanseoppfølgingen for eldre år

Forelda krav *Kristiansand*:
Antall krav som var foreldet per 31.12.2017: 43
Samlet beløp på krav som var foreldet per 31.12.2017: kr 3 203 237

Per 31.12.2016 var antall krav 42 og samlet beløp kr 1 035 827

Forelda krav *Birkenes*:
Antall krav som var foreldet per 31.12.2017: 0
Samlet beløp på krav som var foreldet per 31.12.2017: kr 0

Per 31.12.2016 var det ingen krav.

Forelda krav *Songdalen*:
Antall krav som var foreldet per 31.12.2017: 1
Samlet beløp på krav som var foreldet per 31.12.2017: kr 856

Per 31.12.2016 var antall krav 4 og samlet beløp kr 651.

Kontoret har gjennomgått rapporten "Restanseliste – forelda krav" Foreldelsesdato t.o.m. 31.12.2017

Vi har en tett oppfølging av krav som nærmer seg foreldelse ved kontoret. Både ved fortløpende gjennomgang, når aktivitet om foreldelse kommer opp i Sofie, tre måneder før kravene foreldes, og ved at det jevnlig tas ut rapporter som det arbeides med.

Restansen som er foreldet per 31.12.17 har økt fra 2016 til 2017, men gjennomgangen av restanselisten viser at dette i all hovedsak gjelder gamle krav eller små krav som vi ikke har mulighet til å innfordre.

Restanseoppfølging eldre år

Vi har hatt god nedgang i restansen for alle tre kommunene. Vi jobber kontinuerlig med oppfølging av restansene, blant annet ved vask mot tilgjengelige registre, med hovedfokus på nedleggelse av utleggstrekk. Eldre restanser kan være vanskelig å innfordre, og vi ser at utleggstrekk er et godt innfordringstiltak. I tillegg vurderer vi berostillelse av krav for å skille disse fra krav som er under aktiv innfordring. De berostilte kravene sjekkes årlig for eventuelle innfordringstiltak.

Vi hadde i 2017 gjennomgang av alle krav som vi hadde avholdt utleggsforretning med resultat intet til utlegg. På bakgrunn av denne jobben fikk vi iverksatt nye utleggstrekk, samt berostilt krav som oppfyller retningslinjene for dette.

Restansen som gjelder upersonlige skatteytere er for det meste under konkursbehandling og vil bli avskrevet etter avslutning av denne, eventuelt ansvarliggjøres daglig leder og/eller styrets leder.

Når det gjelder det tidligere prosjektet «innfordring mot gamle restanser» fra 2014 ble dette ikke videreført i 2017. Basert på tidligere erfaringer antas prosjektet å gi lite proveny, slik at eventuell igangsettelse av prosjektet kun vil gjennomføres av hensyn til å styre sakene mot foreldelse og/eller berostillelse.

3.2 Innfordringens effektivitet

3.2.1 Vurdering av resultatet pr. 31.12.2017

Kristiansand:

Rapportering fra skatteoppkreverkontoret til skattekontoret pr. 31.12.2017			
Kommunenr og -navn:	**1001 Kristiansand**		
Styringsparameter **2.2.2 Innbetalt skatt/avgift av sum krav siste år, fordelt på skatte-/avgiftsart**	**Resultat pr. 31.12.17**	**Resultat-krav**	**Kommentar til avvik**
c) Restskatt person, totalt innbetalt (2015)	**97,01 %**	**95,00 %**	
d) Forskuddstrekk (2016)	**99,96 %**	**99,95 %**	
e) Forskuddsskatt person (2016)	**99,60 %**	**99,50 %**	
f) Forskuddskatt upersonlig (2016)	**99,99 %**	**99,95 %**	
g) Restskatt upersonlig (2015)	**99,83 %**	**99,00 %**	
h) Arbeidsgiveravgift (2016)	**99,92 %**	**99,90 %**	
2.3.1 b) Innfordret restskatt person av sum krav til innfordring siste år (2015)	**73,83 %**	**62,50 %**	

Alle resultatkravene er oppnådd.

Birkenes:

Rapportering fra skatteoppkreverkontoret til skattekontoret pr. 31.12.2017			
Kommunenr og -navn:	**0928 Birkenes**		
Styringsparameter **2.2.2 Innbetalt skatt/avgift av sum krav siste år, fordelt på skatte-/avgiftsart**	**Resultat pr. 31.12.17**	**Resultat-krav**	**Kommentar til avvik**
c) Restskatt person, totalt innbetalt (2015)	**96,86 %**	**94,00 %**	
d) Forskuddstrekk (2016)	**100,00 %**	**99,95 %**	
e) Forskuddsskatt person (2016)	**99,30 %**	**98,80 %**	
f) Forskuddskatt upersonlig (2016)	**99,90 %**	**99,90 %**	
g) Restskatt upersonlig (2015)	**99,27 %**	**99,50 %**	
h) Arbeidsgiveravgift (2016)	**99,98 %**	**99,90 %**	
2.3.1 b) Innfordret restskatt person av sum krav til innfordring siste år (2015)	**81,46 %**	**62,50 %**	

Resultatkravet for restskatt upersonlig er ikke oppnådd. Avviket er så lite at det ikke skal avviksrapporteres.

Songdalen:

Rapportering fra skatteoppkreverkontoret til skattekontoret pr. 31.12.2017			
Kommunenr og -navn:	**1017 Songdalen**		
Styringsparameter **2.2.2 Innbetalt skatt/avgift av sum krav siste år, fordelt på skatte-/avgiftsart**	**Resultat pr. 31.12.17**	**Resultat-krav**	**Kommentar til avvik**
c) Restskatt person, totalt innbetalt (2015)	**96,39 %**	**95,00 %**	
d) Forskuddstrekk (2016)	**99,94 %**	**99,90 %**	
e) Forskuddsskatt person (2016)	**98,53 %**	**99,00 %**	
f) Forskuddskatt upersonlig (2016)	**99,80 %**	**99,90 %**	
g) Restskatt upersonlig (2015)	**99,95 %**	**99,00 %**	
h) Arbeidsgiveravgift (2016)	**99,73 %**	**99,88 %**	
2.3.1 b) Innfordret restskatt person av sum krav til innfordring siste år (2015)	**69,41 %**	**62,50 %**	

Resultatkravet for forskuddsskatt person og upersonlig, samt arbeidsgiveravgift er ikke oppnådd. Avviket er så lite at det ikke skal avviks rapporteres.

3.2.2 Vurdering av sammenheng mellom aktivitet og resultat

Tabellen viser utførte aktiviteter.

År	Utleggstrekk	Betalings-avtaler	Varsel om utlegg	Utleggs-forretninger	Konkurs-varsler	Konkurs-begjæringer	Tv.salgs-begjæringer
2015	645	47	899	535	78	51	18
2016	795	55	1209	726	77	75	92
2017	823	48	810	606	17	77	75

3.2.3 Skatteoppkrevers eventuelle tiltak for å bedre effektiviteten i innfordringen

Utleggstrekk

Etter innføring av a-melding har vi sett at vi har fått større mulighet for å få lagt ned utleggstrekk, både raskere og mer korrekt beregnet. Vi iverksatte en månedlig sjekk mot a-melding i de sakene hvor vi har avholdt utleggsforretning med resultat intet til utlegg. Vi begynte på dette arbeidet mot slutten av 2016, og ser nå effekten av det.

Antall utleggstrekk har økt fra 2015 til 2017. Innfordringsstatistikken viser dette under styringsparametret «innfordret restskatt person» hvor vi pr 31/12 har økt fra 61,16 % i 2015 til 73,83 % i 2017. I tillegg har vi endret grunnlaget for beregningen av utleggstrekk slik at det skal være mer tilpasset boligprisene i innkrevingsområdet vårt.

Forskuddsskatt

Vi har hatt fokus på inneværende års forskuddsskatt person. Vi har sett at det var vært forbedringspotensiale i oppfølgingen av disse. Vi har tatt kontakt med skatteytere som vi har avholdt utleggsforretning på, og som vi i mange tilfeller ser kan ha feil utskrevet forskuddsskatt. Vi har veiledet dem til endring/sletting av denne og informert om konsekvensen av ubetalt forskuddsskatt. Vi har også foretatt en grundig vurdering av tvangsdekning på grunnlag av ubetalt forskuddsskatt.

Konkurs

Vi vurderer som hovedregel konkurs i alle sakene der det er pantet «intet til utlegg». Vi har også i 2017 hatt et godt samarbeid med Skatt sør der vi samkjører konkursbegjæringene. Den samlede skatte- og avgiftsgjelden totalt sett på hver konkursbegjæring er ikke merkbart høyere i 2017 enn den var i 2016.

I 2016 ble det sendt 77 konkursvarsler mot 17 i 2017. Grunnen til at vi har et så stor avvik mellom 2016 og 2017 er at vi ikke sender varsel til gjengangere. Det antas at et konkursvarsel ikke vil ha noen virkning på slike aktører, men heller gi dem ekstra rom for å drive på kreditors regning. Det blir som oftest sendt konkursvarsel på nye aktører som man ikke har noen historikk på.

Det ble sendt 77 konkursbegjæringer i 2017 hvorav 38 av disse ble tilbakekalt. Vi fikk fullt oppgjør i 33 av disse sakene mens fem ble trukket på grunn av tvangsavvikling/oppbud. Vi fikk totalt inn kr 5 575 771 i de sakene som ble tilbakekalt. Vi mener at konkursinstituttet er et viktig verktøy for å stoppe aktører som driver på kreditors regning.

3.2.4 Omtale av spesielle forhold

Det har ikke vært spesielle forhold verken vedrørende store skattekrav eller omfattende konkurser som har hatt betydning for innfordringen i 2017.

Vi har hatt fokus på innkrevingen i Songdalen og Birkenes da vi har sett at enkelte skatteytere har stor innvirkning på resultatet. Vi har derfor tatt ut restanselister og jobbet særskilt med disse. Vi har blant annet raskt vurdert tvangsdekning og fulgt opp disse nøye. Vi har også vært i dialog med skatteetaten i saker hvor vi har sett at skatteytere som er utvandret har blitt skjønnslignet og dermed fått uriktig ligning samt utskrevet forskuddsskatt. Når vi har fått endret på kravene har det gitt stort utslag på innkrevingsstatistikken.

3.2.5 Generelle tiltak videreført i 2017 for å forbedre innfordringen

- Forenklet arbeidsmetodikk, herunder arbeid med felles oppgavelister i stedet for fordeling av saker basert på fødselsdatoer
- Elektronisk søknadskjema for fritak av solidaransvar
- Masseplanlegging på vurder utleggsforretning
- Informasjonsbrev til alle nyetablerte
- Brevutsendelse i alle konkurssaker med påminnelse om plikter vedrørende levering av a-meldinger
- Fokus på bruk av «svar-ut» (digital postutsendelse via Altinn)
- A-krim prosjektet
- Nye elektroniske søknadsskjemaer

Kemneren har et særlig fokus på digitalisering. I 2015 fikk Kristiansand kommune en helt ny og bedre nettportal. Kemneren har derfor fortløpende revidert sine nettsider, og vi har fått mer brukervennlige nettsider som er bedre tilpasset dagens mobil- og nettbrett bruk.

Vår bruk av «svar-ut» er stadig blitt bedre og mer omfattende, og vi ser at dette har ført til store reduksjoner i responstid fra skatteytere, og dermed mye kortere behandlingstid hos oss på flere typer oppgaver. Skatteyter kan ringe oss samme dag som vi sender ut brevet, og vi kan få effektuert saker med en gang.

Masseplanlegging på innkrevingsområdet har vi nevnt tidligere i rapporten. Vi ser en tydelig resultateffekt av denne måten å arbeide på, og i tillegg sikrer det likebehandling.

Vi ser også A-krim prosjektet som et tiltak for å bedre effektiviteten i innfordringen. Ved å foreta hurtig kontroll i selskap der det er mistanke om mislighold og unndragelse av skatt og arbeidsgiveravgift kan vi stanse useriøse aktører fortere, og dermed begrense risiko for at det kommer store skattekrav etter konkurser som ikke lar seg inndrive.

3.3 Særnamskompetanse

Kontoret har særnamskompetanse og bruker denne. Dette innebærer at vi har myndighet til å avholde utleggsforretninger og nedlegge utleggstrekk for krav vi har innfordringsansvar for.

4. Arbeidsgiverkontroll

4.1 Organisering av arbeidsgiverkontrollen

Kristiansand, Birkenes og Songdalen er som nevnt en del av Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder (omtalt i rapporten som IAA) hvor Arendal kommune er vertskommune. IAA er samlokalisert med Skatt Sør i Grimstad og alle kommunene i Aust-Agder og knutepunktkommunene i Vest-Agder er med i ordningen.

IAA leverer 100 % av Birkenes og Songdalens kontrollbehov, men for Kristiansand har kemneren fremdeles beholdt noen ressurser selv. Dette for å opprettholde kompetanse hos kemneren til å utføre gode utplukk av kontrollobjekter, oppfølging av rapporter fra avdekkingskontroller, og veiledning ovenfor arbeidsgivere, regnskapsførere og revisorer. Samtidig får vi synergieffekter med andre oppgaver hos kemneren, som mer effektiv innfordring mot arbeidsgivere og oppfølging av a-meldinger.

4.2 Planlagte og gjennomførte kontroller

Kristiansand:
Antall planlagte avdekkings-, formal- og undersøkelseskontroller for 2017: 185 stk.
(Av disse skulle 155 stk. leveres av IAA og 30 stk. av kemneren)

Antall gjennomførte kontroller 2017: 187 stk.
(155 stk. ble produsert av IAA og 32 stk. av kemneren)

Totalt ble 5,1 % av arbeidsgiverne kontrollert. Dette er 0,1 % mer enn antallskrav på 5 % gitt av Skattedirektoratet.

Det ble ikke gitt noen føringer på antallskrav når det gjelder personallistekontroller fra Skattedirektoratet. Personallistene teller heller ikke med i antallskraver på 5%.

Det ble produsert to personallistekontroller av kemneren.

Birkenes:
Antall planlagte kontroller for 2017: 8

Antall gjennomførte kontroller for 2017: 8

Alle kontrollene ble utført av IAA. Totalt ble 5 % av arbeidsgiverne i Birkenes kontrollert i 2017.

Det blir ikke gjennomført personallistekontroller i Birkenes for 2017.

Songdalen:
Antall planlagte kontroller for 2017: 14

Antall gjennomførte kontroller for 2017: 14

Alle kontrollene ble utført av IAA. Totalt ble 5,3 % av alle arbeidsgiverne i Songdalen kontrollert.

Det ble ikke gjennomført personallistekontroller i Songdalen for 2017.

4.3 Resultater fra kontrollene

Kristiansand:

Antall og andel kontrollerte opplysningspliktige			
	Antall opplysningspliktige i kommunen	**3693**	
1.3.6 b1 Se veiledning for nærmere informasjon	Antall opplysningspliktige i kommunen som har vært gjenstand for kontroll		
	- Antall formalkontroller	19	
	- Antall avdekkingskontroller	35	
	- Antall undersøkelseskontroller	133	
	- Antall oppfølgingskontroller		
	Sum arbeidsgiverkontroller	187	
	Andel kontrollerte opplysningspliktige	5,1 %	
1.3.6e	Antall gjennomførte personallistekontroller	2	
Forklaringsvariable			
1.3.7	Totalt antall inntektsmottakere hos de kontrollerte opplysningspliktige	6 153	
	Totalt antall inntektsmottakere hos opplysningspliktige i kommunen	96 604	
	Kontroll av A-meldingen: Andel inntektsmottakere kontrollert hos de kontrollerte opplysningspliktige		6,4 %
	Endringsforslag		
1.3.8 b	Endring i inntektsgrunnlag i kr (hhv. endringsforslag og egenretting/a-melding)	9 378 607	
1.3.8 b	Endring i grunnlag arbeidsgiveravgift i kr (endringsforslag og egenretting av opplysningspliktige)	5 326 612	
Styringsparametre			
1.3.8 c	Antall avdekkingskontroller med avdekket beløp	25	**Andel**
	Antall avdekkingskontroller	35	71,4 %
Forklaringsvariable			
	Antall formal-, undersøkelses- og oppfølgingskontroller med avdekket beløp	7	
Informasjon og veiledning			
	Antall nye opplysningspliktige som er gitt informasjon/veiledning om sine plikter	782	
	Antall nye opplysningspliktige i kommunen	782	100,0 %
	Antall informasjonstiltak rettet mot regnskapsførere/revisorer (ikke tiltak i regi av skattekontoret)	1	
Antall årsverk ved SKO som benyttes til skatteoppkreverfunksjonen		14,08	
2.2.9 Ressursbruk ved SKO, fordeling av årsverk			
	Skatteregnskap	1,85	
	Innfordring	5,6	
	Arbeidsgiverkontroll	5,33	
	Administrative oppgaver	1,3	
	Sum årsverk til skatteoppkreverfunksjonen	14,08	
Vedtak fra skattekontoret som andel av forslag fra SKO			
	Brøkbeskrivelse		Resultat - %
	Vedtak fra skattekontoret: grunnlag arbeidsgiveravgift i **kr**	1 910 305	
	Forslag fra SKO: grunnlag arbeidsgiveravgift i **kr**	2 697 036	70,8 %
	Vedtak fra skattekontoret: inntektsgrunnlag i **kr**	11 939 012	
	Forslag fra SKO: inntektsgrunnlaget i **kr**	14 232 386	83,9 %
	Antall vedtak fra skattekontoret som tilsvarer forslaget: arbeidsgiveravgift	4	
	Antall vedtak i rapporteringsperioden: arbeidsgiveravgift	8	50,0 %
	Antall vedtak fra skattekontoret som tilsvarer forslaget: inntektsgrunnlaget	20	
	Antall vedtak i rapporteringsperioden: inntektsgrunnlaget	29	69,0 %
Rapporter oversendt til skattekontoret til behandling			
	Antall rapporter oversendt til skattekontoret for mer enn ett år siden som ikke er ferdigbehandlet	5	
Deltagelse i aksjoner/prosjekter i samarbeid med andre kontrollaktører			
	Antall dagsverk benyttet i felles aksjoner i løpet av 2017	11	
	Antall felles aksjoner der SKO har deltatt i løpet av 2017	13	
A-krim satsingen: Tverretatlig samarbeid vedrørende akrim			Kommentar:
1.3.8 d	Du rapporterer på vegne av disse kommunene: Kristiansand		
	Hvor mange av disse 1 kommunene har formalisert samarbeid med andre offentlige etater om arbeidslivskriminalitet	1	

Birkenes:

Antall og andel kontrollerte opplysningspliktige			
	Antall opplysningspliktige i kommunen	**161**	
1.3.6 b1 Se veiledning for nærmere informasjon	Antall opplysningspliktige i kommunen som har vært gjenstand for kontroll		
	- Antall formalkontroller	1	
	- Antall avdekkingskontroller	1	
	- Antall undersøkelseskontroller	6	
	- Antall oppfølgingskontroller		
	Sum arbeidsgiverkontroller	8	
	Andel kontrollerte opplysningspliktige	5,0 %	
1.3.6e	Antall gjennomførte personallistekontroller	0	
Forklaringsvariable			
1.3.7	Totalt antall inntektsmottakere hos de kontrollerte opplysningspliktige	44	
	Totalt antall inntektsmottakere hos opplysningspliktige i kommunen	2 826	
	Kontroll av A-meldingen: Andel inntektsmottakere kontrollert hos de kontrollerte opplysningspliktige		1,6 %
	Endringsforslag		
1.3.8 b	Endring i inntektsgrunnlag i kr (hhv. endringsforslag og egenretting/a-melding)	341 139	
1.3.8 b	Endring i grunnlag arbeidsgiveravgift i kr (endringsforslag og egenretting av opplysningspliktige)	341 139	
1.3.8 c	Antall avdekkingskontroller med avdekket beløp	1	**Andel**
	Antall avdekkingskontroller	1	100,0 %
Forklaringsvariable			
	Antall formal-, undersøkelses- og oppfølgingskontroller med avdekket beløp	0	
Informasjon og veiledning			
	Antall nye opplysningspliktige som er gitt informasjon/veiledning om sine plikter	21	
	Antall nye opplysningspliktige i kommunen	21	100,0 %
	Antall informasjonstiltak rettet mot regnskapsførere/revisorer (ikke tiltak i regi av skattekontoret)	1	
Antall årsverk ved SKO som benyttes til skatteoppkreverfunksjonen		0,83	
2.2.9 Ressursbruk ved SKO, fordeling av årsverk			
	Skatteregnskap	0,30	
	Innfordring	0,40	
	Arbeidsgiverkontroll	0,13	
	Administrative oppgaver	0,0	
	Sum årsverk til skatteoppkreverfunksjonen	0,83	
Vedtak fra skattekontoret som andel av forslag fra SKO			
	Brøkbeskrivelse		Resultat - %
	Vedtak fra skattekontoret: grunnlag arbeidsgiveravgift i **kr**	0	
	Forslag fra SKO: grunnlag arbeidsgiveravgift i **kr**	0	
	Vedtak fra skattekontoret: inntektsgrunnlag i **kr**	0	
	Forslag fra SKO: inntektsgrunnlaget i **kr**	0	
	Antall vedtak fra skattekontoret som tilsvarer forslaget: arbeidsgiveravgift	0	
	Antall vedtak i rapporteringsperioden: arbeidsgiveravgift	0	
	Antall vedtak fra skattekontoret som tilsvarer forslaget: inntektsgrunnlaget	0	
	Antall vedtak i rapporteringsperioden: inntektsgrunnlaget	0	
Rapporter oversendt til skattekontoret til behandling			
	Antall rapporter oversendt til skattekontoret for mer enn ett år siden som ikke er ferdigbehandlet	0	
Deltagelse i aksjoner/prosjekter i samarbeid med andre kontrollaktører			
	Antall dagsverk benyttet i felles aksjoner i løpet av 2017	11	
	Antall felles aksjoner der SKO har deltatt i løpet av 2017	7	
A-krim satsingen: Tverretatlig samarbeid vedrørende akrim			Kommentar:
1.3.8 d	Du rapporterer på vegne av disse kommunene: Birkenes		
	Hvor mange av disse 1 kommunene har formalisert samarbeid med andre offentlige etater om arbeidslivskriminalitet	1	

Songdalen:

Antall og andel kontrollerte opplysningspliktige			
	Antall opplysningspliktige i kommunen	**262**	
1.3.6 b1 Se veiledning for nærmere informasjon	Antall opplysningspliktige i kommunen som har vært gjenstand for kontroll		
	- Antall formalkontroller		
	- Antall avdekkingskontroller	2	
	- Antall undersøkelseskontroller	12	
	- Antall oppfølgingskontroller		
	Sum arbeidsgiverkontroller	14	
	Andel kontrollerte opplysningspliktige	5,3 %	
1.3.6e	Antall gjennomførte personallistekontroller	0	
Forklaringsvariable			
1.3.7	Totalt antall inntektsmottakere hos de kontrollerte opplysningspliktige	160	
	Totalt antall inntektsmottakere hos opplysningspliktige i kommunen	3 835	
	Kontroll av A-meldingen: Andel inntektsmottakere kontrollert hos de kontrollerte opplysningspliktige		4,2 %
	Endringsforslag		
1.3.8 b	Endring i inntektsgrunnlag i kr (hhv. endringsforslag og egenretting/a-melding)	46 153	
1.3.8 b	Endring i grunnlag arbeidsgiveravgift i kr (endringsforslag og egenretting av opplysningspliktige)	0	
Styringsparametre			
1.3.8 c	Antall avdekkingskontroller med avdekket beløp	1	**Andel**
	Antall avdekkingskontroller	2	50,0 %
Forklaringsvariable			
	Antall formal-, undersøkelses- og oppfølgingskontroller med avdekket beløp	0	
Informasjon og veiledning			
	Antall nye opplysningspliktige som er gitt informasjon/veiledning om sine plikter	42	
	Antall nye opplysningspliktige i kommunen	42	100,0 %
	Antall informasjonstiltak rettet mot regnskapsførere/revisorer (ikke tiltak i regi av skattekontoret)	1	
Antall årsverk ved SKO som benyttes til skatteoppkreverfunksjonen		1,17	
2.2.9 Ressursbruk ved SKO, fordeling av årsverk			
	Skatteregnskap	0,3	
	Innfordring	0,7	
	Arbeidsgiverkontroll	0,17	
	Administrative oppgaver	0,0	
	Sum årsverk til skatteoppkreverfunksjonen	1,17	
Vedtak fra skattekontoret som andel av forslag fra SKO			
	Brøkbeskrivelse		Resultat - %
	Vedtak fra skattekontoret: grunnlag arbeidsgiveravgift i **kr**	0	
	Forslag fra SKO: grunnlag arbeidsgiveravgift i **kr**	0	
	Vedtak fra skattekontoret: inntektsgrunnlag i **kr**	0	
	Forslag fra SKO: inntektsgrunnlaget i **kr**	0	
	Antall vedtak fra skattekontoret som tilsvarer forslaget: arbeidsgiveravgift	0	
	Antall vedtak i rapporteringsperioden: arbeidsgiveravgift	0	
	Antall vedtak fra skattekontoret som tilsvarer forslaget: inntektsgrunnlaget	0	
	Antall vedtak i rapporteringsperioden: inntektsgrunnlaget	0	
Rapporter oversendt til skattekontoret til behandling			
	Antall rapporter oversendt til skattekontoret for mer enn ett år siden som ikke er ferdigbehandlet	0	
Deltagelse i aksjoner/prosjekter i samarbeid med andre kontrollaktører			
	Antall dagsverk benyttet i felles aksjoner i løpet av 2017	11	
	Antall felles aksjoner der SKO har deltatt i løpet av 2017	7	
A-krim satsingen: Tverretatlig samarbeid vedrørende akrim			Kommentar:
1.3.8 d	Du rapporterer på vegne av disse kommunene: Songdalen		
	Hvor mange av disse 1 kommunene har formalisert samarbeid med andre offentlige etater om arbeidslivskriminalitet	1	

4.4 Vurdering av kontrollaktiviteten

IAA hadde utfordringer rundt bemanning, men klarte likevel antallskravet på 5 % i alle våre tre kommuner. Resultatet ble at Songdalen hadde 5,3 %, Kristiansand 5,1 % og Birkenes 5 % andel kontrollerte arbeidsgivere.

Kemneren har gjort gode utplukk for kontroll også i 2017. Kristiansand har en avdekkingsprosent på 71,4 %. Dette er en liten nedgang i forhold til 2016 der vi oppnådde 80 %.

Innføringen av a-meldinger har gitt oss klart bedre muligheter for å være tidlig ute med å fange opp useriøse arbeidsgivere. Der det ikke leveres a-meldinger etter gjentatte purringer, og vi mistenker at det er arbeidstakere, kan vi nå gjennomføre kontroll med en gang. Dette kommer både samfunnet og den enkelte arbeidstaker til gode. Vi ser også at antall innkomne tips har en god økning. Den nye innsynsløsningen for a-meldinger, som gjør at hver enkelt arbeidstaker selv kan gå inn i Altinn og sjekke hva som blir innrapportert på dem, er sannsynligvis en medvirkende årsak til dette.

Vi ser at etableringen av a-krimsamarbeidet gjør at det er enklere å følge opp tips. Denne tverretatlige gruppen er ment å kunne samle tips, og i tillegg respondere raskt i form av å rykke ut på stedlige kontroller der det er mistanke om for eksempel svart arbeid og/eller sosial dumping.

I 2017 har vi hatt fokus på å følge opp innrapportering av lønn, og vi har utført en rekke undersøkelseskontroller på a-meldingsområdet. Undersøkelseskontrollene som anses som enklere kontroller er dermed med på å øke antallet kontroller med mindre ressursbruk.

Personallistekontrollene vi har utført har vi også brukt som grunnlag for videre undersøkelseskontroll.

Ved hjelp av undersøkelses- og personallistekontrollene får vi også gode utplukk for videre avdekkingskontroll, og vi har mulighet for raskt å stoppe useriøse aktører.

4.5 Samarbeid med andre kontrollaktører

Som tidligere år har vi også i år vært en aktiv bidragsyter i SOS-forum, som er et kontroll-samarbeid mellom mange offentlige etater om serveringsbransjen. Vi hadde 3 aksjoner der vi var ute kvelds- og nattestid for å kontrollere serveringsbransjen i Kristiansand.

Disse aksjonene er viktige med hensyn til synlighet og styrking av opplevd oppdagelsesrisiko hos bransjen, og den gir samtidig en viktig effekt for innfordring og utplukk av kontrollobjekter. Vi har, blant annet som følge av aksjonene i serveringsbransjen, et særdeles godt samarbeid med de andre etatene, spesielt Bevillingskontoret, NAVs trygdemisbruksteam, Politiet og Arbeidstilsynet.

I regi av SOS-forum har vi startet en informasjonsvirksomhet opp mot nyetablerte i restaurantbransjen. Vi avtaler et tidspunkt med de nyetablerte, og møter opp på virksomheten sammen med regionalt verneombud. Det gis informasjon om hvordan virksomheten skal forholde seg til lover og regler innenfor deres bransje. Dette har vært et meget positivt tiltak, både sett fra bransjen og kontrolletatenes side.

Andre samarbeidsarenaer

- Kemneren har deltatt aktivt i det tverretatlige og samlokalisert a-krimsenter, bestående av ansatte fra kemneren, Skatt sør, Nav, Politiet, Arbeidstilsynet og IAA (se utdypende omtale i pkt. 1.1.2)
- Kemneren har vært NKKs representant i Regionalt samarbeidsforum med Skatt sør. Her som representant for skatteoppkreverne i Vest-Agder. Dette er viktig for å sikre gode samarbeidsrutiner mellom Skatt sør og kemneren i det daglige arbeid og rundt styringsdialogen med Skatt sør som overordnet etat. I samarbeidsforumet møter relevante deltakere fra i Skatt sør og kemnerne i regionen. Møtene er viktige for å sikre samarbeidet mellom skatteetaten og kemnerne.
- Kemneren er også med i Samarbeid mot svart økonomi i Agder («SMSØ»). Samarbeidet består av Skatteetaten, kemneren, YS, LO, NHO, UNIO, KS og Arbeidstilsynet. Samarbeidet jobber holdningsskapende mot svart økonomi og har i året som er gått gjennomført flere tiltak. SMSØ har også et økende fokus på lærlinger og viktigheten av å etablere gode holdninger tidlig.
- Storbykemnernettverket er et samarbeid kemner har med kemnerne i de 11 største byene. Det avholdes minimum to møter i året. Vi har mange like utfordringer som de andre store byene, og samarbeidet på kemnernivå er meget godt og tett. Som gruppe har vi tidligere vært en viktig dialogpartner for Skattedirektoratet. Storbykemnernettverket ønsker å påvirke utviklingen i samarbeid med NKK.
- Vi er også engasjert i NØF (Norsk øko-forum) som er for alle som jobber med bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Det er fagkoordinator på innkreving som deltar i dette på vegne av kontoret.
- Flere av kemnerens ansatte har deltatt i ulike referanse- og arbeidsgrupper med eksterne samarbeidspartnere.

4.6 Gjennomførte informasjons- og veiledningstiltak

Det er viktig for oss å være synlige og tilgjengelige. Fra tiden rundt innføring av a-meldinger har vi merket meget godt hvor viktig informasjon og tilgjengelighet er. Det er svært mange som ringer, men også mange som kommer innom vårt kontor for å få bistand med registrering og innsendelse av a-meldingene.

Vi ser det som særdeles viktig å ta seg tid til å gi god informasjon. I tillegg til å være en god serviceyter ser vi at god informasjon klart reduserer etterarbeidet som kommer ved at skattyterne gjør feil eller i verste fall unnlater å rapportere.

Vi har avholdt et vellykket informasjonskurs for arbeidsgivere og regnskapsførere på lønnsområdet. Kursene blir holdt hvert år, og de har svært god oppslutning. Dette var også tilfellet i 2017, da vi hadde ca. 140 deltakere. Foredragsholderne var fra Oslo Kemnerkontor og Arbeidsgiverkontrollen i Grenland. Hovedfokus i år var nyheter og endringer for 2017-2018, A-melding, naturalytelser og velferdsordninger og arbeids- og tjenestereiser. Vi ser frem mot nytt kurs i 2018.

Kristiansand, 18. januar 2018

Hans Ditlef Christiansen
Kemner

Vedlegg:

1. Årsregnskapet for 2017 Kristiansand kommune.
2. Årsregnskapet for 2017 Birkenes kommune.
3. Årsregnskapet for 2017 Songdalen kommune.
4. Vedlegg til årsregnskapet.

Vedlegg 1:

Årsregnskap for Kristiansand kommune
Regnskapsåret 2017
Avlagt etter kontantprinsippet

	2 017	2 016
Likvider	742 120 971	714 955 174
Skyldig skattekreditorene	-75 239 813	-60 389 518
Skyldig andre	-1 589 149	-1 066 616
Innestående margin	-665 292 006	-653 499 041
Udisponert resultat	-3	0
Sum	**0**	**0**
Arbeidsgiveravgift	-3 304 473 950	-3 378 868 735
Finansskatt lønn	-16 106 786	0
Kildeskatt mv - 100% stat	-12 661 573	-1 411 989
Personlige skatteytere	-7 527 234 158	-7 496 859 722
Tvangsmulkt	-3 803 191	-157 228
Upersonlige skatteytere	-1 919 968 729	-2 763 849 641
Renter	-15 050 931	-19 916 035
Innfordring	2 527 429	2 801 012
Sum	**-12 796 771 889**	**-13 658 262 337**
Fordelt til Folketrygden - arbeidsgiveravgift	3 304 473 946	3 378 868 736
Fordelt til Folketrygden - medlemsavgift	2 154 415 895	2 088 635 855
Fordelt til Fylkeskommunen	492 942 192	486 340 279
Fordelt til kommunen	2 385 821 515	2 332 418 932
Fordelt til Staten	4 459 344 675	5 371 642 996
Krav som er ufordelt	4	-1
Videresending plassering mellom kommuner	-226 338	355 540
Sum	**12 796 771 889**	**13 658 262 337**
Sum totalt	-	-

Kristiansand, 16.01.2018

Hans Ditlef Christiansen
Kemner

Vedlegg 2:

Årsregnskap for Birkenes kommune
Regnskapsåret 2017
Avlagt etter kontantprinsippet

	2 017	2 016
Likvider	38 675 289	37 747 934
Skyldig skattekreditorene	-352 202	-839 127
Skyldig andre	-214	-433
Innestående margin	-38 322 874	-36 908 376
Udisponert resultat	1	2
Sum	**0**	**0**
Arbeidsgiveravgift	-87 969 089	-83 774 820
Finansskatt lønn	-519 288	0
Kildeskatt mv - 100% stat	0	-15 637
Tvangsmulkt	-351 427 135	-337 441 012
Personlige skatteytere	-120 007	
Upersonlige skatteytere	-18 221 919	-13 190 434
Renter	-476 926	-608 354
Innfordring	22 737	1 234
Sum	**-458 711 627**	**-435 029 024**
Fordelt til Folketrygden - arbeidsgiveravgift	87 969 088	83 774 821
Fordelt til Folketrygden - medlemsavgift	113 000 728	107 197 740
Fordelt til Fylkeskommunen	22 807 260	21 731 538
Fordelt til kommunen	106 504 849	100 304 661
Fordelt til Staten	128 429 702	122 022 937
Krav som er ufordelt	1	-1
Videresending plassering mellom kommuner	0	-2 672
Sum	**458 711 627**	**435 029 024**
Sum totalt	**-**	**-**

Kristiansand, 16.01.2018

Hans Ditlef Christiansen

Hans Ditlef Christiansen
Kemner

Vedlegg 3:

Årsregnskap for Songdalen kommune
Regnskapsåret 2017
Avlagt etter kontantprinsippet

	2 017	2 016
Likvider	47 568 471	46 139 637
Skyldig skattekreditorene	-1 306 563	-579 493
Skyldig andre	1 883	666
Innestående margin	-46 263 785	-45 560 806
Udisponert resultat	-6	-4
Sum	**0**	**0**
Arbeidsgiveravgift	-127 217 617	-122 422 104
Finansskatt lønn	0	0
Kildeskatt mv - 100% stat	0	0
Personlige skatteytere	-445 781 152	-441 565 442
Tvangsmulkt	-93 535	
Upersonlige skatteytere	-34 132 881	-43 179 552
Renter	-798 152	-915 381
Innfordring	61 352	145 429
Sum	**-607 961 984**	**-607 937 051**
Fordelt til Folketrygden - arbeidsgiveravgift	127 217 615	122 422 104
Fordelt til Folketrygden - medlemsavgift	141 861 369	137 181 072
Fordelt til Fylkeskommunen	28 928 244	28 582 480
Fordelt til kommunen	133 870 116	131 403 253
Fordelt til Staten	176 084 638	188 393 001
Krav som er ufordelt	2	0
Videresending plassering mellom kommuner	0	-44 859
Sum	**607 961 984**	**607 937 051**
Sum totalt	**-**	**-**

Kristiansand, 16.01.2018

Hans Ditlef Christiansen
Kemner

Vedlegg 4:

Vedlegg til årsregnskapet for 2017

Årsregnskapet er avlagt etter kontantprinsippet. Årsregnskapet viser skatter og avgifter mv som er innbetalt i løpet av regnskapsåret.

Innbetalte skatter og avgifter mv er fordelt til kommunen, fylkeskommunen, folketrygden og staten (skattekreditorene), etter gjeldende fordelingstall.

Sumlinjene i årsregnskapet:

- **Likvider**

Likvidene i skatteregnskapet består av bankbeholdning for skatt og eventuelt kontantbeholdning.

- **Skyldig skattekreditorene**

Fordelingsoppgjøret til skattekreditorene for desember, står som gjeld i balansen pr. 31.12. Skatteoppkreveren skal utbetale fordelingsoppgjøret til skattekreditorene senest 10. januar.

Dersom dette er et positivt beløp, har skatteoppkreveren en fordring på skattekreditorene. Skattekreditorene skal innbetale dette beløpet til skatteoppkreveren senest 20. januar.

- **Skyldig andre**

Dette beløpet består av uidentifiserte og uplasserte innbetalinger, som ikke er fordelt til skattekreditorene pga mangelfull informasjon fra den som innbetaler.

- **Innestående margin**

Ved hvert periodiske oppgjør i inntektsåret og de seks første månedene i året etter inntektsåret skal det holdes tilbake en bestemt prosent av innbetalt forskuddstrekk og forskuddsskatt som margin. Marginen skal nyttes til oppgjør med skattytere som får til gode skatt ved avregning.

- **Udisponert resultat**

Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.

- **Innbetalte skatter og avgifter, Renter, Innfordring**

Dette beløpet er innbetalt arbeidsgiveravgift, finansskatt, forskuddstrekk fratrukket marginavsetning, forskuddsskatt for personlige og upersonlige skattytere, restskatt og overskytende forskudd for personlige og upersonlige skattytere, kildeskatt, tvangsmulkt samt renter og gebyrer.

- **Fordelt til skattekreditorene**

Dette er innbetalte skatter og avgifter, renter og gebyrer som er fordelt til skattekreditorene i henhold til gjeldende fordelingstall.

- **Krav som er ufordelt**

Dette skal være et lite beløp som skyldes øreavrunding i skatteregnskapssystemet.

- **Videresending plassering mellom kommuner**

Dette gjelder innbetalinger i mellomregning med andre kommuners skatteregnskap.

Skatteetaten

Saksbehandler
Carina Lia

Telefon
40232088

Deres dato

Deres referanse

Vår dato
15.02.2018

Vår referanse
2018/2049

Kommunestyret i Songdalen kommune
Postboks 53
4685 NODELAND

Kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreveren for Sogndalen kommune

1. Generelt om faglig styring og kontroll av skatteoppkreveren

Skatteoppkreverens ansvar og myndighet følger av skattebetalingsloven og "Instruks for skatteoppkrevere" av 8. april 2014.

Skattekontoret har faglig ansvar og instruksjonsmyndighet overfor skatteoppkreverne. Det betyr at skattekontoret:

- plikter å yte veiledning og bistand i faglige spørsmål
- gjennom mål- og resultatstyring søker å legge til rette for best mulig resultater
- utfører kontroll av skatteoppkreveren

Grunnlaget for skattekontorets styring av skatteoppkreverne er "Instruks for skattekontorenes styring og oppfølging av skatteoppkreverne" av 1. januar 2014. Grunnlaget for skattekontorets kontroll av skatteoppkreverne er "Instruks for skattekontorenes kontroll av skatteoppkreverne" av 1. februar 2011.

Formålet med kontrollen er å avklare:

- om skatteoppkreveren har en tilfredsstillende intern kontroll for utførelsen av sine gjøremål
- om regnskapsføringen, rapporteringen og avleggelsen av årsrapport og årsregnskap er i samsvar med gjeldende regelverk
- om utførelsen av innkrevingsarbeidet og oppfølgingen av restansene er i samsvar med gjeldende regelverk
- om utførelsen av arbeidsgiverkontrollen er i samsvar med gjeldende regelverk

2. Om skatteoppkreveren

Skatteoppkreverkontoret omfatter kommunene Kristiansand, Birkenes og Songdalen.

Sum årsverk i henhold til skatteoppkreverens årsrapporter:

Antall årsverk 2017	Antall årsverk 2016	Antall årsverk 2015
1,2	1,2	1,2

Antall årsverk oppgitt i 2017 inkluderer 0,17 årsverk disponert av Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder.

3. Måloppnåelse

Skatte- og avgiftsinngang
Skatteoppkreverens frist for avleggelse av årsregnskapet og årsrapporten er 20. januar 2018. Skattekontoret har mottatt det innen fastsatt frist.

Årsregnskapet for Sogndalen kommune viser per 31. desember 2017 en skatte- og avgiftsinngang[1] til fordeling mellom skattekreditorene (etter fradrag for avsetning til margin) på kr 607 961 984 og utestående restanser[2] på kr 14 302 020, herav berostilte krav på kr 1 266 890.

Innkrevingsresultater
Tabellen viser innkrevingsresultatene per 31. desember 2017 for Sogndalen kommune.

	Resultatkrav 2017 (i %)	Innbetalt av sum krav 2017 (i %)	Innbetalt av sum krav 2016 (i %)	Innbetalt av sum krav for regionen 2017 (i %)
Restskatt personlige skattytere 2015	95,00	96,39	87,97	95,97
Forskuddstrekk 2016	99,90	99,94	99,91	99,93
Forskuddsskatt personlige skattytere 2016	98,80	98,53	97,06	99,16
Forskuddsskatt upersonlige skattytere 2016	99,90	99,80	99,16	99,94
Restskatt upersonlige skattytere 2015	99,00	99,95	99,74	98,84
Arbeidsgiveravgift 2016	99,88	99,73	99,84	99,82

Resultater for arbeidsgiverkontrollen
Skatteoppkreveren for Sogndalen kommune er tilsluttet Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder.

Resultater for kommunen per 31. desember 2017 viser følgende i henhold til skatteoppkreverens resultatrapportering:

Antall arbeidsgivere i kommunen/ kontrollordningen	Minstekrav antall kontroller (5 % av arbeidsgiverne)	Antall utførte kontroller i 2017	Utført kontroll 2017 (i %)	Utført kontroll 2016 (i %)	Utført kontroll 2017 region (i %)
262	14	14	5,3	5	4,8

Interkommunal Arbeidsgiverkontroll i Agder har også deltatt i ulike kontrollsamarbeid og aksjoner sammen med Skatteetaten, blant annet mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidsgiverkontrollen er svært viktig for arbeidet mot arbeidslivskriminalitet (Akrim) og svart økonomi. Tverretatlige samarbeid gir gode effekter i arbeidet mot Akrim, og dette har vært en arbeidsform som har vært prioritert.

4. Skattekontorets kontroll av skatteoppkreveren

Skattekontorets kontroll av skatteoppkreverne i regionen utføres i henhold til en årlig plan, hvor behovet for kontroll av områdene skatteregnskap, innkreving og arbeidsgiverkontroll vurderes overordnet for hver skatteoppkrever. Samtlige områder vil derfor nødvendigvis ikke bli kontrollert hvert år.

Skattekontoret har for 2017 utført kontorkontroller av skatteoppkreveren for området skatteregnskap.

[1] Sum innbetalt og fordelt til skattekreditorene
[2] Sum åpne (ubetalte) forfalte debetkrav

Skattekontoret har i 2017 også gjennomført stedlig kontroll av skatteoppkreveren for områdene skatteregnskap, innkreving og arbeidsgiverkontroll avholdt 23. og 24. mai 2017. Rapport er sendt skatteoppkreveren 25. august 2017. Skatteoppkrever har gitt tilbakemelding på rapporten 7. september 2017.

Stedlig kontroll for området arbeidsgiverkontroll ble avholdt ved Interkommunal Arbeidsgiverkontroll i Agder 19. desember 2017. Rapport er sendt arbeidsgiverkontrollenheten 10. januar 2018. Enheten har gitt tilbakemelding på rapporten 6. februar 2018.

Skatteoppkrevers overordnede internkontroll
Basert på de kontrollene som skattekontoret har gjennomført, anser vi at skatteoppkreverens overordnede interne kontroll i det alt vesentlige er i samsvar med gjeldende regelverk.

Regnskapsføring, rapportering og avleggelse av årsregnskap
Basert på de kontrollene som skattekontoret har gjennomført, anser vi at regnskapsføringen, rapporteringen og avleggelsen av årsregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med gjeldende regelverk og gir et riktig uttrykk for skatteinngangen i regnskapsåret.

Skatte- og avgiftsinnkreving
Basert på de kontrollene som skattekontoret har gjennomført, anser vi at utførelsen av innkrevingsarbeidet og oppfølgingen av restansene i det alt vesentlige er i samsvar med gjeldende regelverk.

Arbeidsgiverkontroll
Basert på de kontrollene som skattekontoret har gjennomført, anser vi at utførelsen av arbeidsgiverkontrollen i det alt vesentlige er i samsvar med gjeldende regelverk.

5. Skattekontorets oppfølging av skatteoppkreveren

Skattekontoret har vært i dialog med skatteoppkreveren om resultatkrav i dialogmøte 24. januar 2017.

Skatteoppkreverkontoret har vært representert på fagdager 7. og 8. november 2017. Disse hadde parallelle sesjoner innen innfordring, regnskap og ledelse.

Vennligst oppgi vår referanse ved henvendelser i saken.

Med hilsen

Ingvill Helstad
avdelingsdirektør
Avdeling for innkreving
Skatt sør

Elisabeth Gylder Vingereid

Kopi til:
Kontrollutvalget for Sogndalen kommune
Rådmann/administrasjonssjef i Sogndalen kommune
Kemneren i Kristiansandsregionen
Riksrevisjonen

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Skatteetaten

Saksbehandler
Carina Lia/ Ingjerd Nomme
Telefon
40232088

Deres dato

Deres referanse

Vår dato
25.08.2017

Vår referanse
2017/526530

Kemneren i Kristiansandsregionen
Serviceboks 417
4604 KRISTIANSAND S

Rapport fra stedlig kontroll av skatteoppkreverfunksjonen i Kristiansand, Birkenes og Songdalen kommuner 2017

Vi viser til vårt kontrollbesøk 23. og 24. mai 2017 utført av Ingjerd Nomme, Carina Lia og Else Gunn P. Halvorsen fra Skatt Sør. Til stede fra skatteoppkreverkontoret var Hans Ditlef Christiansen, Marit Gundersen, Elisabeth Hesjedal og Berit Øvland Bjønnum. Kontoret var varslet om kontrollbesøket i telefonsamtale med Hans Ditlef Christiansen 3. mars 2017 og vår e-post av samme dato.

Vår kontroll bygger på *Instruks for skattekontorenes kontroll av skatteoppkreverkontorene*, fastsatt av Skattedirektoratet 1. februar 2011. Instruksen gjelder skattekontorenes kontroll av skatteoppkreverkontorenes oppgaver knyttet til føring av skatteregnskapet, innfordring og arbeidsgiverkontroll etter lov av 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven).

Instruksens formål er å sikre at det gjennomføres kontrollaktivitet som avklarer om den faglige utførelsen av oppgavene ved skatteoppkreverkontoret følger lover, forskrifter, instrukser og regelverk for øvrig. Instruksen skal også sikre at skatteoppkreverne gis pålegg der den faglige utførelsen ikke er tilfredsstillende, og at pålegg og anbefalinger følges opp.

1 Kontrollens omfang og formål

Kontrollen har omfattet følgende hovedområder:

- skatteregnskapet
- innkrevingsarbeidet
- arbeidsgiverkontrollen

Skattekontoret har begrenset kontrollen til å gjelde utvalgte områder innenfor det enkelte hovedområdet.

2 Oppfølgning av pålegg og anbefalinger fra kontorkontroller

Det er ikke gitt pålegg og anbefalinger ved gjennomførte kontorkontroller.

3 Oppfølgning av pålegg og anbefalinger fra tidligere kontroller

3.1 Følgende pålegg og anbefaling gitt i rapport av 27. mai 2016 anses som etterkommet:

- Pålegg å fullt ut dokumentere fastsettelser etter arbeidsgiverkontroll i henhold til retningslinjer for dokumentasjon og oppbevaring av manuelle bilag i skatteregnskapet.

- Pålegg om å sørge for at "vedtak i avskrivingssaker" kontrolleres og signeres ved uavhengig kontroll.

- Anbefaling om å gjennomgå forfalte innfordringsaktiviteter i SOFIE, både med tanke på å iverksette tiltak, samt fjerning/endring av aktiviteter som ikke lenger er reelle.

4 Pålegg og anbefalinger som følge av denne stedlige kontrollen

4.1 Pålegg

Pålegg gis når kontrollen avdekker brudd på lover, forskrifter, instrukser og regelverk for øvrig. Påleggene er enten krav om at eksisterende forhold skal rettes, eller om at kontorets praksis må endres fra nå. Det forventes at skatteoppkrever innretter seg etter påleggene innen fristene som gis.

Det er ved denne kontrollen ikke avdekket forhold som tilsier at det gis pålegg.

4.2 Anbefalinger

Skattekontoret kan etter instruksen også gi anbefalinger om forhold ved skatteoppkreverkontoret som bør forbedres. Ved vårt besøk fremkommer forhold som vi mener bør forbedres.

Det er ved denne kontrollen ikke avdekket forhold som tilsier at det gis anbefalinger om forhold som bør forbedres.

5 Tilbakemeldinger i avslutningssamtalen

Skattekontoret kan gi tilbakemeldinger i avslutningssamtalen om andre funn ved skatteoppkreverkontoret.

Følgende forhold ble tatt opp muntlig med skatteoppkrever i avslutningssamtalen

- Særskilte taushetserklæringer for kommunens arkivpersonale.

- Sjekkliste for å sikre fullført saksbehandling og kvalitetssikring av arbeidsgiverkontroller.
- Utvalgskriterier for utvalgssaken må i henhold til kontrollrutinen beskrives i KOSS.
- Hypotese for utvalgssaken må beskrives i henhold til kontrollrutinen.

6 Skatteoppkreverkontorets tilbakemelding på rapporten

Dersom noe er uklart eller misforstått fra vår side, eller det er andre spørsmål til rapporten, kan henvendelser rettes til undertegnede.

Vi ber om skriftlig tilbakemelding på de tiltak skatteoppkrever vil iverksette vedrørende kommentarer gitt i rapportens punkt 5. Tilbakemeldingen imøteses innen 18. september 2017 og vi ber om at den merkes med saksnummer 2017/526530.

Vi takker for god hjelp i forbindelse med vårt kontrollbesøk og håper på et fortsatt godt samarbeid.

Med hilsen

Else-Gunn P. Halvorsen
seniorrådgiver
Avdeling for innkreving
Skatt sør

Carina Lia

Ingjerd Nomme

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/06024-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Samordnet kalender for tilsyn og egenkontroll 2018 - Songdalen kommune

Forslag fra sekretariatet:
Kontrollutvalget tar saken til orientering

Bakgrunn for saken:
Det går frem av Kommuneloven § 10 A at Fylkesmannen skal forsøke å samordne statlige tilsyn med kommunene. Denne saken er et ledd i arbeidet med å sikre en bedre samordning av tilsynsvirksomheten rettet mot kommunen, og på denne måten gjøre de planlagte tilsynene for 2018 kjent for kontrollutvalget

Saksopplysninger:
Fylkesmannen har sammen med Arbeidstilsynet, Kartverket, Skatt Sør, Statsarkivet i Kristiansand, Mattilsynet, Parkeringstilsynet og kommunerevisjonen utarbeidet en felles tilsynskalender for planlagte statlige tilsyn med kommunesektoren for 2018 jf. kapittel 10 A i Kommuneloven.

Tilsynskalenderen for 2018 er lagt ut på Fylkesmannens hjemmeside. Kalenderen er detaljert i størst mulig grad nå det gjelder tidspunkt for tilsynet.

Utsnitt fra statlig tilsynskalender for 2018 som viser aktuelle tilsyn for Songdalen kommune

Tilsynsobjekt	Tilsynstema	Fagområde	Tilsynsetat	Tidspunkt
Askekjerran vannverk, Lauslandsmoen vannverk, Røyrvann vannverk, Songdalen vannverk, Vatnelig vannverk	Vannforsyningssystem	Drikkevann	Mattilsynet	April
Songdalen kommune	Ka. 9 tjenester til utviklingshemmede	Helse og omsorg	Fylkesmannen	Mai

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/00126-3
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Orienteringer fra revisor 09.05.2018

Forslag fra sekretariatet:
Saken tas til orientering.

Saksopplysninger:
Kontrollutvalget har et påseansvar for å se til at det blir gjennomført revisjon i kommunen. For å holde seg orientert om det pågående revisjonsarbeidet i kommunen, orienterer revisor kontrollutvalget gjennom året.

Agder Kommunerevisjon

Til
Fellesnemnda for Søgne, Songdalen og Kristiansand

REVISORS BERETNING FOR 2017

Konklusjon

Vi har revidert driftsregnskapet for Nye Kristiansand for regnskapsåret som ble avsluttet 31. desember 2017. Kristiansand kommune er vertskommune, og regnskapet er integrert i årsregnskapet for Kristiansand kommune på eget ansvar. Regnskapet viser et resultat på kr 0, etter avsetning til bundne driftsfond på kr 44.216.695.

Etter vår mening gir regnskapsoppstillingen i det alt vesentlige en dekkende fremstilling av inntekter og utgifter for Nye Kristiansand for regnskapsåret som ble avsluttet 31. desember 2017 i samsvar med god kommunal regnskapsskikk.

Grunnlag for konklusjon

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er ytterligere beskrevet i avsnittet om *«Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av regnskapsoppstillingen»*. Vi er uavhengige av kommunen i samsvar med de etiske kravene som er relevante for vår revisjon av regnskapet i Norge, og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Ledelsens ansvar for regnskapet

Ledelsen er ansvarlig for utarbeidelse av regnskapsoppstillingen og for at den gir en dekkende fremstilling i samsvar med god kommunal regnskapsskikk og kommunens interne rapportering, og for slik intern kontroll som ledelsen finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et regnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av regnskapsoppstillingen

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for hvorvidt regnskapsoppstillingen som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av tilsiktede eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon når det foreligger. Feilinformasjon kan oppstå som følge av tilsiktede eller utilsiktede feil og er å anse som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som treffes av brukere på grunnlag av dette regnskapet.

Agder Kommunerevisjon IKS
Postadr.: Postboks 417 Lund
4604 Kristiansand
Hovedktr. Tollbodgata 37
Org.nr. 987 183 918

E-post: post@agderkomrev.no
Hjemmeside: www.agderkomrev.no
Telefon Kr.sand: 38 07 27 00
Telefon Evje: 977 60 455

Avd. Setesdal
Kasernevegen 19
4735 Evje

AGDER KOMMUNEREVISJON IKS

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapsoppstillingen, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av samarbeidets interne kontroll.

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Kristiansand, 12.april 2018

Monica H. Smith-Tønnessen
Statsautorisert revisor

NYE KRISTIANSAND

Dato	4. april 2018
Saksnr.:	201803748-1
Saksbehandler	Randi Bentsen

Saksgang	**Møtedato**
Fellesnemnda (Søgne, Songdalen og Kristiansand)	24.04.2018
Arbeidsutvalg Nye Kristiansand	17.04.2018

Årsberetning 2017 Nye Kristiansand

Sammendrag

Årsregnskapet 2017 for Nye Kristiansand inngår i regnskapet for Kristiansand kommune som blir behandlet i Kristiansand bystyret 23.mai 2018.

Det ble gitt statlig tilskudd fra KMD på 50,1 mill. kr i 2017 hvorav 4 mill. kr er øremerket digitaliseringstiltak. Nye Kristiansand brukte i 2017 5,883 mill. kr og 44,217 mill. kr er overført til bundet fond til disposisjon i 2018 og 2019. Den største utgiftsposten er lønn og frikjøp av personale på om lag 3,8 mill. kr.

Midlene er brukt til etablering av programledelse, prosjekter, delprosjekter og driftskostnader vedrørende planlegging av Nye Kristiansand kommune som skal være operativ fra 1.1.2020.

Forslag til vedtak

Årsberetning 2017 for Nye Kristiansand tas til orientering.

Camilla Dunsæd
Programleder Nye Kristiansand

Randi Bentsen
Økonomirådgiver

Vedlegg:
Regnskap 2017 – hovedpostnivå pr. prosjekt

Bakgrunn for saken

Det ble i møte i fellesnemda 23.6.2017 besluttet at Kristiansand kommune skulle være formell regnskapsfører for fellesnemda. Arbeidet med å etablere den nye kommunen er gitt eget sektorområde (sektor 8) og ansvarsnummer (8-serien) i kontoplanen til Kristiansand kommune.

Årsregnskapet 2017 for Nye Kristiansand inngår i regnskapet for Kristiansand kommune som blir behandlet i Kristiansand bystyret 23.mai 2018.

Det ble gitt statlig tilskudd fra KMD på 50,1 mill. kr i 2017 hvorav 4 mill. kr er øremerket digitaliseringstiltak. Nye Kristiansand brukte i 2017 5,883 mill. kr og 44,217 mill. kr er overført til bundet fond til disposisjon i 2018 og 2019.

Regnskapet for 2017 er som følger:

Driftsregnskap 2017 hovedposter:

Tall i 1 000 kr

Tjeneste		Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik
10	Lønn og sosiale utgifter	929 829		
20	Kjøp av varer og tjenester*	5 206 352		
40	Overføringer	450 309		
50	Finansieringsutgifter**	44 216 695		
70	Refusjoner uten sykepenger	-450 309		
80	Overføringer***	-50 100 000		
90	Finansieringsinntekter	252 876		
Totalt		**0**	**0**	**0**

*Her ligger frikjøp av årsverk
**rest av bevilgningen fra 2017 som er overført til 2018
**Tilskudd fra KMD hvorav 4 mill. kr er midler til digitaliseringstiltak

Vedlegg 1: Regnskap 2017 hovedposter:

Regnskap 2017:

Ansvar			Regnskap 2017
ALLE		Overskudd avsatt til bundet fond	44 216 695
80000		**Etablering av K3 - Nye Kristiansand**	-45 700 482
	10	**Lønn og sosiale utgifter**	152 843
	20	**Kjøp av varer og tjenester kommunal tjenesteproduksjon**	4 499 550
	40	**Overføringsutgifter**	373 059
	70	**Refusjoner uten sykepenger**	-373 059
	80	**Overføringer**	-50 100 000
	90	**Finansieringsinntekter**	-252 876
81000		**Politiske møter og politiske prosjekt**	1 173 775
	10	**Lønn og sosiale utgifter**	776 986
	20	**Kjøp av varer og tjenester komm. tjenesteproduksjon**	396 789
	40	**Overføringsutgifter**	938
	70	**Refusjoner uten sykepenger**	-938
82000		**Administrative prosjekt**	310 012
	20	**Kjøp av varer og tjenester komm. tjenesteproduksjon**	310 012
	40	**Overføringsutgifter**	76 313
	70	**Refusjoner uten sykepenger**	-76 313

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/00128-3
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Songdalen kontrollutvalg	09.05.2018

Eventuelt 09.05.2018

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Saksopplysninger:

1. Kontrollutvalgets saker behandlet i kommunestyret
2. Neste møte blir 19.06.2018
3. Eventuelt